TOMUS V.
RERUM
MAGNI CONCILII
CONSTANTIENSIS.

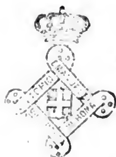
TOMUS V
RERUM UNIVERSALIS CONCILII CONSTANTIENSIS.
DE PRÆCLARO APPARATU
ET
INCOMPARABILI POMPA
MAGNI HUJUS CONCILII.

Quo ordine decore ac ſplendore infinitæ res ſacræ & civiles confectæ.
Qui memorabilis in Oecumenico hoc primo in Germania Concilio in conſultando ordo,
cum venerabili univerſi cœtus dignitate,

CÆSARE SIGISMUNDO
tribus abhinc ſeculis primum adornatus,
Mox in Oecumenico ſecundo in Germania Concilio Baſileæ avide admiſſus,
Nunc ſera ætate

CÆSARE LEOPOLDO
reſuſcitatus,
FELICISSIMIS AUSPICIIS
SERENISSIMI PRINCIPIS

RUDOLPHI AUGUSTI
BRUNSVIC. AC LUNÆB. DUCIS

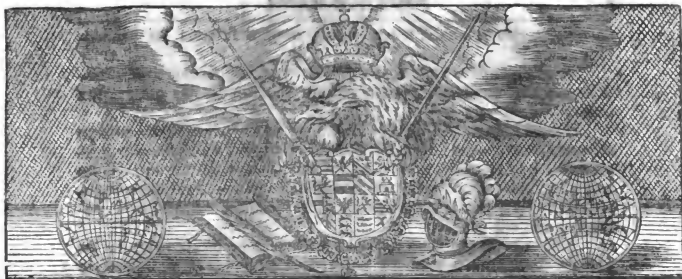

In Germanicæ gentis Imperiique ſacri gloriam
perennemque poſteritatis memoriam
Ex antiquisſimis Codicibus MSCtis
CÆSAREIS, DUCALIBUS & ACADEMICIS
colluſtratus Opera

HERMANNI von der Hardt
Præpoſiti Monaſterii Mariæbergenſis, Academiæ Juliæ Profeſſoris & h. t. Pro-Rectoris.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ
IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.
HELMESTADI, Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1699.

Antiquæ historiæ amanti, & pristina temporum fata contemplanti

Lectori S.

VINTUS hic se conspiciendum præbet TOMUS, dispar prioribus mole, non minor dignitate. Siquidem hic tota Concilii Majestas, ex pulcherrimo ordine & Cæsaris Principumque & Magnatum venerabili conspectu effulgens, oculis sese lectoris ingerit.

Neque verò magis refert, scire, quid quondam in Ecclesia vel republica gestum, quid definitum, quàm *quo pacto* rem sint aggressi, *qua arte* molem sustinuerint ac contra insidias negotia & res arduas conficiendas præmunivērint, *quo denique animi motu* rem expediverint. Æque profecto utile reipublicæ, scire, *quomodo* se gesserint majores in rebus magnis instituendis vel absolvendis, quam *quid* præstiterint. Hoc si sciant, non æque feliciter æmulabuntur, nisi & *viam à majoribus tritam* perviderint. Sæpe salubria consilia ex majorum exemplis sumta suo frustrantur fine, quod non constet semita, quam iniverant, qui præiverunt.

Quanquam enim non idem agendi modus omni congruat ætati, neque omnibus conveniat capitibus temporumque fatis, fit tamen haud raro, ut pristina vivendi, agendi, consulendi, penetrandi ratio prudentibus det ansam, ut levi admissâ mutatione in apta & congrua incidant remedia.

Ita quippe sumus comparati, ut consiliis juvari in rebus ancipitibus optemus omnes. Neque ulla vis mentis tam est excelsa, quin vestigia præeuntium observet in via ambigua quæ in devia facile seducat. Neque adeo vel salubrius consilium, vel tutius, quàm quod à proavis volutum, excussum, rebus admotum, mutatum, emendatum,

adeoque toties pro fatis temperatum, quoties fortuna vel prudentia postularet.

Felicius profecto succederent interdum negotia, si paria ab avis confecta curatius constarent, neque oblivio modum ab illis observatum obliterasset.

Tam etsi verò his seculis *Concilia Universalia* ne per umbram quidem comparuerint, nefas tamen, sepelire memoriam Conciliorum postremorum, quæ immensa mole Cæsares Christiani instruxerunt. Quin nostra in posteros eorumque commoda propensio nos urget, quin cogit, illa memoriæ ipsorum commendare, quæ ratione modi quoque nepotibus ex usu esse possint.

Neque enim diuturno temporis intervallo, ne dicam neglectu, jus posteris surreptum in Synodos universales. Quidni & illi ausint pro Ecclesia, pro republica, invigilare, uti majores fecerunt?

Quin imo, si nec æmulandi similiterque publicis commodis consulendi ullus contingeret locus, turpe tamen, majorum industriam nescire, prudentiam ignorare, sollicitudinem & infractum laborem non admirari. Indigni posteri partis à proavis opibus, paratâ tranquillitate, vindicatâ libertate, si negligant vel contemnant scire, quo sudore, quove labore pepererint tantas opes. Neq; conservari frequenter possunt, nisi eadem arte, quâ partæ & comparatæ. Neq; nominis dignitas vel famæ decor tribui constanter poterit progenitoribus optime meritis, ni sint, qui fortitudinem animi vel & sagacitatem atque prudentiæ partes recolant, ac in illis tanquam vivis monumentis exacte demonstrent.

Quandoquidem ergo illustrissimum hoc Constantiense Concilium, primum sub cœlo Germanico œcumenicum, ordinis decore & hospitum Majestate omnia alia Christianorum Concilia longissime superavit, indignum facinus credidimus, tenebris involvere hanc lucem, quæ suis radiis quondam totum collustravit orbem, ipsumque clarissimum penetravit orientem.

Ut ergo digne ac luculenter præstaremus, quod majoribus gloriosum ac posteris imitabile futurum, animus erat præcipuorum Principum, Magnatum ac Virorum eruditorum, quorum innumeri Constantiam confluxerunt, vitam & res gestas enarrare. Quod utinam vel tempus vel alia sivissent negotia publica, non minori fide expedienda.

Quo fine sollicite jam conquisiveramus antiquos codices MSCtos, quibus Invictissimi præsertim & vere *Magni Cæsaris Sigismundi vita* quondam descripta.

EBERHARDI WINDECK,
CÆSARIS SIGISMUNDI
Ministri perchari,
VITA ET HISTORIA
IMPERATORIS SIGISMUNDI.

GRandi constat volumine hæc historia, Germanice conscripta ab Autore, in curia Cæsarea aliorumque Principum Imperii non ignoto nec

nec inviso, qui & Constantiensi Concilio interfuit, & quæ de rebus Cæsaris & Imperii refert suis pleraque vidit oculis. Ea nobis contigit felicitas, ut *tergeminus* nobis offerretur *Codex MSCtus.* Quorum primus nobilissimus Augustissimi Cæsaris LEOPOLDI inexplicabili gratiâ, ex admirabili Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis apparatu literario ad nos devenit. *Alter* Serenissimi Ducis GOTHANI, FRIDERICI, indulgentiâ ex Bibliotheca Ducali Ernestina nobis exhibitus. *Tertius* Perillustris Domini LEIBNITII, quem universus orbis literatus immense colit ac admiratur, luculento beneficio constat. Constitutumque in principio fuerat, hoc *opus historicum*, ad illustrandam Cæsaris Sigismundi gloriam, & Germanicæ gentis decus, huic volumini inserere. Cui vel *Cuspiniani* vel aliorum *Historica Sigismundi descriptio Latina* addi potuisset. Verum partim prolixitas, partim temporis penuria, partim stylus germanicus ab hoc opere Latino alienus, suasit in aliud differre Opus, quod *de vita & rebus gestis Magni Cæsaris Sigismundi* seorsim aget. Ad quod novum opus Sacratissima Cæsarea Majestas, pro inexhausta in orbem literatum gratia, ex inæstimabili Bibliotheca Vindobonensi alia plura ad rem tantam, Cæsare & Imperio dignam, posterisque pergratam, conferre monumenta, clementissime definivit. Omnium numero tantisper compareat Carmen, Constantiæ à viro quodam docto in Cæsarem Sigismundum in Concilio scriptum, ac valvis Ecclesiæ Cathedralis Constantiensis A. 1417. d. 10. Martii, sub ipsa Sessione Generali XXX. affixum. Quod damus ex *MSC. Codice* antiquo *Lipsiensi*, h. t.

Metra, ad honorem Regis Romanorum Constantiæ compilata.

In MSC. Lips.

Vos, quorum longo turbavit tempore mentes
Ecclesiæ clamor, continuusque labor:
Læta Sigismundo cantantes carmina Regi,
Æternum vivat, *dicite voce piâ.*
Nam meruit. Prudens hic rerum pondera solus
Sustinuit, cecidit cum quasi tota fides.
Schismata, queis noster tot jam labentibus annis
Torpuerat mundus, sustulit ipse valens.
Cumque lupum fugerent alii, bonus ipse remansit
Pastor, debetur cui bene cura boum.
Hic Domini pariter teneros servavit & agnos,
Et grege cum toto nunc bene pascit oves.
Dumq; alii Domini propria & sua comoda quærunt,
Hunc verum Regem publica causa monet.

Quot

Quot tulit expensas? Subiit quot sponte labores?
Christicolis sit pax omnibus utq; quies.
Imperiale decus & regni jura meretur
Ungariæ, titulis non minor ille suis!
Cæsar ut Augustus facto verboque vocetur,
Ostendit claris Magnus ubique modis.
Cur dedit indignis sors hæc sua nomina cœca?
Communis sermo dicere sæpe solet.
Inclytus hic Princeps, in quo fortuna videtur,
Se probat, & cœcæ crimina falsa tulit.
Qui legitis flores, & qui bona carpitis hujus
Vitæ, laudantes hunc celebrate virum.
Dignus & argento, fulvo quoque dignior auro.
Hæc ego non habeo, quæ Sibi pulcra darem.
Versiculos habui, mea quos donare voluntas
Magna fuit, clarum perpetuumque decus.
Hunc sua Majestas præ cunctis curat honorem,
Aurum cum donat plus sibi plusque placet.
De Pileo à patria Benedictus nomine dictus
Nunc Majestati carmina pauca dedi.
Et tibi conspicuis, Rex prudentissime, factis,
Sit mihi vita comes, plura daturus ero.
Accipe me minimos inter, Rex optime,
Cantantes animo nomen ubiq; tuum.
Et vos qui tantæ toleratis pondera molis,
Pastor ut exurgat, qui regat unus oves:
Parcite. Namq; elegis commisi verba caducis,
Quæ magis heroico carmine digna forent.
Sic Deus æternæ vobis det præmia vitæ,
Et bene conceptum dirigat æquus opus.

Hæc

Hæc subscripta in MSC. Lipſ.

Hæc cedula affixa fuit valvis majoris Eccleſiæ „ Conſtantienſis, die X. Martii, tempore Seſ- „ ſionis, in honorem Regis metrice compoſita. „

PLura ſi quis in Sigismundi laudem legere diſcupiat, evolvat *Theodorici Vrie Hiſtoriam Concilii Conſt.* quam *Tomo I. Parte I.* dedimus. Conſulat orationes varias *Panegyricas*, ſuperioribus Tomis recenſitas.

Præcipue verò ad Cæſaris Sigismundi res civiles, in Conſtantienſi Concilio geſtas, pertinent *Comitia Principum* frequentia, quibus in Curia Cæſaris *Conſtantiæ* de rebus Imperii diſputatum, deliberatum, ac ſententia definita. Quorum pluſcula ſupra *Tomo IV.* ſuis ſubnotavimus locis. Nec diffitendum, pleraque illa à notariis Concilii minime tacta eſſe, cum nec ad publicum Concilii forum ac apertum Concilii Theatrum pertinerent. In Curia proinde Cæſaris in Monaſterio Auguſtinianorum cum hæc agerentur, in Conſeſſu Principum Eccleſiaſticorum ac ſecularium; In Principum ac civitatum imperialium aliorumque oppidorum ſcriniis ac tabulis reconditis quærenda indeque cruenda veniunt, quæ ad Comitia hæc Conſtantienſia attineant.

Cranzius res Lubecenſium, aliarumque Saxoniæ inferioris civitatum, quæ coram Cæſaris tribunali Conſtantiæ quoad lites civium ac magiſtratuum verſatæ, brevibus commemoravit.

Kornerus in Chronico MSC. Helmſt. eandem attigit controverſiam Lubecenſium, Conſtantiæ in Concilio verſatam: *Circa feſtum*, ait, *S. Jacobi Apoſtoli quatuor Proconſules civitatis Lubicenſis puta Eilardus Strangbe, Hinricus Schawenborch, Marquardus Stucke, & Johannes Grave, miſſi ad Conſtantiam pro defenſione civitatis illius, & pro impetratione quorundam privilegiorum novorum. Reverſi ſunt, ſecum ducentes quendam militem, Dominum ſcil. de Sidow, Regis Romanorum Ambasſiatorem, ut ille Communitatem informaret de actitatis cum Rege ex parte civitatis prædictæ. Qui ipſe corruptus promiſſione pecuniarum per ſupradictos quatuor, ſiniſtram fecit informationem in populo, quaſi illi quatuor maxima obtinuiſſent privilegia & omnia ad voluntatem expediviſſent. Quæ quidem deluſio plurima mala fecit in civitate prædicta.*

Eſt paulo poſt, de nova Lubecenſium legatione: *Lubecenſes quatuor de Conſilio Conſtantiam miſerunt ad defendendam cauſam ſuam contra antiquos de Conſilio exulatos. Ubi magnam ſummam pecuniæ conſumentes & cauſam perdentes, injuſtificati tandem redierunt, fueruntque ibidem juridice convicti & in pænam banno Imperiali legitime ſubjecti. Quare, ad modicum tempus ut ſuſpenderetur, promiſerunt Romanorum Regi, viginti quinque millia florenorum ſe ſoluturos. Quæ ſolverunt. Rex etiam, qui indiguit pecunia, pro tanta ſumma Lubicenſibus gratias tales literatorie dedit, licet contra jam datam ſuam ſententiam eſſent, ut antiquum Conſilium expulſum in æternum*

foris civitatem remaneret: Item ut Mechanici consulatum in perpetuum tenere deberent, & quod bannum imperiale jam promulgatum contra civitatem, vigorem habere non deberet.

Hæc tamen sub tali conditione tradidit eis, ut si prædictam summam Rex Lubicensibus non restitueret ante instans festum S. Georgii, ex tunc gratiæ illæ suum sortiri deberent effectum. Si verò ante dictum Festum restitueret, virtute carere deberent, proponens se soluturum omnino. Quod tamen præjudiciale fuit antiquo Consilio, qui causam lucrati fuerunt, nec decuit regiam honestatem.

Et paulo post: *Feria tertia post Festum Trinitatis antiquum Concilium civitatis Lubicensis, per novem fere annos exilium passum & expulsionem injustam, cum magna gloria introducitur in civitatem, a prætenso Concilio & Communitate.*

Et per Ambassiatores Sigismundi Regis Romanorum & civitatum maritimarum, ob eandem causam inibi missos, in sedem consulatus, quo prius privati tot annis extiterant, reponitur & collocatur. Et quia de eis exulantibus plures mors subtraxerat, puta Dominos Henricum Westhof, Gosvvinum Klingenberch, Brunonem Warendorp, Conradum de Alen, Hermannum Iberch & Bernardum Plescovven, ideo die eodem sui ingressus debitum numerum integrantes nova electione Consilium superstites & introducti effecerunt, exclusis mechanicis, qui Consulatum vi sibi usurpaverant. Et deinde: *Quatuor Proconsules prætensi civitatis Lubicensis per civitatem ad Constantiam, prout in præcedenti notatum est anno, de mandato Ambassiatorum Regis Romanorum suprascriptorum captivi ducebantur, & bini ac bini turribus includebantur circa Festum S. Dominici Confessoris. In quibus tenti usque ad Festum S. Michaelis. Eripiebantur per eosdem Dominos Ambassiatores sub tali pacto, suis juramentis firmato, ut quantocius se præsentiæ Regis Romanorum offerrent, responsuri & se expurgaturi de objectis regalibus. Quod quidem pactum duo ex eis impleverunt, alii verò duo infirmitate præoccupati suos miserunt procuratores, spondentes se personaliter profecturos, quam cito convalescerent.*

Causa *Theoderici Robil*, Canonici Halberstadiensis, Constantiæ expedita, notata ab eodem *Kornero in MSC. Chronico: Fridericus Hake, & Fridericus Robili, Canonici Ecclesiæ Halberstadensis, lites in Romana curia super Præpositura dictæ Ecclesiæ habuerunt inter se. Tandem Fridericus eandem Præposituram sententialiter & definitive obtinuit. Lite verò sic pendente, Dominus Nicolaus de Walbusen, ejusdem Ecclesiæ Cancellarius, â quodam familiare prædicti Theoderici, eo præsente & consentiente, propter sequestrum sibi â judice directum, fuerat lethaliter vulneratus, & in crastinum obiit. Et propter hujusmodi homicidium idem Theodericus Constantiæ in Concilio fuit incarceratus, & una cum complice suo, Johanne Netting, per Dominum Albertum Episcopum de diœcesi & terra perpetuo exulatus.*

Alii *Annalium & Chronicorum Scriptores editoresque*, suis locis similia plurima attigerunt. Quæ nec colligere universa hactenus per tempus & fata licuit, sive ex scriniis sacris & Archivis Principum atque op-

atq; oppidorum, sive ex editis Historicorum scriptis, nec collecta huc sine colore referre decuit. Dandum aliquid vel tempori vel vitæ vel fortunæ. Quando beneficio Principum & Magnatum hæc ex sepulcris eruentur uberiora monumenta, non sine colore debito in lucem producentur.

Profecto augustum & vere magnificum Cæsaris Sigismundi negotium, quando Friderico I. Burggravio Norimbergensi Marchiam donavit Brandenburgensem, eoque fine Constantiâ è Concilio eum in Marchiam ablegavit ad occupandum sibique plene vindicandum ditiones laudatas. Quam rem brevibus expedivit *Autor Chronici Magdeburgensis MSCti* his verbis: In dem sulven Jahre, 1415. tog Marggrave Frederic van Brandenborg van Kostenitz, unde quam in S. Lucas Dage to Berlin in de Marcke, unde brochte Koning Sigismundi, unde Koning Wenceslai Breve van Behmen, vor Heren, Manne unde Stede der Marcke to Brandenborg. In dessen Breve was geschreven, dat Konig Segemund van Ungern, mit Vulbort Wenceslai, sines Broders, Koning Karels Söhne, dorch manniges Deenstes unde Woldaedt, de de vorgenandte Borggrave an öhn, unde an den öhren begahn unde gedahn hedden geven de Marcke to Brandenborg mit dem Köre des Rikes, up sodan Underscheidt: Were id Sacke, dat Koning Segemund to Ungern, unde Koning Wentzlau to Behmen ohne Erven Manns Geschlechte verstorven, so schol de Borchgreve Frederic, unde alle sine Erven, de Marcke to Brandenborg besitten to ewigen Tiden. Were idt averst, dat se Erven gevvunnen, de de vorgeschrevene Marcke vvedder to hebben begehrden, so scholden se deselbige lösen van Borggreven Fredericke, edder van sinen Erven, vor veirhundert dusend roder ungerscher Gülden. Unde de Heren, Manne und Stede, scholden der Huldigung nich loss syn, idt vvere denn, dat Borchgraven Frederik und sinen Erven de letste Pennninck van den vier hundert dusent Gulden vull unde vvol bethalet vvorde. Up dese Breve vvard Borggreven Fredericke van Nürnberge eine Arff-Huldigung gedahn van Heren, Manne unde Steden. Also quam de vorgenandte Frederick by de Marcke to Brandenborch.

Hoc est, quod paucis expressit *Kornerus in Chronico MSCto. Fridericus Borggravius Norimbergensis factus est Marchio Brandenburgensis per Sigismundum Regem Romanorum, ad quem erat Marchia jure hæreditario & successione ordinaria devoluta. Qui eam dedit prædicto Friderico cum omni jure & attinentiis suis, filiis suis hæreditariam hæreditandam.*

Investituram quoque hujus Friderici augustam Constantiæ dein per Cæsarem factam ex Dacherio descripsimus *Parte VII.* hujus *Tomi V.*

FRiderico Marchione in Marchia sua præsente suborta controver-

sia, in Concilio in Cæsaris curia coram tribunali mox composita. Episcopo quippe Magdeburgense, Gunthero Comite de Schvvartzburg, & Episcopo Brandenburgense Johanne de VValdavv illo tempore existentibus, quando Fridericus Marchiam occupavit, liberatus è carcere ab Episcopo Brandeburgensi Caspar Gans de Potlest, ita quidem, ut ante, quam è carcere Sigesensi dimitteretur, Friderico Marchioni cederet oppidum Lentz. Quamprimum igitur Fridericus Constantiam remeaverat, Caspar ille Gans de Potlest arcem oppidumque Sandavv Episcopi Magdeburgensis invasit sibique subjecit.

Quam arcem cum frustra armis recuperare studeret Guntherus Magdeburgensis Episcopus, *in Constantiensi Concilio* per Fridericum Marchionem effectum *coram tribunali Cæsaris*, ut Sandovium reddere cogeretur Potlestius Gunthero. Qua de re in laudato *Chronico Magdeburgensi* MSCto: „In dem Jahr 1416. des Fridages vor Pfingsten vvard Caspar Gans von Potlest von Herr Johann von VValdavv, de Bischoff to Brandenborg vvas, los gelahten uht sienen Gefancknisse, dar he boven tvve Jahr inne geseten hadde, uppe den Schlote to Sigeser. Vor de Fencknisse most he Marggreven Fredericke von Brandenborg vvedder loss lahten Lentzen, vvelches ohm Pandes stundt vor XV. hundert behmische Schock Groschen. Alse desse Caspar Gans uth der Gefencknisse loss vvas, alse de Marggreve von Brandenborch vvedder na dem Concilio to Costnitz getogen vvas, gevvan de sulvige Caspar Gans des Sondages na unser lesen Fruvven Dage Krützvvihungen, mit Hulpe unde Rade Hern Balthasars, Hern von VVenden, de Stadt unde dat Schlot to Sandavve, dat to der Tidt Hinrick van Isenberg inne hadde. Do dat unse Here von Maideborch vernahm, vvovvohl dat he dat mahl sehr kranck vvas, vventhe he dat Feber hadde, fohr he doch to VVater, unde leidt de Sienen to Lande riden, unde beleyde vvedder dat Schlot to Sandavv, met tvve dusent Gevvapenden, unde schoten Für in de Stad, unde verbrenden se allmeistig. Da vvehrenden sick de Viende, unde vervvundeten de Unsen so sehre, dat se des Schlotes nicht konden gevvinnen. Also togen se vvedder aff, in S. Ruffi Dage. In desser Herefahrt verterden unse Borger usem Hern van Meideborch na boven tvve dusend Gulden, um des VVillen, dat dem Goddeshuse to Meideburg sus Sandavv affgevvonnen vvard, in guden truvven. In dessen sulffsten Jahre in S. Vits Dage kreig dat Goddeshus to Meydeborch Sandavv vvedder. VVente de Romische Konig hadde unsen Heren van Meydeborch verbodet to kamen to dem Concilio to Costnitz in eigener Person. Des tog unse Here dar nicht hen, vvente he besorgede sick, dat he in sinen Affvvesen groten Schaden an Lande unde Lüden nehmen mochte. Doch sandte he to dem Concilio Hern Johan Redekin den Dohm-Decken, Meister Johan Kiritz, Ludolve von VVerberge, unde Geisen von Steinvorde. Desse schickeden dat by dem Romischen Konige unde Marggraven Fredericke van Brandenborg, dat men dem Godeshuse to Meydeborg Sandavv vvedder scholde afftreden, devvile id öhme in guden Truvven unde Geloven affgevvunnen vvas. Unde

die

» dit Werff brachte Hertog Albrecht von Sachsen to Lande. De Antwer-
» de unsem Heren von Meideborg, Bischop Gunther, Sandaw wedder in.

Quoniam ergo incidimus hac occasione in illustrissimam *Domum Schvvartzburgensium*, nefas sit præterire, varias inter ipsos quoq; Comites Schvvartzburgenses in Constantiensi Concilio in Comitiis fuisse versatas controversias. Quas attigit *Paulus Jovius* in Chronico Schvvartzburgensi MSCto. Tantoq; lubentius illud hic præstamus, quanto gloriosior memoria *GUNTHERI, Comitis Schwartzburgensis*, supremi aulæ Cæsareæ Judicis, in Concilio & Comitiis Constantiensibus: Qui & Constantiæ defunctus, uti ex Tomo IV. liquet.

» Nach dieser Zeit, inquit *P. Jovius*, vvaren *Graf Heinrich*, sampt seinen » *Brudern, Graffen von Schvvartzburg*, Herrn zu Leutenberg, und *Graf Gunther zu Schvvartzburg*, Herr zu Ranis, eines Theils, und denn *Graff* » *Heinrich* und *Gunther*, Gebrüdere, *Graffen von Schvvartzburg*, Herr » zu Arnstadt und Sondershausen, und *Graff Gunther*, Herr zu Scvvarzburg, andern Theils, streitig vvegen etlicher ihrer Lehen, Bergvverck » und Wildpane, und gerithen dahin, dass sie A. 1415. *auf den grossen* » *Concilio zu Costnitz* die Sache an den Kayser, sie zu entscheiden, gelangen lassen. Darauf vvurde von den Kayser den Burgemeistern » und Raht der Stadt Erffurth committiret und aufgetragen, dass sie » sich, als Kayserl. Deputirte arbitri, zum fleissigsten bemuhen solten, solchen streitigen Handel abzuhelffen, auch endlich gantz und gar » zuversuchen, ob er zuvergleichen und beyzulegen seyn möchte.

» Desgleichen beklagte sich auch Anno 1417. *Graff Heinrich von Schvvartzburg*, Herr zu Leutenberg, und an statt seiner Gebrüder, » *über Grafen Gunthern* den XXXII. Herrn zu Schvvartzburg, vor hochgedachten Kayser und *Concilio zu Costnitz*, vvegen etzlicher Brieffe, die » ihm und seinen Brüdern zustunden, vvelche gevvesen, (vvie in der » Klage nahmhafft gemachet vvorden) uber folgende Oerther, nemlich » über Schlos und Stadt Leutenberg, Schlos und Stadt Remda, Schlos und » Dorff Langevviesen, so nunmehr ein Marck-Flecken, mit allen ihren » Zugehorungen, item uber Lentzendorff, Ihamen, Gliede, Lonitz, » Hersdorff, Grüne, Wietensberg, Gortzbach, Usel, Hevendorf, » Schnidbach, uber die Guther zu der Lichten, Wittichendorf, Rhode, Steinbach, Zelle, und uber die Probstey und Behausung daselbsten, uber Kutschert, Kockeritz, uber die Schmitten daselbst, uber » Lockevvitz, Lasen, Arenbach, Dolen, Kneblichsdorf, Fischersdorf, Breteritz, Duschnitz, Eichich, uber die Fischvvasser, die » Sorvvitz und Loqvvitz, uber Löhmen, VVunschvvitz, Steisdorf, » Schvvendigen, Ilmen, Alten Gesesse, Rupelsdorf, VVeisebach, » Hersbach, Schvveinbach, Ezelrode, SuntRembda, AltenRembda, » KirchRemda, Hausberg, uber das Holtz Espich, uber den Dryberg, » Eichholtz, uber die Fischvvasser, und Muhlen, uber die Probstey » der Closter PaulinCell, und Ilmen, in derer einen seine Vorfahren » und er ihr Begrabnuss gehabt, und noch hette. Welche Briefe *Graff* » *Gunther* ihnen unbilliger vveise vorenthielten. Darauf vvurden » Grafen Gunthern, als Beklagten, von Grafen Gunthern von »

„ Schvvartzburg, Herrn zu Ranis, Kayſerl. Hoff-Richtern, ernſtlich
„ auferleget, die Briefe uber bemeldte Schloſſer Stedte und Dorffer,
(deren zvvar nunmehr viel vvüſte und ode liegen) die Graf Heinrich
„ in Poſſes und Gevvehr hatte, ihm unverzuglichen zu antvvorten,
„ die Briefe aber, ſo gemeine Herrſchafft betreffen, ſolten in geſamte
Vervvahrung gebracht,und eingeleget werdẽ,derẽ ſie ſich beyderſeits
„ jeder zu ſeinẽ Rechtẽ gebrauchen mochten. Und geſchahe dieſer Aus-
„ ſpruch zuCoſtniz,in dẽ Cloſter zu dẽ Auguſtinern,Freytag vorJubilate.

In dieſen Jahr (nemlich 1416.) als der Konig zu Dennemarck und
„ die Hertzogen von Holſtein mit einander in Streit lagen, und endlich
„ die Sache an den Kayſer gelangete, vvurden die von Holſtein nach
Ofen citiret. VVelcherCitation zu folgen einer von denen Furſtlichen
„ Räthen vviederrathen, in Betracht, daſs die teutſchen Furſten ſich
„ dieſes Privilegii zugebrauchen, daſs ſie nicht ſchuldig an Oerthern,
auſſerhalb des Reichs Grentzen zuſtehen, und konte man alſo die
„ Sache vvol *zu Coſtnitz* in Verhor ziehen. VVann nun Cranzius ſa-
„ get, Sax. X. c. 28. ejus Privilegii Conſervatorem eſſe *Comitem de*
„ *Schvvartzburg*, ſcheinets, daſs ſolches mehr von dieſem Graff Gun-
thern, der ſich als Kayſerlicher Cammer-Richter etwa dieſes Privi-
„ legii und des teutſchen Furſten Rechts tapffer angenommen haben
„ mag, als von den gantzen Hauſe Schvvartzburg zuverſtehen. Im-
maſſen ſich Cranzius l. c. eben auf dieſen Holſteiniſchen Raht bezie-
„ het, welcher ebenfals in Singulari geſaget haben ſoll: Fertur Comes
„ Schwartzburgicus eſſe Conſervator Privilegii.

A. 1417. hatten ſich dieſer Graff Gunther und ſein Vetter, *Graff*
„ *Heinrich von Schvvartzburg, Herr zu Arnſtadt und Sondershauſen*,
„ des Namens XXIX. vvegen etlicher Uhrkunden, ihre Herrſchafft
unter einander betreffend, geuneinet. Sonderlich vvurde Graf Heinrich
„ von ſeinen Vetter, Graf Gunthern beſchuldiget, vvie er ihm die Briefe
„ uber folgende ſeine Herrſchaft, Stadte, Dorffer, und andere Guther
auf und vorbehielte, als uber Schloſs Ranis, Schloſs und Stadt Pöſe-
„ neck, item uber Obern und Nieder Krölich, uber Zelle, Rockendorf,
„ Obern und Niedern VVasdingborn, groſſen und wenigen Kams-
dorff, Goſswiditz, Buche, Olſin, Sulzele, Dobyan, VValsdorff,
„ VVilhelmsdorff, Saltzthal, SibithenRode, Ritzwende, und uber
„ die Schmitten an der Saal gelegen, genandt die Borthe, den Schel-
tenberg, Koſitz, Obetz, Grevvendorff, Rappevvitz, Trainrode,
„ Valnrode, Smerde, und uber die Voigtey der Pfarre zu Krölip,
„ uber das Holtz die Borth genandt, und das Gehege bey Rockendorff
und den Sperbersbach, uber alle Fiſch-VVaſſer und Höltzer, item
„ uber Rudolffſtadt, Treuhelden, Ezelbach, Niedern Haſela, Redwitz
„ Kirchhaſela, Oberhasla, Dichvveiden, VVieſerſtal, Techreden, Am-
lingſteten, Hermirsdorf, Judesdorf, Hopfgarten, Eſchdorf, das Saltz-
„ wargel Eichenfeld, Schala, Merla, Volckſtet, Cunbach, Kolckevvitz,
„ item uber das Schloſs Ehrenſtein, groſſen und kleinen Liebringen,
Denſteten, Fetſtet, Navvinden, Tichmannsdorff, Oſteried, Buns-
„ tal, Korſiz und VVeſtendorff, &c. Kam auch ſo veit, daſs gedachter
beſchul-

beschuldigter Graff Heinrich A. 1417. von Grafen Gunthern den Kayserl. Hoff-Richter *vor das Kayserl. Hoff-Gericht gen Costnitz* citiret vvorden. Da an statt des Hoff-Richters, vveil er nicht zugleich Actor und Judex seyn können, gesessen Graff Conrad von Fryburg, Herr zu VVelschen Neuburg. Von vvelchen dann nach Verhör der Sachen, Grafen Heinrichen den 25. April *im Augustiner Closter zu Costnitz* ernstlich auferleget vvorden, die Documenta uber erzehlte Stedte, Schlösser und Dörffer, so Graff Gunthern aiganthumlich und erblich zustunden, ihm auszuantvvorten, die Brieffe aber, so die gesamte Herrschafft concernirten, solten zu jeglichen Theils Nothdurfft in gemeine Vervvahrniss eingeleget vverden.

Ceterum quemadmodum *Cæsaris Sigismundi*, ita & quatuor Pontificũ qui vel Constantiæ in Concilio adfuere, vel ejusdem sententiâ absentes sede moti, vitam & fata hoc Tomo pertexere animus erat. Verùm *Johannis* res ex superioribus *Tomis* omnibus, præsertim *secundo*, ceterorum ex *Platina* vel aliis Pontificum Panegyristis cognosci aliquo modo possunt.

Quam grande autem foret volumen, sed quàm lectu jucundum, & ad illustrandam historiam Concilii Constantiensis mirum quantum collaturum, si *Imperii Electorum*, qui Concilio interfuere, *Principum*, *Comitum*, *Baronum*, *Nobilium*, deinde *Cardinalium*, *Archi-Episcoporum*, *Episcoporum*, *Abbatum*, *Doctorum*, *Theologorum*, *JCtorum*, *Medicorum*, *Politicorum*, *Philologorum*, *Oratorum*, *Historicorum*, *Poetarum*, scriptis quoque de orbe literato optime meritorum, qui Constantiæ in Concilio floruere: Si horum, inquam, omnium vel præcipuorum res in Ecclesia & republica inque ipso Concilio præclare gestæ ex antiquis tabulis curate pertexerentur. Dolendum profecto, parcius majores descripsisse ac literis consignasse virorum eruditorum vitas, facta & fata, quæ exemplo essent posteris. Acquiesceremus, dummodo in Collegiis, Monasteriis, Academiis, extitissent, qui exemplo Cornelii Nepotis, qui Imperatores ac fortes viros Græcorum brevi stylo recensuit, reipublicæ literariæ capita nervose descripsissent. Ast inanis querela, cui nulla reliqua est medela. Contenta proinde posteritas sit oportet brevibus lineolis, quibus majorum memoria à Viris eruditis quondam conservata. Illisque eo nomine literaria respublica merito gratias dixerit, qui Chronologos & historicos veteres, valde concisos licet & admodũ breves, ex pulvere eruere, quin hodie maxime situm & squalorem detergere ac in lucem producere allaborant. In quibus & illi vitam recuperant ac veluti resuscitantur, qui Constantiensis Concilii res curarunt sedulo, ex remotis orbibus in Germaniæ oras, Constantiam delapsi.

Exempli numero, *Anglorum* qui Constantiæ claruere, sunto reliquiæ, à *Warthono* in *Anglia Sacra* collectæ & conservatæ.

De Johanne Catricke, qui ex Cathedrali Ecclesia Menevensi ad Ecclesiam Lichfeldensem & Coventrensem translatus est mense Maji Anno Domini 1415. ex Registro Chichlei: *Johannes Katrick seu Keterich, Episcopus Menevensis, ad sedem Lichfeldensem translatus est bul-*

lâ Papali 1415. 1. Febr. Professione facta, spiritualia ab ArchiEpiscopo accepit die 21. Junii: Anno 1417. in Concilio Constantiensi præsens, ad quod medio anno superiori profectus fuerat, unus ex 30. electoribus constitutus est, qui è diversis nationibus electi Martinum V. Pontificem die 11 Nov. autoritate Concilii designarunt. Mense Spetembri ejusdem anni in Concilio obierat Robertus Saresburiensis Episcopus. Eodem die Cardinalis de Ursinis Episcopus Albanensis datis ad Henricum Regem literis enixe petit, ut Johannes Roberto successor detur, summopere prædicatis gravitate ejus, fide atque eruditione, quæ in Concilio enituerant. Addit nonnemo, universum Cardinalium cœtum in ejusdem favorem scripsisse. Cardinalis certe Albanensis literas autographas vidi. Exoptatam tamen dignitatem Johannes obtinere non potuit, seu Rege seu Capitulo Sarisburiensi renuente. Soluto Concilio, Florentiam in Martini Papæ comitatu migravit. Ubi audito Edmundi Episcopi Exoniensis obitu, ad sedem Exoniensem à Papa transferri obtinuit, bulla translationis apud Florentiam data A. 1419. 20. Nov. Brevissimo siquidem tempore recenti dignitati superstes. Sub finem n. mensis sequentis apud Florentiam obiit.

De Wakeringio. Dns Johannes Wakering, vir per omnia pius & pudicus, castus, munificus, dapsilis & mansuetus, custos privati sigilli regii. Cujus promotionis tempore schisma quasi generale fuit in Ecclesia. Tres enim regnaverunt Antipapæ. Et igitur ne regnum Angliæ cuiquam schismatico in aliquo consaveret, electus prædictus per Henricum Chichele Cantuariensem ArchiPræsulem confirmatus & consecratus fuit sub Rege Henrico V. anno regni sui IV. & Anno Domini 1416. Quo tempore celebratum fuit sacrum Concilium Constantiense, ad quod destinatus fuit, cum aliis Ambassiatoribus per Regem Henricum prædictus Episcopus. Cujus sacri Concilii labore cessavit schisma prædictum, & in eodem Concilio electus fuit in Papam Martinus V. qui post suam inthronisationem prædicti Domini Episcopi confirmationem & consecrationem gratanter ratificavit.

Nicolaus Bubwith 21. Episcopus, vir utrobique discretus, ac in spiritualibus & temporalibus circumspectus & providus, maneriorumque Episcopatus sui sedulus reparator: Ipse prius fuit London. dein Sarum, postea Bathoniensis Episcop. Ipse etiam antiquas libertates Episcopatus sui literis regiis confirmavit, & eundem Episcopatū suum novis libertatibus ampliavit. In notis Editoris: Nicol. Bubwith, supremus Angliæ Thesaurarius, qui spiritualia Episcopatus Sarum ab Archi-Episcopo Cantuariensi acceperat 1407. 2. Octobr. ad Episcopatum Bathoniensem à Gregorio Papa provisus die 7. ejusd. Mensis, spiritualem illius jurisdictionem ab Archi-Episcopo apud Maydenston recepit A. 1408. 1. Apr. eodemque die temporalia à rege obtinuit. Anno 1414. ad Concilium Constantiense legatus, iter iniit sub finem anni, & in electione Martini V. Pontificis A. 1417. 11. Nov. unus ex 30. electoribus constitutus, suffragium tulit. Obiit A. 1424. 27. Octobr.

De

De Toma Polton Anglo & Henrico Wintoniensi,

Inclytis in Constantiensi Concilio viris.

WArthon: *In Actis Concilii regii sub Henrico VI. reperio conclusum inibi fuisse*, 1426. 14. *Jan. ut Thomas Polton, Cicestrensis Episcopus, ad Episcopatum Wigorniensem transferretur. Hunc itaque Martinus V. Papa, præstito pro more bullæ provisionalis ministerio, transtulit* 1426. 27. *Febr. Eidemq; Archi-Episcopus, accepta obedientiæ professione, spiritualia commisit* 1426. 26. *Apr. Ad Curiam Romanam pro regiis negotiis expediendis profecturus, testamentum condidit* 1432. 6. *Dec. quod post mortem ejus in Curia Archi-Episcopali probatum est* 1433. 18. *Octobr.*

Henricus Beaufort, Johannis Lancastriæ Ducis ex Catharina Swinforda filius, Episcopus Lincolniensis, Henrici Regis fratris sui opera spiritualia Episcopatus Wintoniensis accepit. A. 1405. 18. *Martii. Dignitatem Cardinalitiam à Martino V. Papa impetraverat in Concilio Constantiensi. Ad Concilium siquidem venit* 1417. 31. *Octob. Mense sequenti Martinus Papa electus est. Die* 28. *Dec. Martinus edita in Concilio bulla Henricum tunc præsentem Cardinalem renunciavit (nullo tamen assignato titulo) & Legatum suum in Anglia, Wallia & Hibernia constituit: Seque creationem tempore opportuno publicaturum & insignia Cardinalitia ipsi missurum esse, in eadem promisit. Extat ea inter Epistolas Bekintoni. Henricus autem Archi-Episcopus Cantuariensis scripta ad regem egregia epistola, quæ apud Arthurum Duck in vita Chichlei prostat injuriam potestati regiæ & Archi-Episcopali exinde factam conquestus, regi autor erat, ut Henrico VVintoniensi Cardinalis aut Legati dignitatem interdiceret. Defuncto demum Rege, utramque dignitatem Henricus A.* 1426. *recepit.*

Conferre omnino juvabit *Vitam Henrici Chichele, Archi-Episcopi Cantuariensis*, ab Arthuro Duck conscriptam, & à *Guilielmo Bathesio* in *Vitis selectiorum virorum* recensitam. Quod enim illo Archi-Episcopo Concilium Constantiæ celebraretur, in *Vita illius* complufcula commemorata de viris inclytis, *Legatis Anglis*, ad Concilium vel à Rege vel ab hoc Archi-Episcopo missis. Neque verò solers lector Vitæ autori imputabit, quod in rebus Concilii referat, quod Cæsar Sigismundus Johannem *Papam* fugitivum *assecutus gladiatoris aut venatoris more amictum coram Concilio stiterit*. Neque enim Cæsar ipse eum insecutus, neq; Papa in fuga tali habitu deprehensus neque Constantiam retractus, multo minus Concilio exhibitus, qui captus in vicinia Gothlebiæ fuit retentus. Ex primo verò fugæ colore error autori facile subnatus.

Tritbemius, Pantaleon, Bruschius, Gesnerus, & alii, viros *Germanorum* eruditos Constantiæ in Concilio claros, Episcopos, Abbates, Doctores, commendarunt. Quorum concepta hic longa serie referre verba nec locus nec tempus admittit.

Quemadmodum autem *Cæsaris* Majestas & *Magnatum* autoritas magnam Concilio conciliarunt dignitatem, ita & *Insignia* horundem, foribus hospitiorum affixa, pulchre picta & exornata, venerationem

haud vulgarem spectantium oculis ingesserunt. Quæ causa fuit, quare & nos non potuerimus, quin hoc Tomo luculenta istæc *Concilii ornamenta* & præfulgida *oculiferia*, Principum & Magnatum, Constantiæ præsentium, *Arma*, quæ vocant, seu *Insignia*, non quidem omnia, sed vel præcipua vel selecta *æneis tabulis* exhiberemus. Constantiæ quidem hodienum *in MSCto Codice* pereleganter picta superesse isthæc Arma, præclaro Constantiensis Concilii ornamento, illustris Pregizerus testis oculatus nos docuit, Verum oculis nostris Constantiam inque tabulas conditas penetrare minime datum. Quare dedimus, uti reperimus in

ULRICI REICHENTHALII
CONSTANTIENSIS CANONICI
Historia Germanica Concilii Constantiensis.

CAnonicus hic Constantiensis, vir spectabilis, & Principibus carus, Concilii faciem coram est intuitus, à primo exordio, fronte ejus detectâ, donec fine imposito obnuberetur. Quamprimum Cæsar Sigismundus Laudæ in Italia cum Papa Joanne XXIII. convenerat de Constantia pro Concilii sede eligenda, eoque fine Papa Exploratores Constantiam ablegaverat, qui de loci situ atque conditione circumspicerent: Eberhardus Comes de Nellenburg rem omnem statim ante ferias Natalitias A. 1413 Ulrico nostro Reichenthalio aperuit. Eique commisit negotium, Constantiæ de necessario commeatu dispiciendi, eaque omnia mature apparandi, quæ ex usu forent. . Ipsique exploratores Constantiam delati, Ulricum Reichentalium nostrum precibus fatigarunt, utpote virum solertem rebusque agendis aptum, qui exploratoribus laudatis hanc navaret operam, ut vicinæ Ergoviæ præsidia naturæque beneficia, pro servando alendoque Concilio necessaria, commonstraret.

Quod & præstitit. Et quanquam Italis spectatoribus non universa arriderent, qui Germaniam pene ex Johannis Papæ instinctu nauseabant, stetit tamen sententia reliquorum exploratorum, ipsiusque Reichentalii, ut regio Constantiensis aptissima Concilio judicaretur. Hic ergo ut vidit dein in Concilio universa, ita pars fuit non postrema magnorum quorundam negotiorum. Cæsarem Sigismundum Principes atque & Magnates in Concilio præsentes, in suo prædio Constantiæ vicino lautissime sub ipso Concilio excepit. Hussi supplicio tam prope adstitit, latusque Principum clausit, ut cum rogo Hussus jam immineret, de Confessore cum Husso disserere à Principibus juberetur Reichentalius. Qui jussa executus, Hussum interrogavit, quæreretne Confessorem? Nominavitque Sacerdotem eruditum, Episcopi Constantiensis & Concilii autoritate instructum, haud longe absentem, mox vocandum. Quem & ad Hussi desiderium ipse vocavit Reichentalius, Ulricum nempe Schorandum. Qui Reichenthalii jussu accessit, ac de confessione multa cum Husso disseruit. Hic proinde vir gravissimus atque inter Magnates in Concilio spectatissimus

tissimus, oculatus testis, res Concilii quæ ad pompam & splendorem spectant, germanico idiomate consignavit. Editumque hoc *opus Historicum* eodem seculo, inventâ Typographia, *Augustæ Vindelicorum* A. M. CCCC. LXXXIII. in Folio, hac in fine formulâ: Hie endet sich „ das Concilium-Buch geschehen zu Constentz. Darinn man findet, „ wie die Herren Geistlich und Weltlich eingeritten seyn, und mit „ wie viel Personen. Auch ihr Wapen gemahlet, und wie sie abge- „ schieden seyn. Auch die Sachen die darinn geschehen seynd, hüpsch „ und gerecht. Gedruckt und vollendt in der Kayserlichen Stadt „ Augspurg von Antoni Sorg, am Aftermontag nach Egidii, do man „ zehlt nach Christi Geburt M. CCCC. und in dem LXXXIII. Jahre.

Hoc *Reichenthalium opus* non quidem ex stylo vel aptiore ordine, cum uterque pristini seculi referat neglectum, valdopere æstimandum: Ex integritate tamen fideque autoris, puraque & simplici recensione rerum omnium, ingens meretur pretium. Quod illi lubentes posuere Viri quique cordati omnibus ab illo tempore seculis. Adeo ut hujus fide nixi præcipui Historici fata laudati Concilii commemorarint. *Nauclerus* vestigia Reichenthalii sedulo sectatus, non dissimulavit ducem. Idem præstitere & alii. Asperitati quoque styli illius temporis accensebit, qui mollissime interpretabitur, quam leget explicationem vocis in chartacea infula, capiti Hussi ante rogum imposita, f. 32. *Hæresiarcha, das ist im teutsch, ein Vaß, do alle Ketzerey in beschlossen ist.* Quod paulo post, rectius forte edoctus, paululum emollivit, f. 38. *Hæresiarcha, das ist als viel gesprochen, ein Ertz-Bischoff aller Ketzer.* Quod infeliciori seculo dandum.

Repetita dein superiori seculo Reichenthaliani operis editio paulo nitidior, pro ætate elegantiore, *Augustæ Vindelicorum, Anno M. D. XXXIV.* servatis iisdem figuris, & stylo, minus pro seculi illius nitore comto, novâ præfatiuncula per Typographum excusato. Præstat siquidem in resuscitatis antiquis monumentis servare vestigia vetustatis.

Quo autem fine misimus *Reichenthalium*, ne scil. prolixiora scripta Germanica Latinis misceremus, eâdem ratione dissimulavimus & *Dacherium*.

EBERHARD DACHERS von Constentz Ordentliche Beschreibung der grossen Pracht des Costnitzischen Concilii.

Vir hicce eruditus, Reichenthalio familiaris, in curia Electoris Saxoniæ Rudolphi in Concilio valde spectatus, à laudato Electore ad hoc admotus officium, quod Saxoni Mareschallo Imperii competebat, qui exploraret, qui in Concilio hospites, & quæ illius essent ex hospitum numero vel dignitate fata. Cujus officii ratione eo usque fuerat penetrandum, ut & meretricum Constantiæ in Concilio exi-

existentium numerum explorare, etsi invitus, aliquando cogeretur. Quod his ipse prodidit verbis: *Auch muss ich schambarlich screiben, darzu zwang mich mein gnädiger Herr, Hertzog Rudolph von Sachsen, der zu Costnitz Marschalck was, dass ich erfahren must, wie viel offender Frauen zu Costnitz weren, und gab mir einen zu, der gut zu solchen Sachen was, Burgkarten von Haggelbach. Also ritten wir von einer Frauen Hauß zu dem andern, die solch Frauen enthielten. Und funden in einem Hauß etwan 30. in einem minder, in dem andern mehr, ohne die, die in den Stellen lagen und in den Badstuben. Und funden also gemeiner Frauen bey 700. Da wolt ich ihr nicht mehr suchen. Da wir die Zahl fur ihn brachten, da sprach er, wir solten ihm die heimlichen Frauen auch erfahren. Da antwortete ich ihm, daß seine Gnade das thete, ich wehre es nicht mechtig zu thun, ich würde vielleicht um die Sach ertodtet, und mochte auch finden des ich nicht gerne hette. Da sprach mein Herr, ich hette Recht. Und das bestund also.*

Longe verò meliori ordine *Dacheriana* hæc *Historia* contexta quam *Reichenthaliana*. Mutuam certe operam in scribendo sibi præstiterunt Reichentalius & Dacherius, qui pari usi in spectando atque observando fortunâ, quorum utrique datum erat, coram, Constantiæ in Concilio universa contemplari atque ad Principum conspectum & colloquia familiariora proximius & frequentius admitti. Ut *fidus* uterque & *oculatus* sit tantarum rerum *testis*. Dacherii sane mens ingenua & in Ecclesiæ salutem propensa, ex eo clare elucet, quod indigne tulit, Reformationem status Ecclesiastici, â Cæsare Sigismundo tam impense quæsitam, sine suo Constantiæ in Concilio frustratam. Quo de in Præfatione aperte conqueritur, & artes Reformationem declinandi, ad tempora usque Basiliensis Concilii (quæ itidem vidisse non dissimulat) exercitas, haud obscure detestatur. Inter alia inquit, *Das Concilium ist zergangen, und kein Reformation, wie der Kayser begehret und gewolt hat, gemacht worden. Welche Reformation biß heutigen Tag, die Geistlichen und auch Weltliche scheuen.*

Ceterum *Reichenthalius* quidem lucem vidit, *Dacherius*, quod sciam, hactenus nondum. Quare hic eundem sistere volupe quidem fuerat, verum *idioma Germanicum* obstitit, quo minus locum hic inveniret. Dabimus autem, si volet Deus, *ex MSCto Wolfenbüttelensi*, quando *Tomum Scriptorum Germanicorum*, *ad Constantiense Concilium pertinentium*, edemus: Ubi Reichenthalii latus claudet Dacherius, qui, familiaritate olim conjuncti, suis cuncta viderant oculis.

Reichenthalio & Dacherio jungi potuisset *Stumpfius*, qui superiori seculo, puriore stylo, Concilii Constantiensis res gestas & celebritatem ejus enarravit. Cujus operis hoc frontispicium.

Des

DEs groſſen gemeinen Conciliums, zu Conſtentz gehalten, kurtze, doch gründlichere und vollkommnere, dann vor nie in Deutſch geſehen, Beſchreibung, was täglich von einer Seſſion zur andern in Geiſtlichen und weltlichen Sachen darinn und darneben gehandelt iſt, allen guthertzigen Chriſten, beſonder dieſer Zeit, nutzlich zu leſen. Durch Johann Stumpffen.

Item von Johann Huſſen und Hieronymus von Prag, wie die gen Conſtentz kommen, und was mit ihnen gehandelt iſt, auch von ihrer Gefengkniſs, Geſchrifften, Epiſteln, Büchern und Artickeln, wormit ſie überwunden, und wie ſie zum Tode verurtheilet, auch abgeſchieden und geſtorben ſind.

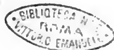
Sampt warhaffter Beſchreibung des Krieges, der ſich in ſelben Concilio zwiſchen Kayſer Sigmunden und Hertzog Friderichen von Oeſterreich zugetragen hat, darin gemeine Eid-Genoſſen aus Kayſerlichem Gebot das Ærgow erobert und eingenommen haben.

TIguri edita hæc hiſtoria Stumpfiana, etſi locus non ſit expreſſus, ſicuti nec annus notatus. Inſcripſit opus Heinrico Bernwald, Præpoſito Embracenſi.

Nos autem pari cum ſuperioribus vel majori jure Stumpfium etiam miſimus, non ſolum quod Germanicam referat dialectum, ſed & quia paulo recentior. Leget ergo aliquando veſtigia Reichenthalii & Dacherii, quando illi præibunt, in publicum prodeundo, quorum in ſcribendo filum paſſim fuerat ſecutus.

Latent *Tiguri*, *Conſtantiæ*, ac in vicinis Helvetiæ atque Sveviæ oris, *alii* quoque *rerum Conſtantienſium Scriptores*, hactenus inediti, Germanico & Latino idiomate ornati, viris perilluſtribus, Dn. *Valkenirio*, Batavorum ad Helvetos Legato, atque *Pregizero*, intimo

 Ducis

Ducis Wurtenbergici Consiliario, visi atque lecti. Quorum copiam SERENISSIMO DUCI RUDOLPHO AUGUSTO benigne sunt polliciti, ejusque adeo impetrandæ spes nos alit serena.

Quemadmodum autem laudatos *antiquos Constantiensis Concilii Scriptores Germanicos* tantisper seposuimus, ita vel prolixitate deterriti, vel temporis angustiâ avocati, in aliud opus & tempus distulimus venerabilem consessum clarissimorum *Oratorum Constantiensis Concilii*, qui de variis rebus in publica Concilii panegyri cum admiratione auditorum, coram Cæsare & Principibus gravissime disseruerunt. Quæ non postrema Concilii gloria.

In his est *Matthæus Röder*, Theologus Gallus, qui contra Simoniam & ambitionem Ecclesiasticorum, ac de reformatione horum necessaria in Concilio solennem orationem, sub finem, ut apparet, A. 1414. sub exordium Concilii habuit. Cujus orationis hic in *Codice MSC.* character:

Sermo factus per M. Matthæum Rœder, Sacræ Paginæ Professorem, natione Gallicanum, in Concilio Constantiensi, Dominica I. post Nativitatem Christi.

SCopum sermonis his haud longe à principio expressit verbis: *Hanc Filii Dei misericordiam* (Tit. I.) *copiosam cum omni gratiarum actione contemplandam suscepimus, per quam fuit prætereuntis imo pereuntis seculi generalis reformatiò subsecuta: Ut ipsa præveniente, quam olim sibi dilectam copulavit in sponsam in hoc sacra generali Synodo sibi reparare ac reformare dignaretur Ecclesiam. Præterea juxta subjectam materiam ac rerum qualitatem in hoc sacro concilio gerendarum, præcipue de militantis Ecclesiæ necessaria reformatione, & de pertinentibus ad eandem, in quibus hujus sacratissimæ Synodi tota versatur intentio, sermo nobis aptandus est. Quem duplici consideratione perstringam. Prima suadebit universalis Ecclesiæ generalem ac necessariam reformationem. Secunda perorabit ipsius Ecclesiæ capitis ac membrorum mutuam invicem spectabilem & ordinatam compaginationem.* Digna profecto Galli oratio, quæ aliquando legatur.

Nec minus gravis sermo Theologi Germani, Professoris in Academia Coloniensi, ejusdemque Academiæ ad Concilium Legati, *Theodorici de Monasterio*, quem *die IV. Julii* Anno M. CCCC. XV. in publica ac generali Sessione XIV. præsente Cæsare in hæc verba dixit: *Qui sequitur me non ambulat in tenebris, Joh. VIII.* In Codice MSC. hæc frons:

Sermo factus in Concilio Constantiensi per M. Theodoricum de Monasterio.

QVo sermone uti reformandæ emendandæque Ecclesiæ necessitatem

tate inculcavit, ita in laudes digressus Cæsaris Sigismundi, Ludovici Bavari, Electoris Palatini, & Caroli de Malatesta pro Gregorio XII. Papa papatui renunciantis. Inter alia hæc aperto ore effudit verba.

Est hujus sacri Concilii, nec non invictissimi Regis (Sigismundi) intentio, non desistere abinceps, donec Ecclesia sit & ab erroribus purgata, & à corruptis moribus depurata, quantum possibile fuerit: Quia non tota Zizania eradicari potest, nisi simul eradicetur & triticum, juxta parabolam de Zizania Mat. XII. Et Reverendissimi Patres, si vestræ circumspectiones, plenæ oculis ante & retro, velint schisma tollere, errores excludere, & ne videantur viam præcludere, necesse erit, quod mores Ecclesiæ valde collapsi & multum corrupti reformentur. Nam stantibus in statu Ecclesiastico & permanentibus superbiâ, avaritia & vita voluptuosa, vix impediri potest, quod non oriatur novum schisma, & quod non surgant contra statum Ecclesiasticum latrantes, calumniantes, & laicum populum contra clerum concitantes. Quoniam permanente causa, difficile poterit impediri effectus.

Eundem profecto spiritum refert ejusdem Oratoris & altera Oratio, A. M. CCCC. XVI. Dominicâ Septuages. Constantiæ habita in hæc verba, *Ite & vos in vineam meam* Matt. XX. In MSC. codice inscriptio.

Alius sermo in Constantiensi Concilio factus per M. Theodoricum de Monasterio sacræ Paginæ Professorem.

Dici non potest, quo fervore vitia cleri perstinxerit. *Quam abominandum*, inquit inter alia, *& quam detestabile sit otium bene est perpendere. Sed quam flagitiosum sit in viris Ecclesiasticis & maxime Prelatis, ad cultum vineæ Domini conductis, enarrari non est facile. Neque ego quomodo illos describam, aut cui monstro comparem, scio. Homines miseri, & ad extremum perditi, de labore conveniunt, & ad laborem se obligant, ut impensis suis voluptati & otio vacent. An patremfamilias decipere putant, an se nunquam conventionis suæ rationem reddituros credunt? Nonne eis satis est se ipsos perdere, nisi etiam alios ad perditionem trahant. Nonne satis est, sibi esse inutiles, nisi & operarii locum occupando aliis nocivi fiant? Nonne sufficit eis propriæ conscientiæ agrum sentibus & spinis oppletum tenere, nisi vineam Domini quantum in eis est, incultam & inconditam reddant? O cæca voluptatis libido, quæ nunquam proprio malo contenta est, nisi tandem aliis noceat. Qui corrupti sunt moribus & fœtidi, Prælaturas quærunt, ut alios corrumpant. Tolerabiles quidem essent, si, dum operari nequeunt, vel nolunt saltem, ut effigies hominum larvatæ, in vineis affixæ, aves cœli, depascentes vineam, suâ umbrâ profugarent. Sed quid? Neque laborant, ut vinicolæ, neque feras terrent, ut statuæ. Sed ut fœtida hominum morticinia, in vineis projecta, suo fœtore & inhonestis exemplis rapacissimas agri bestias alliciunt, & ad demoliendum*

spoliant & recedunt. Unde merito ponitur in Prov. VII. Non est vir in domo sua: Abiit via longissima: Sacculum pecuniæ secum tulit, & in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam. Et revera verum est, quoniam veniunt & reveniunt in die plenæ lunæ: Quando dies veniunt autumnales, & horrea sunt impleta. Sed ecce post, repletis loculis, abeunt longe ab Ecclesiis, quandoque usque ad atrium summi Pontificis. Sed sacculos pecuniæ non omittunt, quoniam ipsos secum auferunt, quos postea voluptuose expendunt, aut quod malum est, in corbanum, aut, quod pejus est, in bancum mittunt, ubi suam iniquitatis mammonam in maledictione multiplicant &c.

Ejusdem indolis ac sententiæ Oratio *Johannis Zachariæ*, Theologi Erfurtensis, qui in Constantiensi Concilio doctrina sacra præ aliis claruit. Quo de Johannes Schiphover in Chronico Archi-Comitum Oldenburgensium apud Meibomium Tom. II. Scriptor. Rer. Germ. f. 170. *Egregius & doctissimus Magister Johannes Zachariæ, de conventu Eschwegensi, eruditissimus Theologus & utriusque juris vir consultissimus, Erfordiæ & alibi, quam maxime autem in Constantiensi Synodo, ob ejus doctrinam & elegantiam clarissimus fuit, & suæ eruditionis experimentum fecit. Hic invictissimum & doctissimum Johannem Hus hæreticum disputando superavit ac immersum igni cremari fecit. Nemo etenim Theologorum potuit eundem Johannem Hus convincere, nisi iste senex Pater solus. Hic perquam egregie in Magistrum Sententiarum commentatus est. Scripsit insuper in Apocalypsin volumina duo, & quamplurima alia.*

Hujus Oratio, Constantiæ in Concilio die XXVI. Decembr. A. M. CCCC. XV. habita, hoc in *Codice MSCto* refertur charactere:

Sermo, factus in Concilio Constantiensi per M. Johannem Zachariæ, Ordinis Eremitarum S. Augustini, Sacræ Theologiæ Professorem, in Festo S. Stephani & Ecclesia ejusdem, Anno M. CCCC. XV.

QVo spiritu hæc quoque dicta sit Oratio, colligi haud difficulter poterit ex pauculis, haud longe ab exordio positis: *Reverendissimi Patres ac Domini Reverendi. Considerante me Ecclesiæ cursum qui fuit, video, quod ad statum prælaturæ & eminentiæ, ad gradum scripturæ & sapientiæ, ad actum curæ & regimen animæ, diversi diversis nominibus, id est, finibus, pervenerunt: Unus nomine superbiæ & ambitionis, alius nomine avaritiæ & ditationis, alter nomine luxuriæ & delectationis. Ille nomine gulæ & comessationis. Iste nomine iræ & contentionis. Hic nomine acediæ & carnalis quietionis. Ratio: Quis venit in nomine Christi & devotionis? Multo plures ad dignitates & beneficia intrarunt aliunde quàm per ostium. Multisque pluribus aperuit thesaurarius, quam spiritus S. ostiarius. Idcirco*

clares sunt in Ecclesia fures, quam fideles. Quoniam qui non intrat per ostium, sed aliunde, ille fur & latro est, Joh. I. Ex quo sequitur, quod plures sunt maledicti, quam benedicti. Plures digni canonico suspendio, quam ecclesiastico beneficio. Et quanquam maledictus sit omnis, qui pendet in ligno, id est, qui suspenditur canonico judicio, Deut. XXI. Gal. III. tamen benedictum est lignum, id est, judicium, per quod fit justitia. Sap. IX. Utinam, Reverendissimi Domini & Patres venerandi, in hoc sacro Concilio Constantiensi non machinarentur majores fures, id est, Simoniaci, suspendere minores: Et facerent Socratem iterum ridere, qui fertur risisse, videns majores fures ducere ad suspendium minores, &c.

Neque â scopo aliena Oratio *Vitalis Episcopi Tholonensis*, de transformatione sive emendatione Ecclesiæ, Anno M CCCC XVI. Festo Epiphaniæ dicta. Cujus frons in *Codice MSCto* hæc est:

Sermo, factus ipso die Epiphaniæ Domini in Concilio Constantiensi per Reverendum Patrem & Dominum, Dominum Episcopum Tholonensem.

Multoque ferventior multoque prolixior, in MSC. Codice obvius

Alius Sermo, Dominicâ Judica A. M CCCC XVII. in Constantiensi Concilio ab eodem Episcopo Tholonensi Vitali factus.

Non dissimilis oratio libro, ob prolixissimum sermonis filum, nec dispar camino ardenti, ob flagrantem affectum, & vehementem in cleri vitia impetum. *Non*, inquit, *vocatur â Deo, sed â carne, quem carnalis revelatio, sangvinis, gentis sive patriæ, non â Deo sed â Simone, quem falsissime colorata dolorum interventio, commerciumque pecuniæ incathedrant enormiter & prætitulant in honore. Quæ quæso, Domini mei, origo schismatum, nisi pecunia? Quæ per totum orbem Ecclesiarum confusio, nisi pecunia? Respondeat quilibet vestrum, dicet, quod causa penitus non sit alia. Licet ob hujusmodi deformitatis remedium tota pro præsenti congregetur Ecclesia: Certissime credo, quod in diebus nostris non videbitur tam desensati sceleris correctio præstolata, &c.*

Non dissimilis argumenti in *Codice MSCto*

Collatio de B. Dominico, recitata in Conventu Prædicatorum, Constantiæ, Provinciæ Moguntinensis, in die ejusdem gloriosissimi Dominici, tempore Concilii generalis, per Johannem Hugenetti de Metis, Licentiatum in Legibus, in eodem Concilio Nuncium Universitatis Avinionensis.

UTi admodum prolixa & hæc Oratio, ita nec in emendationem status Ecclesiastici affectu destituta, quin pari zelo repleta. *Clamat*, inquit, fervore abreptus, *pauper & virtuosus non graduatus, cui de rigore justitia distribuendum est patrimonium crucifixi, ad te Reverendissimum patrem, vel alium Prelatum, pro justissima supplicatione signanda per Papam, aut aliâs exigui proventus beneficio consequendo. Tu autem qualiter contra omne vinculum charitatis, in hoc & aliis casibus obturas aures ad clamorem pauperis, docet experientia manifesta. Et ut de aliis impietatis & omni charitate seclusis*

clusis operibus taceamus, causa brevitatis: Estne hac charitas patrum nostrorum ad humilem Ecclesiasticam turbam? Nequaquam profecto. Clamat dives plenus loculis, & forsan moribus vacuus, vel alias in judicum auditoriis de causarum strepitibus laqueis omnifariæ dolositatis accinctus, pro quinto, decimo, duodecimo, aut ulteriori beneficio obtinendo aut etiam prælatura consequenda: Et non discussa probitate, scientiâ aut morum maturitate petentis, sed solùm de iniquitatis mammona secretum & judaicum geritur, hoc est, geri solitum fuit colloquium: Quid vultis mihi dare, & ego eum, hoc est, beneficium, vobis tradam. Et tunc si farcire marsupia noverit, trium, quatuor, aut plurium dignitatum & Parochialium Ecclesiarum, Præbendarum & simplicium beneficiorum, etiam forsan usq; ad vomitum, honore potitus est. Et ad illas & plures dignitates aut parochiales Ecclesias, seu incompatibilia, etiam simplici & forsan vitioso viro, non inspecta necessitate urgente & publica utilitate, dispensatio, & verius dissipatio, quam frequenter concessa est? Et si importune pulsaverit, apposita sunt cornua peccatori, &c.

Parem superioribus genium refert etiam Oratio *Nicolai de Jawir*, A.1417. Dominica XVII. post Trinitatis Constantiæ in Concilio recitatus. Cujus in *Codice MSCto* hic indiculus:

Sermo M. Nicolai de Jawir, in Concilio Constantiensi.

Libro non plane dissimilis. In quo de cleri itidem vitiis vehementer conqueritur. Inter alia: *Scribitur: Omne quod Domino consecratur, sive fuerit homo, sive animal, sive ager, sanctum sanctorum erit Domino, & ad jus pertinet Sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis homo, qui à Domino aufert, vastat, invadit aut eripit. Hoc dignentur attendere diligenter omnes, qui sunt in cœtu clericali, & videant, ne aut sibi Domini partem tanquam fures & latrones usurpent, beneficia & præbendas obtinendo per indebitum ingressum, aut injuste recipiant per inexpletum officium eis debitum, aut avare retineant per obdurationis affectum, aut prodigaliter exponant sive dissipent, perturpent actu, aut superflue utantur secundum proprium & carnale desiderium, ad gulam videlicet, ebrietatem, & communiter ad luxuriam, sive etiam ad mundi vanitatem* &c.

Has omnes gravissimas Orationes, vel libros potius non exiles clarissimorum Virorum, quibus splendorem Concilii perorando auxerunt, ob nimiam molem tantisper misimus. Sicuti & *alias plures Orationes* ejusdem generis, doctrinæ & spiritus, *Oratorum* hactenus nobis *ignotorum*, quas Constantiæ in publico cœtu dixerunt, ad tempus seponere oportuit.

Ex his satis abundeq; intelligi poterit, qua sollicitudine *Serenissimus Princeps* RUDOLPHUS AUGUSTUS undiquaque convehi atq; ex reconditis etiam latebris investigari curaverit, quæ ad Magni Concilii decus, ad Germaniæ gentis gloriam, ad Imperii honorem, majorum optime de republica & Ecclesia meritorum memoriam conservandam, factura videbantur. Habebunt posteri, quod OPTIMO DUCI acceptum ferant, quod prædicent, quod æmulentur.

S. die Euphemiæ, XVI. Sept.
Ao. 1699.

Elenchus Autorum, Librorum & Partium Tomi hujus V.

PARS I.

PARS II.

GEBHARDI DACHERII, Constantiensis, Historia Latina Magnatum Concilii Constantiensis. f. 10. seqq. Ex *MSCto Cæsareo Vindobonensi.*

Brevis descriptio hospitum in Constantiensi Concilio, satorum & annonæ. Ex *MSC. Vindobon.* f. 52.

PARS III.

DE admirabili ordine ac distributione Constantiensis Concilii in consultando, per V. Nationes, Germanicam, Gallicam, Italicam, Anglicam & Hispanicã. f. 52.

Gallicæ Nationis solennis Protestatio contra Anglos, proprium jus suffragii & peculiaris Nationis sibi in Concilio vendicantes. f. 57. seqq. Ex *MSC. Lips.*

Anglicæ Nationis in Constantiensi Concilio existentis Vindicatio sui juris, quoad propriam in Concilio nationem: Et ad Gallicæ Nationis objectiones Responsio. f. 76. seqq. Ex *MSC. Lips.*

Propositio in Concilio facta de commoda divisione orbis Christiani in Concilio secundum quatuor terræ plagas. f. 102.

PARS IV.

DE celebritate Congregationum ac Sessionum publicarum. f. 103.

Apparatus & Pompa in Sessionibus Constantiensis Concilii. f. 104. & seqq. Ex *MSCtis Vindobon. & Erfurt.*

PARS V.

SOlennes virorum illustrium orationes varii argumenti, in publica Constantiensis Concilii Panegyri recitatæ. f. 108.

Manfredi de la Cruce, Decretorum Doctoris, Abbatis S. Ambrosiii Mediolanensis, Legati Ducis Mediolanensis Philippi Mariæ ad Concilium Const. Oratio in Concilio dicta ad Sigismundum Cæsarem, qua Dux Mediolanensis se Cæsaris Sigismundi Vasallum & subditum publice agnovit, Cæsarisque Imperio se submisit. Ex *MSC. Lips.*

Jacobi, Episcopi Laudensis, Oratio, in Exequiis Cardinalis Barensis, in Constant. Concilio dicta, De honesta Ecclesiasticorum vita. f. 115. Ex *MSC. Vindob.*

Antonii de Mercede, Alphonsi regis Arragoniæ ad Const. Concilium Legati, Parentatio, in Exequis Ferdinandi Arragoniæ Regis, Constantiæ, in Concilio habita. f. 130. Ex *MSC. Lipsiensi.*

Alberti de Bon-Christianis, Florentini, Episcopi Forliviensis, solennis oratio, coram Papa Martino V. De passione Christi, & corrupto Ecclesiæ statu habita. f. 138. Ex *MSC. Lips.*

PARS VI.

DE Comitiis Principum Constantiensibus sub Concilio. f. 162.

Diplomata *Joh. Papæ* de duabus scholis Brunsvicens. f. 162. seq. Ex *MSC. Brunsv.*

Varia *Cæsaris Sigismundi* Privilegia, Brunsvicensibus Constantiæ in Concilio impertita. f. 193. seqq. Ex *MSC. Brunsv.*

Guntheri Comitis de Schwartzburg, Aulæ Cæsareæ Sigismundeæ Judicis, Sententia Decisiva, Constantiæ in Concilio promulgata de Judæis, qui Goslaria Brunswigam concesserant. Ex *MSC. Brunsvic.*

Constantiensis Concilii Epistola ad Ernestum Austriæ Ducem, de fuga Friderici & Papæ Johannis è Concilio. f. 179. Ex *MSC. Vindobon.*

PARS VII.

DE Principum Investituris, Constantiæ in Concilio à Cæsare peractis, Ludis Equestribus, Comœdiis, Rosis aureis à Pontificibus Constantiæ in Concilio consecratis, Brigittæ Canonisatione ibidem per Papam Johannem facta, & similibus Spectaculis. f. 181.

Descripta splendidissima Investitura FRIDERICI I. Burggravii Norimbergensis, primi ex hac illustrissima Domo, à Cæsare Sigismundo Constantiæ in Concilio in publico Foro solennissime creati ELECTORIS BRANDENBURGENSIS. *Ex MSC. Wolf. f. 183. seqq.*

❧ (o) ❧

TOMI V PARTES VII

RERUM CONCILII CONSTANTIENSIS.

DE APPARATU

MAGNI HUJUS CONCILII, UT ORDINE, DECENTER, ET CUM SPLENDORE

non solùm sacræ, sed & politicæ infinitæ res æque ponderosæ cohærerentur.

Quem memorabilem Constantiensis Concilii decorem Basileensis Concilii Patres omni studio imitati.

FELICISSIMIS AUSPICIIS

SERENISSIMI PRINCIPIS

RUDOLPHI AUGUSTI

BRUNSVIC. AC LUNÆB.

DUCIS

Ex antiquissimis Codicibus MSCtis

CÆSAREIS, DUCALIBUS & ACADEMICIS

aliisq; monumentis eruta

recensente

HERMANNO von der Hardt

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ

IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.

Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1699.

ENGELHUSIUS in Chronico MSC.

Concilium Constantiense Provinciæ Moguntinensis, civitatis Imperialis, cœpit & in quartum annum duravit in omni rerum copia, & libertate & securitate maxima. Ibi fuerunt omnium Regum, Principum & Prælatorum Christianitatis Ambassiatores solennes, vel Principes & Prælati propriis in personis. Græci etiam cum Turcis habebant suam Ambassiatam. Omnium etiam religionum fuerunt ibi Prælati, quarum erant plus quam 50. religionum diversitates &c.

Curioso & solerti Lectori
S. P.

PAr Constantiensi inter Christianos nullum unquam extitisse Concilium, magno plausu testantur qui spectarunt, vel ex spectantibus olim acceperunt: Sive *numerum* attendas Patrum atque hospitum, quorum myriades: Sive eorum dignitatem atq; augustum *splendorem* intuearis, qui in totius Christiani orbis summis capitibus, cum ipso Cæsare augustissimo parentibus effulsit: Sive præclarum deliberandi ac definiendi *ordinem* expendas, quo nullus unquam in Conciliis curatior atque concinnior: Sive illustrium Oratorum frequentissimas *Orationes* panegyricas audias, quarum centenæ eruditissimæ atque ponderosissimæ: Sive deniqúe *res ipsas, sacras* & *civiles*, publicis suffragiis definitas, ponderes, quibus nullæ pene graviores, difficiliores atque intricatiores in Conciliis unquam tractatæ aut expeditæ.

Nullum splendidius, nullum celebrius, nullum ornatius, nullum ponderosius Concilium Constantiensi. Verbo: *Magnum*. Quo majus haud extiterat ante, nec extiturum verosimile. Quapropter nefas fore visum, recensitis rebus

in Concilio expeditis, ſilentio prætcrire incomparabilem *decorem, ordinem & magnificentiam* magni hujus Concilii.

Quod non ſolùm Concilium illuſtrat, lucemque fatis conciliat, ſed & Cæſaris Majeſtatem declarat, Imperii Germaniciq; regni dignitatem commendat, Regum denique ac Principum Chriſtianorum jura confirmat.

Age ergo, bone & curioſe lector, quando ex ſuperioribus Tomis res in concilio factas perſpexeris, mentemque ſatiaveris, oculos quoque paſcere memento, ſplendore pulcherrimoque Concilii apparatu luſtrando.

S. d. 9. Julii A. 1699.

TOMI V. PARS I.

RES SECURITATIS CONCILII CONSTANTIENSIS

à Johanne Papa 23. ante adventum ad Concilium pro se & sua curia à Constantiensi Magistratu quæsitæ & obtentæ.

PRo illustrando magni *Concilii splendore*, non repetemus, [illegible] in quibuscunque regnis Concilium [illegible] desideratum, expectatum, atque quoad res arduas [illegible] limitibus suis amplissimis circumscriptum: Quod aliquo modo ex *Tomo I.* constare potest: Ut omnium animi in toto orbe Christiano in hoc [illegible] essent conversi. Neque [illegible] commemorabimus, dignitatem atque lucem Concilii ingentem ex augustissima *Cæsaris, Concilium* indicentis ac [illegible] Papa [illegible] *autoritate* affulcere, de quibus *Tomo VI.* Sed, ut propius ipsius Concilii pulchrum [illegible], *tranquillitatem* atque desideratissimam in infinito hominum cœtu [illegible], contemplemur, ante omnia, missis hac vice multis aliis, recensere par erit, Quomodo inter Papam Johannem, Cæsarem ac Magistratum Constantiensem convenerit ante exordium Concilii, *de securitate Papæ*, extra limites Italiæ, sub cœlo Germanico, in Oppido Imperiali, Constantiæ, florente ac durante Concilio.

Quod enim apud Cæsarem jam esset definitum, hunc Johannem Papam quocunque modo sede esse movendum, quod publicæ de regimine illius admodum corrupto querelæ urgebant: Idque fatum prænunciaverant Papæ, qui intimioris essent admissionis: Quomodocunque metum dissimulaturus Constantiam petere constituerat, tametsi animo atque consilio, Constantiam mox iterum, dum [illegible], deserendi. De sua igitur securitate sollicitus, cum Magistratu civibusque Constantiensibus rem omnem composuit, ut erat in votis.

Instrumentum juramenti, præstiti per Cives & Syndicos Civitatis Constantiensis, super observatione Capitulorum per Dominum nostrum Papam Johannem XXIII. petitorum.

Ex Bzovio.

IN Christi nomine, Amen. Universis & singulis præsens publicum Instrumentum inspecturis pateat evidenter & sit notum, quod convocato, congregato & coadunato publico & generali consilio Civium, Communis *& populi Civitatis Constantiæ*, in stuba seu *aula palatii dicti Communis*, positi *in dicta Civitate* in loco qui dicitur *Forum piscium*, videlicet supra canale Rheni à tribus partibus & ab alio latere via publica, in quo quidem loco solent hujusmodi Consilia congregari juxta morem & consvetudinem dictæ Civitatis, de mandato Reverendi in Christo Patris & Domini, Domini *Andreæ, ArchiEpiscopi Colocensis & Commissarii* Serenissimi Principis & Domini, Domini *SIGISMUNDI, Romanorum Regis semper Augusti, ac Hungariæ &c. Regis.* De cujus commissione patet per *literas* authenticas dicti Serenissimi Regis, quarum tenor sequitur & est talis; videlicet:

Hi actus celebrati Constant, in Foro piscium, ubi domus Mercatorum, Auf der Börse. ArchiEp. Colocensis Commiss. Cæsaris.

Inprimis *a tergo* sic scriptus, & redactus de theutonico in latinum per Johannem [illegible], Civem Constantiensem ac Notarium & Scribam Officialium & communis Civitatis ejusdem:

Nostris & sacri Regni [illegible] fidelibus, Magistris Civium, Consulibus, & [illegible] Civitatis Constantiensis.

Ad intra vero in superiore parte earundem literarum scribitur hoc:

Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex [illegible] semper Augustus [illegible] Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex. Deinde sequuntur hæc verba:

Cæsaris Sigismundi Epistola ad Constantienses, quibus imperatum ut jurent quod Papa desiderarat.

Cari fideles. Sicut pridem Nostro [illegible] Sanctissimo in Christo Patre Domino nostro Papa certa Capitula, *quorum Copia hic est [illegible] per vos* promitti & *sigillari [illegible]. Ad nos devenit, qualiter hujusmodi Capitula [illegible] promissa nec sigillata [illegible] Domino nostro transmissa, existant, propter quod fortasse ad Concilium [illegible], nisi [illegible] literas, antequam ad iter ad Concilium veniendi se paret, recipiat [illegible] expectet. Ne autem exinde occasionem non veniendi habeat, desideramus, & [illegible], [illegible] in virtute Romanorum Regiæ Majestatis præcipimus firmiter [illegible], quatenus sine cujusvis protractionis dispendio hujusmodi capitula, [illegible] inscribuntur, in manus Reverendi* ANDREÆ Archiepiscopi Colocensis, utriusque juris Doctoris, nostri Consiliarii cari & fidelis, *vice & nomine dicti Sanctissimi Domini nostri Papæ Joannis promittere, jurare, vel [illegible] literas [illegible] Civitatis Constantiensis [illegible] sigillatas, juxta informationem & ordinationem ejusdem Andreæ, sine [illegible] protractione de hoc dare velitis & debeatis, prout bene confiditis [illegible] & sancti Romani Imperii gratiæ.*

Nos enim nonnullorum Ecclesiasticorum & secularium Principum, Doctorum, & Clericorum, in his suffulti consilio maturo, aliud non invenimus, nisi quod cum Deo & honore hoc facere possitis, & etiam debeatis. Præcipue, ne dictum Concilium, ex quo, ut in Domino speramus, toti Christianitati multum boni orietur, per hoc retardetur, & impedimento subjiciatur, prout supra est præmissum. Eidem etiam Andreæ in [illegible] vobis dicendis, & vos informandis, fidem credulam adhibituri: Vos exinde apud Deum, sanctam Ecclesiam, Nos, & Romanum Imperium, commodum reportare valeatis. Scientes etiam, si tale consilium, quod præmissa cum Deo & honore facere potestis, non reperissemus, nos tam serio a super his scripta non direxerimus. Nos etiam eidem Andreæ firmiter injunximus, & commisimus, quatenus cum dictis & promissionibus, mora sublato dispendio, die noctuque ad dictum Dominum nostrum Papam festinare debeat, ad hoc, ut idem Dominus noster Papa, nullam extra dictum Concilium manendi seu ad ipsum non veniendi occasionem sibi recipere queat.

Et hi sunt *Articuli* de quibus supra.

Capita per Johannem 23. à Constantiensibus pro sua securitate desiderata.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. *Substantialia Capitula nunciorum Domini nostri Papæ concedenda Constantiæ.*

Primo. Magistratus, Officiales, & Cives principales, eorum & totius universitatis Civitatis Constantiensis nominibus, ac Syndici ad hoc eligendi, promittent & jurabunt, quod *recipient* Dominum nostrum *Papam cum honorificentia & ceremoniis*, consuetis Romanis Pontificibus exhiberi. Ac eum tenebunt & *tractabunt ut verum & unicum Papam* & summum Pontificem, ac defensabunt ipsum in libertate sua. Ita quod semper & omni tempore licebit ei stare in dicta civitate, & ab ea recedere, non obstante quocunque impedimento.

Item promittent, quod Dominus noster Papa, per se & suos officiales *suam jurisdictionem libere exercebit*, quod tam ipse quam Officiales sui, ad hoc deputati vel deputandi, libere poterunt ministrare justitiam inter omnes & singulos Cortesanos seu Curiam Romanam sequentes, tam in spiritualibus quam temporalibus.

Item quod dicti Magistratus, &c. *reverenter recipient, tenebunt & tractabunt* Dominum nostrum *Papam* & Dominos *Cardinales*, ac omnes alios *Cortesanos* & Romanam Curiam sequentes.

Item

Item promittent dicti Magistratus, &c. quod si aliquis eorum jurisdictioni subjectus contra aliquem ex Curialibus seu Curiam Romanam sequentibus, vel qui erunt in causa Concilii, [illegible] *pateat* vel excederet, ipsi facient vel fieri *facient celerem justitiam.* Et similiter facient Officiales Domini nostri Papæ, si aliquis ex Curialibus seu Romanam Curiam sequentibus excederet contra Civem vel aliquem eorum jurisdictioni subjectum.

Item quod dicti Magistratus, &c. *observabunt*, & observari facient *omnem salvum conductum*, quem ipse Dominus noster Papa aut ejus Camerarius seu Apostolicam Cameram regens faciet cuicumque personæ, nec illum infringent, aut violabunt aliqua causa vel occasione, seu quovis quæsito colore, dummodo non sit rebellis aut hostis dictæ Civitatis.

Item promittent dicti Magistratus, &c. quod pro eorum posse per totum eorum Territorium & obedientiam servabunt *stratas & vias securas & apertas*, ita quod omnes venientes ad Concilium, seu ad Curiam, aut recedentes ab ea, libere & tute absque aliquo offendiculo possint recedere vel venire.

Ac etiam de mandato Nobilium & circumspectorum virorum, *Henrici de Ulme, Magistri Civium, Joannis Hagen, Advocati dictæ Civitatis* habentium ad hoc specialem potestatem, auctoritatem & baileam, secundum formam ordinamentorum dictæ Civitatis ad Consilia congregandi. In quo quidem Consilio interfuerunt præfati, Reverendus Dominus *Commissarius, Magister Civium*, & *Advocatus*, prædicti, *Consules & [illegible], Scabini, Cives Principales*, & alii omnes & singuli Cives & *Officiales* sive Magistratus dictæ Civitatis Constantiæ, nec non etiam *Consiliarii* & *Cives* alii dictæ Civitatis, facientes & repræsentantes universum populum, arbitrium & potestatem ejusdem, secundum statuta & ordinamenta ac consuetudinem dictæ Civitatis, *pro nonnullis necessario ac salubriter disponendis, concernentibus universale bonum generalis Concilii, in dicta Civitate Constantiensi*, Christo prævio, de proximo celebrandi, & præsentim ex causa & occasione promissionum & juramentorum præstandorum per Syndicos infra scriptos.

Consilium à Senatu Constantiensi dein habitum, in quo à Cæsaris Commissario data Constantiensibus licentia hæc promittendi.

In quo etiam *Consilio* sic ut præmittitur *congregato*, egregio utriusque juris Doctore Domino *Joanne de Piendebenis, de Montepolitiano* vocato, interveniente & & personaliter existente, extitit enarratum, quod, cum alias de mandato Sanctissimi Domini nostri, Domini Joannis, divina providentia *Papæ vigesimi tertii* prædicti, eisdem Magistro Civium & cæteris officialibus dictæ civitatis, secundum assertionem partium prædictorum hujusmodi supra scripta capitula actualiter præsentaverit, & petierit illa acceptari, jurari & observari, prout habuerat in mandatis, & in dictis capitulis plenius continetur: Et ex certis causis animos prædictorum moventibus *distulerunt dictas promissiones & juramenta* facere, quousque super his *à Serenissimo Rege* præfato *licentiam obtinerent*, super promissione, juramenti præstatione, & observantia Capitulorum prædictorum fiendis: Et nunc constat prædictis Magistratibus, Consilio, populo & communi, quod dictus Dominus Commissarius *potestatem* & autoritatem habeat à præfato Serenissimo Rege dictam hujusmodi *licentiam concedendi.*

Ideo vir providus & discretus *Leonardus Brugi*, Notarius publicus, & Domini Episcopi Constantiensis ad hunc actum interpres, de mandato, voluntate, præsentia, & consensu totius dicti Consilii, cum debita reverentia, vice ac nomine communis & populi dictæ Civitatis Constantiæ, *petiit dictam licentiam* dictis Magistratibus, Consilio, populo, ac communi *concedi*, cum plena ac libera potestate omnia & singula in dictis Capitulis comprehensa acceptandi, *promittendi*, jurandi, observandi, & exequendi, prout in ipsis latius continetur.

Assessores Magnistini Consilii: Commissarius Cæsaris, Magistratus Constantiensis, Legatus Papæ Johannis 23.

Qui Dominus *Archiepiscopus Commissarius* antedictus, audita dicta petitione, sedens in dicto Palatio super quodam scamno inibi posito, quod ad singula infrascripta pro suo Tribunali idoneo elegit, dictam petitionem nomine & vice

dicti

dicti Serenissimi Regis admisit pure & simpliciter, [illegible], cum plena & libera potestate, arbitrio & balia, omnia & singula per eum posita vice & nomine dicti Communis acceptandi, [illegible], [illegible] & observandi, prout & sicut in dictis capitulis continetur, omnibus melioribus modo, via, jure, & formis, quibus magis melius & efficacius de jure fieri potuit, secundum formam & tenorem suæ commissionis.

Prælecta in consessu capita

Deinde immediate post prædicta, [illegible] *Ilum*, civis Constantiensis, Notarius & scriba dictorum officialium & communis, habens in manibus copiam *Capitulorum* in dictis Regiis literis insertorum, & præsentatorum, coram dictis Magistratibus & communi per supradictum Dominum [illegible] *de Monte pulitiano*, & Dominum [illegible] collegam, pro parte ejusdem Sanctitatis personaliter in dicto residentes [illegible] singulariter ac distincte, omnia & singula [illegible] supradicta, de verbo ad verbum, auscultata per nos Notarios infrascriptos cum alia Copia quam in manibus tenebamus, & subsequenter exposita & [illegible] per præfatum [illegible] *ardum* [illegible] Notarium publicum, & ut præfertur *interpretem*, ad apertam & claram intelligentiam omnium prædictorum ibidem existentium.

Germanice versa, ut ab omnibus præsentibus audirentur.

Quæ omnia & singula capitula supradicta, sponte & ex certa scientia, non ducti aliquo errore juris vel facti, sed ex eorum & cujuscunque eorum libera & spontanea voluntate, opportuna inter eos deliberatione præhabita, *approbaverunt & acceptaverunt*.

Admissa & approbata a Constantiensibus.

Promittentes, omnia in eisdem Capitulis contenta attendere, facere & *observare*, prout inferius latius apparebit.

Quibus acceptationibus & promissionum observationibus præfatus Dominus *ArchiEpiscopus Colocensis Commissarius* vice & nomine ejusdem Serenissimi Regis *autoritatem interposuit* & decretum: Præsente & intelligente dicto Domino *Joanne de Montepulitiano*, & prædicta omnia & singula *acceptante* & fieri & observari petente pro parte præfatæ Sanctitatis nec non collegii Reverendissimi in Christo patrum sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & suæ Curiæ, secundum exigentiam & tenorem dictorum Capitulorum.

Itaque Constantiensium promissionem confirmavit Commissarius Cæsaris.

Præterea eisdem, die, loco, & testibus, omnes & singuli, Consilium & Consiliarii supradicti, attendentes, quod inter cetera in dictis capitulis contenta postulatur, quod dicti Cives omnes & singuli dictæ civitatis per se vel per suos Syndicos idoneos *jurare* debeant observantiam Capitulorum hujusmodi prædictorum: Volentes voluntati ejusdem Sanctitatis satisfacere in præmissis, matura inter eos deliberatione præhabita, nominaverunt, [illegible], & elegerunt unanimiter & concorditer, nemine discrepante, cum plena libera & omnimoda potestate, arbitrio & bailia, nobiles & discretos viros præfatos, *Henricum* [illegible] *Magistrum* [illegible], *& Joannem H*[illegible] *Advocatum* dictæ civitatis Constantiæ, eorum & cujuslibet eorum Syndicos, Procuratores, Actores, [illegible], seu Nuncios speciales, ad firmandum, acceptandum & concludendum, promittendum, *jurandum* etiam in animas constituentium, & cujusque eorum, obligandum dictum commune & universitatem, ac etiam singulares personas ejusdem, in de & super observatione omnium & singulorum Capitulorum prædictorum, & sub illis obligationibus, modis, formis & cautelis, quibus pro validiori robore, & efficacia præmissorum eorum discretioni videbitur convenire, ponentes eos in locum communis & singularum personarum ejusdem, & in eorundem [illegible] & cujusque eorum.

Deputati ad jurandum pro Constantiensibus

Promittentes etiam omnes & singuli supradicti habere ratum & firmum, quicquid per dictos Syndicos, & Syndicario nomine dicti communis gestum, actum, firmatum & conclusum, ac *juratum* fuerit, & promissum, & omnia & singula [illegible] per eos gesta, jurata, promissa & conclusa, perpetuo attendere & observare, & in nullo contrafacere vel venire, prout inferius in forma juramenti latius & seriosius continetur.

[illegible]

Relevantes eos & quemlibet ipsorum ab omni onere satisdandi. Et prædicta omnia & singula fecerunt & ordinaverunt omni modo, via, jure & forma, quibus magis melius & efficacius potuerunt, tam de jure quam secundum formam statutorum & ordinationem seu consuetudinem dictæ civitatis. Præsente, intelligente, ac pro Tribunali sedente supra dicto Reverendo in Christo Patre, Domino *Archi Episcopo, Commissario.* Qui prædicta omnia & singula vice & nomine dicti Regis approbavit, ratificavit & promulgavit, ac pro firmiori prædictorum efficacia suam & præfati Serenissimi Regis autoritatem interposuit solenniter & decretum.

Eisdem, die, loco, & testibus, antesatus Reverendus in Christo Pater & Dominus *Andreas, Commissarius*, asserens se habere mandatum à sanctitate præfata, sibi factum per eandem sanctitatem oraculo vivæ vocis, *de recipiendo Promissiones & juramenta* infrascripta, tenens in manibus suis unum Missale apertum, & coram eo *genu flexis ambobus Syndicis* supradictis, & *Capite discooperto*, humili & devota reverentia, qua decebat, *tactis per eos propriis manibus sacrosanctis Evangeliis, recepit* ab eis promissiones & *juramentum* sub hac forma, videlicet:

Cõmissarius Cæsaris pro Papa juramenti solennia exegit.

Vos, *Henricus de Ulm*, Magister Civium, & *Joannes Hagen*, Advocatus dictæ Civitatis, Syndici & Syndicario nomine antedicto, omni, dolo, fraude, machinatione, vel interpretatione aut exceptione cessantibus, pure, libere, & simpliciter, & ex certa vestra & totius populi civitatis Constantiæ scientia, non ducti aliquo errore, juris vel facti, sed ex vestris, & totius dicti populi liberis & spontaneis voluntatibus, *juratis*, tam nomine vestro, quam omnium & singulorum Civium & personarum seu habitatorum dictæ Civitatis Constantiæ ejusq; territorii, fortiæ & districtus, & in animas vestras & omnium prædictorum & cujuslibet eorundem, in manibus Domini ArchiEpiscopi & Commissarii antedicti, recipientis vice & nomine sanctitatis ejusdem, & præfati sacri Collegii Domini Cardinalium, & suæ Curiæ universalis. Et ita *jurando promittitis*, quod omnia & singula Capitula supradicta, & ut supra lecta & vulgarizata, pure, libere, & simpliciter, bona fide, & recto corde observabitis & observari facietis, in omnibus & per omnia, & contra illa vel aliquod eorum nihil attentabitis, seu attentari vel fieri facietis, seu permittetis, per vos vel alium, seu alios, directe vel indirecte, publice vel occulte, seu sub quovis quæsito colore, de facto vel de jure, quod dici vel allegari, seu excogitari quomodocunque & qualitercunque possit, juxta & secundum formam, exigentiam, & tenorem dictorum Capitulorum, sub pœna violationis fidei, & perjurii.

Formula jurameñti.

Qui *Syndici* auditis prædictis taliter responderunt, videlicet: *Et ita promittimus & juramus. Et ita Deus nos adjuvet, & hæc sancta Evangelia Dei.*

Præstitũ à Constantiensibus juramentũ.

Qui etiam Dominus *Archi-Episcopus & Commissarius* supra dictus dictas promissiones & juramenta dictis nominibus approbavit, ratificavit, & ad firmioris roboris cautelam, suam & præfati Serenissimi Regis auctoritatem interposuit & decretum, omni modo, via, jure & forma, quibus magis, melius & efficacius potuit, tam de jure, quam secundum formam suæ commissionis.

Commissarius Cæsareus cõfirmavit.

Præsente supra dicto Domino *Joanne de Piendebenis de Montepolitiano*, & omnia & singula supra dicta fieri & observari petente, secundum formam & tenorem Capitulorum superius descriptorum.

Rogando nos *Notarios* infra scriptos, quod de omnibus & singulis supradictis, unum duo vel plura conficere deberemus publicum vel publica instrumentum seu instrumenta & toties quoties fuerit opportunum, *sub dictæ Civitatis Constantiæ soliti sigilli munimine* roborandum seu etiam roboranda.

Constantiensium sigillo isthæc obsignata.

Actum in dicta Civitate Constantiæ in aula seu stufa Palatii supra dicti: Præsentibus Magnifico & strenuo milite Domino *Joanne de Bodon de Suevia*, & ejusdem Serenissimi *Regis* in dicta Civitate Constantiæ *Commissario*, ac Venerabilibus & egregiis viris Domino *Francisco de Picolpassis de Bononia*, Cameræ Apostolicæ Clerico

Testes in hoc actu Constantiæ præsentes, pro Cæsare & Papa Johannes

Clerico, & Nuncio Sanctitatis ejusdem, & Domino *Joanne Polling*, Decretorum Doctore, Canonico Ecclesiæ Constantiensis, &c.

Conventiones & pacta sæpius renovata in ipso Concilio inter cives Constantienses ac Concilium, *de locatione & conductione domorum ac utensilium.*

Et hoc momentum ad apparatum Concilii decentemque ordinem spectat. In ipsis verò *Actu Concilii* suis locis recensita isthæc pacta. Vid. *Tom. IV. Parte I.* ad Ann. 1414. mense Novembri. V. *Parte IX.* ad Ann. 1416. Calendis Aprilis: Quando inita sunt hæc distinctius, atque in literas plene redacta, adhibito *Ludovici Ducis Bavariæ Electoris Palatini* sigillo. Confirmata dein *eodem anno* 1416. 14. *mensis Decembris, die Lunæ*, in publica Sessione.

TOMI V. PARS II.

Viri in Concilio Inclyti

GEBHARDI DACHERII

Constantiensis

HISTORIA MAGNATUM IN CONSTANTIENSI CONCILIO

Primis Concilii Annis XIV. & XV.

Ex MSC. Vindobonensi Cæsareo.

AD Concilii *splendorem* facit Patrum atque hospitum numerus, dignitas & majestas. In nullo vero Concilio vel tot Principes, vel Magnates ac eruditos viros fuisse congregatos, quam in hoc Constantiensi, omnis docet historia. Ut hoc quoque nomine nulla splendidior extiterit synodus Constantiensi.

In ipsis actis & Decretis Concilii recensendis, *supr. Tom. IV.* majoris lucis gratia, commemorare suis locis placuit, quando Cæsar, Papa, Principes, Magnates denique præcipui, Constantiam venerint.

Suffecerit igitur hic loci, exemplo unius fere anni, ejusque primi, *Theatrum Illustrissimorum Concilii hospitum*, tanquam in speculo stitisse. Ex quo colligere quisque possit, quantopere sequentibus Concilii annis Patrum summorumque virorum numerus sit auctus. Neque exiguum futurum Volumen, si omnes sint commemorandi, qui vel consultatum, vel spectatum, Constantiam Concilii tempore confluxere. Neque omnes consignari contigit in infinita isthac turba. Ex scriptoribus tamen omnium gentium urbiumque, suppleri numerus haud infeliciter poterit, si quis otio abundaverit. Nos damus hic, impenso lectoris desiderio magna ex parte satisfacturi, vivi spectatoris, viri eruditi, tabulas, quas, Electoris Saxoniæ, Rudolphi, in Concilio præsentis, jussu atque autoritate, quod Electoris officio hoc competeret, consignavit. *Dacherius* siquidem hic noster, in Electoris Saxoniæ laudati curia frequens, Electori percharus, hoc historici munus detrectare noluit, sed cum aliis nobilibus, quibus itidem hoc negotium commissum, inquirendi officium in se lubens suscepit. Id quod ipsemet in *Germanica* sua prolixiore Concilii & Magnatum *historia*, ingenue fassus est.

Insignia quoque, *arma* quondam vocata, ante hospitium Principum & Magnatum suspensa, non exiguum ornatum Constantiæ & Concilio conciliarunt. Quo-

Quorum illustriora à *Dacherio* & *Reichenthalio* vivis spectatoribus observata, delineata, atque posteritati consecrata. Neque adeo & nos potuimus, quin *ideam* illorum heic ope cælatorum exhiberemus, adeoque oculos lectorum in Concilii splendidi frontem his oculiferiis pertraheremus. Neque vitio nobis vertet, qui curatius nonnulla expressa cupiat, si meminerit, Reichenthalii præcipue filum sequi oportuisse.

Si tam felices in primo hoc conatu, eoque perdifficili, fuissemus, ut ipsas imagines Constantiæ in curia adhuc superstites coram intueri, vel per alios depingere licuisset, curatius omnino atque nitidius universa dedissemus.

Vitam, & res Magnatum, qui Concilio interfuerunt, cum in Concilio tum extra ejus limites laudabiliter gestas, investigare, atque distincte, breviter saltem, hic exponere, animus erat. Quemadmodum *Tomo I.* illustrium virorum *vitas* curate exigere per tempus licuit. Verum, infinitus labor ejusmodi operibus, quale hoc est, non suadet sed imperat modum, finem ac terminum. Ne fatum filum rumpat, fato & tempori aliquid dandum. Si ferant anni & tranquillior ætas fluat, colores isti addi aliquando poterunt.

In MSC. vind. Elstr.

ANno Domini MCCCCXIV & XV. venerunt Constantiam civitatem pro concilio ibidem celebrando:

Sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster, Dominus JOHANNES PAPA XXIII. DC.

PATRIARCHÆ.

Dominus *Johannes*, Patriarcha Constantinopolitanus. XXXV

Dns. *Johannes*, Gradensis Patriarcha Venetiarum, Damasci, & Jerusalem. XX.

Dns. *Johannes*, Patriarcha in Antiochia XXXV.

CARDINALES.

Dns. *Johannes*, Cardinalis Ostiensis, Vice Cancellarius. LXXX.

Dns. *Jordanus*, Cardinalis de Ursinis. XL.

Dns. *Franciscus*, Cardinalis Venetiarum XXXV.

Dns. *Angelus*, Cardin. Laudensis. XLIIX

Dns. *Lucidus*, Cardinalis de Comitibus. XXXII

Dns. *Amodeus*, Cardinalis Salutiarū. XLII

Dns. *Franciscus*, Cardinalis Florentinus. XLVIII

Dns. *Ludovicus*, Cardin. de Flischco. XL

Dns. *Anthonius*, Cardinalis Aquilegiensis. XXXVI

Dns. *Petrus*, Cardinalis S. Angeli. L

Dns. *Johannes*, Cardinalis Ulisponensis. LXXX.

Dns. *Guilhelmus*, Cardin. S. Marci. XXXVII

Dns. *Branda*, Cardinalis Placentinus. XL

Dns. *Landolffus*, Cardinalis Barensis. XXXIIX.

Dns. *Otto*, Cardinalis de Columna. L

Dns. *Anthonius*, Cardinalis de Chalanco de Chalant. LXX

Dns. *Ludovicus*, Cardin. de Barra. XLV

Dns. *Petrus*, Cardinalis Cameracensis. XXXV

Dns. *Alamanus*, Cardin. Pisanus. XXX

Dns. *Simon*, Cardinalis Rhemensis. XLIV

Dns. *Ludovicus*, Cardinalis de Fuschgo. XLIV

Dns. *Thomas*, Cardinalis Tricaricensis. XXXIIX

PATRIARCHA.

Ex parte Domini Ducis *Ludovici de Dekk*, Patriarchæ Aquilegiensis, unus Dux, & unus Episcopus. XL

Ex parte Domini GREGORII PAPÆ.

Dnus. *Johannes*, Patriarcha Constantinopolitanus. XII

Dnus. Frater *Johannes*, tituli sancti Sixti Cardinalis Ragusinus. Et tres titulati *Episcopi*, Doctores Decretorum & in Theologia. XXXII

Ex parte BENEDICTI PAPÆ.

Dn. *Johannes*, Episcopus Cameracensis in Arragonia:

Dn. *Johannes Didacus* de Frent Salida, & Quatuor Doctores decretorum. XLIIX

ARCHI-EPISCOPI.

Dn. *Johannes*, ArchiEpiscopus *Moguntinensis*, sancti Romani Imperii summus Decanus, *Comes de Nassau*. CCCCLII

Ex parte ArchiEpiscopi Trevirensis, Comes *Otto de Ziegenhaim*, Præpositus & Canonicus Ecclesiæ Treverensis. XX

Ex parte Archi-Episcopi Coloniensis, De-

Dominus *Johannes*, natus *de Dyest*, Canonicus Coloniensis. XX

Dn. *Eberhardus*, Archi-Episcopus *Salzburgensis*, Legatus sedis Apostolicæ. CCCLX

Domini:

Pileus, ArchiEpisc. Januensis. XII

Johannes de Nanclo, ArchiEpiscopus Vienensis in Delphinato. XIV

Johannes, ArchiEpiscopus Ludmischellensis in Bohemia. CXXIV

Anthonius, ArchiEpiscopus Ragusinus in Dalmatia. X

Johannes Waldrod, Archi-Episcopus Rigensis, in Rig, terra Prutenorum. CLXXX

Andreas Archi-Episcopus Collocensis in regno Ungariæ,

Franciscus, ArchiEpiscopus Narbonensis, generalis Amonensis. LXX

Nicolaus, titulatus ArchiEpiscopus Cornicensis in regno Ungariæ. III

Franciscus de Tomacellis, ArchiEpiscopus Cusentinus in regno Napuliæ. V

Philippus, ArchiEpiscopus Capuanus in regno Siciliæ. XX

Petrus, ArchiEpiscopus Spalentensis. VI

Thomas, ArchiEpiscopus Lucensis. LII

Nicolaus, ArchiEpiscopus Gnesnensis, in regno Poloniæ. CCL

Theobaldus de Rubeo monte, Archi-Episcopus Bisentinus. XXIIX

Regnaldus de Carnoto, ArchiEpiscopus Rhemensis, in regno Franciæ. XXXVI

EPISCOPI.

Exceptis *titulatis Episcopis*, quorum sunt in numero XXXIII quilibet cum 2. famulis. CXXXII

Domini:

Fridericus Grafeneck, Episcopus Augustensis. XVIII

Marchio Comes *Otto de Hochberg*, Episcopus Constantiensis. XXIV

Rupertus, Episcopus Maclonensis in regno Prittaniæ. XVI

Amodeus, Episcopus Momeranensis & Losaniensis in Sabaudia. XVI

Vitalis Valentini, Episcopus Tholonensis in Proventz. VIII

Jacobus, Episcopus Tarvisinus in Trevisans. X

Johannes, Episcopus Sleswicensis in Tassia in Tenmarch:

Petrus, Episcopus Ripensis in Tassia, hoc est in Tenmarch. CVI

Johannes, Episcopus Audinensis in Italia. VI

Bartholomaus, Episcopus Placentinus in Italia & ex parte Patriarchæ Aquilegiensis. XL

Frater *Johannes*, Episcopus Naulensis in Ripania in Italia. V

Thomas, Episcopus Litiensis in regno Napuliæ. X

Petrus Fabri, Episcopus Regensis in Provincia. XII

Marcheo de Carroto, Episcopus Albenensis in Montferrea:

Pretefalus, Episcopus Aquensis in Montferrea. XX

Nicolaus, Episcopus Lucanus in Thassia, hoc est, in Tenmarch. X

Ulricus, Episc. Brixinensis. LXXX

Domini:

Albertus, Episcopus Regensburgensis. XL

Fridericus, Episcopus Bathoniensis. | *Rupertus*, Episcopus Salisburgensis. | *Johannes*, Episcopus Sestrii. — *hi tres sunt ex Anglia.* CCCC

Rupertus, Episcopus Istericensis in Provincia. VIIII

Johannes, Episcopus Vitroniensis in regno Franciæ Arritanæ. X

Nicolaus, Episcopus Widliensis. XIII

Johannes, Episc. Vivariensis in regno Franciæ. XXX

Henricus, Episcopus Feldriensis & Belnensis in Italia. IX

Johannes, Episcopus Thomeriarum in regno Franciæ. XII

Simon, Episcopus Traguriensis in Dalmatia. VI

Georgius de Hohenloch, Episcopus Pataviensis. C

Donadeus, Episcopus Naumensis in Italia:

Joh. Episc. de Lebus in Marchia. X

Did-

Didacus, Episcopus Samorensis. ex Arragonia.
Jacobus, Episcopus de Senes. ex Arragonia. LXIV
Albertus, Episcopus Astensis in Italia. XII
Benedictus de Monsfredis, Episcopus Glusinus in Italia. X
Jacobus, Episcopus Plocensis in Mesophia, Legatus Ducum Mesophiæ in Polonia. XXII
Jacobus, Episcopus Adriensis in Italia. VIII
Johannes, Episcopus Bayonensis in regno Pulii. VIII
Ludovicus, Episcopus Bagorensis in Anglia.
Ester, Episcopus Ravenlensis in regno Siciliæ. X
Rabanus, Episc. Spirensis. LXXX
Franciscus, Episcopus Aretinus in Tuscia, terra Florentinorũ. XII
Jacobus, Episc. Adriensis in Montferrea. X
Rudolphus, Episcopus Metensis in lacu Mussel. LX
Hainricus de Willa, Episcopus Tulensis in Provincia Ronegensi. XXX
Blasius, Episcopus Clusinus in Tussia. X
Nicolaus, Episcopus Wisliensis Napulii. VI
Hartmannus, Episc. Curensis. XL
Simon, Episc. de Pistoria Florentinorum. X
Franciscus, Episcopus Tudentinus in Italia, vulgariter zu dem Tod. XII
Nicolaus, Episc. Asthmas in Tussia. LII
Petrus, Episcopus Tarentinensis in regno Pulii. VIII
Paulus, Episcopus Serenensis in Proventz. II
Cunradus, Episc. Ebronensis. X
Anthonius, Episcopus Concordiensis in Provincia Marccana. VI
Anshelmus à Nenningen, Episcopus Augustensis. XL
Anthonius de Perusio, Episcopus Perusinus in Italia. VI
Bertifalus, Episc. Aquensis Italic'. II

Domini

Stephanus, Episcopus Volaterranus in Tussia. VIII
Johannes Burla, Episcopus Mitlensis in Sabaudia. X
Flaminus, Episcopus Nclaus Napulii. VIII
Jacobus Episcopus Esurus in Marchia Anconitana. VI.
Philippus de Sicilia, Episcopus Bellicastrensis in Græcia. XII
Nicolaus Episcopus Terentinus in Hungaria III.
Manfredus Episcopus Artzericensis in in Capuleo. X
Rudolphus Episcopus Metenensis in Græcia. VIII
Andreas, Episcopus Castelli civitatis in Cassia Scotorum. III
Georgius, Episcopus Tridentinus. XXI
Johannes, Episcopus Jebennensis in Sabaudia. XXVI
Jacobus, Episc. Dolensis in Britania. XVI
Johannes, Episcopus Herbipolensis. CC
Johannes, Episcopus Nebosinus in Arragonia. III
Albertus, Episcopus Babenbergensis & sui Ambassiatores, nobiles & proceres. CCX
Alanus, Episcopus Leonensis in ducatu Britaniæ in Francia. XII
Ogerius, Episcopus Augensis in Sabaudia. X
Anthonius, Episcopus Chumanus in provincia Aquilegiæ. VIII
Johannes de Lidberkken, Episcopus Camerancensis in Francia. XXXVI
Andreas, Episcopus Poznaniensis in regno Poloniæ. XXXII
Henricus Episcopus Adrinicanus diœcesis Moguntinensis. IV
Engelmarus, Episcopus Kiemensis, diœceseos Salzburgensis. X
Imbertus de novo castro, Episcopus Basileensis. XII
Anthonius, Episcopus Bencotinus Napuliæ. VIII
Johannes, Episcopus Wormatiensis. XX
Johannes Episcopus Lubacensis in Marchia. XXXIIX
Nicolaus Episcopus Battoniensis & Wilensis in Anglia. D
Bartholomaus, Episcopus Pensauriensis Italicus. XII
Gapp, Episcopus in *Gapp*, in provincia regni

Domini

regni Ludovici in Francia. XIV

Bertrandus Epiſcopus S. Flori in Effranea in regno Franciæ. XII

Johannes, Epiſcopus in Alexandria. X

Hermannus, Epiſcopus Nicopolenſis in Walachia. X

Bartholomaus, Epiſcopus Cumanus. X

Maurinus Stanaſurtz, Epiſcopus Caſchgeno in regno Napulii. XII

Dydacus, Epiſcopus Samarenſis in Arragonia. XIII

Ganfridus de Parutzia Epiſcopus Xantomenſis regni Francorum. XXII

Johannes, Epiſcopus Wladislienſis & Dux Oppolienſis in regno Poloniæ XXV

Ganfridus, Epiſcopus Sancti Pontii Themeriarum, Ambaſſiator ordinatus Regis & cleri Franciæ. XV

Geraldus de Podio, Epiſcopus Tarconenſis in Francia :

Wilhelmus, Epiſcopus Ebroicenſis in regno Franciæ. CC

Alatinus, Epiſcopus de Laude, vulgariter in Loden. VI.

ABBATES.

Fridericus Comes *de Zollr*, Abbas Augiæ majoris, exemptus. X

Hugo de Reſenekg, Abbas loci Eremitarum, exemtus :

Hainricus de Gundelfingu, Abbas Sancti Galli, exemtus. XVI

Petrus, Abbas Sancti Melanii in Britannia. VIII

Chriſtianus, Abbas monaſterii beatæ Mariæ virginis in Peluſio in Hungaria. VII

Galiatz Pipalis, alias Monaſterii Sancti Sylveſtri de Novacula in Bohemia. VII

Franciſcus de Panſaclinis, Abbas ſancti Stephani in Bononia. VII

Jocinus, Abbas S. Mariæ virginis in Jubino in Janua. II

Franciſcus, Abbas ſancti Engeti in Sabaudia. VI

Imbertus, Abbas in Bucino in Subaudia. III

Imbertus, Abb. in Suſſen; *Johannes* Abbas in Weingarten. VI — Conſtantienſis diœceſeos.

Nicolaus, Abbas in Brun in Proventz. XXIV

Johannes Abbas in Nidernaltach in Bavaria. VIII

Wilhelmus Abbas Weſtmonaſterii, exemtus.
Thomas, Abbas Beatæ Mariæ de Eboraco
Richardus, Abbas Jorwaldiff
Johannes Ripen alias *de fontibus*,
Rikardus, Abbas Bellilocenſis.
CCXX — hi quinq; ſunt ex Anglia.

Ulricus, Abbas zu Hamram Herbipolenſis diœceſeos. XI

Johannes de Merla, Abbas in Fuld in territorio Buchn. XXXIIX

Johannes de Gomin, Abbas Sancti Albani, exemtus, Moguntinenſis diœceſeos. XX

Johannes, Abb. in Melch in Auſtria. XXIII

Hugo de novo caſtro, alias ſancti Anthonii Viennenſis diœceſeos. XL.

Johannes, Abbas in Kemniz in Meichſen. VI

Sifridus, Abbas in Helwang, Auguſtenſis diœceſeos. XIV

Nicolaus, Abbas Florentinus diœceſeos Biſſanenſis. V

Johannes, Abbas Sancti Blaſii in Nigra ſylva, Conſtantienſis diœceſeos. XX

Johannes, Abbas in Zedliz, in Kutten, in Bohemia. X

Petrus de Peruſio, Abbas in civitate Romana. IV

Erhardus, Abbas in Crutzligen XXX
Johannes, Abb. in Petershuſen. XX
Chromatus, Abbas Scottorum. III
Cunradus, Abb. in Schafhuſen XXV
Johannes, Abbas in Stein.
Johannes, Abbas in Rinow. VI
Nicolaus, Abb. in Bregentz. XIV
Jodocus, Abbas in Salem. XL
— Conſtătienſis diœceſeos

Umarus, Abbas Scottorum. IV
Erfridus de Feldberg, Abbas in Conberg. IV
Erhardus de Schavvenburg, Abbas in Pantz. IV
Johannes de Waldenfels, Abbas S. Burkandi. XIV
— Herbipolĕſis diœceſeos.

Georius, Abbas Monaſterii Murenſis Conſtantienſis diœceſeos. X

Albertus, Abbas Monaſterii Sancti Johannis in valle Curtal, Conſtantienſis diœceſeos. III

Hainricus, Abbas in Cappel, Conſtantienſis diœceſeos. III

Fran-

Franciscus, Abb. Sancti Salem: *Libaldus*, Abbas in Mosgotten. X } Florentinorum.

Fridericus, Abbas in Ochsenhusen. *Hainricus*, Abbas in Wiblingn. XX } Constantiensis dioeceseos

Nicolaus, Abbas de Columna, dioeceseos Placentinæ. X

Jacobus, Abbas sancti Passiani, Laudensis dioeceseos.

Rikardus, Abbas Monasterii Belliloci in Anglia. X

Cunradus, Abbas civitatis Mersburgensis, exemtus, apud Meissen. xxx

Johannes, Abbas in Wettingn, Constantiensis dioeceseos. X

Conradus, Abbas in Lutzel, Basileensis dioeceseos. XII

Gotfridus, Abbas in Ruti, Const. dioeceseos. XII

Nicolaus, Abbas sancti Benedicti juxta Gran. xviii

Fridericus, Abbas in Kempten, Constantiensis dioeceseos. VIII

Conradus, Abbas zum Han, Moguntinensis dioeceseos. IV

Johannes, Abbas in Alpenspach, Constantiensis dioeceseos. III

Johannes, Abbas in Blaburen, exemtus. X

Johannes, Abbas Sancti Georii in Nigra sylva, Constant. dioeceseos. VII

Wolffo, Abbas in Zwivelten. VIII

Johannes, Abbas Sancti Johannis Baptistæ in Stams, Brixinensis dioeceseos. vii

Albertus, Abbas ad sanctam crucem, Pataviensis dioeceseos. VI

Christianus, Abbas S. Vincentii Wurtislaviensis dioeceseos. VI

Hainricus, Abbas in Bebenhusn, Constantienses dioeceseos. ix

Hainricus, Abbas Wermusilarii, Metensis dioeceseos. vii

Johannes, Abbas Cistertiensis ordinis, in Ducatu Burgundiæ. x

Johannes, Abbas Moribundi, in ducatu Barrensi. x

Johannes, Abbas Vileriensis, prope Metz civitatem.

Francisco, Abb. Castellariis in Francia. viii

Albertus, Abbas in Mulenbrunnen, Spirensis dioeceseos. VI

Johannes, Abbas in Brunbach, Herbipolensis dioeceseos. x

Eggo, Abbas in Ottemburen Augustensis dioeceseos. VII

Germigus, Abbas Augiæ minoris, Constantiensis dioeceseos. VIII

Johannes de Castello, Abbas sancti Lupi, in regno Franciæ. VIII

Stephanus, Abbas Positanus Napulii. VIII

Bartholomæus, Abbas de Pistorio in Tussia, Provincia Florentinorum. x

Angelus, Abbas in Runa, Salzburgensis dioeceseos. V

Galeatz, Abbas sancti Johannis Barmensis. x

Petrus, Abbas Monasterii Willelupensis Tulonienfis regni Franciæ. III

Nicolaus, Abbas Climacensis in Francia. x

Lambertus, Abbas uff dem Munchberg, Babembergensis dioeceseos. x

Conradus, Abbas in Schonow, Wurmacensis dioeceseos. x

Conradus, Abbas sancti Ruperti, dioeceseos Constantiensis. VI

Hainricus, Abbas Ebracensis, Herbipolensis dioeceseos. V

Franciscus, Abbas sancti Engeti in Sabaudia. VI

Arnoldus, Abbas de fonte salutis, Aistetensis dioeceseos. V

Nicolaus, Abbas in Lanikheim, Babembergensis dioeceseos. IV

Haintzmannus, Abbas de Bellela, Basiliensis dioeceseos. VIII

Andreas, Abbas sancti Vincentii ex Silesia. V

Ulricus, Abbas in Etall, Frisingensis dioeceseos. IV

Thomas, Abbas de sancta Trinitate, in Hungaria. VI

Franciscus, Abbas de Cappurna in Hungaria. VI

Conradus Graß, Abbas in Munchvrach, Herbipolensis dioeceseos. x

Franciscus, Abbas sancti Ambrosii in civitate Mediolanensi. x

Johannes, Abbas de Zisaria, zu Gaishaim, Pat. dioeceseos. xiv

Guilhelmus, Abbas Rhemonensis in Francia. x

Guilhelmus, Abbas sancti Pauli Tomerato, in Francia. VIII

Johannes, Abbas Cistertiensis, in Burgundia. V

Jaco-

Jacobus, Abbas Murmundensis, in Francia. VI
Johannes, Abbas de Vilerio, Metensis diœceseos. VII
Hugo de Domo Comitis, Abbas sancti Leonhardi de Corbinato, in Francia. XII
Guilhelmus, Abbas sancti Geor[g]ii, Rotomagensis diœceseos, in Francia. X
Felix, Abbas de Bello loco, Senamensis diœceseos. VII
Johannes, Abbas sancti Eligii Nomaniensis diœceseos, in Francia. V
Hermannus de Admillarii, Abbas S. Apri in Lachoria. VI
Guilhelmus, Abbas Ammiani in Francia. VI

Auditores Rotæ.

Nicolaus Naso, Decretorum Doctor. X
Petrus Nardi, de Roma, Doctor U. J. XII
Ottobonus de Bellonis, auditor Regis, Doctor U. J. X
Geminanus de Prato Doct. Decretorum. VI
Jacobus de Camplo, Doctor Decretorum. IV
Iohannes de Opizis, Doct. Decretorum. IV
Laurentius Sachs, Decretorum Doctor. V
Johannes de Thomaciis, Doctor Decretorum. IIX
Wilhelmus Malingenti, Doctor Decretorum. VII
Johannes Gwerg, Decretorum Doct. XIII
Angelus de Perusio, Decret. Doct. XII
Thomas de Milio, Decret. Doctor. X
Hainricus Ritzpuhel, Decret. Doct. X
Bartholdus Wildung, Doct. Decret. VIII.

Secretarii Papæ.

Anthonius de Luscis
Job de Restis. IX
Petrus Frankome, VII
Leonhardus de Retz, III
Leonhardus de Feronill, VI
Pintzo de Francia, IV
Johannes Goccacius, III
Johannes Monoke, IV
Bartholomaus de Monte Guntzio V
Amplnus de Alexandria. VIII
Panoncus de Pistorio VI
Nicolaus Panpiis V
Angelus de Reato
Johannes de Reato VIII
Christophorus de Reato
Petrus de Trilha
Hainricus de Satuna VIII
Johannes Simonis III

Communis populus

Scriptorum bullarum Apostolicarum est in numero ad minus CXLII. & quilibet cum 3. personis, unus plus, alter minus. CCCCXL.
Scriptores pœnitentiariæ XLVII. quilibet cum socio. XCIV
Scriptores Franciæ, etiam de *Anglia*, *Italia*, *Bohemia* & de aliis partibus, sunt DC & LXX. unus cum socio, alter solus DCC
Procuratores Papæ & Cardinalium CCLXXIII quilibet cum socio, facit personas DC.
Portantes argenteos baculos XII. quilibet cum socio. XXIV.
Curtisani, quos reperi in domibus. MD
Simplices *presbyteri*, quos reperi in domibus. MDCCC
Camsores solum *de Francia*, cum servis LXXIII
Tutores ostii aulæ. XXIV

Doctores, Magistri, Licentiati & Baccalarii, in qualibet facultate.

Et primo Universitatis Parisiensis.

Johannes Gacherey, natione Pitavide, Doctor in Theologia.
Benedictus Gentiani, natione Francigena, Doct. in Theol.
Johannes Baldewini, nationis Normaniæ, Doct. in Theol.
Petrus de Pronino, nationis Franciæ, Doctor Decretorum.
Johannes de villanova, nationis Franciæ, Doctor Decret.
Johannes Sippandi, nationis Normaniæ, Doct. Decret.
Jacobus de Spars, de Picardia, Doct. in Medicinis, & Magister in artibus.
Hainricus Dipont, de Normania, Magister in artibus & Medicinis.
Johannes de Templis, de Francia, Magr. in art. & Med.
Adam Bourgin, de Picardia, Magr. in artibus & Baccal. in Theol.
Simon Pinardi, de Normania, Mgr. in artibus, & Baccalar. in Theol.
Wilhelmus Lochem, de Anglia, Mgr. in art. & Baccal. in Theol.
Matthias Jacobi, de Anglia, Magr. artium.

Supra-

Supradicti venerunt Constantiam cum XL personis.

Philippus de Runk, Doct. Legum:

Antonius de Canario, Doct. Legum XII

Dominicus Custus, Wadridiensis, Doct.

Tomas, Strigoniensis Canonicus, Decretor.

Ungari. VIII

Johannes Gombady, Licent. in decret. VII

Petrus Vitrio Italici, Doctores

Jacobus de Walvvasmo U. J. III

Universitas civitatis sanctæ Coloniæ

Theodericus de monasterio. Doct. Decret.

Johannes Wisburg XVIII

Anthonius de Wolvve

Gotfridus de Dursten, Mgr. in artibus

Hermannus Gul de Hamburg Mgr. artium. V

Simon Closcam, Doct. in Med. VI

Anthonius de Monte Comino, Doct. Legum, Comes Levaniæ Vallis Nebulæ. X

Hermannus Gaul, Mag. in art. III

Johannes Pout, de Brabant, Licent. U. J. IV

Olabus de Tatzia

Conradus Luaking, Mag. in art. VII

Conradus Appenberg, Licent. in decret. & Mag. art.

Johannes Slinitz, de Buda, Doct. Decret.

Jeronymus de Chamerano, Gener. Ordinis sancti Augustini Eremitarum.

Angelus de Pistorio, S. Theol. Prof.

Wilhelmus de Latinis, de prato, Decr. D. XXII

Wilhelmus de Menstranis, in Francia, Mag. art. IV

Olvvicus, de Francia, Mag. art. IV

Johannes Jegodi, Baccal. in Jure. III

Johannes Honigschann, Anglicus D. Utr. V

Wilhelmus Gilling, Francigenæ; Magi-

Paul Amlung, stri art. Doct. Leg.

Iohannes Domim, VII

Galtherus Crasi, Doct. Decret. III

Iohannes deRipparia, Doct. Decret.

Nicolaus Calavvaschga, D. in Theol.

Iohannes Wuam, D. Decret.

Iohannes de minori Curia, D. Decret. XVIII

Petrus Pulonis, Ungarus. III

Petrus, Medicus Papæ, D. in Med. III

Ulricus Burggraf, Canonicus Augustensis, Doct. Decr.

Iohannes de Fortuno, D. Decret. XVI

Iohannes Schrappse, D. in Med.

Anthonius, Archi-Episcopus Ragusinus Doct. Med. IX

Gregorius Ansandus Magistri art. &

Petrus Presbyteri, Doctores in Med. IX

Sebastianus, Decanus Brixinens. M. art. V

Iohannes,

Elias, Angeli, ex Anglia, Magistri art. XII

Prior Ursestri Doctores in Theolo-

Guilhelmus Clerici gia, Anglici. XXIII

Prianus Farbach Licentiati Juris

Petrus Redli, Anglici. XVIII

Iacobus Molher, decret. doctores

Paulus Molher, IX

Simon de Grandi, Baccal. Jur. IV

Appolinus, Moguntinensis, Doct. Med. VII

Universitas Viennensis.

Petrus de Pulka, Doct. in Theol.

Caspar Meisenstain, Doct. Decret.

Cunradus Hildishaim, Licent. in Decret.

Martinus Monasterii, Professor Theol.

Petrus Dettinger, Licent. in Jure. XVI

Hainricus Erenvels, Doct. Utriusque. III

Petrus de Lins, Licent. in Jure. IV

Cunradus Unruvv,

Petrus Achter, præpositus in Lins, Licentiati in Jure.

Hanricus Ritzpuhl, IIX

Martinus Kotvvegh, Doct. in Theol. VI

Petrus Clocct, Decret. Doct.

Hugo de Dampia, Mag. art. X

Wilhelmus Ancredy,

Simon de Puchparten, Lic. in utroq;. III

Hermannus Span, M. art. D. Med.

Theodricus de Francia. Doct. in Med. VI

Raphael de Placentia, Italicus, Doct. U. VI

Iohannes de Haimelburg, Doct. Med. III

Matthias de Hainoffia, Magistri

Franciscus de Priega. art. VI

Petrus Fals, Arragonici, Doct. De-

Iacobus Abellaco. cret. IX

Ioannes de Novo Lapide, miles, Doctores U.

Waltherus de Kesfingen, & cives in Colonia. X

Andreas de Engubio, frater generalis, Ordinis Cruciferorum, Doct. Decr. X

Iohannes de Fontibus, Doct. in Theol. III

Petrus Pointerii, Licent. in artibus. II

Hainricus de Satuna, Archi-Diaconus, Doct. Decret. IV

Ludovvicus de Ortto, Doct. Med. VI

Wilhelmus Schilvvatz, Doct. Decret. & Med.

Michael Falconis, Licent. in Jure.
Petrus Hilprandi, Licent. Jur.
Hainricus de Lebenstain, Licent. Jur. XVI
Cuntzo de Zuvayla, *Doct.* Theol & Jur. VI
Albertus Bohemus / *Franko Bohemus* } Magri. art. VI
Benedictus de Perusio Decret. Doct. IV
Andreas de sancto Monte, Magr. art. II
Dominicus de Ponte, de Venetiis, Decretorum Doct. IV.
Franciscus de Suntino, Doct. Med. III
Wilhelmus Corff, de Anglia, Doct. Th. III
Johannes Helling Licent. Jur. / *Nicolaus*, Decanus Spirensis, Decret. Doct & Mgr. art. / *Job Vener* Doct. utriusque } VI
Nicolaus de Bohemia, Decret. Doct. VI
Nicolaus Elstravv, Baccal. Jur. III
Matthaus de Bohemia, Decret. Doct. II
Johannes Durlach, Doct. Med.
Johannes Turn, Licent. Decret. VI
Curadus Helie, D. decr. & Mgr. art. / *Wilhelmus Killber*, Doct. Decret. / *Rudolphus Spitzli*, Doct. Decret. / *Johannes Keller*, Doct. Decret. / *Nicolaus Naso*, Mgr. art. / *Johannes Hagendorn*, Licent Jur. } ex Cõstantia XX
Jacobus Makkart, ex Sicilia, Mgr. art. VI
Hugo de Montprull / *Gerfrardo Wasgall* } AmbassiatoresDucis Orliensis, Doctores Legg. XVI.
Ambrosius de Vicecomitibus, Doct Decret.
Schotus de Rakanavilla, Baccal. Decret. VI
Johannes de Prato / *Hainric⁹ Herberdi* } Doctores Decret. XX
Martinus, Consiliarius Regis, Mgr. art.
Matthias, Canonicus Thuricensis, Lic. Jur. X
Arnoldus Wilhelmi de locis, Doct. Dec. XI.
Jacobo de Frantzagiis, Licent. utriusq; VIII
Johannes Wigeri, Mgr. art. & Baccal. Jur. II
Johannes Munsterberg / *Petrus Storch* } Doct. in Theol. VI
Wilhelmus Sulberi, ex Anglia, Doct. in Theol. VIII.
Thomas Medicus, Doct. in Med. II
Wido de Puschgo, clericus, Licent. utriusque
Augustinus de Pisis, Doct. utriusque VI
Jacobus Stoltzli, Mgr. art. II
Bartholomaus de Pisis, Doct. Decret. X

Johannes de Bechoriis, Licent. in lege.
Wilhelmus de Rotzeta, Baccal. in decret.
Hugo Rumnix, Baccal. Jur.
Johannes Onivvardi, Baccal. in lege
Johannes Butzen, Mgr. art. VIII
Paulus de Cario, Episcopus titularis, Doct. Decret. II
Clemens de Perusio, Decret. Doct. III
Johannes, Abbas Mormundi, Doct. Dec.
Franciscus de Castellariis, Doct. in Theol. X
Stephanus de Burgo, Prior sancti sepulchri, Baccal. in Decret. VI
Anthonius Willarii, Baccal. in Decret. IV
Conradus Chuns, Doct. utriusque IV
Petrus de novo Daygine, Mgr. art. II
Hainricus Neithard, Decret Doct. III
Simon de Perusio, Doct. Decret. VI
Petrus Salomonis, Doct. in Theol. IV
Item *Fratres minores* habent ex eorum provinciis *Doctores* XXXIII
& *Episcopos titulares* XII
Petrus Paulus de Instinopoli, Doct. utriusque. III
Anthonius de Scharparia, Doct. in Med. IV
Henricus, Decanus in Lutzelberg, Licent. Jur.
Ludovicus Malvii, Licent. utriusq; VI
Nicolaus Pechr, Licent. Jur. & Mgr. art. XII
Ordo *Prædicatorum sancti Dominici* habent in Theol. *Doctores* XXIV
& titulares *Episcopos* VI
Wilh. de Monte Gaudeo, miles / *Joh. Mainquini*, Doct. leg. / *Carolus Dnplias*, Doct. Leg. } ex parte universitatis Orliẽsis. X
Wildricus, Decanus Metensis, Doct. utriusque. IIX
Petrus de Prega, Mgr. art. II
Johannes Magistri, Licent. Jur. III
Petrus de Ancorano, Doct. Decret. VI
Anthonius de Bentivoli, Doct. Leg. IV
Petrus / *Johannes* } *Kitzling*, *Mgr.* art. IV
Thomas Bosfikatt, Lic. Jur. leg. / *Johannes Hugneti* / *Antonius Marka* Doctor Decret. & Licent. Leg. / *Guilhelmus Maria*, / *Johannes Andrea*, Mgr. art. } Italici, XX.
Johannes Richarde, Lic. Leg. / *Wihelmus de Valli*, Mgr. art. / *Nicolaus Garran*, Doct. Dec. } Francigenæ, XII.

Reinhardus Rainbolt
Heinricus Kulp, *Mgri. art.* X
Anthonius Iebenens.] Doctores in Med.
Heinricus deColonia] VI
Petrus de Hilburg, Doct. Decret. III
Iohannes Abundi, Doct. Decret.
Frater Iohannes Agni, Doct. in Theol. IV
Iohannes Arnbach, Doct. in Med.
Albertus, Parochialis in Nurēb. Mgr. art. VIII
Barthol. ejusdem, Doct. in Theol. III
Iacobus de Monsognishard, Doct. Utr. II
Iohannes de Novo foro, Mgr. art. II
Matthias Regelschover, Licent. Decr.
Fridericus Deys, Doct. Decr.
Christianus Pfaff, Baccal. Jur. XIV
Nicolaus de Pulka, Doct. utriusque II
Nicolaus de Augusta, diœceseos Metensis, Doct. Med. II
Anthonius de Baldinatis] Doct. Leg.
Iustinus de Blanck] VII
Leodotis, Pallentinus, Doct. Leg. IV.
Anthonius de Ianua, Decret. Doct. IV
Honofrius de Murtza, Doct. Leg. X
Holifernus de Britannia. Doct. Leg. II
Durrantus de turri, Baccal. in Decr.
Petrus Chenretes] Licent. Juris utriusque
Petrus Possalli] X
Wilhelmus de Spelunca, Doct. in Med. IV
Johannes Adomare, Prior de Pelegio, Doct. in Theol.
Johannes Byenen deCastro, Mag. art. V
Heinricus Abindon, D. in Theol.
Iohannes Wellis,] Anglici & pro
IohannesSchierfort,] Rege Angliæ XXIIX
Petrus de Chumba, D. utr. VI
Thomas Polton, Lic. Utriusque]
Rupertus Appelton, Lic. Utr.] Anglici
Iohannes Stokkes, Lic. in Leg.] XVI
Iacobus Lichtemberg, Mag. art.
Conradus Rinziger, Doct. Med. VII
Petrus Tortinii,] De Sabaudia
Ludovicus Alamancei,] Decret. Do-
Heinricus de Satunay,] ctores. XV
Augustinenses habent ex claustris eorum Doctores in *sacra Theol.* XVIII
& titulares *Episcopos* VII
Laurentius Rertini, Lic. utriusq;]
Dietricus de sancto Diedato L. U.] ex par-
Wilhelmus Moneat, Baccal. Jur.] studii
Fridericus Treverensis, Mag. in art. & Baccal. Jur.] Or- liensis,
Badocus de Madistone, Doct. Leg.]
Simon Garete, Doct. Utriusque.] XXIV

Iohannes Huss, Bohemus, hæreticus, Mag. in artibus. VIII
Ierardus Rindell, D. in Th.] ex parte Dni.
Officialis Leodiensis, Lic. Leg.] Johannis Du- cis Bavariæ
Prior de Plerte, Decret. D.] Episc. Leo-
Archidiaconus Leodiensis.] diensis. XX
Præpositus Ecclesiæ Nemansensis in Francia, Doct. Leg.
Arcaldus de Peyeria, Doct. Leg. IV
Iohannes de Curtibus, *Minor*, Doct. in Theol. II
Iohannes Gerson, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis. IV
Iohannes Gerardi, Consiliarius Regis Franciæ,]
Iohannes Norri,] Docto-
Iohannes de Monsterollo,] res XII
Hugo de Domo Comitis, Decret. Doct. VI
Petrus Robnasiensis, Lic. in Decret. II
Stephanus Palatsch, Doct. in Theol.] hi IV. a parte
Iohannes Palatsch, D. in Theol.] Dni. Joh. Episcopi Ludhomislensis in
Nicolaus Teisse, D. Utr.] suis expensis.
Paulus, N. Lic. in Theol.] XII
Petrus de Versaliis, Prior de Calwe monte, Doct. in Theol. IV

PRÆPOSITI, PRÆLATI & AMBASSIATORES.

Caspar, Canonicus sancti Petri & Michaelis, Ecclesiarum in Argentina. X
Petrus, Præpositus Ecclesiæ sancti Stephani in Hungaria, Cancellarius Regis. XV
Thomas Polton, protonotarius Regis Angliæ. X
Petrus de Flandria,] Abbreviatores.
Bentifolus Canco,] VIII
Ambassiata *civitatis Cremena* juxta Hungariam. V
Wilhelmus de Wien, Dominus ad sanctum Georium & ad sanctam crucem, ex parte Ducis Burgundiæ. XVI
Wentzelaus, Præpositus Pataviensis, sedis Apostolicæ Protonotarius. X
Ulricus, Cancellarius Patriarchæ Aquilegensis. X
Ex parte *civitatis Sundensis* in Ducatu Stetini. VI
Ex parte *Ducis de Brunsvvig*, *Frick Tvvedorff*, miles VII

Ex parte *civium in Lünburg*, in *Hamburg*, in *Sand*, ducatu Barensi, Mgr. civium & 3. Cives. XL

Ex parte *civitatis in Septem castris* in Hungaria. VI

Ex parte *civitatis Brabantia* & regni IV.

Ex parte *Marchgravii de Meichsn.* XX

Ex parte *civitatis & cleri in Megburg Iohannes Goch*, præpositus, & tres cives X

Intall Hilmano, canonico in würtzburg. VI

Ex parte *civitatis Caschga*, Hungariæ, III.

Ex parte *comitis Hugonis de Monfort*, alias in Phanberg. VIII

Ex parte *civitatis Ach*, *Iohannes Scharffe* miles, & *Iohannes Ellrebarn*, Licent. in Leg. VIII

Ex parte *civitatis de Luke*, *Ludovicus de Fulgineo*, miles X

Ex parte *civitatis Iporadia*, *Ludovicus de Candia*, miles. V

Ex parte *civitatis in Clusemburg* in Hungaria. IV

Ex parte *civitatis Spaltra* provinciæ Dalmatiæ, *Nicolaus Dominicus*, *miles* VI

Ex parte *Regina in Wossen*, unus miles & *Wolffzandl.* VIII

Ex parte *universitatis* sanctæ *Colonia* quatuor Doctores. XII

Albertus, Præpositus in Kloster Neunburg, in Austria. XXIV

Ex parte Domini *Alberti Ducis Austria*, *Leupoldus Ekhartsavver*, *Georius Starhemberg*, & plures nobiles, & etiam Doctores. CCXL

Ex parte *universitatis & cleri Wiennensis*, *Caspar*, *Ordinarius*, & tres Doctores. XII

Unus *Commendator de Nova domo*, Anglicus. XL

Magister Sancti Anthonii in Memmingen. IIX

Præpositus Herbipolensis, ex parte cleri. XII

Preceptor Sancti Anthonii in Altze, IV

Petrus Bentznavver, præpositus in Berchtolsgadem. XII

Ex parte *ArchiEpiscopi Treverensis*

Otto de Zigenhain, Præpositus Treverensis XX.

Ex parte *civitatis in Nüremberg*, *Zebolt Phinzig*, *Petrus Volkmayer.* XII

Ex parte *civitatis in Regensburg*, unus miles & tres cives. XVI

Ex parte *civitatis in Hagnavv*, *in Elsas*, VI

Ex parte *civitatis regni Slesia & Cleri*, *Nicolaus Burstnitz*, *Iohannes Strater*, Canonici, *Dietricus* Cancellarius, & alii plures. XIIX.

Angelus de Viterbio / *Bonannus de Reate* / *Heinricus Lupo* / *Laurentius de Roma* } Speciales Scriptores Papæ XII

Ex parte *civitatis* sanctæ *Colonia*, *Iacobus de novo lapide*, miles, Doct. Leg.

Walterus de Kesfingen. Licent. Leg. X

Ex parte *civitatis in Frankenfurt*, *Iohannes de Holtzenstain*, *Iacobus de Holtzen.* VIII

Ex parte *civitatis in Mecheln*, *in Pruk* XII

Ex parte *Senensis* & *Bononia* civitatum. VIII

Ex parte civitatis in *Hall*, *Nicolaus Hurd* & *Andreas de Sancto monte.* V.

Benedictus Præpositus Albensis, & *Georius*, } Cancellarii Regis XXXII

Ex parte *cleri Argentinensis*, *Wilhelmus Froberger*, Decanus in Freisingen, & *Nicolaus Zorn*, præpositus Sancti Thomæ XXIV

Ex parte *Ernesti Ducis Austria*, *Rudigerus*, Plebanus in Pruk, & *Nicolaus Elstravv.* XI

Ex parte *Ducis Orliensis*, *Mislian de Brakmont*, miles, *Hugo de Montbrall*, *Gerardus Wassel.* XX

Ex parte *Ducis de Fagen*, *Iohannes Aldendorff.* VI

Ex parte *Regis Cypri Nicolaus Angelini*, miles. XII

Ex parte *capituli & cleri Moguntinensis*, *Berchtoldus Willing*, *Iohannes de Bentzhem*, præpositi. XII

Iohannes Wais, Præpositus Frizlauriensis, Canonicus Moguntinus. IX

Benedictus, prior de Mutua, Bisuntinensis diœceseos. X

Ex parte *capituli, & cleri & Episcopi in Aichsteten*, Præpositus ibidem, & tres Canonici. XV

Præpositus & Canonicus Magdeburgensis VI

Ex parte *Ordinis Pramonstratensium* in Francia, *Iohannes Seneschalli*, & *Ægidius Makocc* X

Iohannes Kerchoff / *Heinricus Sifridi* } Abbreviatores V

Commendur in deutschen Lande ordinis Cruciferorum, & *sex Commentores* & XXI. milites, ordinis eorum. CCLX.

Ex

Ex parte civitatis in *Ullenburg* in Mehrn Dominus *Jan*, miles IV

Ex parte Cleri civitatis *Prunii*, Præpoſitus & Canonicus VI

Ex parte Domini *David*, *ArchiEpiſcopi Burdigalenſis*, in ducatu Aquitaniæ. X

Præpoſitus, *Iohannes*, in Staingaden,

Iohannes, Præpoſitus Machtellenſis IX

Bandolffus de Albiano) Protonotarii

Hermannus Tuverg) XIII

Nicolaus, Prior *de Balionibus*, ordinis Hieroſolymitani ſancti ſepulchri. IV

Ardecinus de Novaria] Protonotarii

Gaudentius de Loperta] VI

Ex parte *Capituli & cleri Argentinenſis*, in Summario, *Fridericus Comes de Zollr*, Canonicus, *Nicol. Pechr*, Officialis. XVI

Theodoricus, Præpoſ. Wormatienſis. IV

Præpoſitus Ulmenſis civitatis,
Præpoſitus *Jacobo in Waltſew*
Præpoſitus *de Zurchberg.*
Præpoſitus, *Conr. in Ittingen*,
Præpoſitus *Conr. in Ottingen*,
Præpoſitus, *Nicolaus*, *in Emrach.*
} Conſtantienſis diœceſeos. XXX

Ex parte *civitatis Baſileenſis*, *Conradus Munch*, miles. XX

Nicolaus Maurer.

Ex parte *Comitis in Görz*, *Paulus Tanhuſer & Werntz Holtzhuſer.* IX

Arraganus de mala Spina, Protono-
Jacobus Rodinus, tarii. VI

Ex parte Dominæ *Annæ Reginæ Angliæ*, *Wilhelmus de Spelunca.* IV

Ex parte *civitatis Moguntinenſis*, *Petrus Bart*, miles, & *Conrad. de Kacheln*, XII

Ex parte *civitatis Wormatienſis*, *Wilhelmus Brun*:

Ex parte *civit. Spirenſis*, *Andreas Forſt.* XIII

Ex parte *Abbatis in Murbach*, duo Doctores, unus Monachus, & unus presbyter. XII

Ex parte *Regis Angliæ*, *Thomas Polton*, *Rupertus Appelton*, *Joh. Stockes*, Anglici. XIII

Johannes, Præpoſitus in Dyeſſen,

Præpoſitus in *Inſin*,

Præpoſitus in *Staingaden.* X

Ex parte *Regis Portugalliæ*, unus miles, & unus Archidiaconus. IX

Ex parte *civitatis in Lubek*, *Gordian Ploſchgen*, *Marquardus de Dornen*, *Reinhardus de Caſtell*, milites. XII

Ex parte civitatis *in Tyrna*, *in Presburg*, *& in Oedenburg*, und die brachten dem Kuneg die ſchon verdakten Roſs. XII

Ex parte *Reginæ Napulii* tres Doctores, tres milites, & duo Epiſcopi. XLV

Ex parte *Philippi Mariæ*, *ducis in Mailan*, unus Epiſcopus, unus Abbas, & tres milites, & quatuor Doctores. CVI

Ex parte *Caroli de Malateſtis*, *Philippus de Rikombus*, miles & Doctor Legum,

Anthonius de Canario, Doct. Legum. XXII

Ex parte Illuſtriſſimi Domini, Domini *Maroil Palelogus*, Cæſaris Conſtantinopol. duo duces & unus miles. XXI

Ex parte *Epiſcopi Ancenſis ex Græcia*, unus Doct. V

Ex parte Domini *Johannis Ducis Bavariæ*, Epiſcopi Leodienſis. XII

Ex parte Illuſtriſſimi *Regis Uladislai Regis Poloniæ*, & ex parte Illuſtris Principis *Alexandri*, alias *Witolt*, magni *Ducis Lituaniæ*, unus ArchiEpiſcopus, tres Epiſcopi & quatuor milites. CCL

Ex parte civitatis *Sierdurs*, in territorio Franciæ, *Colin de Loſen*, *Thomas de Loſen*, Mag. art. *Beykon.* XIII

Frater *Wentzeslaus*, Prior vallis Mariæ Virginis ex parte Wilhelmici in Almania. VI

Iacobus Archidiaconus Marolus de Belleloco in Francia & Legatus ipſius provinciæ. VII

Principes Seculares.

Sereniſſimus & Illuſtriſſimus Princeps & Dominus, Dominus *Sigismundus Romanorum Rex*, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex ſemper Auguſtus & *ejus Conthoralis.* M

Dux Rudolffus Saxoniæ, Sacri Imperii ſummus Marſchalkus. CLXXX

Dux Ludovicus Bavariæ, Comes Palatinus, ſacri Imperii Archidapifer:

Dux *Otto* Bavariæ, Palatinus Rheni. CCCC

Dux *Ludov.* Bavariæ, Palatinus Rheni. D

Dux *Heinricus*, Bavariæ, Palatinus Rheni. CC

Dux *Wilhelmus*, Bavariæ, Palatinus. CLX

Dux *Ludovicus Brigenſis*, in Sleſia. CXXV

Dux *Fridericus*, *Dux Auſtriæ.* D

Dux *Hercules*, Saxoniæ. XL

Dux *Heinricus*, Sleſiæ, aliàs Rumpolt, Dominus in Groſſen Glawen, & in Traſſen. XXXV

Dux *Albertus*, in Mechelnburg. xx
Dux *Karibud*, Ruſſiæ Albæ. xx
Dux *Wasla* in Wolgaſt bey der See xxvi
Dux *Ulricus* de Dekk. xxiv
Reinhart Vo in Urslingn. x
Dux *Johannes* de Stettin. xliv
Dux *Petrus* de Lindow. xxv
Dux *Johannes* Opolienſis, Epiſcopus Wladislavienſis in Polonia. xxii
Dux *Carolus* Lothoriæ, in Luttringen. lxx
Duces, *Philippus de Troppi*, ex Græcia, *Michael de Troppi*, Filius ejus. xxi
Comes *Fridericus*, de Lottorie, in Luttringn, Frater Caroli, Comes in Widemund
Dux *Anthonius*, Lothoriæ, in Luttringn, filius Caroli de Luttringn. xxiix

MATCHIONES, BUTGGRAFII, GRAFII.

Marggraf *Bernhard* von Nieder Badèn. cc
Burggraf *Friedrich* von Nürnberg. cl
Burggraf *Hans* von Nürnberg. cc
Marggraf *Rudolph*, von Rotelln, Hertze, Hochberg, Marggraf *Rudolph* ſein Sohn. lx
Marggraf *Johanns* Jacobi von Ferrer. lxx
Comes *Hermannus de Cili*,
Comes *Fridericus de Cili*, filius ejus ccl
Comes *Richardus de Warevvick*, Anglicus
Comes *Johannes Carolus*, Vice-Comes Mediolano. xxx
Comes *Philippus in Gorott*, Ungarus. xxx.
Comes *Johannes de Lunungen*, xx
Comes *Bruno de Scala*, } von der
Comes *Paulus de Scala*, } Loiter.
Comes *Nicolaus de Scala*, } xvi
Comes *Ludovicus zum Roßlin*, x

COMITES,

Rudolphus de Werdemberg, v
Johannes de Lupfen, Landgrafius in Stulingn, xl
Johannes, Edler ze Swendfurt. xvi
Jorg Sopphingo de Holenſtein, Bohemus. xii
Johannes, Landgraff zu Liechtenberg. xii
Gunther von Scwartzburg, Herr zu Ronaw, des Konigs Hoff-Richter. xxiv
Rudolph, ſein Sohn.
Albertus von Schwartzburg. xvi
Albrecht von Werdenberg, Herr zu Bludentz. xii
Eberhardus de Kirchberg. xii
Ludovicus de Liechtemberg. x

COMITES.

Wilhelmus de Henneberg. xii
Johannes de Spanhan:
Johannes de Liningen. xx
Rudolph von Montfort, des Königs Landvogt. xxx
Wilhelm von Montfort, Herr zu Bregentz. xxi
Wilhelm von Montfort, Herr zu Tettnang. xvi
Friderich von Valentz, apud Epiſcop.
Johannes } von Werthan, Mogunt. lx
Michael }
Wilhelm von Naſſau, Thum-Herr zu Mentz. x
Intall Fritz de Zollr. viii
Otto de Zigenhann, Præpoſitus Trevecenſis. xx
Fridericus de Luttringen, Comes in Wudemund, Dominus in Runingn & in Bonn. xxii
Hugo de Arpigone, Vice Comes de Laudrico, Francigena. xxiix
Hugo de Montfort, Land Commendur S. Johannis Orden, in Teutſchen Landen. xx
Fridericus de Toggemburg. clx
Didacus von Svent Salida ex Arrag. xliii
Eberhardus } de Nellemberg, Landgra-
Conradus } fen in Hennegow und in Madach. xxii
Johannes von Ixare Ambaſſiator Regis Arrag. xxx
Franco aus Karbau, bey dem von Cili, x
Nicolaus von Brun, } Ungari.
Lasla von Brun, } xxvi
Heinricus Eggo, *Cunradus* de Fürſtenberg. xxiix
Friderich) von Helffenſtain,
Johannes) l
Eberhard von Kilchberg. xii
Rudolph) von Sultz
Herman) xxii
Friderich von Fellentz, } aus Weſter-
Cunrad von Bitſch, } reich. xxxii
Enuch von Luningen } bey Hertzog
Fritz von Zollr, } Ludwigen und
VVilh. von Eberſtein, Herzog Otten. xxx
Albrecht von Hohenloch, xiii
Friderich Graff zu Hennenberg.
Thomas de Rineck. xx
Hermannus de Hennenberg, ex parte Epiſcopi Babenbergenſis, xviii

Albrecht

COMITES.

Albrecht von Werdenberg, Herr zum heiligen Berg. xv
Johannes de Spanhan. xii
Rudolph von Werdenberg | von San-
Heinrich de Werdenberg } gans.
Johannes von Werdenberg | xxii
Conradus de Friburg, Dominus in Welſchen Neuburg. L
Albertus de Scotis, de Placentia. | apud Cardinalem
Ludovico de Lavania } de Fliſchgo, Ro-
Nicolaus Marggravius Vilaterii. | mani L
Georius, Thomas, Johannes, de Krawatn. xxxv
Johannes de Prata, ex Friaul. xxxii
Ludovicus de Ottingn,
Wilhelmus filius ſuus. xxx
Wilhelmus de Orlamuntz,
Otto de Orlamuntz. xxx
Gunther de Schwartzburg, Canonicus Herbipolenſis. x
Johannes de Novo Caſtro,
Anthonius de Gronſon. xx
Fridericus de Ottingen. xxiv
Ulricus Vogt ze Metſch, Graf zu Kilchberg. xx
Johannes Burger, ze Aldenhain. xl
Johann de Firmenbach. xxii
Philippus de Naſſau. xviii
Heinricus de Wieſenau, extra Wartrang. ix

Freyn, Ritter, Knechte.

Frey Ritter *Walther von Klingn*,
Freyn | Cunrad Buſſnang,
| Albrecht Buſſnang. x
Freyn { Walter | de Hohenklingen
Ulreich } ob Stain.
Ulreich | x
Ritter *Johannes* de Zimmern. vi
Ritter *Johannes*] von Roſneck.
Frey Heinrich | x
Freyn Wilhelm] von Cund
Georg | x
Ritter *Himvardus* de Altare] aus Lutzel-
Ritter Gerhard de Paſtoria | burg. x
Ritter *Henricus de Holenſtein*,
Servi { *Hartman. de Wangn.*
Rudolphus de Holenſtein. xii.
Jacobus de Tſeo,] Italici
Johannes Aliprandis | xv

Miles *Eberhardus de* Landau,
Servi, { *Eberhardus de* Landau
Wolff de Grafeneck xv.
Rudolph de Hohentann
Cunradus Findinſin iv.
Happ Marſchal de Pappenhaim x.
Frey Miles Nicolaus de Curlitz x.
Milites | Ingel de Rothenburg
| Johannes de Pergen
Servi | Henrich de Pitſch | Bey Herzog Heinrich auſs Sleſien.
Seiffrid Nechel
Balthaſar Panawitz
Bernhard Aptitz
Heinrich ze Schoff.
Friedrich ze Schoff.
Friedrich Umbvrind
Johannes Buchwald
Chriſtoff Rotenberg
Heinrich Schainer.
Freye { Burchard von Wiſſenburg.
Rudolph von Arburg,
Albrecht Thum. xxvi.
Miles *Bernt de Bloſſen*, *aus* Mechelburg. iv.
Milites *Andreas* Lungholtz,
Henning Lungholtz. x.
Servi | *Albertus* de Kunigſegg,
Burchardus de Werdnau
Itall de Werdnau x
Milites *Johannes*,
Ulricus Freuntsberg. xvi.
Miles *Heinrich* Glandensberg, xxiix.
Freyen | *Heinrich* de Blumnau,
| *Heinrich* de Gravenn, Herr zu Blumnau. xxvi.
Freye Milites | *Billung* de Coniſs,
| *Honofrius* de Coniſs, Herrn zu Brun in Ungern. xvi.
Frey Miles *Heinricus* de Blumenau. de Mehren. vi.
Miles *Cunradus* von der Stat. vi.
Milites | *Hartung* von Clux,
| *Johann* von Waterkon, Engelſch. xii.
Milites | *Haidnietz* von Laznaw, alias Prexo, Ungarus. x.
| *Heinrich* Viſchgul de Limburg. iix.
Servi | *Johannes* Zedliz,
| *Johannes* Huntham,
| *Nikl* de Lauffen, ex Saxonia, iix.

Nico-

Milites
Nicolaus,
Laschga von der Lauben, Ungari. XV.

Milites
Marquart de Schellemberg,
Johannes de Kungseck,
Cunrad de Schellemberg, XII

Servi
Burkart von Bischach,
Gebbard von Schellemberg,
Heinrich von Offtringen,
Walther von Amvvilr,
Heinrich von Ertzingen,
Cunrad von Ertzingen,
Ruff von Nevvenhusen,
Hans von Hodorff: Bey Graff Hansen von Lupffen.

Ritter *Frischhanns* von Bodmen,
Johannes Cunrad von Bodmen.
Servi *Wilhelm* von Honburg,
Heinrich von Honburg,
Johann von Bodmen. XIIX
Mil. Frey *Wentzlavv* von der Tauben,
Wilhelm Has von Waldeck,
Frey *Johannes* von der Tauben,
Servi *Johannes* Rodann,
Marquart von Kämnitz,
Nicolaus de Ottravvitz,
Nicolaus de Starogotz,
Johann von Littavv,
Hans von Harns: Bohemi. L
Milites *Heinricus* Visiii,
Wilhelmus Visii, Camerarii Regis Angliæ. XLVII
Milites *Mischgo* Dominus in Addeck,
Thobelitz de Addeck,
Johannes Thoble, Hungari. X
Miles *Heinricus* de Mentone, ex Sabaudia. VI
Servi *Johannes* Mesibon] Hungari.
Johannes Hernschgo] IX
Ulricus de Lutz aliàs Stall Bohemus, VII.
Milites *Georius* Mesibon, portans gladium Regis
Johannes Merenvvitz. VI
Servi *Peter* de Hohneck,
Fridericus
Heinricus
Miles *Petrus* de Friberg, XIV
Miles *Thalibaldus* in mare Prutini Consiliarius Delffmari Regis, VIII
Miles *Burchardus* de Knöringen,
Servi *Heinricus* de Knöringen,
Conradus de Knöringen, VIII
Miles *Georius* Harttung de Lotz, Anglicus, VI
Servus *Johannes* Ottlinger, servus Regis Angliæ III

VVolff
Petrus
Johannes de Hevven. Freyen
Milites
Arsellus de Saluciis,
Berretinus de Thuraco,
Anthonius de Comitibus,
Garfaranus de Fraschenelle.

Servi
Stephanus de Chutano,
Bartholomæus de Lassala,
Franciscus Merlinus Baschardus: apud Marchionem de Montferraria.

Osvvaldus, *Leonhardus*, *Johannes*, Wolkenstein, VI Servi
Rudolphus de Rethenfurdt Anglicus, XXVI Miles
Johannes de Vilanders,
Johannes de Vilanders, Junior, & quatuor de Slandersberg. XVII Servi
Johannes Schvvartz, Miles
Heinricus, Filius suus. VI Servus
Nicolaus de Damascia, Miles
Ulricus Flogx. Ungari. IX Servus
Thomas Ladvvik,
Baffen Schumell von Onaden, Ungari VIII Milites
Cunradus de Scharffenstein super Rheno Servus
Johannes Clan Bohemus. XIV Miles
Johannes Zorn de Strasburg X Milites
Johannes de Bonstettn VI
Iorg de Katzenstein. X
Fridericus de Katzenstein, X Servus
Antonius de Novo Castro, Wiennensis diœceseos. X Miles
Johannes Bentznavver,
Ludovicus ab dem Stein,
Ludovicus Bentznavver. XII Milites,
Güring de Ramstein, Freye
Cunradus von Riggembach. X Milites
Reinhart von Hana
Dietricus von Isemburg
Dietrich Schenck von Erpach. XX Freye.

Milites
Johannes von Kagnegg,
Hans Zorn, Junior.
Nicolaus von Weschense,
Johannes von Stuben,
Johann von Helmstat,
Heinrich von Hohenstain: Bey den Marggraffen von Baden.

Servi
Cunrad von Rischachh
Conrad Steinbrecher,
Diedrich Rod,
Johannes Rod,
Johannes Lappi

Eberhard

Servi *Eberhard* von Stein,
Claus Schuch von Enntzingen,
Puppili von Ellerbach,
Sitz Marschall von Pappenheim,
Wolff de Westersletth.
Miles *Burchart* Homel de Stoffenberg,] VIII
Servus *Joannes* Stoll de Stoffemberg.]
Servi *Marck* von Schellenberg,] Bey Graff haugn dé Land-Vogt XL
Penteli von Hannenhoven,
Cunrad von Wiler,
Ulrich von Hannenhoven,
Heinrich Vogt zum Leupoltz
Rudger Hartzer,
Jorg Knoll.
Miles *Heinrich Latschembok*, Bohemus. XII
Milites *Johannes* de Biggembach,] apud Archi-episcopum Moguntinensé.
Conradus de Rindisheim,
Petrus Stettemberg,
Et adhuc XXVI. nobiles servi.
Milites *Johannes* Gronson,
Badewinus Straus,
Servi Rikkison,] Anglici apud Comitem de Warrewik. LX
Lampert Maknei,
Gnobis Stock,
Wilhelm Rochlaus,
Johannes Aston,
Johannes Waldiene,
Et adhuc VII. nobiles servi
Milites *Beringenus* de Bellemonte ex Francia. X
Jacob Freihart. IV
Servi *Caspar* de Klingemberg,] XX
Johannes Hurnss,
Albrecht von Schömon,
Hans Swandorff.
Servi *Wetzl*,] de Hego, fratres. IV
Hugo,]
Johannes Waltherus frater de Münchwiler. VI
Milites *Hammam* de Grunberg,] XX
Wilhelmus de Grunberg.]
Milites *Turing* Munch,] Apud Marchioné de Rotellen.
Berchtold de Stoffen,
Johannes Rich de Richenstein.
Servi *Johannes* von Bühel,
Adelberg von Baden,
Hans Flachsen,
Hans, Werner, Nicolaus, de Roggembach.
Servi *Heinrich* von Stein,
Eberhard von Wila,] XV
Wolff von Kalenberg.]
Miles *Laurenz* Palchga de Pamnia, Ungarus. IIX

Jorg Aichperg,] X Milites
Jorg Starëmberg]
Nicolaus Schranck,] Bohemi XII
Wentzla Schranck,] Milites
Hermannus,] De Landemberg, residentes in territorio Turgovv. Servi XL
Intall Hermannus,
Albertus,
Ulricus,
Beringer,
Herman Bik,
Albrecht,
Rudolph,
Bös Peringer,
Hans.
Rudolph de Rosenberg,] In Turgovv. Servi XX
Eberhard von Ramschvveig,
Burchard Schenck de Castelln
Henricus] de Hermenstorff.
Burchardus]
Nicolaus Zorn. VI Miles
Sdech Petrus de Schara, Ungarus, summus Marschalcus, XXXVI Frey Mil.
Johannes de Morat, Ungarus. LXXI Frey Mil.
Johannes von Megsperg. Frey. Milites
Christoph von Gerstorff,
Heinricus Abe,
Johannes de Zedlitz,
Nikl Schievvitz.
Hans von Langnau Marschalk,] bey hertzog Ludvvign von Brig aus Schlesien. Servi
Heinricus Bonavvitz,
Thomas de Girstorff,
Heinricus Bongaritter,
Hans Halvvistorff,
Nikl Zedlitz,
Heinrich Schelldorff,
Fritz Landskron,
Hans Gerstorffer.
Zanschga,] Pagani ex Servia. XL Nobiles Dñi Milites Servi
Gergo,
Brango.]
Johannes,] Kungsholtz.
Johannes,]
Wilhelmus im Turn,] VI Milites
Eberhardus im Turn.]
Andreas de Rechnitz, Frey Milites.
Marcell Waida, Milites
Erasmus Liechtemberg,
Waltherus Seffner,
Andreas Süssenhaimer.
Johannes Burkardi de Ellerbach] bey dem von Cili. Servi
Ludovicus Sachs,
Conradus Griebing,
Wilhelmus Reihemburg,

Servi *Reinhart* Schirmer.
Conradus Schellendorff.
Jacob Rawnacher.
Friedrich D bringer.
Anthoni Verber.
Johannes Hohenwartter.
Hans Arbenstaler.
Leucols Seffner.
Stephan Twall.
Georius Janer.
Johannes Schrans.
Nicolaus Gerstorffer.
Andreas Sachs.
Jorg Ekkenstein.
Erasmus Verber.
Jacob Pflegosche.
Herman Gruber.
Paul Eb.
Thomas Presinger.
Victor Gensrukker.
Sigmund Graisung.
Rursch Gerstorffer.
Andreas Hohemberger.
Johanns Kumer.
Johannes Prantner.
} bey dem von Cill.

Frey miles, *Ulricus* de Wlssemburg.
Milites Eckardus de Vilanders.
Berchtoldus de Stain.
Unus *Commendur de Athesi.*
} Consiliarii Ducis Austriæ. L.

Milites *Gham* Knebell.
Johannes de Helmstat.
Servi *Fridericus* de Flekkenstain.
Wilhelmus de Niperg.
Görg de Niperg.
Johannes de Helmstat.
Rudolphus de Helmstat.
Viprecht de Helmstat.
} apud Episcopū Spirensem & in suis expensis.

Milites *Hainreich* von Ranndeck. VI
Michel Jak de Kusall. } Hungari
Jan Jak de Kusall. } XXX
Mislian de Brakimat ex Orliens. XX
Eberhardus Löw, Purggrafius in Fredberg,
Reinhardus de Swalbach. VI
Servi *Hainrich* von Randek.
Bilgrem von Hodorff.
Johannes de Haideck.
Fridrich de Rin. XX
Milites *Hainrich* de Palutz.
Jörg Gannfridi.
Galch[illegible] von Gara.
Andres Pocus
} Ungari. XXXIV.

Nicolaus,
Burkardus,
JanGaschgin
} Vilosandri, Ungari. X Servi

Leonhardus de Jungingen, X Milites
Johannes,
Wolffo,
} Filii sui.

Johann de Froberg. XIV Frey
VVolffo de Brandis. Frey
Dietegen de Marmels,
Dietegen,
Andres,
} Filii sui.
Johannes de Slandersberg.
} XL Servi

Hainrich de Rockvvile, VI Milites
Mantzo de Rockvvile.
Hainrich
Albertus
} de Rechperg, XII Milites
Andres de Palitzgi,
Gham de Schrinth,
} ex Polonia. XVIII Milites
Hillung de Ulemburg. XII Milites
Johann de Ulemburg,
Michel de Rischach,
Ruff
Egge
Hainreich
Ulreich
} de Rischach.
& quatuor de Rischach de Richenstain.
} XXX Servi

Berthold von Morsberg,
Heinrich von Morsberg,
} VI Servi
Hainreich de Gumpenberg. IV Servus
Andres von der Tauben, Bohemus. X Frey
Porrferea de Sabaudia. IV Servus
Jacobus Marrandula,
Simon de Westfal,
Hainreich Engelberg.
} XIV Milites
Rudolff de Enndingen,
Heinreich Guss,
Cunrad Bock,
} de Argentina. XIII Milites
Fridericus Schettnr, } ex Westerreich. Servi
Cunrad Lowenstein. } VI
Heinrich Gebotsch,
Hermannus Gebotsch,
Johannes Lingschenk,
VVintzig Kramer.
} de Merhern. Servi
Analus Pomerra, ex Portugal. VI
Caspar von Friberg,
Hans von Westernach.
} VIII Milites
Joan. Druchses, de Waltburg,
VValther de Stadgen,
Jacob
Ulrich
Hans
} Druchses, filii sui, de Waltburg,
G[illegible]zer de Schellemberg,
} XLIV Milites

Egge.

Servi
Eggo de Küngseck,
Albrecht de Küngseck,
Albrecht Tolbischaim de Küngseck.
Frey Miles. *Cunrad* de Biggembach,
Freyen
Dietrich Schenk, de Erpach,
Cunrad Schenk, de Fochenpach,
Milites
Johannes de Hirschorn,
Schvvartz Rainhart de Siggingn,
Johannes Gevvolff de Teggemberg,
Johannes de Siggingn,
Servi
Rainhard de Siggingen, Hoffmeister,
VVilhelm de Falkenstain,
Johannes de Feningen, Senior.
Johannes de Feningen, Marscalkus,
Johannes de Kich, Schenk.
Cunradus de Rosemberg,
Svvigger de Siggingen,
VVipprecht de Helmstat,
Philipp de Ingelshaim,
Heinrich de Eremberg, Junior.
Hartmannus de Henttishaim,
Eberhardus de Hirsberg,
Horneg de Hornemberg,
VVolffo de Avve,
Martinus Blos,
Joannes de Rosemberg, Junior
VVilhelmus Svvaiger,
Conradus de Erlckon, aliàs Hornberg,
Stephan de Emershoven,
Cunradus Buchfelder,
Cunradus } de Faringen,
Dietricus }
Dietrich Rainach,
Bernhardus Svven,
Johannes Itzen, Ritter.
Altman Bettendorffer,
Ludovicus de Mentzingen,
Arnold Sleder,
Eggbrecht de Wachelm,
Piter } vom Puhl.
Bernhart }
Johannes de Wingartn,
Johannes de Branberg,
Johannes de Hettikon,
Rainhart de Siggingn,
Johannes de Roseneck, Junior.
} Apud Ducem Ludovicum & fratrem ejus Ducem Ottonem, Duces Bavariæ & Palatinos Rheni.

Milites *Amodeus* de Chalanco, Romanus. X

Marinus Schlaffus Napulii, XIV
VVolff de Zulnhart, VIII Miles
Michel de Ferandis,
Berchtholdus de Feronis, } Italici. X Servi
Ludovicus,
Conradus, Dominus in Winsberg, Sacri Imperii Camerarius, XIV Frey
Burkardus Münch, } de Basilea. Milites
Albrecht von Eglolfstain, } XIV
Otto von Ulenburg, Frey. Milites
Meinhart von Louffen,
Johannes von Lindavv,
VVierich von Grütlingen,
Ehrenfried von Seggendorff,
Jorg Schenck von Girn.
Hainreich von Seggendorff,
Hans von Sansan,
Ott von Scheden,
Strebitz aus Polan,
Hans von Ennsingen,
Wilhelm Fuchs,
Johannes von Hilpurg,
Johannes Ratzenberger,
Hans Sachs,
} Apud Burggravium de Nuremberg. Servi
Walther de Hungersfort, Anglicus. Miles XXX
Cunrad Schenck de Linberg, Servi
Johannes de Haidegg. X
Jorg von der Lipp, Milites
Hans von der Lipp, } aus Mehrn.
Albrecht von Ranavv, XX
Frey Miles, Zuder Benedict von Butsch Ungarus, XXIV
Joannes de Monte Forti, V Miles.
Manuel de Chrisolora, de Constantinopoli, ex Græcia, Miles. VIII
Milites
Wilhelmus de Rimpfen,
Joannes Zoller,
Ott Pfatt,
Appel de Liechtenstain,
Joannes, Druchses de Baldershaim,
Dietricus Druchses de Wetzhusen.
Lamprecht de Rinhofen,
Rapp de Hoffart,
Joannes Pfatt de Saltzburg,
Antonius de Bibra.
Appel } de Miltz.
Hans }
Petrus Druchses de Wetzhusn.
} Apud Episcopum de Würzburg. Servi
Sigmund Froberger, Milites

Wernherus Waldegger, XIII
Milites, *Johannes*] Layminger,
Georius]
Wilhelmus de Froberg,
Johannes Kuchler,
Ulricus] Weispriacher,
Johannes]
Fridericus Bentznavver.
— Apud Archi-Episcopum Saltzburgensem.

Milites *Johannes* Castellanus Calisiensis,
Saffitius de Sarbosgi,
Donko de Kall,
Stentzlavv Merski,
Jan Kalixgi,
— ex Polonia & ex parte Regis. CXX

Milites, *Johannes* von Bomerdingen,
Cunradus] Waldner,
Diepolt]
— X

Servus *Jacobus* de Cadenancia, Romanus, VI
Milites *Georius* Zittruff,] ex Slesia, XII
Nicolaus Ribnitz,]
Servus *Zobel* de Athesi. V
Frey miles, *Stephan* de Gundolfingen, IX
Milites *Jan* de Mervvitz Bohemus,
Fridericus de Scharffenberg, XIX

Miles Freyen
Albrecht
Hainrich
Hainrich Schenck de Sidavv.
Ott
Johannes

Milites *Johannes* de Waldavv,
Albrecht Holtzendorffer,
Marquart de Netzbletz,
Johannes de Kokritz,
Servi *Hermannus* Loser,
Albrecht Wolff,
Johannes Sengvvitz,
Ott de Diebon,
Gunther de Krudeln,
Zugo de Rotsch,
Johannnes Willgotz,
Bertholdus Lest,
Dietrich] Meninger,
Günther]
Hainrich Marschalch de Pappenhaim,
Christoff Frauvvenhorst,
Johannes Poss,
Eberhard de Bluch,
Johannes de Libsg,
Gunther Rainstain,
Johannes Trachnavver,
Wurbolt de Wald,
Hainrich de Honday,
— Apud Dominum Rudolphũ Ducem Saxoniæ. A

Peter Hecht, A
Hainrich de Lotz,
Gebhard Huppfer.

Koppo zu Zedlitz,
Hainricus Hagg,
Gim Huntschge,
Petrus Silstrang,
Nickl Warnstorffer,
Hainrich] Schag.
Otto]
— aus der Slesien. XXXVI. Milites

Joannes de Honburg, aus Westerreich, VI Frey

Johannes
Conradus de Hodorff. X
Hainricus
— Miles Servi

Schvvigger von Gundolffingẽ,
Albrecht Brisinger,
Albon Closner,
Dietricus Haffer,
Sitzo Törringer,
Matthes Graus,
Christan Witzlebn,
Caspar Törringer,
Hans Froberger,
Wilhelm Ahanner,
— Apud Dominum Ducem Heinricum Ducem bavariæ & Palatinum Rheni. Frey Milites; Servi

Asem Sebelstorffer.
Asem Layminger.
Hainrich Franawer.
Ulrich Egger.
Johannes Truchsess.
Paul Closner.
Hans Zweyrudd.
— apud Dominum Ducem Heinricum Ducem Bavariæ & Palatinũ Rheni.

Eberhart de Friberg.
Cunrad de Friberg.
Sigmund Froberger.
Wilhelm Törringer.
Bernhard Waldegger.
Wilhelm Machselrauter.
Hanns, filius suus.
Ott Bentznawer.
Rudolff Brisinger.
Steffan Ebbser.
Peter Michelspeckch.
Hanns von Sentlingen.
Otto de Staetlingen.
Johannes Waichinger.
Cunrad de Magenbuch.
VVilhelm Schelmburger.
Cunrad Eglolffstein.
Christoff de Friberg.
VVilhelm Landsiedler.
Cunrad de Friberg.
Albrecht Turnli.
Sigmund Waltenhofer.
— Miles; Servi; apud Ducem Wilhelmum Ducem Bavariæ & Palatinum Rheni.

Frey

Frey miles, Turing de Rainstain. VIII
Milites *Berung* Kowalitschgi.
Jan Sidenstrang. Bohemi. XXI
Peter Strall.
Milites *Jordan* Ploschgon. de civitate
Marchart de Dornen. Lubeck.
Rainhart de Kalffen. XII
Frantz Hagendorn de Argentina IV
Milites *Buben* Fromberger.
Cuntscho de Cholm.
Hugo de Schonwald. Bohemi
Gerso de Cholm.
Albrecht Sidenstrang. XXI
Milites *Petrus* Bugerlch.
Anthonius Kalabrie. Ungari. XII
Petrus Silstrang.
Milites *Jan* Billing.
Dietrich Billing. ex Polonia. XVII
Johannes Sonson.
Miles *Johannes* Mulmen, aliàs de Lantsberg.
Servi *Johannes* Bock. de Argentina.
Rudolff Barpfennig. XXII
Milites *Sigmund* de Laffantz, Ungarus. X
Arpaganus de Lingati ex Francia. XIV
Milites Laurentz Damma, Bohemus. XXII
Hugo de Monfredis ex Polonia. XX
Caspar Bischgunt de Mediolano.
Otto de Mondelle. XXX
Milites *Johannes* de Stadgen.
Hainrich von Hornungen.
VVolffo de *Stain*.
Hainrich de Isenburg.
Servi *Puppili* de Ellerbach.
Thomas de Froberg.
Johannes de Ast. XL
Milites *Cunrad* de Bomersfeld.
Burkard de Seggendorff.
Friedreich de Kindensberg.
Ulreich de Kindensberg.
Servi *VVilhelm* Mayental.
Ott de Stoffemberg. Apud Dominum
Cunrad de Ufffess. Johanné
Ortolf Zugerüter. Burggravium in
Johannes Schütz. Nuremberg.
Mertzgi de *VValdenfels*.
Johannes Blassemberger.
Michel, Druchsess de Bomersfeld.
Hermannus de Hirsberg.
Burkart de Tann.
VValtherus de Waldenfels.
Eberhard de Vorst.
Albrecht de Uffses.

Hainrich de Stain.
Christoff Slegler.
Hainrich de Kotznaw.
VVolffgang von Eglolffstein.
Albrecht von Hunhan.
Peter Nothaft.
Dietrich Berlenstett
Lutz de Eschenstett.
Nikl Wild.
Jorg de Hirsberg.
Lucas Starig.
Michel de Rodwitz. Apud Dominum
Johannes Roder. Johanné
VVolfahrt Tanner. Burggravium in
VVilhelm Zobel. Nuremberg.
Johannes de Liechtenstain.
Gunther de Griesshann.
Hugl de Mangstratt.
Heinrich Tanndorffer.
Johannes Rabenstein.
Janigi Behem.
Berchtold Fronawer.
Hanns Ratzenberger.
Fritz de Kölln.
Hainricus Marschalech.
Jorg de Krawat.
Christan Steinbach.
Joannes Steinbach.
Matthias, *Johannes*, Kindensberg.
Arnolt de Kamern. Milites
Diepolt Heal.
Ludvvig Bentznawer.
Johannes de Appsberg.
Herman de Praitenstain.
Cunrad Payer von Puchpartn.
Asem Brisinger. Apud Ducem Ludovicú,
Johannes Marx de Argentina. Ducem Bavariæ
Gaiselitz de Bolchen. & Palatinum Rheni, jam
Cunrad Layminger. Servi residentem in Francia.
Wielant Swelher.
Seitz Marschalch, Junior.
Arching de Rochemberg.
Eberhart de Friberg.
Seitz Marschalch de Ganson.
Burkart Marschalch de Piberbach.
Frik Schenk de Girn.
Heimrain Haslinger.
Steffan Bebenhuser.
Mauritz de Waltkilch.
Franciscus de Stain.
Krafft Bettor.

Ulricus Riedr.
Herman de Braitenstain.
Heinrich de Appsberg.
Jacob / *Laurentz* / *Wilhelm* } de Wolfstain.
Hilpolt Mendorffer.
Albrecht Frodemberger.
Rudolffs Frodemberger.
Christoffl Layminger.
Wilhelms Layminger.
Petrus Schonstettn.
Peter von Zemen.
Köllin Pallas.
Arnolt Kurfell.
} apud Ducem Ludovicū, Ducem Bavariæ & Palatinū Rheni, jam residentem in Francia.

Frey miles, *Wilhelm* de Wiene, Dominus ad sanctum Georium, & Dominus ad sanctam crucem.

Freye Milites: *Johannes* de Wiene, filius ejus. *Johannes* von der Newnstat. *Wilhelmus* de Nabanna. } ex Burgundia.

Jan Ruland. LXIIX

Miles *Andres* de Juditz de Napels. XVIII

Frey milites: *Gvvido* de Amnasia, *Gvvido* de Miseriis, *Ermannus* de Buntto } de Napels. XLII

Miles *Dienot* de Losans, Ungarus. XVI

Milites: *Wernher* de Waldegg. *Wilhelm* de Bebenburg.

Servus, *Jan* Jorognewschgi, Polonus. VI

Freye Servi: *Hanns Bernhart* von Hasemburg. *Cunrad* de Finstingn. *Leutoldus* de Berenfels. *Johannes* Schilling. *Hainreich* de Effringn. *Kainhardus* de Reinhingen. XXXIII

Milites: *Burkart* de Lochon. III

Philipp de Rikombus de Rimeln. XII

Miles *Brun* / Servus *Hainreich* } de Lupfn. VI

Milites: *Gelffermius* de Pompodoria. *Eliocus* de Pisatho. *Petrus* de Pauliano. *Wilhelmus* de Padio valle. *Eliocus* Wigerii. } Francigenæ. XXXVI

Milites: *Johannes* / *Carolus* } de Kalavilla Francigenæ. XII

Frey milites. *Ponco* de Zastolowitz. *Rubin* de Risemburg. *Petrus* de Sternberg. *Jan* de Clum. *Albrecht* de Rabenstein. } Bohemi apud Dominum Episcopum Lu-

Milites Servi: *Johannes* Postein. *Arnolt* de Sirk. *Kiliannus* de Lud. *Hainricus* Payer. *Johannes* de Hosenvvilla. *Pfanricus* de Baroy. Makko de Zweibruck. *Walther* de Tann. *Johannes* de Basilea. } dimisiensem. XL ex territorio Lothoriæ.

Frey milit. *Otto* Schenck de Missen. *Ulreich* de Blankenberg } apud Comitem *Fridericum* de Widermundt. IX

Servi. *Wilhelm* de Bochtelshain. *Gerdorffe* de Trow. VI

Servus, *Dietrich* de Tüngen, Francigena. VI

Milites Servi: *Smasma* de Rapoltstein. XIII *Christoph* Veltsperg. *Wilhelm* Graf. *Petrus* Munchaimer. *Hainreich* Seeman. *Johannes* Seeman. } apud Comitē Heinricum de Görtz.

Extranei.

Aurifabri, & eorum socii. XLV
Mercatores, & servi. CCCXXX
Institores, & servi. CCXLII
Calceatores, & servi. LXX
Pellifices, & servi. XLIIX
Apothecarii, & servi. XLIV
Fabri ad equos, & servi LXXXXII
Pistores Bastillarum tantummodo. LXXV
Alii pistores Papæ, Cardinalium & aliorum Dominorum. CCL
Hospites ad vinum Italicum, & servi. LXXXIII
Alii miseriorum hospites. XLIII
Camsores Florentinorum, & servi. XLIIX
Sartores, & servi. CCXXIIX
Heroldi. LXV
Histriones, Pusunatores, & eorum similes. CCCXLVI
Rasores, & servi. CCCVI
Mulieres communes, quas reperi in domibus, & ultra, & non minus, exceptis aliis. DCC.

Per-

Perbrevis descriptio hospitum in Concilio Constantiensi, fatorum, & annonæ.

Ex antiquissimo Codice MSC. Vindobonensi Ebstrawiano,

Act. C. C, Parte I. f. 114. b. h. tit.

De numero personarum Concilii, valore rerum venalium, & de acquisitione multimoda pecuniarum.

In MSC. Vindob. Ebstr. IN præsenti Concilio fuerunt Milites plus XXIIIIC. quorum nomina non possunt conscribi.

Item ibidem computati sunt XVIIIM Prælatorum, sacerdotum & Presbyterorum.

Item ibidem fuerunt LXXX M laicorum, qui fuerunt advenæ.

Item xvc meretrices vagabundæ.

Item conscripti erant XXXVI M. lecti pro advenientibus.

Item unus lepus solvit unam libram hall. & postea emptus fuit pro uno plaffer & circa.

Item labulum semper fuit in bono foro, ita, quod non valuit ultra 24. ß. sed communiter solvit 20. & 21.

Item dicebatur quod plus quam vc homines de nocte sint submersi in lacu.

Item una Gallina solvit v. solidos hall.

Item Asperiolus vi plaffer. Item una columba 2. plaffer.

Item 3. rosæ pro uno ß. Item duo pueri lucrati sunt 22. libras hall. de fœno, quod levaverunt de terra quando portantibus dictum fœnum cecidit.

Item juvenis scrofa lactans, octo plapph.

Item dicitur, quod una meretrix lucrata est viiic florenos.

Item 1. lilium album pro solido.

Item duo pueri lucrati sunt L. florenos cum fœno quod lavaverunt de terra, & hoc protestatum est in hospitio apud crucem æneam.

Item singuli pueri lucrati sunt iiiic. libras de fœno, quod cum rastris collegerunt.

Item, quidam civis Constantiensis vendidit uxorem suam Cancellariis Regis pro vc ducatis, pro quibus pecuniis emit domum.

Ut redimamus nunc tempus & chartam, mittimus hac vice *alios catalogos virorum illustrium*, qui Constantiensi Concilio interfuerunt, quos dederunt, *Munsterus, Dacherius, Reichentalius*, & alii, in suis *Constantiensis Concilii historiis.* Quas *descriptiones*, Germanico idiomate paratas, ex hoc opere tantisper abesse oportuit. Iidemque viri *fuse* admodum *persecuti*, quam sollicitas Cæsar cum Constantiensi Magistratu fuerit, ut in tanto hominum confluentium numero, omnium rerum copia & vili quidem suppeteret pretio. Quod admiratione dignum.

TOMI V. PARS III.

De admirabili ordine ac distributione Constantiensis Concilii in consultando per V. Nationes.

NOn profecto satis erat, adesse Pontificem supremum, Cardinales, curiam Romanam, ArchiEpiscopos, Episcopos, Abbates, Doctores, aliosque eruditos absque numero, nec non Cæsarem, Imperii Electores, Duces, Comites, Barones, nobiles, Legatos universi orbis. *In consultando* opus erat *ordine* apto, rebusque tractandis congruo. Quanquam vero antea viritim suffra-

suffragia colligi suevissent, ob artes tamen in illo genere obvias, in Constantiensi Concilio alius novusque, aptior, certior atque sincerior *modus deliberandi* inventus atque feliciter admissus.

Postquam enim suboluerat in exordio Concilii viris illustribus, Johannem Pontificem, ut suis serviret commodis, publicæ salutis prodigum, suffragia ex Episcoporum numero venari, sibique mancipare velle, indeque Episcopos titulotenus permultos, teste Niemio, creasse: Hanc artem eludendam opinati, non viritim sed tributim suffragia Concilii colligenda esse judicarunt. Ita ergo diu multumque, Johanne Papa vehementer reluctante, in principio Concilii de Concilii distributione in certas nationes actum. Effectumque, Cæsaris maxime operâ, ut absentibus adhuc Hispanis, universum Concilium, omnesque Patres & hospites, in *quatuor* dispertirentur *Nationes*, *Germanicam*, *Gallicam*, *Anglicam* & *Italicam*. Postea, accedentibus Hispanis, controversia *Anglis* mota à Gallis, quibus hi peculiare jus Nationis & suffragiorum denegarent: Quosque Germanis accensendos crederent: Ut numerus nationum per Hispanos accedentes non augeretur, sed Angli Germanis juncti unam absolverent nationem. Quod uti nec è re Concilii & arduorum negotiorum, ita nec Anglis arrisit. Quapropter acriter *inter Gallos & Anglos disputatum* de nationis jure. Donec pro Anglis sententia ferretur, qui peculiarem omnino Nationem præstarent, ac peculiare suffragiorum jus in Concilio retinerent.

Quo facto, superioribus *quinta*, *Hispanica*, juncta est natio. Et inter Hispanos deinceps non levis suborta est quæstio de jure suffragiorum inter Navarrenses & Castellanos. Quæ itidem composita, ut unam omnes absolverent nationem Hispanicam. Quæ omnia *partim* ex *Theoderici Vrie Historia Concilii Const.* partim ex *Actis & Decretis* Concilii Tomis superioribus luculenter constant.

Quandoquidem ergo Galli & Angli haud exiguis *scriptis* de suo dimicarunt jure, quæ Concilio exhiberent, illa dissimulanda haud fuerunt. Huc proinde referre libuit, partim, quod ad historiam de nationum discrimine in Constantiensi Concilio pertinerent, partim, quod oblata quidem in publicis essent sessionibus, ast ob prolixitatem, tædium, & litium molestiam, non prælecta, in *Acta* nihilominus relata. Ex *MSCto* itaque hæc damus codice, eoque *Lipsiensi*.

Robertus Wyngfield, Eques Anglus, in principio superioris seculi Angliæ Regis ad Cæsarem Maximilianum legatus, Cæsarem *Constantiam* secutus, ibique Acta Concilii Constantiensis scrutatus, in hanc etiam controversiam inciderat. Quare descriptam luci postmodum dedit, hac fidei & suæ in edendo integritatis atque industriæ præmisso *præfantis* testimonio.

Robertus Wyngfeld, Eques, ad Lectorem.

" Agenti mihi nuper Serenissimi ac Potentissimi *Regis Angliæ* & *Franciæ* Domini mei *oratorem apud magnanimum Cæsarem Maximilianum* semper Augustum, forte ita evenit, ut cum *ipsum in urbem Constantiam euntem* legationis
" meæ causâ fuerim *prosecutus*, *in eâ urbe* cum per aliquot dies immoraremur, &
" post exacta, quæ nobis incumbebant munia, si quando feriabar, aut urbem ipsam perlustrabam: Et *est* quidem *situ*, *mœnibus*, *ædificiis*, *opibus*, *spectatu dignissima*: Aut
" ornatissimos cives, quibuscum versabar, de nobilitate civitatis, de legibus, de institutis differentes non gravatè audiebam. Cum aliqui *amplissimum quoddam pa-*
" *latium* ostentarent mihi, in quo *celeberrimum Christianæ Ecclesiæ conventum* olim habitum prædicabant: Incessit cupido, me non tam ipsius *Concilii locum* quàm ejus-
" dem *Concilii acta ac decreta* velle prospicere. Cum *a magistratibus illius urbis* ejus
" rei copiam facilè impetrâssem, inter pleraque certè inventa, quæ me mirum in modum delectarunt, *disceptationem quandam*, quæ *inter Gallicos & Anglicos Oratores*
" magnis utrinque studiis ac contentionibus tunc exarsit, sic libens legi, ut eam maxi-

maxime dignam censuerim, cujus exemplum *per fidos notarios* ad verbum mihi describendum impetrarem. Et est omnino ejusmodi, ut non magis *callide & acute* alteri opponere atque objicere, quam alteri *scite* ac *sapienter* respondere & objecta diluere videantur. Ex quo fit, ut veluti armis & fide (absit verbo invidia) natio Anglicana semper præstitit Gallicæ, ita non dignitate, antiquitateve gentis, non magnitudine aut amplitudine terrarum, non postremo ingeniis aut doctissimis viris possit inferior judicari. Quæ cum ita essent, *patria studium* & charitas me impulit, eam ipsam *controversiam* ac *disceptationem* propriâ impensâ imprimendam curare: tum ut rerum veritas (cujus indagatione nihil homini magis est proprium) evolet latius, & elucescat apertius; tum ut ipsa patria (cui nihil optimus quisque non debet) jura sua, laudem & gloriam legendi per me copiam magis ac magis in promtu habeat. Unde tam pristina dignitate ac amplitudine suâ jure lætetur, quam ad hoc ipsum decus, quod à majoribus suis accepit, obnixe tutandum, ac latius propagandum, acrioribus indies studiis accendatur. Tu verò, lector candidissime, cui legendi hæc per nos facultas est promtior, quicquid munusculi nostri hoc ipsum est, quæso te facito boni. Vale.

Addita quoque tessera *Richardi Lepidi Barthelini*, qui epistola ad Wyngteldum suam de illa sententiam exposuit, quam, si cui volupe fuerit legere, hic pariter exhibemus. Ita vero inter alia scribit:

Misisti ad me *nobilissimam* illam *super dignitate & magnitudine Regnorum Britannici & Gallici disceptationem, in Concilio Constantiensi habitam*, ut eam perlegerem, ac judicium, quantulum in me esset, proferrem. Quamobrem ut tibi morem pro virili gererem, quantum per animi molestiam, in quâ versor, licuit, utramque *de nobilitate Regni Britannici & Gallici disputationem* legi, addidique (ut ajunt) corollarium. Decrevi enim, ut simul cum judicio Epistolam quoque haberes, quâ quid de Regni *Britannici dignitate* sentirem, facile intelligeres.

Primum enim, si illustrem *vetustatis originem*, quod inprimis ad regnorum excellentiam requiritur, si Regnum, tum domi tum foris rerum gestarum gloriam repetimus, tantum abesse puto, ut Galli Britannis vel antiquitate, vel imperio, vel Regum excellentia conferri possint, ut etiam illis ipsis non injuria *Britanni præferri debeant. Britum* enim ex Sylvio Æneæ nepote exulem in Græciam profectum legimus. Ubi cum Pandraso Græcorum Rege adjuvante Heleno cum diu bellum gessisset, inita demum per matrimonium amicitiâ, Deorum monitu ac responso *ad Insulam Albion* diu velut alter Ulysses errans, *adpulit*, ut *Gildas* & *Galfridus* auctores sunt. Unde multo ante, quam Romanum Imperium oriretur, *Britannorum Reges à Trojanis initium traxere*, quorum res illustres & pace & bello recensere arduum esset.

His initiis, & *Brennius* & *Belinus*, duo bellorum fulmina, orti sunt, qui *cum valido exercitu Galliam & Italiam ingressi*, urbem Romam vi armisque cepère. Reversi magnam partem Germaniæ & fere totam Galliam sub jugum miserunt. Quamobrem Romanæ historiæ *Gallos* magis quam *Britannos* dixerunt, tum etiam, quia insula Britanniæ parum tunc cognita Romanis fuit, omnes transalpinos Gallos nominaverunt. Taceo sub eorundem Imperatorum auspiciis partem quoque Asiæ occupatam fuisse, quæ a gentis nomine etiam nunc *Gallo Græcia* dicta est. Cum etiam Potentissimi Arviragi Regis sese imago offerat; cujus etiam *Juvenalis* meminit *Satyrâ quartâ*, ubi de *Rhombo* loquens ait:

Regem aliquem capies aut de temone Britanno.

Decidit Arviragus, qui quidem tantum absuit, ut Romana arma formidaret, ut cum Claudio & Vespasiano Imperatoribus potentissimis pugnare non dubitarit.

Nec me præterit, *Iosephum ab Arimathaa*, cum à Judæis nequiter in carcerem ductus fuisset, à Deo Optimo Maximo miraculose liberatum, taliter, ut

nusquam postea in Judæâ visus fuerit. Nam ut Annalium scriptores prodiderunt, *in Britanniam transmigravit*, ibique & cultum Christi docuit, & multa sui monumenta *in valle Avilonis*, quæ adhuc visuntur, reliquit. Et non multo post *Rex Lucius* in regno successit, qui *anno* Dominicæ salutis *Centesimo quinquagesimo sexto* non solum Christi cultum per eum admissum, sed & ad cultum etiam *triginta Episcopos in Britannia* constitutos legimus. Adeoque in fide permanserunt, ut quamplurimi, Romanorum Imperatorum sævitiâ, Martyrii palmam adepti fuerint.

Quid illud Fulgentii, qui *Severum*, (cujus armis tota pene insula subacta fuerat, debellavit?

Sed quod mirum dictu videtur, inde *Constantinus*, qui postea Romani Imperii, imo totius orbis habenas rexit, & ad Romani sceptri fastigium accersitus est: Inde & *Maximianus* iste, qui Britannorum viribus non solum Galliam sibi vendicavit, sed etiam totam pene Germaniam. Ac *Gratianum* & *Valentinianum Imperatores* prælio vicit.

Quamobrem si *Britannorum Regum* res præclarissime tum in toga tum in bello gestæ recitarentur, sine controversiâ Britannicum Regnum cæteris Europæ regnis nedum Gallico præstare judicaretur.

Desinerem ab antiquorum salo, nisi me florentissima ac æterni *Arthuri Regis* memoria revocaret, cujus, præterquam Norwegiam, Daciam ac Galliam totam subjugasse proprium fuit. Illud tamen mihi longe præclarius videtur, validissimum Romanorum exercitum, in quo non plures Duces populum Romanum habuisse, quam Reges proditum est, & prudentiâ & militum fortitudine devicisse. Atque ut breviter *Arturi* potentiam intelligas, ejus copias ex Britannia, Hyberniâ, Islandiâ, Selandiâ, Batavorum insulis Orchadibus, Norwegiâ, Daciâ, Galliâ, *centum octingenta ac trium millium & ducentorum hominum* fuisse tradiderunt, pugnatumque diu est. Victis tandem Romanis, Lucii corpus pro tributo, quod Senatus poposcerat, ab Arturo redditum. Quanto autem corporis robore ac fortitudine fuerit, satis est dixisse, bis gigantes singulari certamine prostravisse.

Quid de *Roberto*, Henrici Primi fratre, ac *Richardo I.* dicendum est, quorum alter cum Gotfredo de Bullion Hierosolymam, ubi Dominicum sepulchrum est, recuperavit; alter facinora præclarissima in Ægypto ac Syria contra Saladinum gessit, præter Cypri regnum sibi armis vendicatum. Tunc vero potissimum incredibile corporis robur ac animi magnitudinem præ se tulit, cum leonem, cui in turre Brisace objectus fuerat, inserta in os manu evulsoque corde, intrepide necaverit, tantum ob facinoris egregii memoriam *cor leonis* cognomento adpellatus est.

Edvardi autem *Primi* virtus tum apud Hierosolymam, tum apud Scotiam Walliamque, à quo devicta fuerunt, claruit.

Sed cum *Edvardi Tertii ac Henrici quinti* virtutes & res bellicas revolvimus, nescio, uter validius Gallicam superbiam domuerit. Ille enim cum triginta fere annos bello Gallos infestasset, & inita multa pugna non solum hostiles copias sæpe stravit, sed etiam Johannem Gallorum Regem cepit, captumque annos tres in Angliâ tenuit. Hic verò cum exercitu Galliam ingressus, totum sibi vi armisque, præter civitates Aurelianum, Bourgium & Lugdunum, regnum vendicavit. Filium ejusdem nominis, qui postea inter cœlestium Deorum nomenclaturam relatus est, apud Parisios decimo anno ætatis suæ coronatum constat.

Quamobrem si originem, si Regum excellentiam, si gesta bella, victoriasque ac auctum imperium animo complectimur, hallucinantis esset, Gallos Britannis, quorum sub imperio toties domiti fuerunt, conferre, etsi prioribus seculis, omnibus ut dicebam regnis, nedum Gallicis, præstiterunt, nunc autem sub Serenissimo ac Invictissimo *Rege Heinrico VIII.* ad summum, ut ajunt, fastigium per-

perveniſſe Britannorum gloriam cernimus. "Qui quidem ævo noſtro, *MDXIII* Dominicæ ſalutis anno, quæ cum ſacratiſſimo Imperatore *Maximiliano Cæſare* ſemper Auguſto in Gallia geſſerit, notiora ſunt, quam ut à me referri neceſſe ſit. Devaſtatâ enim opulentiore Galliæ parte, civitates munitiſſimas Tornanum ac Turvanum in Morinis ad deditionem coëgit. Et niſi Dii atque homines tanto obſtitiſſent incepto, jamdudum Gallia ſub jugum Britannicum (quod totiens excuſſit) miſſa fuiſſet. Si autem *Principis in rebus agendis prudentiam*, in Imperio adminiſtrando gravitatem, incredibilem vitæ moleſtiam animadvertimus, perpetuum Britannico Imperio ac poſteris ſtabilimentum illuſtremque memoriam relicturum non ambigimus. Præterea divinam vultus corporisque præſentiam, quâ ut virtute atque animi excellentia cæteris præſtat mortalibus: Ita paucos reperias, qui ſibi *vultus majeſtate* comparari poſſint. Sed de his ſatis.

Quantum autem ad *diſputationem in Concilio Conſtantienſi habitam* attinet, nihil me hercle accommodatius, nihil exactius unquam diſputatum legi. Profecto Doctiſſimi viri patrocinio Britannicum genus, imo Reges ipſi plurimum debent: Sed tibi non minus, qui deliteſcentem tanti regni defenſionem, ac ſitu pene vetuſtateque abolitam, rurſus in lucem reſtituis. Quapropter ſi qua reddendæ gratiæ apud bonos extabit recordatio, non dubito quin perpetuo tui memoria, tum propter hoc, tum etiam ob ſingulares tuas virtutes, fideliſſimumque erga Sereniſſimum Regem jam tot annos apud magnanimum Maximilianum Cæſarem ſemper Auguſtum exantlatum obſequii laborem, celebrior illuſtriorq; ad poſteritatem transfundatur. Vale, Excellentiſſime Eques, & me, ut facis, ama.

Ceterum, quam primi illi editores A.1517. multis maculis mendisque ſcatentem ediderant diſceptationem, *Londini* noviſſime A. 1690. haud emendatam reſuſcitarunt. Quo de verba facere licuit ſupra, *Tomo I.* in *Præfatione Partis XXV.*

Quam autem *ex antiquo MSCto* reſuſcitare, ac genuinâ integrâque facie, ut lucem ferre queat, reſtituere promiſeramus, jure meritoque nunc præſtamus.

Gallicæ Nationis ſolennis Proteſtatio contra Anglos, ſibi proprium jus ſuffragii & peculiaris Nationis in Concilio vindicantes.

Edita in ſolenni ſeſſione A. 1417. die 3. Martii. *A.1417. d.3.Mart*

Poſtquam Hiſpani ad Concilium jam venerant ac propriam Nationem conſtituerant, ut Angli quintam jam nationem formarent.

Ex antiquiſſimo Codice MSCto *Academiæ Lipſienſis.*

In MSC. Lipſ. AD invincibilem veritatem & juſtitiam atq; honorem Chriſtianiſſimæ Regiæ Majeſtatis Franciæ oſtendendum, damnumque & intereſſe Eccleſiæ Romanæ, imo univerſalis ac Chriſtianitatis totius, demonſtrandum, *Oratores & Ambaſiatores Chriſtianiſſimi Regis Francorum* dicunt & proponunt *in hoc ſacro Conſtantienſi Concilio*, & totius Eccleſiæ facie, quæ ſeqvuntur.

Inprimis, quod, cum *Chriſtianiſſimus Francorum Rex* præ cunctis Regibus Chriſtianis ſpecialiter laboraverit pro unione Eccleſiæ antedictæ, *Ambaſiatores* nihil unquam dixerunt, ſcripſerunt, aut proſecuti ſunt, *animo impediendi* ſacram *unionem Eccleſiæ*, aut *turbandi præſens Concilium*, ſeu ipſum impediendi à rebus in eo gerendis, circa ea, pro quibus eſt principaliter congregatum, ſicut falsò eis impoſitum eſt ab æmulis, nec animo injuriandi cuicunque, & ſpecialiter Sereniſſimo Regi Angliæ, aut regno ejus, vel Ambaſiatoribus ſuis: Sed ſolùm pro tuitione juris Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ, & honoris cæterorum Regum Chriſtianitatis, ac præcipuè dicti Domini Regis Francorum, & regni

regni sui interesse diversis respectibus.

Item, quod nunquam fuit intentio eorum, dicere, quod dictus Rex Angliæ & regnum suum non *faciant repræsentari unam nationem, sicut quodlibet regnum facere possit*, aut quod non habeant vocem magnæ notabilitatis & auctoritatis: Cum hoc etiam concedant de quolibet alio Rege, imò etiam de quibusdam particularibus nationibus, non habentibus Regem appropriatum. Sed fuit eorum intentio, quod de jure non habent, nec habere debent vel possunt *talem nationem, quæ habeat vocem seu auctoritatem repræsentativam quartæ aut quintæ partis Christianitatis*, seu totius obedientiæ Romani Pontificis, & *quæ debeat* aut possit de jure *æquiparari* voci seu *auctoritati totius Italiæ*, vel totius *Galliæ*, vel totius *Hispaniæ*, vel totius *Germaniæ*. Quæ *quatuor principales nationes* multa regna *& nationes particulares* continent. Quæ *particularia regna* dicto regno Angliæ meritò possunt æquiparari.

Gallorum propositio in Const. Concilio: Anglicã nationem nõ habere par j'suffragii in Concilio cum nationibus aliis quatuor.

Et quod ista fuit eorum intentio, manifestè patet ex *supplicatione* super hâc materiâ *prima, exhibitâ in natione Gallicanâ*, cujus tenor sequitur:

Nationibꝰ oblata Demonstratio Gallorũ, Christianũ populum in Cõcilio non nisi in quatuor nationes debere distribui, Gallicã, Germanicam,

Supplicatur tribus inclytis nationibus Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, quatenus pro *debito* hujus sacri *Concilii ordine* disponendo dignentur attentè providere atque prævidere super his quæ sequuntur.

Benedictus XII. in *Extravaganti, Vas electionis*, ubi ordinat super procuratoribus (procurationibus) Prælatorum & taxationibus eorundem, & etiam de subsidio, *distingvit obedientiam Papalem in quatuor generales partes* sive *nationes*.

Prima pars in Franciæ, Navarræ, ac Majoricarum regnis, ac terris, partibus at provinciis adjacentibus, & in vicinis ejusdem, nec non in Delphinatus & Burgundiæ, Sabaudiæ, Provinciæ, & Foulcaquerii Comitatibus.

Secunda pars in Almaniæ, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Norwegiæ, Daciæ, Sveciæ, & Scotiæ regnis ac terris, provinciis & partibus eisdem adjacentibus.

Hispanicam,

Tertia pars in Castellæ, Legionis, Aragoniæ, & Portugalliæ, ac partibus adjacentibus & vicinis ejusdem, excepto Sardiniæ & Corsicæ regnis.

Italicam,

Quarta pars in Apuliæ, Calabriæ, Terrælaboris, Siciliæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & terris aliis, Italiæ partibus, nec non Sclavoniæ, Achajæ, Cypri, & terris, regnis, insulis, aliis provinciis ac partibus omnibus, ultramarinis & transmarinis.

Ex quo jure patet, quod si *hoc generale Concilium Constantiense rationaliter debeat dividi per nationes*, convenientiùs dividitur per *quatuor* quàm per plures. Quia talis distinctio seu divisio est juri ac rationi conformis.

Secundò sequitur ex eodem, quod *adveniente natione Hispanicâ ad hoc generale Concilium*, natio Anglicana debeat reduci ad nationem Almaniæ, cujus ipsa est pars, & ei immediatè conjungitur. Ut patet ex jure prædicto.

Anglicanam nationem esse reducẽdam ad Germanicam.

Unde, quod hæc natio Angliæ hucusque divisa fuit à natione Alemaniæ, *permissum* fuit, ut sic essent in hoc Concilio *quatuor nationes*. Et hoc *ex certâ & speciali causâ*, quæ maximè cessabit adveniente natione Hispanicâ. Sicut potest faciliter declarari ex his, quæ aliàs scripta sunt, quando *in principio hujus Concilii actum fuit de distinctione nationum.*

Anglos ad tempꝰ saltem nationem peculiarẽ præsentasse in Concilio.

Tertiò sequitur, quod, si adveniente natione Hispanicâ *natio Anglicana remaneat quinta*, eâdem & potiori ratione *aliæ tres* nationes prædictæ debebunt proportionaliter *distingvi in plures nationes*, dictæ Anglicanæ nationi æquales. Verbi gratiâ, regnum Franciæ, quod est majus & notabilius, debebit facere plures nationes. Et reliqua portio nationis Gallicanæ, quæ non subest regno Franciæ, debebit facere aliam nationem. Nam hæ duæ nationes portionis Gallicanæ multò majores & notabiliores provinciæ sunt, quàm dicta natio Anglicana, & maxime regnum Franciæ quam Angliæ. Cum in Franciâ multò plures & notabiliores provinciæ sunt, multò plures Ecclesiæ Episcopales, multò plures & notabiliores universitates studiorum. Quæ omnia attendenda sunt in distinctione Nationum, ut in eis sit æqualitas & proportio-

Norma distinguẽdarũ Nationum in Concilio, ex mente Gallorum

tionalitas conveniens, & ut decenter fundetur auctoritas Concilii generalis, deturque in futurum Conciliis forma & exemplum imitationis, ex his, quæ in præsenti fiunt Concilio.

Et quod hic exempli gratiâ dictum est de natione Gallicanâ, multò magis dicendum est de aliis nationibus, ut infra patebit.

Quartò, adveniente natione Hispanicâ, juxta unum ex Capitulis tractatis in Narbona, statim fiet unio eorum ad nos, pro faciendo unum universale Concilium. Et per consequens, hoc facto, sicut illud erit *quasi novum Concilium*, & noviter ex eis & nobis integratum, sic ad illius nationis honorem debebit fieri *novus ordo*, seu ordinari *novus procedendi modus*, imò verius revocari mos antiqvus in distinctione nationum observatus, &, ut præmittitur, juri & rationi conformis.

Adveniē-tibo adCō-ciliumHi-spanis no-vum suf-fragiorū Nationa-lium ordi-nem esse inducen-dum.

Pro declaratione verò & confirmatione præmissorum facit, quod idem Dominus *Benedictus XII*, qui *Burdegalensis fuit nationis*, & per consequens *favens Regi & regno Angliæ, cum de terrâ ei subditâ oriundus esset*, volens tamen distingvere terras ac provincias subditas obedientiæ Romani Pontificis pro Capitulis Monachorum Nigrorum Provincialibus celebrandis, *in primâ rubricâ sui operis, in fine ejusdem*, distinxit præfatas terras & regna in *in triginta sex provincias*, ita dicens: *Ut igitur de provinciis, in quibus hujusmodi Capitula fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, Nec de ipsis in posterum hæsitetur, quamlibet provinciam, prout sequitur, deputamus.*

Et consequenter *in regno Franciæ* & terris adjacentibus ponit *sex provincias*, videlicet *primò* Remensem & Senonensem pro unâ, *Secundò* Rhotomagensem & Thuronensem pro alia, *Tertiò* Bituricensem & Burdegalensem, cum Episcopatu Aniciensi pro alia, *Quartò* Narbonensem, Tholosensem, Occitanam pro alia, *deinde* verò ponit Lugdunensem, Bisuntinam, & Tharatasiensem pro alia, & *consequenter* Viennensem, Arelatensem, Aquensem, & Ebredunensem pro alia.

In regno verò *Angliæ* ponit Cantuariensem & Eboracensem pro una provincia.

Ex quibus patet, quòd nec juri nec rationi consonum est, *æquare seu æquiparare regnum Angliæ regno Franciæ in generali Concilio*, vel *nationem Gallicanam* generaliter sumtam *nationi Anglicanæ*. Et multò minus nationem Italicam, Germanicam, vel Hispanicam.

Quare omnino absurdum esset, dictam *Anglicanam nationem* fieri *quintam partem* seu *nationem* hujus *Concilii* sacri. Cum ipsa secundùm juris dispositionem sit trigesima sexta pars sive provincia totius obedientiæ Romani Pontificis.

Anglos nō debere quintam facere nationem in Concilio.

Præmissis itaque consideratis, *supplicatur* & requiritur, quod in hâc materia provideatur altero trium modorum.

Primo, quod adveniente dicta natione Hispanica, *cesset natio Anglicana*, & *fiat pars nationis Almaniæ*, ut præmittitur.

Anglicam nationem in Cōcili-Germanica esse includendā.

Secundò, si hoc non placet, quod omnino velit dicta natio Anglicana à dicta natione Alamaniæ remanere divisa: Consequens videtur, quod dictæ tres aliæ nationes distingvantur, singulæ in plures nationes particulares, dictæ nationi Anglicanæ proportionales. Alioquin non esset justa æqualitas, nec æqua partitio nationum in hoc sacro Concilio. Et videretur fieri injuria & gravamen Christianissimo Regi Franciæ & regno suo, ac toti nationi Gallicanæ, & multò magis nationi Italicæ, & Germanicæ, & insuper nationi Hispanicæ. Cum quælibet alia plura regna, & plures provincias contineat non minùs notabiles, quàm regnum Angliæ, ut patet ex præallegatis.

Aut reliquas nationes subdividendas esse in plures alias.

Tertiò, si dictæ nationes non vellent condescendere ad talem subdistinctionem nationum, sicut nec adparet expediens: Videretur esse providendum, quod rediretur ad jus commune, & ad antiqvum modum procedendi, & concludendi in Conciliis generalibus, in quibus non legitur facta fuisse talis distinctio nationum.

Aut in Concilio suffragia per nationes non esse quærenda.

Super præmissis igitur *supplicatur*, & *requiri-*

requiritur hujus ſacri *Concilii declaratio* & determinatio.

Item dicunt, & proponunt dicti *Ambaſiatores* præfati *Regis Franciæ* Chriſtianiſſimi, quod cum in dicta ſupplicatione peterent declarationem Concilii ſuper unâ definitiva (disjunctiva) ſeu *alternativa trium membrorum*: Non excludendo ſimpliciter, quod Domini Anglici non deberent habere nationem, ſed moderando, ut prædictum eſt: Tamen ipſi hanc materiam impatienter audiverunt, & ita ſibi reputaverunt injurioſam, ut inde ex parte quorundam ipſorum ſecuta fuerint ſcandala, loco & tempore pleniùs explicanda.

Anglos ægre hanc propoſitionem tuliſſe.

Item dicti *Ambaſiatores Regis Franciæ* occaſione præmiſſorum, & pro tuitione juris Eccleſiæ, ac Domini Regis Franciæ, propoſuerunt facere certas *proteſtationes*, à quibus multum ac ſæpe fuerunt impediti ſeu retardati. Et ſpecialiter *in quadam publicâ ſeſſione.* Prout patet per *inſtrumentum publicum*, dictas proteſtationes continens. Cujus *proteſtationis effectus* ſequitur, in hunc modum.

Nova Gallorum proteſtatio.

Quia adveniente inclytâ natione Hiſpanicâ ad hoc ſacrum Concilium, & cum eo unitâ, dictum Concilium habet quatuor partes, in quas ſecundùm obſervantias Sanctorum Patrum tota Eccleſia dividitur, videlicet in *nationem Italicam, Gallicanam, Hiſpanicam, ac Germanicam*, ut patet in *Extravaganti Benedicti XII.*, quæ incipit, *Vas electionis.* Et quia tali unione factâ, Domini *Ambaſiatores Sereniſſimi Regis Angliæ nolunt reduci ad Germanicam nationem*, cujus membrum & portio fuit, ſecundùm antiquam obſervantiam Sanctorum Patrum, quia propter abſentiam nationis Hiſpanicæ in Concilio, ſub obedientia Domini Johannis, olim Papæ viceſimi tertii, congregato, fuit ex certa cauſa diſſimulatâ (eis diſſimulanter) permiſſum quartam partem Concilii facere: Sed iterum, *ubi nunc advenit natio Hiſpanica*, & ceſſante evidenter & notoriè cauſa, *tamen voluerunt nationem facere, & quintam partem Chriſtianitatis repræſentare*, nedum in iſto, ſed etiam *in quibuscunque aliis Conciliis futuris*, & ex hoc novum jus acquirere. Quod perpenditur ex hoc, quod *cum natione Hiſpanicâ de pari contendunt*, imò eam præcedere voluerunt, vel nationem Germanicam. Quod quidem nulli juri conſonum videtur. Videlicet, quod unum regnum, ſicut eſt Angliæ, in Concilio Chriſtianitatis æquipararetur uni nationi, majorem partem cleri & populi incomparabiliter continenti: Et inſuper in magnum præjudicium & gravamen totius Eccleſiæ militantis cæterorumque Regum, & Principum Chriſtianitatis, quorum aliqui habent regna & dominia excedentia regnum Angliæ in multitudine Eccleſiarum ArchiEpiſcopalium, & Epiſcopalium, Cleri, & Univerſitatum: Et præcipuè in magnum præjudicium Chriſtianiſſimi Regis Francorum Domini noſtri: Et amplius eſſe poſſet in futurum, diverſimodè ac diverſis reſpectibus, prout aliqua etiam ſeqvuntur: Maximè cum regnum ejus & dominium contineat *undecim provincias*, centum & unius Eccleſiarum Cathedralium, & ultra: Et regnum Angliæ ſolùm *duas* continet *provincias*:

Anglos peculiarem nationem in Cōcilio conſtanter ambiviſſe.

Par jus ſuffragii cum Hiſpanis & aliis ſibi vindicaſſe.

Et ad hæc ſecretius (ſtrictiùs al. ſecurius) eſſet loquendum ſecundùm diviſionem dicti Benedicti XII. qui diſtinxit certam obedientiam Romani Pontificis in 36. provincias:

Quare abſurdum videretur, quod in Concilio generali una iſtarum provinciarum, inter quas Anglia ſolùm pro una computatur, faceret quintam partem Eccleſiæ, reſpectu 35. aliarum provinciarum.

Quapropter nos antedicti *Ambaſiatores Chriſtianiſſimi Regis Francorum*, hæc inconvenientia & præjudicia, & quædam alia ſuis locis exprimenda, conſiderantes, inſuper, quod *hac auctoritas nulli Regum Chriſtianitatis conceditur*, videlicet, *quod ſuum regnum habeat quintam vicem Chriſtianitatis in generali Concilio:* Nec etiam Regi Romanorum, imò neque ſacro Cardinalium Collegio Romanam Eccleſiam repræſentanti volunt permittere, quod faciant ſextam vocem: Neque de hac poteſtate Dominis Anglicis [danda ſeu] concedenda quicquam per ſacrum Concilium generale decretum eſt: Neque expediens videretur

retur decerni, imò periculosum esset, nisi consentientibus cæteris Regibus Christianitatis, quorum interest maximè: Quibusdam eorum contradicentibus maximè: Etiam daretur occasio, quod idipsum cæteri Reges, æquales, vel majores, facere vellent, aut possent. Cum non subsit ratio, quare minùs illis, quàm Regi Angliæ debeatur. Quod si fieret, ita non parvum unioni Ecclesiæ parareret impedimentum, clarè & evidenter:

Idcirco nos [humiles] *Ambasiatores* prædicti *protestamur* dicti Domini nostri Regis nomine, pro ipso ac etiam regno suo, & eis adhærere volentibus, *quod ipsi Domini Anglici, ad dandam vocem in gerendis per hoc sacrum Concilium, tanquam natio quinta, seu faciens quartam aut quintam partem generalis Concilii, ab aliis distincta, minimè admittantur.*

Anglos ad hoc nō admittendos ut quintam in Concilio Natione constituant.

Protestamur etiam in his scriptis, sæpè, sæpiùs, instanter & instantissimè, quod cum illis gesta, disposita, aut ordinata, tanquam cum quinta parte hujus Concilii, quatenus concernent, vel concernere possent statum regni nostri, aut Ecclesiæ ejus quovis modo, nulla sint, & irrita. Nisi quatenus, & in quibus Dominus noster Rex certificatus, & prius informatus de præsenti nostra protestatione, voluerit, sibique videbitur expedire.

Protestamur denique, quod si contra præmissa dictam *quintam vocem de facto occuparent*, sine speciali deliberatione & concessione hujus Concilii, & decreto, quod *nec de præsenti, ac in futurum jus aliquod, vel possessio juris* acquiratur, aut quovismodo (acquisita al. acquisitum) *in futuris Conciliis.* Aliàs ex nunc, prout ex tunc, ex præmissis & resultantibus ex eis, & quolibet eorum, quod ad hoc sufficiat, quo supra nomine, & cujuslibet adhærentis seu adhærere volentis, in his scriptis *ad sacrum generale Concilium, & Romanum Pontificem*, præsidentem canonicè in eo, *adpellamus.* Et Apostolos, si quis est, qui illos dare teneatur, debeat, & dare velit, petimus sæpe, sæpius, & instanter, cum suis clausulis, ac capitulis opportunis; Cum protestatione, quod hanc suam adpellationem, provocationem, seu protestationem, & contenta in eis, conjunctim & divisim, ipsi Ambasiatores seu Procuratores, quo supra nomine, adhærentiumque, & adhærere volentium, in hoc sacro Concilio, quatenus derogare, ac (& de cetero) conjunctim & divisim prosequi possint & valeant, per viam simplicis querelæ, adpellationem (appellationis) seu provocationem, (provocationis) ad causam attentatorum, possessorum, injuriarum, & omni alio meliori modo, jure & formâ, quibus licebit, & poterunt, & tempore opportuno, & quoad audientiam secundùm materiam adjacentem habere valebunt, seu quilibet ipsorum habere poterit, & valebit. Et cum *protestatione addendi*, & diminuendi, & alias, prout de jure.

Factum Anglorū non debere facere præjudicium in aliis Conciliis.

Et insuper *protestamur*, quod *per præmissa non intendimus actis in hoc sacro Concilio aliquatenus derogare.* Et de omnibus præmissis per nos Ambasiatores prædictos, hic expressos (expresse) petimus à vobis notariis publicis, ac quolibet vestrum, unum, vel plura instrumenta, ad perpetuam rei memoriam.

Item omnia & singula protestamur & volumus habere pro repetitis, sine nova protestatione, in omnibus & singulis actibus, in quibus dicti Domini Anglici, aut eis adhærentes seu favorem dantes, vellent facere quintam partem, seu vocem hujus sacri Concilii.

Item dicunt & proponunt, quod, occasione dictarum *protestationum, ab æmulis, ac inimicis*, curiose hoc procurantibus (provocantibus) in præsenti Concilio, fuerint multipliciter *lacerati* & notati, quasi essent impeditores unionis Ecclesiæ, aut turbatores hujus sacri Concilii, in grave præjudicium ac dedecus Christianissimi Regis Francorum, cujus in hoc sacro Concilio præsentiam repræsentant. Ideo *post regressum Domini Imperatoris*, suæ Regiæ Majestati exhibuerunt, se esse paratos ad purgandum hanc maculam, atque infamiam, sibi falsè impositam. Et ad hunc effectum sibi exhibuerunt *schedulam*, cujus tenor sequitur.

Anglos & hos male habuisse.

A reditu Cæsaris Sigismundi ad Concilium, nova Gallorum propositio Cæsari data.

Ad finem, quod *sacrum Concilium*, cum Domi-

Domino Imperatore melius intendere valeat, ad illa *tria, propter quæ principaliter eſt congregatum*, videlicet *ad extirpationem errorum, ad finem unionis*, & *reſtaurationis Eccleſiæ*, expedire videntur, quæ ſequuntur.

Tria Concilii Conſt. negotia.

Primo, quod contentiones, & *diſcordiæ*, in dicto Concilio exortæ, amicabiliter ſopiantur, ne præſtent impedimentum ad præmiſſa.

Pergendũ in illis.

Item, quod hujusmodi contentiones, quantum ad *perſonales injurias*, quæ in Eccleſiaſticorum animis minime *debent permanere*, penitus omittantur. Et fiat unanimis omnium pax & concordia, *ad inſtantiam Domini Imperatoris, exemplo* ſui prædeceſſoris *Conſtantini*.

Diſcordias per Cæſarem in Concilio eſſe ſopiendas.

Item, quod contentiones, ſeu querelæ ſuper honoribus, dignitatibus, privilegiis, vel auctoritatibus Regum vel Principum, ac nationum, ſeu numero & ordine earundem (eorundem,) quas pro nunc *per viam diſcuſſionis* terminare longum eſſet, & præſtare poſſet occaſionem ſcandalorum, quas etiam Ambaſſiatores dictorum Principum omnino diſſimulare cum ſuâ fidelitate nequeunt: Videretur ſtatuendum eſſe, quod hujusmodi *Ambaſſiatores jura ſua* & allegationes *tradant in ſcriptis, & exhibeant in una ſeſſione*, & *remaneant in manu Concilii ſub ſigillo, reſerventurq́; ſummo futuro Pontifici diſcutienda*. Ita tamen quod per acta ſeu geſta, agenda ſeu gerenda, in hoc ſacro Concilio, nullum jus ſeu poſſeſſio in præjudicium talium cauſarum alteri parti acquiratur: Non derogando alias dictis & decretis in hoc ſacro Concilio, imo potius confirmando.

Cõtroverſiam illam de jure nationis & ſuffragii eſſe diſferendam ad futuri Papæ deciſionem.

Item, quod ſedatis hujusmodi diſcordiis intendatur diligenter ad ea, quæ jam adviſata (audita) ſunt per Dominos *Deputatos ſuper reformatione Eccleſiæ*, & omittantur particularia, usque quo *de generali reformatione* fuerit tractatum; Ne ex particularibus cauſis novæ diſcordiæ & contentiones oriantur.

Reformationis Eccleſiæ negotium eſſe urgendũ.

Ratio hujus ultimi articuli eſt: Quia non minus videtur, dictas cauſas particulares pro quiete & pace hujus Concilii relinquere diſcuſſioni futuri Summi Pontificis quam præmiſſas contentiones ſeu querelas.

Item dicunt & proponunt dicti Ambaſſiatores Regis Franciæ, quod, quanto humilius in præmiſſis exhibuerint ſe, tanto quorundam adverſariorum ſuorum ſuperbia aſcendit ſemper, prout parati fuerunt in ſeſſione publica declarare. Et ad hoc inſtanter, ſæpe & ſæpius, petierunt audientiam, quam obtinere nequiverunt.

Ideo ego *Johannes Campani*, dicti Chriſtianiſſimi *Francorum Regis Procurator*, & procuratorio nomine dico, propono, & *proteſtor*, cum dictis ambaſſiatoribus ut ſupra, provocoque & *adpello*, prout infra continetur.

Appellatio Gallorum in Cõcilio ad Pontificẽ contra Anglos

Nonnunquam evenit, ut, *quæ pro publicâ utilitate facta creduntur*, experientiâ monſtrante *tendere reperiantur ad noxia* (*noxam*.) *Sic evenit in præſenti ſacro Conſtantienſi Concilio*. In ejus (cujus) initio, *cum ad illius diſſolutionem per quosdam diverſis mediis* (*modis*) *tendebatur*, unde *ſpes unionis & reformationis Eccleſiæ extitiſſet omnino* (*penitus*) *evacuata*, zelatores unionis & reformationis Eccleſiæ, Prælati, & aliæ perſonæ, in eodem Concilio exiſtentes, ex certis cauſis, tunc utilibus & exiſtentibus, & nunc ceſſantibus, *ad obviandum præmiſſæ diſſolutioni, ſe per nationes* (*congregaverunt*,) *& ſeparatim de rebus in Concilio* (*Conciliis*) *gerendis deliberaverunt per nationes*, ita quod illi *de Italiâ ſeorſim*, illi *de Angliâ* pro ſe congregati, *acceperunt ſibi nomina nationum*. Nullo tamen decreto Concilii, nullaque ordinatione intervenientibus.

Occaſio diviſionis Concilii Conſt. in Nationes.

Quæ res in tantum paulatim irrepſit, ut Domini de natione Anglicana prætenderent facere *quartam partem* ejusdem Concilii generalis. Et *nunc poſt adventum Dominorum de natione Hiſpania* prætendunt *quintam* facere *partem*.

Unde ego *Jo. Campani, magiſter in artibus, & Licentiatus in Decretis, Procurator*, & procuratorio nomine Chriſtianiſſimi Principis & Domini, D. *Caroli Francorum Regis*, nec non nomine omnium Regum & Principum, nationum, prælatorum, univerſitatum, ac omnium, & ſingulorum, mihi in ſequentibus

tibus adhærere volentium, & hoc ratum habere volentium, ad honorem, justitiam, atque utilitatem universalis Ecclesiæ & hujus sacri Concilii, nec non specialiter pro jure, honore, & interesse dicti Christianissimi Francorum Regis & regni sui, dico, propono, & *protestor, coram hoc sacro Concilio,* & totius Ecclesiæ conspectu & præsentiâ, Quod scilicet *tres nationes*, videlicet *Italia, Gallia & Germania*, & quælibet illarum, sunt amplissimæ nationes, & multas quælibet illarum continet regiones & provincias, tam Ecclesiasticas quàm vulgares, & *natio Anglicana* unum solum regnum contineat, in quo non sunt nisi duæ Ecclesiasticæ provinciæ, multoque & sine comparatione minor, quàm aliqua ex cæteris nationibus.

Comparatio Anglicanæ gentis cum aliis omnibus nationibus ratione amplitudinis.

Cum in illâ sint solùm duæ provinciæ, ut est dictum, *Eboracensis*, quæ tres solùm habeat Suffraganeos, ArchiEpiscopo Eboracensi, saltem Regi Angliæ, obedientes, reliqui sunt de regno Scotiæ, non subditi Serenissimo Regi Angliæ, neque sibi obedientes, & qui non sunt nec esse vellent de natione Anglicanâ: Et provincia *Cantuariensis*, cujus magna pars est *Wallia*, quæ etiam D. Regi Angliæ non obedit, neque Prælati & clerus illarum partium sunt, neque esse volunt de natione Anglicana, ut adparet in hoc sacro Concilio.

Natio autem *Germanica* habet primo *regnum Almaniæ*, & provincias in Germania constitutas in quadruplo majores quàm (totum) regnum Angliæ, ut notorium est. Habet enim *provincias* 15. *& diœceses ultra numerum* 128. *Ecclesias atque Monasteria in maximo numero.* Habet ultra præmissas provincias, *Lithuaniam*, cujus legati fuerunt hic, item *Russiam*, & alias *provincias* plures *septentrionales*, in quibus creduntur esse 30. Diœceses. Ita quod illa natio, sicut in præsenti Concilio congregatur, habet longè sine comparatione plures in gremio Ecclesiæ quàm regnum Angliæ.

Italia verò & natio Italiæ, adhuc juncto regno Angliæ nationi Germaniæ, sicut est pars illius, in magnificentiâ regnorum, & pluralitate Dominorum magnorum & Provinciarum Ecclesiasticarum, & diœcesium, & Ecclesiasticorum locorum adhuc longè excedit Germanicam nationem, prout certum est. Et breviter, apud nationem Italicam residet caput orbis, urbs Romana, & sine Græcia habet provincias 27 & Diœceses 313. Habet insuper insulas magnas, plures habentes Ecclesias, & loca Ecclesiastica.

De *natione* verò *Gallicanâ*, cujus portio *regnum Franciæ* est potior & principalis, in quo, ultra plures Ducatus, sunt 4 aut 5. Comitatus, *spatiosiores* in terrarum latitudine civitatibus, castris, & villis clausis, & quilibet ipsorum, *regno Angliæ, sive aliis*, habet XI provincias, & 101 diœceses latas & spatiosas. Totâ verò Anglia non habet nisi duas provincias, & 25 diœceses, ut est dictum.

Eam extollere ulteriùs non intendo. Quia res ipsa seipsam diversimodè magnificat & extollit. Et extra regnum Franciæ habet provinciam *Provinciæ*, in qua sunt duæ provinciæ Ecclesiasticæ & 17 Ecclesiæ Cathedrales, & totidem Diœceses.

Habet comitatum, modò *Ducatum Sabaudiæ*, in quo sunt provincia una & decem diœceses.

Habet *Delphinatum*, in quo sunt duæ provinciæ Ecclesiasticæ, & quatuor Diœceses. Habet totam *Lotharingiam*, in qua sunt tres magnæ Diœceses.

Et breviter, à majori Oceano, usque ad mare Mediterraneum & Hispanicum, à montibus Pyrenæis, usque ad Alpes, & usque ad regnum (Rhenum) Galliæ limitantur. Quot & quantæ civitates, clerus & populus, in illo situentur spatio, scitur, quod ultra decies regnum Angliæ excedit in spatiositate civitatum, & diœcesium numero, & aliis quibuscunque.

Natio autem *Hispanica*, quæ quatuor, imò quinque habet regna, computando regnum Majoricarum, imo octo, computando Legionem, Valentiam & Alguerbiam. De quibus duo aut majora, aut saltem non minora, toto regno Angliæ. In qua natione sunt provinciæ Ecclesiasticæ sex, & Diœceses quinquaginta sex.

Est insuper *Sclavonia*, habens unam amplissimam provinciam, & 111 Diœcef.

Est insuper *Scotia*, quæ habet 9. Diœceses.

Est insuper *Hibernia*, quæ habet 48 Diœceses, quarum duæ tantùm obediunt Regi Angliæ. Sine aliis terris, regnis, ac dominiis, quæ hic non describuntur, obedientes Romanæ Ecclesiæ, habentes Diœceses ultra numerum viginti.

Est insuper *in præsenti Concilio sacrum D. Cardinalium Collegium*, in quo sunt 22 *Cardinales*, qui Romanam Ecclesiam repræsentant, quæ omnium Ecclesiarum mater. Et qui merito debent in Concilio generali vocem & auctoritatem habere. De quibus sunt *quatuor Episcopi*, 12 Presbyteri, *& sex Diaconi*, omnes magni prælati, & pro majori parte una cum dignitate solennes Doctores. Quos aliqui Domini Anglici *nisi sunt ab auctoritate in Concilio repellere*, & seipsos, qui non fuerunt, nec sunt tot, nec dignitate, nec numero, nec merito, constituere quartam partem aut quintam Concilii generalis.

Anglos voluisse arcere Cardinales à suffragiis, in Constant. Concilio.

Quibus omnibus simul collectis, adparet, quod in obedientia Romanæ Ecclesiæ sunt septingenti xxxv. Episcopi, & *Cardinales hodie* 22, qui bene æquivalent 22. Episcopis, de quibus in Anglia sunt nisi 25. Præter provincias, de quibus notitiam non habeo.

Ex quibus adparet manifestè, quod regnum Angliæ, & maximè quantum ad statum Ecclesiasticum, nec alias, facit tricesimam partem Christianitatis, & Ecclesiæ universalis, sub obedientia Romanæ Ecclesiæ existens, neque facit quartam partem regni Franciæ.

Et licet præmissa notoria sint & vera: Cum tamen in isto sacro Concilio, quod per distinctas nationes est expressum, ut præfertur, Prælati & alii viri Ecclesiastici de regno Angliæ prædicto, & qui pauci numero erant, & in personis, in Concilio generali vocem habentes, numerum 12 non excedebant, nec forte de præsenti numerum 24 excedunt, se, pro se & seorsim, ab aliis quibuscunque separaverunt, & constituerunt sibi nationem unam, & vocaverunt se, & vocari fecerunt, & faciunt *nationem Angliæ*.

Et licet usque ad adventum Dominorum de natione Hispanica totum Concilium, præter Anglicos, esset in tres partes, & tres nationes, *Italicam, Gallicam, & Germanicam* distinctum, quæ tantæ & tam amplæ sunt, ut præfertur: Dicti tamen Domini *de regno Angliæ, de facto se constituerunt quartam* nationem, & nisi sunt, & nituntur, gerere vocem & auctoritatem quartæ.

Et post adventum nationis Hispanicæ quintam partem hujus sacri Concilii, & per consequens universalis Ecclesiæ, quæ in hoc sacro Concilio repræsentatur: Et non solùm facere nationem, sed se in natione (& nationem) Angliæ æquare & æquiparare (cuilibet) nationi aliarum, scilicet, Italiæ, Galliæ, Germaniæ & Hispaniæ.

Et quod iniqvum, absurdum & contra rerum naturam est, vertitur in magnum præjudicium, diminutionem juris & honoris, nationum, regnorum, ducatuum, provinciarum & aliarum partium prædictarum, imò totius universalis Ecclesiæ, vergitque in gravamen, præjudicium, damnum & diminutionem juris & honoris Christianissimi Regis, & amplissimi regni Francorum, atque Ecclesiarum, locorum, & personarum Ecclesiasticarum, & Ecclesiasticorum, Principum, nobilium, & populorum regni sui.

Estque diversis respectibus magnum interesse, loco & tempore opportunis, latius declarandum & specificandum. Cum enim minor majori comparatur, ut ait Hieronymus, minoris comparatio majoris injuria est. Neq; patitur justitia, ratio non suscipit, intellectus non capit, quod ita exigua terrarum portio Christianitatis & universalis Ecclesiæ, qualis est regnum Angliæ, exiguam dico in comparatione aliarum nationum, in Conciliis generalibus & rebus Ecclesiasticis gerendis & moderandis alicui alteri nationum prædictarum, quæ, ut dictum est, tantum excedunt, comparetur. Nullus profecto sanæ mentis hoc diceret. Quinimo esse injustissimum quisque lucu-

len-

lentissimè cognosceret & judicaret.

Præterea, cum Sancti Patres nostri & summi Pontifices aliqua statuerunt, in quibus fuit opus *distinguere nationes*, & omnes terras, sub obedientiâ Romanæ Ecclesiæ existentes, dividere, totam Ecclesiæ Romanæ obedientiam *diviserunt in quatuor partes*, inter quas regnum Angliæ nulla est illarum quatuor partium, & ponitur cum Germaniâ constitutâ, ut adparet in *Extravaganti* felicis recordationis Domini Benedicti Papæ duodecimi, quæ incipit, *Vas electionis*.

Denique summus Pontifex in statutis suis pro *reformatione ordinum regularium* tractans de *Generalibus Capitulis illorum ordinum* celebrandis, quæ materia exactiorem divisionem provinciarum exigebat, totam Romanæ Ecclesiæ obedientiam *divisit in triginta sex partes*, quas vocavit *provincias*. Ex quibus triginta sex provinciis Angliam totam & Scotiam unam constituit.

Ex quibus evidenter adparet, regnum Angliæ, nedum non facere neque dicere aut posse facere quartam partem universalis Ecclesiæ & Concilii generalis, sed nec tricesimam sextam, imò neque quadragesimam, cum illa duo regna, Angliæ & Scotiæ, non faciant nisi unam partem de triginta sex partibus: Et adhuc de Angliâ abest tota Wallia, quæ magna ejus pars est. Nec in Hibernia quæ est pars insulæ Angliæ, quæ tenet nisi duas Diœceses, nec residuum, cognoscit eum in Dominum.

Ne igitur tanta difformitas, tanquam (tamque) iniqua absurditas in Dei Ecclesiâ, & generalibus Conciliis introducatur, & invalescat, & ne per hoc cæteris nationibus regnisque & Regibus, & maximè Christianissimo & Serenissimo Regi Francorum & regno suo prædicto, pro quibus specialiter ago, tantum gravamen, damnum, præjudicium, & injuriam inferant: *Ego Procurator* prædictus, tam vigore mandadati Regii, quàm etiam de mandato Legatorum & nunciorum ejusdem Serenissimi Regis Franciæ, in hoc eodem Sacro Concilio pro eodem Domino Rege præsentium, communicato etiam consilio cum quibusdam aliis notabilibus Prælatis, fidelibus & benevolis ejusdem Regis & regni, *protestor* & dico, *Regnum Angliæ, neq; prælatos aut personas quascunq; illius regni*, sive pro Serenissimo Rege ejusdem, sicut alias in præsenti eodem sacro Concilio, neque aliis futuris Conciliis, *nullo modo posse, nec debere, aut licere, illisque jus non esse, neque debuisse, potuisse, licuisse, jusq; non fuisse, facere seu gerere* nunc dictas nationes Italiæ, Galliæ, Germaniæ & Hispaniæ, ad instar illarum, aut alterius earundem, *quartam, neq; quintam nationem*, neque etiam quartam aut quintam, imò neque tricesimam partem sacri Concilii præsentis, vel alterius futuri Concilii generalis, *neque gerere vel habere vocem, vel auctoritatem quartæ aut quintæ*, imò neque tricesimæ partis Concilii generalis, vel universalis Ecclesiæ in Concilio generali repræsentare, neque ipsos ad hoc debuisse aut debere admitti. Dicens etiam & protestans, quod si regnum Angliæ faceret aliquam quotam partem Concilii generalis, regnum Franciæ deberet & posset facere & repræsentare, & ad hoc admitti, sex, quin imò plures tales quotas, & portiones, quales regnum Angliæ faceret, aut repræsentaret: Attentis numero & quantitate Provinciarum, Diœcesium, monasteriorum & locorum Ecclesiasticorum, qui & quæ sunt in utroque regno, attentis nobilitate & excellentia dicti regni Franciæ, ac diuturnitate temporis, a quo recepit fidem Christi, a quo nunquam deviavit in comparatione regni Angliæ.

Jus Nationis & proprii suffragii in Concilio negatum Anglis.

Dico insuper & *protestor*, quod cum omnes *prælati regni Angliæ, qui sunt in præsenti Concilio*, maximè omnes *Episcopi*, dicant, & *dicunt se Ambassiatores, seu legatos Serenissimi Angliæ Regis, & pro talibus gerunt se in omnibus locis & sedibus*, tam in *generali sessione*, quam in omnibus *congregationibus, quæ fiunt propter agenda in Concilio generali*, non debent habere vocem, neq; auctoritatem nisi nomine dicti Regis. Quodq; absurdum est, & inconveniens, legatos, vel Ambassiatores ejusdem Regis repræsentare quar-

Omnes Angliæ Prælatos in Const. Concilio existentes se Regios Legatos dixisse, ac pro talibus publice habitos esse.

quartam vel quintam partem Concilii generalis vel universalis Ecclesiæ: Quare *protestor* & dico, illis jus non esse neque licere talem partem Concilii repræsentare, nec illos ad hoc debuisse aut debere admitti. Alioquin legati & Ambasiatores Christianissimi Regis Francorum debent ac possunt, & eis licet repræsentare sex tales portiones vel partes, quot & quales Legati Regis Angliæ, & ad hoc debent admitti.

Præmissaque notoria sunt, & vera, nullaque possunt tergiversatione celari. Quod ita fieri peto & requiro, & alias super hoc de juris remedio provideri.

Et quia præfati Prælati, & aliæ personæ regni Angliæ præsentes, & qui fuerunt in isto Concilio, nisi sunt & nituntur fecisse & facere, ac repræsentare unam nationem, quam voluerunt dici, & dixerunt quartam, & post adventum dominorum de natione Hispanica dixerunt & dicunt quintam nationem Concilii generalis & universalis Ecclesiæ. Atque nisi sunt & nituntur facere nationem & repræsentare quartam, & post adventum istorum Hispanorum *quintam partem Concilli generalis* & universalis Ecclesiæ:

Atque talis quartæ, & postea quintæ partis vicem & auctoritatem habere, & illâ uti, & conantur atque se jactaverunt, omnia & singula præmissa, quantum in eis est, *trahere in consequentiam in futurum.* Quod cedere noscitur in præjudicium, ac dedecus sacri generalis Concilii, & præsentis, & futurorum, ac universalis Ecclesiæ, nec non omnium & singulorum, aliarum nationum & aliorum Regum & regnorum & provinciarum, & præsertim in gravamen, damnum & præjudicium, atque injuriam Serenissimi Regis Francorum & sui regni atque Ecclesiarum ejusdem: Id circo ejus *Procurator* prædictus, pro & nomine dicti Serenissimi Francorum Regis & sui regni atque omnium prædictorum, mihi in his adhærentium & adhærere volentium, prædictos omnes & singulos Prælatos & alios, de regno Angliæ in præsenti sacro Concilio existentes & futuris, & qui se pro natione Angliæ gerunt super præmissis *ad judicium hujus sacri Conciliis*, illis tamen exclusis, *seu summi Pontificis* una cum Concilio, aut ejusdem summi Pontificis pro tempore & *sedis Apostolica*, communiter vel divisim, ad causam provoco & *adpello*, & quatenus opus est, *Apostolos* instanter, instantius, instantissimè, *peto* ab his, ad quos pertinet, mihi dari: Et *protestor*, quod hanc meam (nostram) provocationem & adpellationem ad causam, *possim*, pro dicto Domino Francorum Rege ac sibi adhærere volentibus, & *mihi, liceat prosequi*, & agere in præsenti Concilio, vel coram futuro summo Pontifice, aut futuris summis Pontificibus, vel ad sedem Apostolicam, conjunctim vel divisim, ubi & quando, mihi, aut dicto Serenissimo Francorum Regi, vel suis melius videbitur expedire.

Protestor tamen, quod per hanc protestationem, provocationem, non intendo, aliquatenus gestis in hoc sacro Concilio derogare.

Protestor insuper de addendo, diminuendo, declarando, corrigendo & interpretando, ac emendando in omnibus & singulis præmissorum, & de probando de præmissis quæ mihi ad intentum sufficient, ad probationem superfluam nullatenus me adstringens.

Et de omnibus istis a Reverendis Patribus, Dominis sanctæ sedis Apostolicæ Protonotariis, ac omnibus aliis Notariis publicis peto mihi fieri instrumentum vel instrumenta, publicum vel publica, ad futuram rei memoriam.

Anglicæ

Anglicæ Nationis
in Conſtantienſi Concilio exiſtentis
Vindicatio ſui juris quoad propriam
Nationem in Concilio:
Ac ad Gallicæ nationis objectiones ac proteſtationes
Reſponſio.

A. 1417. d. ultima Martii. *d. ult. Mart. A. 1417.*

Ex antiquisſimo Codice MSCto Academiæ Lipſienſis.

In MSC. Lipſ.

UT inſuperabilis veritas & juſtitia eo validius & ſecurius probatæ perſiſtant, quo ferventius adverſantium inſultibus fictionum, præſertim inimicorum inſidiis, rationis inſtantia, de victoria impugnatæ fuerint: Nos *Ambaſiatores & oratores Chriſtianiſſimi* in Chriſto Principis *Henrici*, Dei gratia *Angliæ & Franciæ Regis*, ad honorem & profectum hujus ſacri Concilii generalis, elucidationemque veritatis occultæ & diſſimulatæ diutius, ac impeditæ, ad per quosdam adverſarios *objecta dicimus* & proponimus in hac ſacra Conſtantienſi Synodo & totius Eccleſiæ conſpectu, quæ ſequuntur.

Reſponſio Anglorum ad objectiones Gallorum.

Imprimis *proteſtamur* publicè in his ſcriptis, quod non fuit, eſt, nec erit intentionis noſtræ, quicquam dicere ſeu proponere in præjudicium determinatorum in hâc ſacrâ Synodo, ſicuti nec fecimus nec faciemus in futurum. Nec dicimus aut proponimus infraſcripta animo vel intentione litem conteſtandi, ſubeundi, ſeu quomodolibet formandi, ingrediendi vel cognoſcendi judicium: Aut jus *Chriſtianiſſimi* dicti Domini noſtri *Regis*, ſive *nationis* inclytæ *Anglicanæ* aliàs *Britanniæ*, in forum contentioſum aut litem deducere, nullatenus intendimus: Sed contradicimus & reclamamus publicè & expreſſe, ex cauſis ad hoc nos moventibus infra ſcriptis, & aliis, pro tempore declarandis. Et præſertim, ne ex hoc *jus hujus inclytæ nationis*, quod eſt tam *ſuper titulo* quàm *ſuper poſſeſſione*, vel quaſi, notoriis toti mundo, & præſertim univerſali Eccleſiæ, in hoc ſacro Concilio repræſentative congregatæ, revocaretur in dubium. Et maximè ad inſtantiam quorundam, qui nullum quomodolibet exquiſitum poſſunt prætendere *intereſſe*, ſed ſolùm & duntaxat pro oſtenſione veritatis, juris, & juſtitiæ univerſalis Eccleſiæ, & cæterorum Regum, regnorum ac nationum, & præſertim dicti *Chriſtianiſſimi Angliæ & Franciæ Regis*, nationisque inclytæ Anglicanæ aliàs Britannicæ, ut ſcribentibus ex adverſo ſatisfiat: Ne tot ac tantis flatibus veritas ipſa velata declinet, tamque ac tam injuſta materia intacta remaneat, neve *reſponſionis* penuria ſilere credamur, & exinde in auditorum ſeu lectorum animis quisquam credulitatis ſcrupulus relinquatur, aliquid ſaltem in hac parte dicere neceſſitas jam impellit.

Jus ſuum tuiti Angli.

Certiſſimum enim eſt, quod, licet nonnulli, Oratores, Ambaſiatores adverſarii Franciæ ſe dicentes, & præſertim *unus ex eis*, cum ſuis adhærentibus, plures diſſenſionum diviſionumque materias, Concilio generali nocivas & turbativas, nationibus in plena concordia perſiſtentibus in eodem, & præſertim contra indubitatam nationem inclytam Anglicanam, aliàs Britannicam, intercætera per ſuum *tractatum, de Eccleſiaſticâ poteſtate* intitulatum, in præſenti Synodo ſuſcitavit: Nos tamen *Ambaſiatores & Oratores dicti Chriſtianiſſimi Angliæ & Franciæ Regis* Quanquam in præmiſſis, & eorum quolibet, noſtrum Regem antedictum & regnum ſuum Angliæ, cæteraque nonnulla ſua dominia, ac nos eorum nomine, nec non nationem inclytam Anglicanam prædictam, aliàs Britannicam, non modicum injuriata ſenſerimus & gravata: Nihilominus pro bono unio-

Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracenſis notatus. Edidit hoc opus ſuum Cameracenſis in Concilio A. 1416. d. 1. Octobr. Vid. infr. Tom. VI

nis in proximis, dante Domino, consequendo, has & alias multiplicatas injurias sustinuimus patienter huc usque, sperantes, quod, cum ad cor reversi fuissent, licet non nostræ unionis, tamen universalis Ecclesiæ intuitu destitissent ab inceptis. Sed jam ex cumulatis gravaminibus novis & injuriis didicimus ab experto, quod absq; gravi Dei offensa ac universalis Ecclesiæ unionisq; periculo, præmissa, Deoque ac toti mundo notoriè contraria, sub silentio *dissimulare* prolixiùs seu præterire *non possimus*, quin sub debita reverentia hujus sacri Concilii generalis *veritatem* pro ostensione justitiæ *dicere cogamur*, ne consentire videamur errantibus, dum ad resecandum, quæ corrigi debent, non occurrimus. Quia error, cui non resistitur, adprobatur, & veritas opprimitur, cum minimè defensatur.

Quanquam enim divinitus sancitum sit, ne *sacerdotes Domini in sacrâ Synodo indiscretis vocibus perstrepere audeant*, aut quibuslibet tumultibus perturbare, obstinatisve disceptationibus tumultuosas voces effundere; Et, ut ait Apostolus, *Si quis se putat religiosum esse, & non refrenat linguam suam, sed seducit cor suum, hujus vana est religio:* Cultum enim suum justitia perdit, quando silentia judicii obstrepentium turbo confundit, dicente Propheta, *Erit cultus justitiæ silentium*: Quodque, licet pro bono unionis & honore Concilii (generalis) *deliberatum* fuerat *in nationibus* & *conclusum*, & *observatum in Concilio pro lege* diutiùs, *quod in sessionibus sacræ Synodi nihil penitus proponeretur aut diceretur, nisi prius in nationibus fuerit concordatum:* Dicti tamen prætensi Ambasiatores adversarii, his non obstantibus, sed præter & contra præmissa, in Concilio, *3. die Mensis Martii* jam instantis nisi sunt *proponere* & *publicare quasdam materias*, de quibus supra & infra fit mentio, & prout in eisdem per ipsos propositis liquet evidenter.

Notata Gallorum propositio.

Inter cætera verò dicunt, quod, licet Rex Angliæ & regnum suum unam nationem repræsentare valeat, sicuti quædam nationes particulares, etiam Regem adpropriatum non habentes: Attamen de jure non habent, nec habere debent vel possunt, Rex Angliæ & regnum suum, repræsentare vocem seu auctoritatem repræsentativam quartæ aut quintæ partis Christianitatis, seu totius obedientiæ Romani Pontificis, quæ debeat aut possit de jure æquiparari in Conciliis generalibus voci seu auctoritati totius Italiæ, vel totius Galliæ, vel totius Hispaniæ, vel totius Germaniæ, quæ sunt quatuor nationes principales.

Argumenta Gallorū contra Anglos.

Et ad præmissa fundandum inter cætera tres causas, imò verius occasiones allegant principales.

Primò, quod Benedictus 12 *in Extravaganti, Vas electionis*, ubi ordinat super procurationibus Prælatorum &c. distingvit obedientiam (Romani Pontificis aut) Papalem, in quatuor generales partes sive nationes, videlicet in Franciam, Alemaniam, Castellam & Italiam. Et in secundâ parte sub natione Alemaniæ Anglia posita est. Et sic Anglia non est natio, saltem quartam aut quintam partem obedientiæ Romani Pontificis repræsentans, cum sit pars Germaniæ &c.

Secundò dicunt & allegant, quod pro declaratione & confirmatione præmissorum facit, quod idem Benedictus 12, qui Burdegalensis fuit nationis, & per consequens Regi & regno Angliæ favens, cum de terrâ eis subditâ oriundus esset, volens distingvere terras & provincias subditas obedientiæ Romani Pontificis, pro Capitulis Monachorum nigrorum celebrandis, in primâ rubricâ sui operis in fine distinxit præfatas terras & regna in 36 provincias &c. Ubi in regno Angliæ ponit Cantuariensem & Eboracensem pro unâ provinciâ: Et sic cum sit 36 pars obedientiæ Papalis, ut dicunt, & non tanta, non debet natio Anglicana quartam vel quintam partem facere (repræsentare) in Concilio generali.

Tertiò verò dicunt, quod nec juri nec rationi consonum est, æquare seu æquiparare regnum Angliæ regno Franciæ in Concilio generali, vel nationem Gallicanam generaliter sumtam

tam nationi Anglicanæ, attentis numero & quantitate provinciarum, Diœcesium, monasteriorum & locorum Ecclesiasticorum regni Franciæ: Cum habeat undecim provincias, centum & unam diœceses latas & spatiosas, & Anglia habeat tantum duas provincias. Attentis etiam nobilitate & excellentiâ dicti regni Franciæ, ac diuturnitate temporis à quo recepit fidem Christi, à qua non deviavit in comparatione regni Angliæ.

Attento etiam, quod in regno Franciæ ultra plures Ducatus, sunt quatuor Comitatus, *spatiosiores* in terrarum latitudine, civitatibus, castris & villis clausis, & quilibet ipsorum, *regno Angliæ*. Ideo absurdum & irrationabile est, ut dicunt, quod si natio Anglicana repræsentaret quartam vel quintam partem Concilii generalis, regnum Franciæ deberet repræsentare sex, imò plures tales quotas & portiones, quales regnum Angliæ faceret aut repræsentaret, attentis supra dictis. Ideo ex parte eorum supplicata & requisita fuerunt infra scripta.

Primò, quod adveniente natione Hispanicâ cessaret dicta quinta natio Anglicana, & fieret pars nationis Alemaniæ, sicut est, & ei immediatè conjuncta, ut patet ex jure prædicto *Extravagantis*, *Vas electionis*. Unde quod hæc natio Angliæ hucusque divisa fuit à natione Alemaniæ, permissum fuit &c. Et hoc ex certâ & speciali causa dissimulata, quæ cessabit adveniente natione Hispanicâ.

Secundò, si hoc non placet, sed vult divisa manere ab Alemaniâ, consequens videtur, quod aliæ nationes in plures distingvantur nationes, nationi Anglicanæ proportionales: Alioquin non esset justa æqualitas. Et videtur fieri injuria & gravamen Regi Franciæ, ac regno suo, ac toti nationi Gallicanæ, & multo magis aliis nationibus, ut patet ex præallegatis.

Tertiò, si dictæ nationes nollent condescendere ad talem multiplicationem nationum, sicut nec adparet expediens, videretur esse providendum, quod redirent ad jus commune & antiqvum modum procedendi in Conciliis generalibus, in quibus non legitur fuisse, ut asserunt, talis distinctio nationum.

Circa quæ minùs bene proposita sunt jura, quæ rationi & veritati contraria, diversas fecerunt *protestationes*, supplicationes, requisitiones, adpellationes, frivolas & ineptas, prout infra dicendum declarabitur manifestè.

Responsio ad primũ argumenta Gallorum.

Ad primum verò, salva semper & hic repetitâ protestatione præmissa, respondetur: Quod, eorum sic scribentium gratia semper salva, mirandum est, qua fronte seu quo spiritu in facie universalis Ecclesiæ tam literati viri, & sacerdotes præsertim, præsumere audeant, tam manifestè & erronèe ad sensum distortum dictam *Extravagantem* reducere, cum in nullo ad finem facit, quem intendunt per ipsos recitatum. Quod clare liquet ex ipsius Extravagantis *causâ triplici*, *materiali*, *formali* videlicet *& finali*.

Sensum Constitutionis Papalis esse alium.

Causa materialis illius est, quod visitantes jure ordinario in Franciæ, Navarræ & Majoricarum regnis, ac terris provinciis & partibus adjacentibus & vicinis eisdem, &c. tantum nomine procurationum recipiant. In Alemaniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Norvegiæ, Scotiæ, Daciæ, & Sveciæ regnis, ac terris, provinciis & partibus eis adjacentibus tantum recipiant. Plus tamen quàm in regno Franciæ visitantes &c. In Castellæ quoque, Legionis, Arragoniæ & Portugalliæ partibus adjacentibus & vicinis tantum recipiant, &c. In Apuliæ verò, Calabriæ, Terrælaboris, Siciliæ, Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & cæteris regnis, & aliis Italicis partibus, nec non Sclavoniæ, Achajæ, Cypri, & cæteris regnis, insulis, aliis provinciis & partibus omnibus ultra marinis, tantum recipiant, &c.

Ex qua causa materiali patet, quod Papa non intendebat in illa Extravaganti distinguere nationes. Quia posuit primo, sive *in prima parte*, regna Navarræ & Majoricarum, Comitatumque Russilionis & alias terras, quæ notorie fuerunt & sunt in & de alma

natione

natione Hispanica, & nullatenus in nec de natione Gallicana, licet in prima parte dictæ Extravagantis post regnum Franciæ immediatè dicta regna Navarræ & Majoricarum &c. ponantur pari modo.

Sic in secundâ parte dictæ Extravagantis, licet regnum Angliæ scriptum sit immediatè post Alemaniam, tamen in de aut sub natione Alemaniæ per dictam Extravagantem ejusve causam materialem legislator non inclusit, sicut minimè intendebat. Quod patet aperte in *Extravaganti* Benedicti prædicti, quæ incipit, *Statuimus*, inferius allegata. Ubi ponuntur duæ provinciæ Angliæ, Cantuariensis scilicet & Eboracensis inter provincias linguæ Occitanæ & provincias Hispanorum, & sex aliæ provinciæ ejusdem nationis Anglicanæ inter provincias alias, & nullatenus inter, ante, nec immediatè post provincias in regno Alemaniæ existentes. Et sic patet ex *materiâ* illius *Extravagantis*, quod natio Anglicana in de & sub Alemania non dicitur quovis modo.

Item hoc patet *ex causâ formali* ejusdem. Quam Extravagantem pro nationibus ponendis seu ordinandis in Concilio generali Papa non concepit. Nam forma ordinis nationes ponendi est ipsas ponere secundam suas antiquitates & dignitates. Quia si nationes in dicta Extravaganti ordinasset antiquiorem in fide priorem & digniorem, Ecclesiæ Romanæ ac Imperii causa, nationem videlicet Italiæ præposuisset regno Franciæ, & deinde alias nationes in suo ordine posuisset. Quod non fecit. Quia Franciam præposuit etiam non secundandam (secundam) & Italiam in cauda ultimò conscripsit. Hoc etiam patet in multis aliis locis dictæ Extravagantis.

Item hoc patet ex *causâ finali* dictæ Extravagantis, quod est, quod non obstantibus juribus in hac parte editis, Prælati in procurationibus sic se onerosos reddiderunt, ut subditi oppressi onera nequierunt supportare. Ideo cupientes, certum modum visitantibus & stabilem visitatis in præmissis fore observandum, statuit, ut prædicitur. Et sic principaliter & finaliter intendebat legislator per illam Extravagantem visitantibus & visitatis certum modum dare in procurationibus solvendum & recipiendum. Ad alios ergo casus non est extendenda. Quia leges, & præsertim casus alios extendere de jure non debemus. In jure enim obedientia Papalis in duas partes dividitur, in ultra & citra montanos: Ergo duæ sunt tantùm nationes: Non sequitur.

Præterea scribunt, quod Benedictus prædictus in dicta *Extrav. Vas electionis*, in secunda parte sub natione Germanica ponit Alemaniam, Angliam, Hungariam, & plura alia regna, &c. Ad quod *respondetur*, quod in loco prææallegato dictæ Extravagantis sic dicitur: *In Alemania quoque, Anglia, Hungaria, Bohemia, &c. regnis ac terris, provinciis, & partibus eisdem adjacentibus, Archi-Episcopi & Episcopi visitantes tantum recipiant &c.* Ex qua litera liquet, quod *dicta Extravagans nil loquitur de natione Germanicâ*, nec de aliqua alia natione facit mentionem. Ex dictis enim dictorum sic scribentium sequeretur, quod, cum omnes Reges per seriem scribuntur in libro ceremoniarum & aliis libris, unus post alium, quod Rex in secundo loco scriptus priori subjiceretur, & illius foret ditionis. Sic Rex Franciæ foret in de & sub imperio Græcorum. Et sic de aliis Regibus. Quod fatuum est dicere.

Ad secundum autem, salva semper & hic repetita protestatione antemissa, *respondetur*, quod licet *Benedictus* prædictus *Burdegalensis* fuerit nationis, id est, nativitate, postea tamen nutritus & beneficiatus fuit in, de & sub ditione adversarii Francorum, & ad prælaturam adsumtus. Et sic ut Gallicus fuerat regno Franciæ nimis favens, Extravagantem prout fecit promulgando, sicut ex tenore & ordine Extravagantis suæ clare constat, ubi regnum Franciæ etiam non secundandum (secundum) primò conscripsit, & regnum principalius, & Francia nobilius, ultimò collocavit.

Resp. ad 2dum argumentũ Gallorum.

Benedictũ Papam, constitutionis autorem, Gallis favisse.

Præte-

2. Præterea dicta *Extravagans* Benedicti, quæ incipit, *Statuimus*, in primâ rubricâ sui operis, ad confirmationem scriptorum per eos non facit. Eò quod in regno Angliæ ponit Cantuariensem & Eboracensem pro una provincia: Ergo natio Anglicana sive Britannica unam provinciam habet in Concilio generali: Pessima est argumentatio. Nam in pluribus eorum scriptis de solo regno Angliæ concludunt ad totam Anglicanam nationem. Et sic inordinatè scribunt antedicti.

3. Distinxit etiam Benedictus 12. in dictâ *Extravaganti Statuimus*, provincias pro capitulis Monachorum nigrorum celebrandis. Ergo pro aliis capitulis, actibus, negotiis, vel Conciliis generalibus, provinciæ remanent in limitatione antiquâ. Quia quod de uno dicitur, de alio denegatur. Quod probatur clarè ex textu procemii dictæ *Extravagantis, Statuimus*, versiculo *Per editionem*, ubi sic dicitur, *Per editionem*, nempe statutorum & ordinationum prædictorum, *non intendimus aliis juribus aliquatenus derogare, sed illa potiùs adprobare.*

Item probatur, quod dicta limitatio provinciarum ad alia non extenditur, per textum (dictæ) Extravagantis in principio, dum dicitur, *Statuimus*, &c. *quod in ordine nigrorum Monachorum in singulis provinciis per nos inferiùs deputatis fiet de triennio in triennium, salvo jure diœcesanorum Pontificum, commune seu provinciale Capitulum, abbatum & priorum, &c.* Ex quo textu apertè patet de errore dictorum scribentium, dictam Extravagantem minùs bene reducentium, cum ad celebrationem Capitulorum Monachorum duntaxat extendatur.

4. Præterea, notoriè patet, quod illa *Extravagans, Statuimus*, non facit in aliquo, quod natio Anglicana esset pars immediatè conjuncta nationi Alemaniæ, nec ad illam reduci deberet ut ad propriam nationem, prout prædicti Domini minùs bene scribunt. Clarum enim est, quod in [dictâ] *Extravaganti, Statuimus*, provinciæ Cantuariensis & Eboracensis pro unâ provinciâ pro capitulis Monachorum nigrorum celebrandis non inter immediatè post nec ante provinciam seu provincias regni Alemaniæ scribuntur, sed inter provincias Narbonensem, Tholosanam & Auxitanensem ex parte præ, & Compostellanensem & Hispalensem à parte post. Sed si Papa voluisset dictam nationem Anglicanam partem esse nationis Alemaniæ, illas duas provincias Angliæ inter provincias lingvæ Occitanæ & Hispanorum minimè posuisset.

5. Item liquet, quod non fuit Legislatori, etsi posuisset, in proposito, nationem Anglicanam partem nationis Alemaniæ facere & limitare. Quia in eâdem *Extravagante, Statuimus*, quinque provincias, in, de, & sub natione Anglicanâ notoriè existentes, videlicet Armachanam, Dublinensem, Cassallensem, & Tynanensem (Tumanensem) in Hiberniâ, & provinciam regni Scotiæ, non inter immediatè post, nec ante provinciam seu provincias regni Alemaniæ, sed inter provincias Strigoniensem, Olocensem, & Gveznensem à parte præ, & provincias Bohemiæ, Daciæ, Norvegiæ, Sveciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & Cypri, posuit à parte post. Si verò dictus Dominus Papa intentionis fuisset seu propositi, nationem Anglicanam unam esse cum natione Alemaniæ, dictas provincias, una cum provinciis Vasconiæ & aliorum locorum nationis Anglicanæ notoriè existentes, non sic divisim cum provinciis aliarum nationum, sed cum provinciis regni Alemaniæ posuisset, prout in dictâ *Extravagante, Statuimus*, clarè constat. Nec sequitur per dictam *Extravagantem, Vas electionis*, quod natio Anglicana de natione esset Alemaniæ. Quia scribitur immediatè post regnum Alemaniæ: Ergo esset de natione Alemaniæ: Pessima est argumentatio.

6. Præterea illa *Extravagans, Statuimus*, ad confirmationem illorum sic scribentium non facit, videlicet, *quod natio Anglicana unam duntaxat habeat provinciam in Concilio generali.* Sed ad expressam reprobationem dictorum suorum, notorium est toti mundo, quod, licet in, de, & sub inclyta natione Anglicanâ regna fuerunt plura antiquitus, & sunt quod-

quodlibet per se longe commodiùs & solennius, quàm regnum per se Franciæ: Attamen substantialiter præter Ducatus, terras, ac insulas, & dominia in numero copioso, sunt *regna* 8, videlicet *Anglia*, *Scotia*, *Wallia*, quæ tria majorem integrant *Britanniam*, regnum etiam *de mari & in Hiberniâ*, juxta Angliam, *quatuor regna magna* & notabilia, videlicet *Catholicum* (Catholiconense), *Calense*, *Morania*, & *Menecbatene*, veluti in *catalogo Christianorum Regum* registra Romanæ curiæ unâ cum aliis expresfè & sigillatim commemorant: Principatusque notabilis Johannis principis insularum Orcadum, & aliarum, numero circa LX. Quæ etiam insulæ sunt æquales seu majores dicto regno Franciæ. Dicta (verò) *Extravagans, Statuimus*, octo provincias, in de & sub natione Anglicanâ sive Britannica notoriè existentes, pro capitulis Monachorum nigrorum celebrandis in 4 limitat provincias, videlicet in *Hiberniam* pro unâ, in *Cantuariensem & Eboracensem* pro alia, *regnum Scotiæ* pro tertiâ, & *Burdegalensem* pro quarta. Ex qua Extravagante probatur clare, quod malè, imò, eorum gratia semper salva, minùs bene scribunt, sic fundando intentionem scripturæ suæ super illa *Extravagante Statuimus*, nationem Anglicam unam habere provinciam, juxta limitationem dictæ Extravagantis 36tam partem obedientiæ Papalis esse, cum in numero sint 10 provinciæ in ea, de quibus sunt obedientes nationi Anglicanæ octo superiùs limitatæ, & de illis in temporalibus septem Rex Angliæ possidet plena pace, & in brevi Dei gratia cæteras possidebit. Habet etiam dicta natio Anglicana centum & decem Diœceses, ut inferiùs recitatur.

De regnis nationis Anglicæ.

In quantum etiam scribunt, quod *Wallia Angliæ Regi non obedit, neque prælati & clerus illarum partium, neque esse volunt de natione Anglicanâ, ut adparet in hoc Concilio:* Salva protestatione præmissâ, *respondetur*, quod erubescere possunt tam notoriæ veritati contrarium scribere. Quia tota *Wallia* Archi-Episcopo Cantuariensi in suo Primatu (ut suo Primati) in spiritualibus, & Serenissimo Angliæ Regi in temporalibus obedit pacificè & quietè, prout in partibus patet, & *in hoc Concilio, cum in natione inclytâ Anglicanâ plures Venerabiles Doctores ac cæteri graduati & clerici de Walliâ hic existunt.* Conformiter etiam patenter minùs bene dicunt de *Hiberniâ*, quæ quatuor provincias & LX Diœceses spatiosas & amplas in se continet, quæ provinciæ & Diœceses de natione inclyta Anglicana indubiè & notoriè existere dignoscuntur.

De Wallia Angliæ Regi subjecta.

Plures ex Wallia Viri eruditi in Constant. Concilio extiterũt.

In quantum etiam insuper supponunt, quod Suffraganei de regno Scotiæ non sunt nec esse volunt de natione Anglicana: Protestatione præmissa semper salva, *Respondetur*, quod de natione Anglicana alias Britannica notoriè sunt & esse debent, cum nullo modo negare possunt quin *Scotia* sit *pars Britanniæ*, licet non tanta, sicut Anglia, prout notum est toti orbi, & etiam cum Anglicis eandem habent linguam.

De regno Scotiæ Britanniæ parte.

Mirabile etiam est, tales literatos sic scribere velle, *Walliam*, *Hiberniam* aut etiam *Scotiam* de natione Anglicana non esse, quia Regi Angliæ non obediunt. Hoc dato, & non concesso, nihil facit ad propositum. Quia notorium est, quod *nihil refert, an natio quævis uni duntaxat Principi obediat vel diversis.* Nonne in natione Hispanicâ plura sunt regna, quæ Regi Castellæ principali Hispanorum non obediunt? Et tamen non sequitur, quod de natione Hispanica non sunt. Nonne Provincia, Delphinatus, Sabaudia, Burgundia, Lothoringia, & aliæ terræ plures, quæ nihil habent agere cum adversario Franciæ, & tamen in natione Franciæ sive Gallicana continentur. Et sic conformiter de aliis nationibus.

Ad tertium etiam, salvâ semper & hic repetita protestatione priùs dicta, *respondetur:* Verum est, quod nec juri nec consonum est rationi, aliquam *comparationem* facere inter regna. Cum *odiosæ* sint, & à principe tenebrarum primitus adinventæ.

Resp. ad 3. Argumentum Gallorũ.

Comparationes regnorum odiosæ.

In quantum verò intelligunt sic scribentes ex adverso de superioritate & nobilitate regni Franciæ ad regnum Angliæ, sine tamen injuria seu comparatione

ratione cujusquam loquendo, ut ex adverso scribentibus satisfiat, *non minoris antiquitatis auctoritatisve*, quin verius *antiquioris & majoris fidei, dignitatis & honoris*, seu saltem *æqualis in omnibus*, *regalis etiam potentiæ*, clerique & populi multitudinis ac opulentiæ rerum *gloriosum regnum Angliæ* divinis favoribus, quàm dictum regnum Franciæ dignoscitur prædotatum.

De antiquitate & autoritate regni Anglici.

A tempore verò secundæ ætatis mundi *illa domus praecxellens regalis Angliæ crevit*, quæ hucusque continuata realiter extitit.

De fide Christiana Angliæ

Domus insuper regalis Angliæ inter plures *sanctos palmites*, quos produxit, qui de facili numerari non poterunt, *sanctam Helenam*, cum filio suo *Constantino Magno* Imperatore *nato in urbe Regia Eboracensi* educere comperta est. Qui infidelium terras plures ac crucem Domini de nationibus infidelium ad Christianorum manus in fidem reduxerunt. Religiosissimus insuper vir ille primus licentiam dedit per universum orbem suo degentibus imperio, non solum fieri Christianos, sed & fabricandi Ecclesias, & prædia constituit illis tribuenda, donanda immensa contulit, & fabricam templi primæ sedis B. Petri instituit, adeo quod sedem Imperialem relinqueret, & B Petro suisque successoribus pro futuro concederet. Hic etiam ad destructionem hæresium & schismatum primus licentiam dedit Christianis generalia Concilia libere congregari. Hic insuper in tantum honoravit Ecclesiam, quod ipsos clericos Deos appellavit. Illa domus insuper potentissima regalis Angliæ ab obedientia Romanæ Ecclesiæ nunquam discessit, sed sub eâ hucusque christianissime militavit.

In cæteris verò prærogativis & donis Dei illius Domus gloriosæ ad speciem descendere, & membranæ plurimæ non sufficerent.

In quantum etiam prædicti Domini regnum Franciæ exaltare nituntur ad sidera, volentes illud regno Angliæ in aliquo comparare propter multiplicationem provinciarum & Diœcesium ejusdem regni Franciæ, scribentes, XI provincias, 101 Diœceses, latas & spatiosas, regnum Franciæ continere: *Respondetur*, Quod in re dubiâ vel incertâ hi Domini, ut videtur, incredibilia pennata dicerent, cum in re tam apertâ & notâ toti mundo tam notoriè à verò deviant. Constat enim, quod regnum Franciæ duas provincias Remensem & Senonensem, & 20 Diœceses duntaxat continet, & regnum solum Angliæ duas provincias largissimas, videlicet Cantuariensem & Eboracensem, & 25 etiam secundùm eos Diœceses continet. In ditione autem adversarii Franciæ sunt circa LX Diœceses, & in ditione Regis Angliæ 110. satis (amplæ.)

Ecclesia insuper regni Franciæ vix uno legato nato à latere (à lege mortua) decoratur. Sed Ecclesia regni Angliæ duobus legatis natis, vices Domini Papæ in provinciis sibi decretis gerentibus, perenniter insignitur.

De duobus legatis à latere natis apud Anglos nomine Papæ.

In regno etiam Franciæ quanquam adversarii quatuor Comitatus existere adfirmant, quorum quilibet major est regno Angliæ, cujus contrarium verum est: In regno tamen Angliæ præter ducatus & baronias plures, 32 Comitatus satis spatiosi reperti sunt, de quibus 4 aut 5 pro toto regno Franciæ, præterquam in hujusmodi verbis superfluis, ad omnia nutu Dei gerenda sufficiunt.

Britannia verò prædicta tam ampla & spatiosa est, quod ipsius spatium à parte Septentrionali usque ad partes meridianas ejusdem, etiam directè incedendo, ad *octingenta miliaria*, quæ XL dietas legales continent, se extendit, dubium non existit. Et sic non regnum Franciæ, ut communiter dicitur.

De amplitudine regni Anglici.

In regno etiam Franciæ vix sunt Ecclesiæ Parochiales ad numerum sex milium, ut dicunt experti satis. Sed in regno Angliæ præter Cathedrales & collegiatas Ecclesias, monasteria, & prioritatus, hospitalia, Xenodochia, & alia pia loca in numero copioso, sunt *Ecclesiæ parochiales* honorabiles multum, numero ultra *L duorum millium, dotatæ insigniter*.

Unde ergo processit hæc opinio, dicere, illud gloriosum regnum Angliæ Franciæ regno non posse comparari? Si enim

enim diligenter attenderent sic scribentes consideranda, in omnibus potiùs facerent de regno Angliæ plura regna respectu regni Franciæ, ac de natione Anglicanâ plures nationes respectu nationis Gallicanæ, quam unam, salvo tantum in omnibus honore illius inclytæ nationis Gallicanæ.

In scripturis insuper & aliis documentis pluribus reperitur, quod septem sunt Ecclesiæ Christianitatis principales. Quarum prima *Romana Ecclesia.* Secunda *Constantinopolitana.* Tertia *Gallicana.* Quarta *Anglicana.* Quinta *Hispanica.* Sexta *Pannonia.* & Septima *Germanica.*

Certissimum etiam est, quod si ad honorem Ecclesiæ Anglicanæ & dignitatis Pontificalis tenderent tot provincias & Diœceses limitare & erigere, prout in Franciâ & in nonnullis cæteris partibus per ipsos descriptis eriguntur, & ipsos conformiter dotare, prout dotantur provinciæ Episcopatus & Diœceses partium prædictarum: Circumstantiis omnibus pensatis, regnum Franciæ incomparabiliter non posset tot provincias & Diœceses erigere, decentique honore fovere, sicut regnum per se poterit Anglicanum, in quo regno præter & citra Hiberniam & Scotiam, principatus & insulas plures, lx & ultra, ad nationem Angliæ pertinentes, sunt *parochiales Ecclesiæ*, ut prædicitur, numero ultra *quinquaginta duorum millium.* De quibus ad minùs *mille Episcopatus*, omni consideratione & comparatione habitis, adeo magni, boni & fertiles & honorifici erigi poterunt, si deceret, æquales seu majores quàm in regno Franciæ communiter erecti sunt.

Item, quantum verò nimis exaltare nituntur regnum Franciæ super regnum Angliæ dicentes, &c. Quod attentis nobilitate & excellentiâ regni Franciæ, ac diuturnitate temporis, à quo recepit fidem Christi, à quâ non deviavit in comparatione regni Angliæ, &c. *Respondetur*, Quod si adverterent tempus, quando regnum Angliæ fidem Christi recepit primo, & quando regnum Franciæ, & qualiter in regno Angliæ fides Christi continuè stetit husque, quanquam temporum intervallis infidelium insævientium grandissima (grandinosa) tempestas ipsum regnum sic impulerit, quod fidem Christi ibidem ex parte extingvere conata est, non utique sic scripsissent. Statim enim post passionem Christi *Joseph ab Armathia* (Arimatia) nobilis Decurio, qui Christum de cruce deposuit, cum 12 sociis vineam Domini de mane colendam, *Angliam* videlicet *ingressus est*, & populos ad fidem convertit: Quibus Rex 12 hidas terræ & diœcesin Bathoniensem pro victu assignavit. Qui in Monasterio Glascomensi, Bathoniensis diœceseos, ut scribitur, tumulantur. Super quibus 12 hidis prædictis dictum monasterium antiquitùs dotatum dignoscitur. Sed regnum Franciæ tempore sancti Dionysii & ejus ministerio fidem Christi recepit.

De origine fidei Christianæ in Anglia.

Regnum insuper Angliæ, laudetur altissimus, ab obedientiâ Romanæ Ecclesiæ nunquam discessit, nec tunicam Domini inconsutilem scindere, nec unquam Rom. Pontificis obedientiam illudere conatum est.

Satis etiam constat, secundùm *Albertum Magnum & Bartholomæum, De proprietatibus rerum*, quod toto mundo in tres partes diviso, videlicet Asiam, Africam & Europam, Europa in quatuor dividatur regna. Primum videlicet *Romanum*, secundum *Constantinopolitanum*, tertium regnum *Hibernia*, quod jam translatum est in Anglicos, & quartum regnum *Hispania.* Ex quo patet, quod Rex Angliæ & regnum suum sunt de eminentioribus & antiquioribus Regibus & regnis totius Europæ. Quam prærogativam regnum Franciæ infertur (non fertur) obtinere.

De antiqua divisione Europa in quatuor regna.

Unde ergo processit hæc inæqualis regni Franciæ ad regnum Angliæ comparatio? Unde audent Domini sic scribentes scribere, regnum Franciæ sex & plures quotas portiones facere ad regnum Angliæ? Æstimatur enim, quod, sicut nonnulli eisdem faventes pro singulari gloriâ *in mappâ mundi* civitatem Parisiensem plus occupare de loco pingunt quàm totum regnum Angliæ, sicut videtur, præsumere vellent, sic scriben-

De mappa geographica Galliæ.

bentes inæqualitatem inter regna prædicta in terræ continentia & cæteris qualitatibus. Cujus contrarium verum est, ut superiùs dictum est.

Ad hoc etiam, quod scribere non verentur, quod nec juri nec rationi consonum est, æquiparare nationem Gallicanam generaliter sumtam, nationi Anglicanæ, attentis per ipsos pluribus superiùs recitatis: *Dicimus*, salvâ protestatione præmissâ, non modicum mirandum, quod hi nationem inclytam sic abhorrent Anglicanam, nolentes Gallicæ comparari. Nonne has duas nationes æquiparant *jura, rationes & scripta plura?* Omnia enim necessaria ad esse nationis auctorisabilis quartam aut quintam partem obedientiæ Papalis, sicut natio Gallicana, sive sumatur natio ut gens, secundùm cognationem & collectionem ab aliâ distincta, sive secundùm diversitatem lingvarum, quæ maximam & verissimam probant nationem, & ipsius essentiam, jure divino pariter & humano, ut infra dicetur: Sive etiam sumatur natio pro provinciâ æquali, etiam nationi Gallicanæ, sicut sumi deberet, una est de quatuor sive quinq; nationibus, ex quibus obedientia Papalis existit, Natio inclyta Anglicana alias Britannica, & tanti vigoris & auctoritatis est, absque tamen comparatione vel injuriâ cujusquam loquendo, sicut natio inclyta Gallicana. *In jure* etiam provincia, id est, natio Anglicana, provinciæ, id est, nationi Francicæ sive Gallicanæ comparatur. Ordinatur enim in jure, quod in Rom. curiâ, Parisiensi, Oxoniensi, Bononiensi, & Salmanticensi Studiis, *schola* erunt *sub tribus generibus lingvarum.* Ubi dicit glossa, quod ordo iste descriptus in textu procedit non ordine Studiorum, sed ex gratificatione provinciarum, i. e. nationum, secundùm Johannem Andreæ & alios. Ex quibus, textu & glossâ, & aliis liquet, quod Italia ponitur pro una provincia i. e. natione, Francia pro alia, Anglia &c. pro alia. Et regnum Hispanorum pro alia.

Anglicā nationem Gallicæ esse æqualem.

Ex qua gratificatione & ordine Concilii generalis, Anglicanæ, aliàs Britannicæ pro unica, i. e. natione, jus semper & ab antiquo debitum & adprobatum ac continuatum existit. Conformiter scribit *Condomiensis Episcopus Carolo Regi Francorum* in tractatu suo *de sedando schismate, parte* 7 sic dicens: *Jam claret lata Christi hareditas, plurimos fideles filios habet, &c. scilicet, per Italiam, Alemaniam, Franciam, Angliam & Hispaniam, & breviter, in omnem terram unitas cognoscitur.*

Bernardo Alamandus, Condomiensis Episcopo, in suo secundo tractatu MSC. de sedando schismate, Parte 7. illa habet.

Ex quo patet quod obedientia Rom. Ecclesiæ in his 5 provinciis, id est, nationibus, existere dignoscitur.

Item S. *Bernhardus* in epistola 102 (202) Hildeberto Thuronensi ArchiEpiscopo scribit, circa medium dicens; *Numquid non omnes principes cognoverunt, quia ipse verus est Dei electus Francorum, Anglicorum & Hispanorum.* (Rex) &c.

Quarum nationum ordinis positio & pacificatio essentiam illarum quarumlibet præsupponit. Quia rerum non existentium ordo dari nequit, & non entis non sunt species, neque differentiæ, sed entis duntaxat.

Ubi etiam natio Gallica habet pro majori parte *unam lingvam* vulgariter intelligibilem, in toto saltem vel in parte, nationis omnem per circuitum: Natio tamen inclyta *Anglicana*, aliàs Britannica, in, de & sub se *quinque linguas* habet, videlicet *nationes, quarum una aliam non intelligit*, videlicet *Anglicanam*, quam Anglici & Scoti habent conformem, *Wallicanam*, *Hibernicam*, *Vasconicam*, & *Cornubicam*. Et sic cum omni jure repræsentare poterit tot nationes, quot lingvas distinctas habet.

Fortissimo etiam *jure* unam nationem principalem quartam aut quintam partem obedientiæ Papalis in Concilio generali & aliis locis repræsentare debet. Præsertim cum *æqualitatem habeat in quantitate & qualitate*, tum in terrarum amplitudine, regnis, ducatibus, comitatibus, baroniis, & aliis dominiis temporalibus, quam etiam Cathedralium, monasteriorum, collegiatarum ac Ecclesiarum parochialium excellentia & multitudine, & aliis, in seipsa natio Anglicana, alias Britannica, absque injuria loquendo, sicut habet per se natio Gallicana.

Præterea, in, de, & sub natione Anglicana aliàs Britannica, sunt octo provinciæ, 110. Diœceses sive Ecclesiæ Cathedrales, & ultra. Et in tota natione Gallicana sunt vix centum & decem diœceses.

Comparatione igitur habita de provinciis ad provincias, de Diœcesibus ad diœceses, unius nationis & alterius, liquebit satis, quod provinciæ & Diœceses cum monasteriis & cathedralibus Ecclesiis parochialibus nationum, Gallicanæ, & Britannicæ, etsi secundum eos non excedant, salva semper comparatione, merito tamen adæquantur.

Prætermittendum non est advertere, quomodo ad inæqualitatem nationum laborant hi scribentes, qui cum natione Anglicana, alias Britannica, & Germanica simul conjunctis, æqualem scribunt & concludunt nationem Gallicanam vocem & auctoritatem in Conciliis generalibus habere: Quæ *duæ nationes Anglicana & Germanica, dimidiam partem obedientiæ Papalis continent in effectu.*

Alia distinctio Ecclesiarum in Europa secundũ quatuor plagas.

In quantum etiam nituntur hi scribentes nationem Anglicanam sive Britannicam propter sui exiguitatem impugnare, à fortiori ratione inducant, nationem Gallicanam propter sui exiguitatem minime posse nationi Italicæ comparari. Cum natio Gallicana habeat in se secundum eos solum cxxxv Diœceses, & natio Italica trecentas & tredecim.

Ex quo patet, quod potius natio Gallicana per Italicam, quam Anglicana per Gallicam in Concilio generali privari debeat voce sua.

In quantum etiam hi scribentes nisi sunt totam obedientiam Papalem in quatuor partes sive nationes dividere principales, non utique in has quatuor, quas ipsi intendunt, videlicet Italicam, Gallicam, Hispanicam & Germanicam dividi deberet: Sed sicut secundum *Albertum Magnum* Europa dividitur in quatuor partes, sive regna principalia, ut superius dicitur, sic oportet totam obedientiam Papalem, quæ in Europa continetur, *in quatuor plagas* sive *nationes*, aliàs Ecclesias, dividi principales, Videlicet in *Orientalem* Ecclesiam, *occidentalem, aquilonarem, & meridionalem*, Orientalis verò plaga sive Ecclesia Christianitatis obedientiæ Papalis in Europa, est, Hungaria, Bohemia, Polonia & Alemania. *Occidentalis* pars sive Ecclesia est Francia & Hispania. Aquilonaris sive Septentrionalis pars s. Ecclesia totius Europæ est Anglia, Wallia, Scotia & Hibernia, cum earum insulis, Daciâ, Swecia & Norwegiâ. *Meridionalis* est Italia, & si qui Græci sunt de obedientia nostra, puta, Cypri & Cretenses in Candia. Secuti etiam dividendo obedientiam Papalem, prout magis naturale est, Anglia in, de, nec sub natione Alemaniæ est.

hanc divisionem esse perennem & constãtem.

In has etiam quatuor partes sive nationes, *secundum quid permanens & immutabile, divisio nationum permanet* super eadem Ecclesia *in Conciliis futuris* perpetuo. Et ita convenientius est obedientiam Papalem per has quatuor partes dividi, quam secundum idiomata, quæ plura sunt quam quatuor, sive regna vel dominia, quæ plura sunt quam quatuor.

Vel ***secundum quid aliud mutabile***, secundum excellentiam regnorum in divitiis & potentia, quæ augeri possunt, vel secundum diversas constellationes & politias diminui, vel totaliter extingui.

Denominatio nationum à certis regnis arrogans & invidiosa.

Quia etiam *denominatio nationum à certis regnis est odiosa* aliis regnis. Quia *præjudicialis & ambitiosa*, ut puta, quod illi debeant denominari à Francis seu Gallicis, qui nec Franci nec Gallici sunt, neque sub illis existunt. Et sic de aliis nationibus. Ideo ad hæc odiosa removendum non est aliquid tam obedibile [debite,] nisi *divisio ista per quatuor plagas Europæ.* Ita, quod si denominaretur natio, sive Ecclesia occidentalis, obedientiæ Papalis, tunc sine præjudicio alicujus (Regis) regni, terræ vel dominii, est hæc divisio permanens, semper eadem, immutabilis, & tam necessaria, quod Galli & Hispanici sunt inevitabiliter occidentales, sive repræsentantes Ecclesiam Occidentalem in Europa, nec possunt esse alibi quam ibi.

Denominatio juxta plagas ab invidia aliena.

Conformiter Anglici, Wallici, Hibernici, cum insulis, & Scoti, Daci, Sweci, & Norwici, necessario sunt

Aqui-

Aquilonares, & Ecclesiam Aquilonarem repræsentantes totius Europæ.

Hungari, Poloni, & Alemani, *Orientales*, & orientalem Ecclesiam repræsentantes.

Italici, Cypri, Cretenses, *Meridionales* sunt & Ecclesiam meridionalem repræsentantes in Europa.

Antiqua in pristinis Concil. usurpata.

Hæc etiam *divisio* secundum prædictas quatuor plagas terræ videtur *olim servata* fuisse *in prioribus conciliis* & aliis locis. Prout in multis passibus scripturæ fit mentio *de Ecclesiâ orientali & occidentali*, Et qua ratione admittuntur illæ denominationes, eâdem ratione & istæ denominationes, videlicet *Ecclesia aquilonaris* & *meridionalis*.

Et sic per istam congruentem omni jure permanentem naturalem& immutabilem divisionem nationum, secundum quatuor plagas terræ Europæ, sive quatuor Ecclesias principales ejusdem, naturaliter & inevitabiliter, necessario & immutabiliter fuit, est, & erit natio Anglicana, alias Britannica, sive Aquilonaris prædicta, quarta pars, & una de quatuor nationibus principalibus obedientiæ Papalis in Europâ.

Responsio ad alios scrupulos.

Ad hoc verò quod *Johannes Campani* in Provocatione sive Adpellatione prætensis & frivolis inseruit inter cætera, *quod aliqui Domini Anglici nisi sunt ab auctoritate in Concilio repellere viginti duos Reverendissimos* in Christo Patres & Dominos, D.S.R. Ecclesiæ *Cardinales*, & seipsos, qui non fuerunt nec sunt, tot nec dignitate nec numero, constituere quartam aut quintam partem Concilii generalis. Ex quibus per ipsum *Johannem* recitatis adparet manifeste, quod tam pauci in numero *regni Angliæ*, videlicet *viginti quatuor personæ* constituerunt sibi nationem unam, quam vocârunt & vocari fecerunt & faciunt, nationem Angliæ &c. *Respondetur*, quod duo directe veritati contraria scribit iste *Johannes*.

De suffragiis Cardinalium in Concilio Constant. quid senserint Angli

Quantum *ad primum*, verissimum est, quod nunquam fuit, est, nec erit, intentionis aliquorum Dominorum de natione Anglicanâ, Reverendissimos Patres Dominos *Cardinales ab auctoritate eis de jure competenti in Concilio generali, vel alibi, repellere*, sed eos cum omni reverentiâ & honore tractare, sicut hactenus factum est. Videtur tamen, quod *Domini Cardinales suis vocibus duntaxat, suis in nationibus dandis, quarum sunt supposita, meritò debeant contentari*.

Integram nationem in Cōcilio paucis posse referri personis.

Quantum *ad secundum*, Sicut jus Collegii vel universitatis in una persona vel duabus residere noscitur: Sic in *unâ vel duabus personis jus integræ nationis in Concilio generali, remanere poterit & debebit*. Cum non solum seipsas sed alias innumerabiles personas repræsententent. Et quamvis propter nimiam locorum distantiam mariumque discrimina, natio Anglicana, sicut aliæ nationes, quæ in proximis sunt, respectu ad illam, in tanta copia personarum ad Concilium generale venire de facili non poterunt: *In hoc* tamen Concilio *præsentes fuerunt & sunt de inclytâ natione Anglicanâ*, laudetur Altissimus, *decem Episcopi, duo Electi, duo Protonotarii, septem Abbates, & unus Prior* solennis Ecclesiæ Cathedralis, *in Theologia sedecim Magistri, in Jure Canonico & Civili undecim Doctores, in Theologia, artibus & utroque jure, alii graduati viginti quinque & citra*. Et præter istos sunt *Ecclesiasticæ personæ, Procuratores Prælatorum & Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium* nationis prædictæ, *sexaginta & ultra*. Ac *alii inferiores literati ultra numerum centum*.

De insigni numero magnatū & eruditorum ex Anglia in Constant. Concilio.

Resp. ad ultimam propositionem disjunctivā Gallorum de Nationibus in Concilio non ferendis.

Ex quibus & aliis patet evidenter, quod *supplicatio & requisitio* dictorum Ambassiatorum & Oratorum adversarii Franciæ, *tria membra disjunctim continentes*, superius recitatæ, tanquam frivolæ, frustratoriæ, minùs veræ, & Ecclesiæ universalis unionis turbativæ, de medio tollendæ sunt.

Primò, quia natio Anglicana adveniente natione Hispanica cessare non debet. Cum non sit pars nationis Alemaniæ, ut superius dicitur. Nec dicta natio Anglicana hucusq; divisa fuit à natione Alemaniæ. Quia nunquam una natio fuerunt. Nam sicut omnis privatio habitum, sic divisio unitatem præviam in talibus præsupponit.

Anglos post adventum Hispanorum nationem quintam jure constituere.

Nec permissum fuit *ex certa causa, dissimulative*, ut prætendunt sic scribentes, quod natio Anglicana esset natio

usque

usque in adventum Hispanorum, saltem permissione nationis alicujus. Quia par in parem non habet imperium, nec major in majorem. Sed eadem permissione divina, qua aliæ permittuntur fieri & esse nationes, permissum fuit ut natio esset Anglicana, sicut & alia quæcunque existens in Concilio.

Nec *secunda* fient *distinctiones nationum*, prout ipsi requirunt. Cum sit via directa ad schismatis nutrimentum.

Suffragia in Cōcilio per nationes & non per capita esse colligenda.

Nec concedenda est *requisitio tertia*, videlicet quod rediretur ad jus commune & antiquum, videlicet *ad scrutinium secundum numerum & capita prælatorum.* Ad quod deducendum ad effectum, ut à sapientibus creditur, principaliter laborant.

Nam considerata mente jurium antiquorum, utilitateque hominum & temporis instantis, quibus jura convenire, & secundum eorum varietates variare debent & jura, exemplo Dei, qui nonnulla quæ edidit in Veteri Testamento, mutavit in Novo, *melius, utilius & rationabilius est Concilia generalia per nationes, quam per scrutinium dirigi.*

Generalia enim *Concilia diversis modis*, ut legitur, *celebrata* fuere, nunc uno, nunc alio. In quibusdam verò Conciliis processum licet fuerat per votorum scrutinium: Attento, quod jura erant justa, rationabilia, communia & possibilia omnibus: *His diebus* prælertim *rationabile non videtur*, quod innumerositas unius plagæ *Prælatorum*, ad modicissimas Diœceses & titulos, *ut alios superarent in Conciliis, adsumtorum*, omnes mundi partes, diversos modos vivendi & usus habentes, *sua reducerent in Conciliis voluntati.*

Tempore Const. C. Italorum multos esse creatos Prælatos, ut numero reliquos votis superarēt. Conf. de bus Nieml. us in vita Joh. 23. Vid. supr. Tom. II. Part. XV.

Cujus rei & aliorum consimilium observantia *schisma* prout fertur *Græcorum* causavit, Ecclesiamque Dei ad statum flebilem, in quo residet, jam deduxit.

Ex quibus legis definitio destructa foret & observantia politiæ. Nihil enim tam firmum est, quam quod omnium consensu statutum est. Aliter leges condere, est, fructus in arbore privata radicibus reperire. Quia leges instituuntur, cum promulgantur: Sed confirmantur, cum assensu utentium adprobantur. *Omnia suis debent convenire temporibus.* Quia jura ex causa, loco & tempore, & persona, consideranda. Quorum modi quia medullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur. Cum ante judicant quam intelligunt, ante inculpant, quam iterato lecta perquirunt.

Ait etiam *Hieronymus: Necesse est, ut juxta diversitates locorum, temporum & hominum, quibus scripta sunt, diversas causas argumenta & origines habeant.*

Leges variadæ pro temporū diversitate.

Johannes etiam Evangelista in Apocalypsi sua septem scribens Ecclesiis, in unaquaque earum vel specialia reprehendit vel virtutes probat.

Ita Doctor gentium per singulas Ecclesias vulneribus medetur illatis. Nec ad instar imperiti medici uno collirio oculos omnium vult curare. Nam sic in Ecclesia agendum est, ut mederi possit hoc tempore vulneribus illatis.

Procedere ergo *per nationes* juxta decretum & usum Concilii, *magis appropriatur*, ut videtur, *via Spiritus Sancti*, quam procedere per scrutinium. *Quæ via scrutinii magis est intricabilis, periculosa & anfractibus involuta.*

Varia argumenta pro modo suffragia quærendi in Cōcilio per Nationes & non per capita

Legitur in libro *Numerorum*, quod quando Dominus præcepit Mosi, ut mitteret viros de singulis tribubus, ad considerandum terram Chanaan, quam 1.
Dominus daturus fuerat illis: Ille de unaquaque tribu unum tantum misit 2.
ad considerandum terram illam, non obstante quod plura capita erant in una tribu quam in alia.

Item *jure Canonico*, in præsentatione plurium Patronorum, quæ *electio* nominatur, voces dabantur *per stirpes*, & *non per capita.* Licet plures fuerint de una stirpe quam de alia. 3.

Item, *de jure civili*, *successio* ex inæqualibus partibus æqualiter transit in hæredes. 4.

Item statutis & usibus *universitatum* quamplurium & civitatum in arduis decidendis consideratur *numerus facultatum* sive artium, & *non personarum* numerus earundem. 5.

Sic conformiter *nationes in Concilio gene-* 6.

generali æqualiter considerandæ sunt, & *æquale jus habet* quælibet natio; *licet plura sint supposita in unâ quàm in aliâ*; cum non seipsos tantum, sed innumerabiles alios repræsentent, prout superius est dictum.

Conclusio Apologiæ.

Ex præmissis igitur & aliis quampluribus scripturis autenticis clarè constat, ac constare potuit luculenter, quod *natio inclyta Anglicana*, aliàs Britannica, tam ratione pluralitatis sedium Episcopalium, Ecclesiarumque collegiatarum & Parochialium, nec non Monasteriorum, Prioratuum, & aliorum locorum piorum, quàm etiam præeminentiæ, dignitatis, honoris & amplitudinis regnorum & aliorum Dominiorum, multitudinisque innumerosæ cleri & populi existentium in eâdem, *meritò repræsentare debeat & habere in Concilio generali tantæ auctoritatis vocem, sicut quævis alia natio.*

Anglos parem auctoritatem & par jus voti in Concilio habere ac aliæ nationes habeant.

Hujusque auctoritatis vocem *in quibusdam Conciliis præteritis*, quibus intererat, *repræsentavit* & habuit, prout de jure repræsentare & habere debuerat atque debet, sive per nationem, sive alio modo processum fuerat in eisdem.

Praxis in præteritis Conciliis.

Sicut etiam *repræsentavit* & habuit, repræsentat & habet *in hoc sacro generali Concilio Constantiensi, & singulis actis sive gestis in eodem*, gerendisque in ipso, *ac aliis generalibus futuris Conciliis* per Dei gratiam repræsentare & *habere intendit.*

Jus in futuris Conciliis.

Non obstantibus quibuscunque protestationibus, provocationibus, & adpellationibus frivolis & ineptis, per Ambassiatores & Procuratores se dicentes adversarii Franciæ factis & interpositis.

Propter quod omnes & singuli protestantes, provocantes & adpellantes, etiam in impedimentum Concilii, ac eorum adhærentes, & fautores, tanquam *turbatores* (*& impeditores*) sanctæ unionis sanctæ matris Ecclesiæ, juxta præsentis Concilii constitutiones & decreta, ac alias legitimas sanctiones, omnino *puniri debeant*, & maximè in exemplum aliorum. Cum *ordinem procedendi in Concilio generali datum & observatum de consensu omnium in eodem existentium, tacito vel expresso*, nullus est in mundo princeps, qui interrumpere poterit, vel immutare, absque notâ perturbationis & impeditionis sacræ Synodi, ac gestorum & gerendorum in eâdem. Cum in hoc casu princeps quisquam nullum omninò habeat aut prætendere poterit quomodolibet interesse.

Ordinem procedendi in Const. Concilio diu servatum, salvum semper retinendum esse.

Tria Const. Concilii negotia.

Et quia *pro unione*, in Ecclesiâ Deo ipso favente *consequenda*, *extirpatione hæresium & errorum*, nec non *reformatione Ecclesiæ in capite & in membris*, per dictum illustrissimum Dominum nostrum Regem ac Ecclesiam Anglicanam aliàs Britannicam *solummodo & non pro aliis missi sumus: Protestamur*, & ex superabundanti palàm & publicè in his scriptis, & propter provocationem & adpellationem seu protestationes adversariorum, quas notoriè inanes & manifestè frivolas reputamus, ac per aliqua, per nos dicta vel dicenda, proposita vel proponenda, de aut super statu nationis inclytæ Anglicanæ, alias Britannicæ, seu *ejus jure*, quod in Conciliis generalibus habere debet, vel *juris possessione*, vel quasi, quæ omnia & singula penes nos indubitata habemus, judicium cum quocunque & præsertim cum prædictis Ambasiatoribus prætensis adversarii Franciæ, qui nullum in hàc parte interesse habet vel de jure habere potest, nullo modo subire intendimus. Nec super his tanquam super notoriis & manifestis aliqualiter disceptare.

Protestamur insuper de addendo, diminuendo, declarando, mutando, corrigendo, interpretando, & emendando, in omnibus & singulis præmissorum, prout opus fuerit, locis & temporibus opportunis.

Advisamenta
De commoda divisione orbis Christiani in Concilio secundum quatuor terræ plagas.
Ex Roberti Wingfeld Equitis Angli recensione ex codice MSC. Constantiensi.

h. tit.

Placeat ex isto avisari contra illos, qui laborant contra adsumtionem quintæ nationis in hoc sacro Concilio &c.

SI tota Christianitas debet utique dividi in quatuor nationes, prout illi volunt, hoc non esset in has quatuor quas ipsi intendunt, videlicet Italicam, Gallicam, Hispanicam, & Germanicam: imò oporteret tunc mundus dividi in quatuor, *secundùm quatuor plagas terræ*, videlicet in *nationem* vel Ecclesiam *Orientalem & Occidentalem*, Ecclesiam *aquilonarem*, & *meridionalem*.

Et sic dividendo, tunc adhuc Anglia non esset de eâdem natione cum Germanis, ad quod tamen ipsi laborant.

Hoc sic probatur. Quia ex quo *sola Europa modo est Christiana*, tunc ejus divisio secundùm quatuor plagas terræ satis patet. Nam *orientalis* pars Christianitatis in Europâ, est Hungaria, Polonia, Bohemia, Alemania. Occidentalis pars utique est Francia & Hispania. Meridionalis pars est Italia, & si qui sint Græci de obedientiâ nostrâ, puta Cypri & Cretenses in Candiâ. Aquilonaris pars respectu totius Europæ necessariò erit Anglia, Dacia, Swecia, Norwegia, Scotia, & Hibernia. Unde sex regna, vel septem.

Ista omnia probantur inferiùs.

CONCLUSIO. *Christianitas in Europâ non potest convenientiùs dividi in quatuor nationes*, quàm *secundùm quatuor plagas terræ.*

Probatur hoc sic. Quod si sic, vel hoc esset *secundùm idiomata*, vel *secundùm regna* vel Dominia, sive *secundùm excellentiam Regnorum* in divitiis, potentiâ, &c. Vel *secundùm aliquid aliud.*

Non potest fieri *secundùm Idiomata.* Quia illa sunt plura quàm quatuor.

Nec *secundùm regna*, simili ratione. Quia illarum plura sunt quàm quatuor, quorum tamen nullum alteri dominatur, aut præsidet, neque de jure, neque de facto.

Nec talis divisio convenienter fit *secundùm excellentiam regnorum* in divitiis, in potentia &c. Probatur. Quia nationes debent dividi secundùm aliquid permanens, & immutabile, ita quod divisio nationum maneret semper eadem, etiam in Conciliis adfuturis per centum annos, & ultra. Sed ista excellentia est valde mutabilis, secundùm quod unum regnum aliquando descendit, & alterum adscendit, secundùm constellationes, vel secundum bonas politias, vel etiam secundùm quod Deo placet, per quem Reges regnant &c. Nonne regnum Norwegiæ sæpe domuerat Franciam, & nunquam contra, & vincendo illic terras & Dominia? ut patet de Normanniâ. Regnum Daciæ habuit Angliam sibi subjectam. Gothi & Sweci per longissima tempora domuerunt totam Christianitatem, non solùm Alemaniam, sed Italiam, & Hispaniam. Hungarorum prosperitas nota fuit, tunc alia regna jacuerunt, & ista steterunt, vincentes ubique quocunque se verterunt. Et ergo, secundùm etiam excellentiam divitiarum, potentiæ, & prosperitatis, nequaquam est conveniens divisio nationum.

Nec est *aliquid aliud* dabile, secundùm quod divisio ista convenientiùs fiat, quàm secundùm quatuor plagas terræ, Ergo &c.

Item, talis *denominatio nationum à certis regnis est odiosa aliis regnis.* Quia præjudicialis, & ambitiosa. Puta, quod illi debeant denominari à Francis, qui non sunt

sunt Franci, neque sub Francis: Illi ab Anglicis qui non sunt sub Anglicis: Et ita de Alemaniis, & aliis simili modo. Videlicet, Hungari, Poloni, Bohemi, non recognoscunt Alemannos esse Dominos suos. Et ergo odiosum est eis & præjudiciale, si debent ab Alemanis denominari. Quando *Scoti* venient, tunc ipsi nolunt esse de natione Anglicanâ, propter istam denominationem. Sed si denominaretur *natio Aquilonaris*, tunc ipsi non possunt alibi esse quàm ibi.

Sic etiam credendum est de Hispanis, quia noluerunt esse cum Gallicis, propter istam denominationem. Sed si fuisset *natio* dicta *Occidentalis*, tunc non stetisset in voluntate ipsorum. Imò ipsi sunt necessariò Occidentales.

Denominando etiam nationes à quatuor plagis terræ, nulli regno est præjudiciale, & est *divisio permanens*, semper eadem immutabiliter, & causa necessaria. Quid velint nolint Franci & Hispani, ipsi necessariò sunt Occidentales in Europâ: Anglici, Daci, Svveci, Norwici, Scoti, & Yberi, necessariò Aquilonares. Sic quoque convenientior est divisio nationum secundùm quatuor plagas, quàm secundùm certa regna propter quamcunque excellentiam. *Sic etiam cessaret contentio* de majoritate Altercantium, & protestationes penitùs tollerentur.

Præterea *talis divisio secundùm plagas terræ, videtur olim fuisse servata in prioribus Conciliis.* Qualiter multis locis Scripturæ fit mentio de Ecclesiâ Orientali, & Occidentali. Et qua ratione admittuntur illæ denominationes, eadem ratione & istæ denominationes, videlicet *Ecclesia Aquilonaris & Meridionalis.*

Cæterùm si hæc divisio non fuerit acceptata, ibunt singula regna in singulas nationes. Nec hoc videtur mihi inconvenientius.

Avisetur ergo *Dominus Rex* de ista divisione Nationum.

TOM. V. PARS IV.

De celebritate Congregationum ac Sessionum publicarum.

NOn satis erat Concilio, universum orbem in Concilio pro ratione suffragiorum distribuisse in quinque nationes. Opus erat frequentibus consultationibus, quæ cum in singulis nationibus seorsim, tum in omnibus simul coadunatis sunt institutæ, publice privatimque. Quo fine singularum *nationum* singulis mensibus electi *Præsides*, qui congregationibus omnibus præessent. Quo de *Theodericus Vrie in Histor. Concilii Constant.* scite disseruit. Deque *modis* suffragia colligendi, sententiamque vel singularum vel omnium nationum indagandi, & ad publicum Concilii calculum deducendi, plus simplici vice, non solum Johanne Papa præsente, sed & deinceps, in Concilio actum, uti ex superiori *Decretorum corpore* liquet. Ordinis quippe amantissimi tenacissimique Concilii Patres.

In permultis, tantum non plerisque congregationibus nationis germanicæ, nec non generalibus, ipsisq; sessionibus publicis, *Augustissimus Imperator Sigismundus*, multis stipatus Principibus, interfuit. Quod magnum Concilii decus. Peculiaris etiam cujusvis *publica Sessionis inauguratio* ingentem rebus definiendis conciliavit dignitatem. Ita ut *Constantiensis Concilii decor*, in Basiliensi Concilio, in publicis Sessionibus, ex asse adscisceretur, idemque plane ordo adhiberetur. Id quod in variis *MSCtis Actorum Concilii Basiliensis* in Constantiensis Concilii memoriam sedulo annotatum, hoc tit.

Tit. in MSCtis.

Modus observandus in publica Sessione (in Erf. in Sessionibus) Conciliorum generalium, Practicatus & observatus in Concilio Generali Constantiensi.

In MSC. Vind. & Erfurt.

PRimo, in loco ubi tenetur Sessio, celebrabitur solennis *Missa* de Spiritu S. quocunque tempore, *per Cardinales*, vel *alium Prælatum*, ad hoc deputatum.

Quâ Missâ durante, omnes *prælati* suis habitibus consuetis sunt induti, & *sedent* in loco dictæ sessionis, secundum suas dignitates & prærogativas.

Prædicta autem Missa finitâ, omnes *Prælati* in eâdem Sessione existentes, *induunt se pluvialibus*, & habent mitras albas: Solo *Præsidente* vel Celebrante in Concilio excepto, qui habet mitram aut phrygiatam & gemmatam (in Erf. aurificatam) ac nobiliter ornatam.

Qui quidem *præsidens* vel celebrans *associatus Diacono & Subdiacono*, ac aliis multis in habitibus Ecclesiasticis, *sedet in cathedra*, in medio chori, habens dorsum ad altare, & vultum ad alios prælatos.

Prælatis igitur sic indutis & ornatis, *Cantores* cantant *Antiphonam: Exaudi nos, Domine, quoniam benigna est misericordia tua, secundum multitudinem miserationum tuarum respice nos Domine.* Versus: *Salvum me fac Domine, quoniam intraverunt aquæ usq; ad animam meam. Gloria Patri & Filio & Spiritui S.*

Qua antiphona cantata, *Diaconus* clamat altâ voce: ORATE.

Quo dicto, omnes *Prælati flectunt genua*, & per aliquod intervallum orant sub silentio secundum devotiones suas.

Et postquam in illa devotione sub oratione per aliquod competens intervallum steterunt, idem *Diaconus* iterum clamat alta voce: *Erigite vos.*

Et tunc omnibus Prælatis surgentibus, & stantibus erectis, ipse *Præsidens* vel celebrans, etiam erectus, etiam hanc dicit orationem alta voce: *Oremus.*

ORATIO: *Adsumus Domine sancte spiritus, adsumus, peccati quidem immanitate detenti, sed in tuo nomine specialiter congregati. Veni ad nos, & esto nobiscum, & dignare illabi cordibus nostris, & doce nos quid agamus, quo gradiamur, & ostende quid efficere debeamus, ut te auxiliante tibi in omnibus complacere valeamus. Esto salus, suggestor & effector judiciorum nostrorum, qui solus cum Deo & ejus filio nomen possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse justitiæ, qui summam diligis æquitatem. Non in sinistram nos ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat: sed junge nos efficaciter solius gratiæ tuæ dono, ut simus in te unum, & in nullo deviemus à vero, quatenus in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis justitiam, ut hic à te non dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis consequamur præmia sempiterna. Amen.*

Prædicta verò oratione finita, Cantores Concilii incipiunt Antiphonam; *Exaudi nos Domine, quoniam benigna est misericordia tua, secundum multitudinem miserationum tuarum &c.* (Salvum me fac &c. Gloria Patri, &c.) ut supra.

Qua Antiphona cantata, omnes (ut præmissum est) flexis genibus *orant.*

Et facto parvo intervallo, *Diaconus* iterum dicit alta voce: *Erigite vos.*

Tunc omnibus erectis, *Præsidens* vel celebrans dicit iterum hanc Orationem: *Oremus.* ORATIO. *Mentibus nostris, quæsumus Domine, Spiritum S. benignus infunde, quatenus in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis justitiam, ut hic à te in nullo dissentiat voluntas nostra, sed semper honorabilia meditantes, quæ tibi sunt placita, exequamur in factis. Per Dominum &c.*

Quibus sic peractis, omnes flectunt genua, & *Diaconus & Subdiaconus*, vel alii *duo* ad hoc deputati, *ante altare stantes*, incipiunt *Litaniam*, Cantoribus & aliis respondentibus.

Et quando venitur ad illum locum: *Ut Dominum Apostolicum*, Præsidens vel Celebrans, qui cùm aliis stabat flexis genibus, à genuflexione surgit: Et vertens se ad congregationem (populum) & *dando benedictionem*, cantando ter dicit: *Ut hanc sanctam synodum & omnes gradus Ecclesiasticos benedicere, regere, &*

re, & conservare digneris: Cantoribus respondentibus qualibet vice prædicta, *Te rogamus, audi nos.*

Completa vero Letania, *Præsidens* vel celebrans dicit: *Oremus.*

Quo dicto, *Diaconus* dicit: *Flectamus genua:* Et *Subdiaconus* dicit, *Levate.*

Deinde Celebrans hanc dicit Orationem: *Da quæsumus, Ecclesiæ tuæ misericors Deus, ut Spiritu S. congregata, hostili nullatenus incursione turbetur. Per Dominum nostrum* &c.

His vero completis, *Diaconus* habens librum, supra pulpitum, inter altare & celebrantem(præsidentem)dispositum, accensis duobus cereis circa ipsum pulpitum, incipit Evangelium, (in Erf. cum luminaribus & incenso legat Evangelium:) *Vos estis sal terræ*, vel quod ad legendum sibi est ordinatum.

Quo Evangelio perlecto, Celebrans (præsidens) primo facit *collationem*, exhortando omnes & singulos ad sollicitam meditationem & curam Dei, & super omnibus causis, propter quas SS. Synodus est congregata.

Deinde flexis genibus,incipit alta voce hymnum: *Veni Creator Spiritus.* Quem hymnum cantant alternatim, existentes in sessione cum Cantoribus.

Quo hymno solenniter & devote decantato, (in Erf. Quo finito) duo Clerici induti superpelliciis & adstantes Præsidenti, dicunt versiculum: (In Erfurt. duo pueri cum candelis circa altare, dicunt:) *Emitte spiritum tuum, & creabuntur.*

Et cantores respondent: *Et renovabis faciem terræ.*

Postea Celebrans præsidens hanc dicit Orationem: *Oremus: Deus qui corda fidelium sancti spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem spiritu recta sapere & de ejus semper consolatione gaudere.* Per *Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus S. Deus, per omnia secula seculorum. Amen.*

Postmodum duo prædicti (in Erf. pueri seu) Clerici, vel Diaconus, & subdiaconus dicunt: *Benedicamus Domino.* Et adstantes respondent, *Deo gratias.*

His autem omnibus completis, idem *Præsidens* vel Celebrans & omnes alii *Prælati sedent*,& ponunt mitras in capitibus suis.

Et tunc unus Prælatorum ad hoc *deputatus legit decreta*, in illa sessione expedienda.

Et in eodem ambone cum dicto Prælato legente ipsa Decreta, erant *præsidentes nationum tempore Concilii Constantiensis*, & respondebat quilibet præsidens, *Placet*, pro natione sua. Præsidens verò generalis in dicta sessione,respondebat etiam, *Placet*,pro natione sua. Præsidens verò generalis in dicta sessione, respondebat etiam, *Placet*, etiam pro sacro Concilio & Collegio generali coram notariis publicis Concilii, qui ad hoc singulariter requiruntur,ut talia in publicis instrumentis conscribant, ad perpetuam rei memoriam.

Decretis verò perlectis, & responso, *Placet*, & dicto, *Te Deum laudamus*, cum *Oratione de Spiritu S.* omnes depositis pluvialibus & mitris, resumunt habitus suos consuetos, & recedunt.

Brevius descriptæ illæ solennes in Constantiensis Concilii Sessionibus ceremoniæ in *MSC. Vindob. Elstrav.*

In MSC. Vind. Elstr.

Sessiones ita celebrari consueverunt.

Primo cantatur Missa de Spiritu S. vel de Beata Virgine.

Posthæc cantatur introitus: *Exaudi nos Domine*, ut in Letaniis.

Deinde legitur letania more solito, flexis genibus, annectendo quasdam Collectas.

Et deinde legitur Evangelium, *Dominus*, per aliquem Diaconum.

Et post hæc canitur *Veni Creator spiritus:*

Deinde pronunciantur deliberata & conclusa in nationibus. Et respondet Sancta Synodus, *placet.*

TOM. V. PARS V.

Solennes Virorum Illustrium Orationes varii argumenti,

in publica Concilii Const. Panegyri recitatæ.

NOn postrema celebritatis Concilii pars, *Orationum publicarum* frequentissimus ac venerabilis apparatus. Siquidem in exordiis Sessionum publicarum vel aliis diebus solennibus, à magnis ac eruditis viris, Regumque ac Principum legatis, ArchiEpiscopis, Episcopis, & Doctoribus, sermones gravissimi ponderosissimique habiti. Qui rerum pondere, affectus vi ac vehementiâ, religionis zelo, nullis in orbe literato cedant scriptis.

Quibus imprimis summa *reformationis Ecclesiasticæ necessitas* atque inexplicabilia commoda, Concilio exposita atque inculcata. Ut horum Oratorum perillustrium frontem oculosque intueri, sermonesque dictos legere, sit flagrantissima & amore in publicam rem plenissima pectora coram intimeque inspicere. Cujus generis Sermones complusculos, lectu dignissimos *ex MSCtis* recensuimus supra *Tomo I.* Similisque argumenti *permultos* hic recensere animus erat, nisi temporis brevitas & laboris cumulus hac vice jussissent differre. Quos proinde *magno numero* ex præclaris *antiquis MSCtis*, vel in resuscitato hoc Opere, vel separatim, suo dabimus tempore.

Solennes ad Cæsarem Sigismundum ac Pontificem Johannem, nec non ad Concilium universum, dictos sermones *de pace ac unione Ecclesiæ*, deque optimo cessionis remedio, adveximus *Tomo II.* Sicut & in supplicia Hussi & Hieronymi, *Tomo III.* accersivimus.

In exequiis Cardinalis Zabarellæ Parentationes *orationesve funebres* dedimus *Tom. I.*

Præclarissimam Inauguralem Electionis Papalis, exhibuimus *Tom. I.*

Restarent nunc, præter *Reformatorias, Gersoniana* & *Alliacena* orationes Constantienses, varii argumenti. Quas cum videre in illorum *Operibus* licet, hic itidem dissimulamus.

Sermones de rebus Johannis Parvi, ultro citroque in Concilio recitatos, dabimus alias in peculiari *Opere rerum Johannis Parvi ineditarum.*

Ut autem aliquos & hic audiamus Oratores Constantienses, *Abbates* accedant & *Episcopi* venerabiles, Regiique Legati.

MAN-

MANFREDI DE LA CRUCE
Decretorum Doctoris, Abbatis S. Ambrosii Mediolanensis, PHILIPPI MARIÆ Ducis Mediolanensis ad Conſt. Concilium Legati, *ORATIO*
Habita in Conſtantienſi Concilio *A. MCCCC XV. d.* 18. *Feb.*
ad Sigismundum Romanorum Imperatorem.
Qua Dux Mediolanenſis ſe Cæſaris Sigismundi Vaſallum ac ſubditum publice agnovit, Cæſariſque Imperio ſe ſubmiſit.
Ex Codice MSCto Academiæ Lipſienſis.

In MSC. Lipſ.

S*Ereniſſime Princeps*, *Dei gratia ROMANORUM Domine REX*, &c. *ſemper Auguſte.*

Docet efficax rerum magiſtra experientia, inſinuatque clare ſcriptura, fore debitum, & de more, quod, cum à Deo, bonorum omnium juſto & vero datore, aliquis datur in *Patrem*, *Dominum & Superiorem*: *Boni filii* cum omni reverentia & devotione illum in ſuum recipiant patrem dilectiſſimum: *Fideles ſervi* cum omni gaudio & fidelitate recognoſcant in Dominum metuendum: *Obedientesque ſubditi* cum omni humilitate tractent ut ſuum Superiorem honorandiſſimum.

Iſti ſunt illi *boni filii*, de quibus ſcriptum eſt in Evangelio: *Quotquot autem receperunt eum*, *dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*, *Joh.* 1.

Iſti ſunt illi *fideles ſervi*, quibus ſcribit Apoſtolus dicens: *Accipite illum cum omni gaudio*, *& hujusmodi in honore habete. Philipp. II.* Quicunque ſub jugo ſunt ſervi, Dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, *I. Tim. VI.*

Iſti ſunt illi *obedientes ſubditi*, quibus S. Scriptura præcipiendo loquitur dicens: *Regem honorificate*, *ſervi*, *ſubditi eſtote in omni timore Dominis veſtris*, *I. Pet. II.* Filius honorat patrem, & ſervo Dominum ſuũ.

Verum, quia pater & filius, Dominus & ſervus, ſuperior & ſubditus, ſunt adeò *correlativa*, quod uno poſito neceſſe eſt ut ponatur reliquum: Et ideo naturali viciſſitudine *bonus pater* tenetur diligere *filium* ſuum: Unde cœleſtis & ſummus *pater* de filio ſuo legitur dixiſſe: *Hic eſt filius meus dilectus*, *in quo mihi bene complacui. Matth. III.*

Clemens & *pius Dominus* benigne tractat *ſervum* ſuum, juxta illud: *Servus fidelis ſit tibi quaſi anima tua*, *Eſ. XLI.*

Juſtique & *recti Domini* & Superiores *ſubditis* ſuis tam pie quam juſte miniſtrant juſtitiam, clementiam, & æquitatem. Iſti ſunt illi Domini, quibus ſcribit Apoſtolus dicens: *Domini*, *quod juſtum eſt & æquum*, *præſtate ſervis*, *Coloſſ. III.*

Hæc omnia ſcriptura divina conſiderat. Primo enim conſideravit, quomodo jam diu & retroactis temporibus, peccatis hominum exigentibus, forinſecis & partialibus odiis, rapinis rapacibus, & aſperis guerrarum furoribus, maxime *in Italia* miſeranda orientibus, *populus Chriſtianus* fuit in tantum *tribulatus*, conquaſſatus, laceratus & afflictus, quod dici poterant & referri verba Doctoris eximii *Hieronymi*, in *epiſtola* ſua *ad Ellevdorum Epiſcopum* ſic ſcribentis: *Peccatis noſtris barbari fortes ſunt*, *noſtris vitiis Romanorum ſuperatur exercitus.* Et *quaſi hoc non ſufficeret cladibus*, *plus pene bella civilia quam hoſtium mucro conſumſit.*

Infelices nos, *qui tantum diſplicemus Deo*, *ut per rabiem barbarorum illa ira in nos deſaviat. Viginti & eo amplius anni ſunt*, *quibus Romanus ſangvis effunditur. Quot matronæ raptæ ſunt*, *quot virgines violatæ*, *quot ingenua nobiliaque corpora his bellis fuerunt ludibrio? Capti Epiſcopi*, *interfecti presbyteri*, *diverſa clericorum officia deſtituta*, *ſubverſa Eccleſia*, *& juxta altaria Chriſti ſtabulati equi*, *martyrum effoſſa reliquiæ*, *ubique luctus*, *ubique gemitus*, *& plurima mortis imago. Romanus ruit orbis.*

Attamen cervix noſtra erecta non flectitur. Felix, *qui iſta non vidit*, *felix*, *qui non audivit. Nos miſeri*, *qui aut patimur*, *aut fratres noſtros tanta patientes proſpicimus*! *Non amputamus cauſas morbi*, *ut morbus auferatur à nobis.* Hæc Hieronymus.

Et ideo populus Chriſtianus ſic tribulatus, laceratus & afflictus, *peccatum ſuum & cauſas morbi dolenter agnoſcit*, fu-

ſis ad Deum devotis lacrymis oravit, dicens: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam, & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam, & multum lava me ab injuſtitia mea, & a delicto meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & delictum meum contra me eſt ſemper*, Pſ. 51. *Deus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos, da nobis auxilium de tribulatione* Pſ. 59. *Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis, illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri.* Pſ. 56. *Domine, ſalva nos, perimus*, Matth. VII.

Ad has pias & devotas *ſupplicationes afflicti populi Chriſtiani* conditor rerum æternus, cujus pietas, cujus immenſa clementia, cujusve inexplicabilis miſericordia menſuram non recipiunt, & qui, ſi iratus fuerit, miſeretur & parcit, juxta illud Pſalmi: *Iratus eſt, & miſertus eſt nobis*, Pſalmo allegato: De cœlo reſpexit, & miſericordiæ recordatus eſt.

Sigismundus à Deo Imperator conſtitutus, ut pacem redderet.

Quia pro pace cunctis optata populis, pro tranquillitate pariter & *quiete populi Chriſtiani*, ad Romanorum ſublime & celeberrimum regnum, atque ſacrum orbis imperium miſit, tranſtulit & promovit perſonam Veſtram ſanctiſſimam, toti mundo gratiſſimam & acceptam, quæ radio ſplendoris æterni vallata, ſua virtute inconcuſſa procul abjectis operibus tenebrarum, lucem clariſſimam, pacem & quietem jucundam dabit populo Chriſtiano.

Unde merito dici poteſt: *Habitantibus in regione umbra mortis, lux orta eſt eis*, Eſ. XXVI. *Redemtionem miſit Dominus populo ſuo*, Pſ. CX.

Et ideo *Sereniſſime Princeps* & Domine, *Rex invictiſſime*, præmiſſis diligenter attentis atque conſideratis, *Illuſtris Princeps* & Dominus noſter, *Dominus PHILIPPUS MARIA*, *Vicecomes Anglus*, *Dux Mediolani*, *Papiæ Angleriaq. comes*, tanquam bonus & *devotiſſimus filius, tanquam fidelisſimus ſervus, ſervitor atq.* vaſallus, tanquam humilis & obediens *ſubditus veſtræ regiæ atq. ſanctiſſimæ imperialis majeſtatis*, principaliter quatuor facit.

Primo enim *coram veſtra ſanctiſſima regia & imperiali majeſtate* mente & corpore ſe proſternens, cum omni reverentia & devotione *vos* affectuoſiſſime recipit & *recognoſcit in verum, juſtum, & indubitatum Romanorum Regem ſemper Auguſtum*, in ſuum *patrem* dilectiſſimum, & *Dominum* ſemper metuendum, atque *Superiorem* ſuum ſemper honorandiſſimum. Dicens cum ſcriptura divina, mente devota: *Ego ſervus tuus ſum.*

Quæ fuerunt primo *veſtræ regiæ atq. ſanctiſſimæ imperiali majeſtati* propoſita. In quibus quidem verbis *duo* breviter denotantur.

Primo enim notatur *veſtra regia & imperialis dignitas*, ſeu poteſtas ſublimis & alta, orbis univerſi gubernatoria. Et hoc, cum in verbis præmiſſis dicitur: *Domine.*

Secundo notatur veſtri devoti filii & fideliſſimi ſervi, ſervitoris & *vaſalli*, *humilitas*, immenſa dilectionis, fidelitatis & obedientiæ demonſtrativa ſinceritas: Cum ſubditur, *Ego ſervus tuus ſum.*

Dico igitur primo, quod in verbis præmiſſis notatur veſtra *regia & imperialis poteſtas*, ſeu dignitas orbis univerſi gubernativa, cum dicit, *Domine.*

Quod veſtra regia & *imperialis dignitas* ſeu poteſtas ſit *ſublimis & alta*, ex eo probatur: Quia cœleſtis & ſummus Rex omnium Regum, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, vocari voluit *Dominus*, cum Apoſtolis & Diſcipulis ſuis dixit: *Vos vocatis me Magiſter & Domine, & bene dicitis, ſum etenim*, Joh. XIII.

Quod ſit orbis *univerſi gubernativa*, probat veritas Evangelica, ubi legitur: *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis*, Luc. II. Evangelium quoque Johannis, qui ſub grandi & mirabili aquila figuratur, dicit: *Non habemus Regem niſi Cæſarem*, Joh. XIX.

Vos enim eſtis ille *Rex ſemper Auguſtus*, de quo ſcribitur: *Rex unus erit omnibus imperans*, Ezech. XXXIV.

Dicebam etiam, quod in verbis præmiſſis notetur veſtri devotiſſimi filii, fideliſſimique ſervitoris & *vaſalli*, *humilitas immenſa*, dilectionis, fidelitatis & obedientiæ demonſtrativa, cum ſubditur: *Ergo ſervus tuus ſum.*

Bonus enim *filius* & fidelis *ſervus* ſeu *vaſallus* inter cæteras *tres debet* habere *virtutes*.

Pri-

Primo enim debet habere *humilitatem in officio*. Unde dicebat Psalmista: *Vide humilitatem meam*. Et alibi: *Humiliatus sum usquequaq; Domine vivifica me.*

Secundo debet habere *fidelitatem in servitio*, juxta id, quod scribitur: *Esto fidelis usque ad mortem.*

Tertio debet habere *obedientiam efficacem*, juxta illud Evangelii: *Si diligitis me, mandata mea servate.* Joh. XI.

Subsequenter vero vester devotissimus filius, atque fidelissimus servus, servitor & vasallus, *Illustris Princeps, Dominus Philippus Maria, verus Dux Mediolani*, considerans & attendens, quod bonarum mentium est, ibi timere culpas, ubi culpa minime reperitur, si quid forte per ignorantiam, innocentiam, vel aliquam sinistram seu falsam suggestionem commisit vel omisit, quod auribus vestræ regiæ atque sacratissimæ Imperialis majestatis displicuerit, cum omni devotione atque humilitate postulat remissionem, dicens cum Psalmista: *Delicta Domine remove, & ignorantias meas ne memineris Domine.* Ps. XXIIII.

Secundo præfatus servus, servitor & vasallus vestræ sacratissimæ majestatis, *de vestra cunctis salutifera provisione* divinitus ordinata, omnipotenti Deo cum devota cordis affectione refert omnes, quas potest, gratiarum actiones, dicens cum scriptura divina: *Benedictus Dominus Deus, quia visitavit, & fecit redemtionem plebi sua Israel*; Repletusque omni jubilo mentis suæ lætatur, & gaudet, dicens: *Hac est dies, quam fecit Dominus, exultemus & latemur in ea. Rex, in aternum vive.* Jer. XI. *Tu es Dominus meus* Gen. XIV.

Et nonsolum præfatus vester devotus filius, & fidelis servitor, sed *tota Lombardia*, præcipue civitas inclyta *Mediolanum*, lætitia inexplicabili est repleta. Omnes ibidem utriusque sexus & ætatis cujuscunque, quasi divinitus inspirati, sperantes amodo sublatis odiis & guerrarum furoribus jucunda tranquillitate & frui pace gaudent, & una voce proclamant dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Dni* Joh. XII. *Latentur & exultent gentes quoniam judicabis populos in aquitati & gentes in terra diriges.* Ps. LXVI. *Valde mirabilis Domine facies tua, plena est gratiarum* Esteræ XVI. *Dabis nobis pacem quia in te speravimus.* Es. XXVI.

Tertio vero præfatus devotus filius, fidelissimusque servitor, servus & vasallus, Dominus *Philippus Maria, Dux Mediolani*, considerans & attendens, quod juxta doctrinam Apostoli probatio dilectionis est exhibitio operum, se ipsum & omnia, quæ habet, scit, & potest facere, *libere offert ad qualibet mandata vestra sacratissima majestatis*, dicens cum scriptura divina: *Inclinavi cor meum ad justificationes tuas. Qui contradixerit ori tuo & non obediverit cunctis sermonibus, quos preceperis, moriatur.* Jos. XXVI.

Quarto & ultimo, præfatus vestræ sacratissimæ Majestatis devotus filius, atque servus, servitor atque vasallus fidelissimus, Illustris Princeps, Dominus *Philippus Maria, Dux Mediolanensis*, adeo sperat in vestra sacratissima majestate, quod merito dicere potest, & dicit cum scriptura divina: *In te, Domine, speravi, non confundar in aternum.* Ps. XX.

Et ideo firma spe certaque fiducia in mente sua conceptis, se ipsum omnesque suos & sua confidenter & cordialiter recommendando majestati vestræ sacratissimæ, recordatur, & ad vestri memoriam pro *prasentis actus* vera conclusione reverenter deducit, quatuor sacræ scripturæ autoritates, quarum prima est talis: *In conspectu tuo sunt omnes tribulantes me.* Secunda est hæc: *Justus es Domine & rectum judicium tuum.* Unde tertia talis est: *Non habitabit juxta te malignus, neq; permanebunt injusti ante oculos tuos. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Quartam vero & ultimam ponit *Augustinus lib. I. Soliloquiorum*, dicens ad literam: *Iam te solum amo, te solum sequor, te solum quaro, tibi soli servire paratus sum, quia tu juste dominaris, tui juris esse cupio. Jube quaso, atq; impera, quicquid vis: omnia me spero, qua jusseris, esse facturum. Recipe me tuum, clementissime Domine.*

Quam quidem clementiam, & vestram sanctissimam majestatem, ille feliciter servare dignetur, qui est benedictus in secula seculorum. Amen!

JACOBI, Episcopi Laudensis
ORATIO
in Exequiis Cardinalis Barensis
in Constantiensi Concilio
A. 1416. tempore Quadragesimali habita
De honesta Ecclesiasticorum vita.
Ex antiquissimo Codice MSCto
Cæsareo Vindobonensi
Act. C. C. Parte IV, f. 204.
h. t.

Sermo bonus Episcopi Laudensis, quem fecit in Exequiis Cardinalis Barensis.

In MSC. Vind. Dorr.

D*Ispone domui tuæ, quia morieris tu & non vives*, scribitur *Es.* 38. & IV. *Reg.* xx. & *in epistola præsentis diei*, quæ de dicto capitulo Esaiæ est extracta.

Reverendissimi Fratres. Ad eligendum ex præmissis verbis aliqua, quæ sint ad laudem & ad gloriam omnipotentis Dei, suæ dignissimæ matris Mariæ, sanctorum Apostolorum, totius cœlestis curiæ, nec non ad nostram ædificationem, emendationem & correctionem, indigeo speciali assistentia divinæ bonitatis. Quam ut assequi merear, ejusdem Dei genitricis Mariæ precibus, dicamus singuli cum devotione: *Ave Maria.*

Dispone *domui tuæ, quia morieris tu, & non vives*, scribitur, ubi supra. Hæc verba Esaias Propheta de mandato Domini loquebatur ad Ezechiam Regem Judæ, dum ipse Ezechias ægrotavit usque ad mortem, ut patet ubi supra. Et eadem verba nunc congrue diriguntur ad quemlibet vestrum, & omnem hominem in hac mortali vita morbo peccatorum prægravatum. Cuilibet enim tali valde necessarium est, ut disponat de domo sua, ne forte præoccupatus die mortis, quæ infallibiliter veniet, & sæpe improvise, sicut fur in nocte, quærat spatium pœnitentiæ, & invenire non possit.

Sed, Reverendissimi, quæ est ista domus, *domus* nostra, de qua disponere debemus: Certe hæc est *anima* nostra; quæ vere & proprie dicitur domus nostra. Nam quicquid *in illa* habemus, hoc est *nostrum*, sive sit bonum, sive sit malum, & illud non potest à nobis *eripi* contra nostram voluntatem. Sed quicquid *extra illam* habemus, hoc potius est *fortunæ*, quam nostrum, & *potest* à nobis *eripi* contra nostram voluntatem. Sicut sunt divitiæ exteriores, sanitas, pulchritudo, honor, fama, & potentia, quæ omnia in aliorum potestate. Unde legimus de quodam Philosopho, quod amissis omnibus possessionibus suis, amissa uxore, amissis liberis, interrogatus fuerit à quodam, *an aliquid perdidisset?* Cui respondebat: *Nihil perdidi, sed omnia mea mecum sunt.* Ille virtuosus philosophus, quia retinuit illa bona, quæ habuit in anima sua, scil. virtutes & scientias, ideo dixit, nihil perdidi, sed omnia mea mecum sunt.

Et revera qui habet hanc *domum bene dispositam*, ille, & solum ille, est vere felix, vere dives, vere nobilis, & verissime felicior illo, qui abundat in pretiosis ædificiis, in multo thesauro, in multo honore, & magna potentia. De hoc *Valerius Maximus, lib. VII. cap. I.* ponit notabile exemplum de Gyge Rege Lydiæ. Iste Gyges erat Rex famosissimus armis, & divitiis abundantissimus. Et quadam vice visitavit locum, ubi erat oraculum Apollinis. Et ibi sciscitabatur, *an alius mortalium esset felicior eo?* Et ex abdito specu Sacrarii tale recepit responsum, quod *Aglajus Sophidius* esset felicior eo. Iste Aglajus erat homo pauperrimus in rebus exterioribus, qui habitabat in quodam parvo

rure

rure, in quo colebat paucos agellos, de quorum fructibus suam domunculam sustentabat, & licet jam senex esset, nunquam tamen exierat terminos sui ruris, sed inter septa ejus semper permansit. Iste in felicitate prælatus est illi ditissimo Regi. Nam *licet pauca haberet, de illis tamen valde contentus erat.* Et sic non inflavit eum superbia, non corrosit invidia, non irritavit intemperantia, non inquietavit avaritia, non ad insanam hominum opinionem vivere studuit, sed naturæ legibus se subjecit: quę natura in modicis est contenta: Ubi mala consuetudo, quæ tandem bonam naturam pervertit, non fecit eum voracem.

Imo, proh dolor! *natura* in nobis omnibus adeo *vorax* effecta est, quod vix omnia, quæ apportari possunt de mari, de terra, & de sylvis, ac nemoribus, sufficiunt pro ejus repletione. Quot incommoda, quot molestiæ, quot gravamina, quot sollicitudines, quot ægritudines per hoc in nobis pullulent, vix sermone poterit explicari.

Ex his sequitur, quod ille *non* est *censendus miser*, qui non multa possidet, qui non multa fercula degustat, cujus domus non fulget pretiosa structura, vasis aureis, argenteis, ac omni alia cara supellectili. Vel etiam qui multa possidet bene acquisita, & illa male dispensat, quærendo per illa suam voracitatem, suam lasciviam, & humanam gloriam.

Pro quo attendite, Reverendissimi fratres, illud, quod Dominus noster Jesus Christus per servum suum Johannem scripsit Episcopo Ecclesiæ Laodicensis, ut habetur *Apoc. III.* ubi sic scribit: *Dicis*, scilicet, Episcope, *quod dives sum, & locupletus sum, & nullius egeo. Et nescis, quia tu es miser, miserabilis & pauper, cæcus & nudus.* Ecce quamvis iste Episcopus abundaret in bonis temporalibus, tamen scribitur *miser, miserabilis & pauper, & nudus*, ex defectu bonorum spiritualium, & *cæcus* ex defectu veræ cognitionis.

Attendite & illud, quod scribitur *Luc. XII.* de quodam divite, qui sic loquebatur ad animam suam: *O anima, habes multa bona, reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, & epulare.* Dixit autem illi Deus: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te. Quæ autem parasti cujus erunt?* Quasi dicat: Hoc ignoras. Subdit textus Evangelii: *Sic est, qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives. Hæc ibi.*

Ex quo sequitur, quod *non expedit* nobis *gloriari de divitiis* nostris, vel etiam de quibuscunque *bonis transitoriis.* Quia *nescimus, quid futura parat dies.*

Legimus enim, quod ille magnus Rex Nabochodonosor deambulabat in aula Babyloniæ, & ait: *Nonne est hæc Babylon civitas magna, quam ego ædificavi in domum regni in robore fortitudinis, & in gloria decoris mei?* Et cum sermo adhuc esset in ore ejus, vox de cœlo ruit super eum dicens: *Tibi dicitur, Nabochodonosor Rex, Regnum tuum transit à te, & ab hominibus ejicient te, & cum bestiis atque feris erit habitatio tua, fœnum quasi bos comedes & septem anni numerabuntur super te, donec scias, quod dominetur excelsus in regno hominum.* Ista scribuntur Dan. IV. Et omnia fuerunt impleta super Nabochodonosor, ut patet ibidem.

Quapropter Reverendissimi fratres, *non debemus quærere felicitatem vitæ nostræ in pretiosis structuris* domorum nostrarum materialium, in pretiosa supellectili, in magnis thesauris, in humana laude: Sed potius in bona & congrua structura nostra *domus interioris*, quæ est *anima nostra.* Sequimur consilium ipsius Philosophi venerabilis *Senecæ*, sic nos docentis: *Fac ut, qui domum tuam materialem intraverit, plus de te quam supellectili tua admiretur.* Hoc est: Sic vive, ut, qui intraverit domum tuam, plus miretur de tua laudabili vita, quam de tuis divitiis.

Attendamus etiam ad metra illius egregii metrificatoris *Gamfredi Anglici*, quibus sic inquit:

Si bene successit, non prima sed ultima specta.

A casu describe diem, non solis ab ortu.

Et infra:

Nulla fides rerum, sequitur post bella venenum.

Et claudit nox atra diem, nebulaque serenum.

Attendamus igitur cum omni diligentia, quomodo omnes beatitudines, ad quas noster fidelissimus Magister Jesus Christus nos invitat per Evangelia sua, respiciant *bonam dispositionem nostra domus interioris*, quoad *mansuetudinem*, quoad *justitiam*, quoad *patientiam*, quoad *pietatem*, & spiritus paupertatem. Et nulla illarum consistit in pretiosis domibus, in nobili supellectili, in magna fama, vel in numerosa familia.

Audire autem placeat, quæ sunt *requisita ad bonam dispositionem* domus hujus nostræ, *domus interioris*, ut illa quæramus, pro illis sollicitemur.

Certe ad hanc ex parte structuræ ejus requiritur, & *primò*, quod *sit ædificata super firmam petram*, quæ est *Christus Dominus*. Quia secundum Apostolum *I. Cor. III. Fundamentum aliud nemo ponere potest præter id, quod positum est, quod est Christus JEsus*.

Requiritur *secūdo*, quod sit *cincta muro, constantia & fortitudinis*, ne excutiatur per tentationum jacula.

Requiritur *tertio*, quod sit *bene purgata à peccatorum sordibus*, ne in ipsa aliquid inquinatum, offendens oculos divinæ majestatis, inveniatur.

Requiritur *quarto*, quod sit *respersa virtutum floribus*, ut ab ipsa in omni loco erumpat bonus odor *fidei*, *spei*, *charitatis*, *justitiæ*, *pietatis*, & cæterarum *virtutum*. Ut sic dicere possimus cum Apostolo, *Deo gratias qui semper triumphat nos*, id est, triumphare facit nos, *in JEsu Christo, & odorem notitia sua manifestat per nos omni loco*, scribitur *II. Cor. II.*

Requitur *quinto*, quod hæc domus nostra sit constructa, sit disposita, ut dicendum est, sit *tecta per humilitatem*, ne per dicta quæramus humanā laudem, vel erigamur in superbiam. Quam artem tegendi docet nos ille cœlestis Architectus Jesus Christus *Matth. XI.* dum inquit: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.*

Deinde aliqua requiruntur ad *dispositionem* dictæ *domus, ex parte sua gubernationis*. *Primo*, quod ipsa *ratio*, cujus est gubernare hanc domum, sit *recta, prudens & discreta*. Ne dictam nobilem structuram, quæ in quolibet, qui sine sanctificatione baptizatur, sine magisterio construitur, vilipendat, parvipendat, & per contemtum vel negligentiam destruat. Ne etiam male de rebus judicans, quod est malum commendet ut bonum, & quod est bonum, vilipendat ut malum.

Et proh dolor! *multi faciunt*, quod plerumque *contra propriam conscientiam*, Id laudare volunt, quod est vituperabile, & illud vituperare, quod est laudabile: Hæc facientes vel causa *facinoris*, vel *rancoris*, vel *invidiæ*, vel *avaritiæ*, vel *adulationis*, vel *superbiæ*, ut aliquid fecisse videantur. Attendant illi, quod *va illis, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, amarum dulce, & dulce amarum Es. VII.*

Requiritur *secundo* ex parte gubernationis hujus domus, quod ipsa *voluntas*, quæ etiam est particeps in principatu hujus domus, *non sit nimis reflexa super se*, sed etiam sit *affectata ad bonum commune*, seu *ad rem publicam*, ut illa non negligatur. Et quamvis omnis homo ex obligatione naturali obligetur ad procurationem *boni communis* in communitate, in qua degit; Nos tamen *viri Ecclesiastici* ad hoc strictius obligamur, quod omnia negotia Ecclesiæ nostræ fideliter agamus, attente pensemus. Ab his nullus rancor, nulla indignatio, nulla offensio, nulla parvipensio, nulla derisio, nulla pigrities nos retrahere debet. Et revera *malitiosa mentis est, qui injuriam sibi a persona vel personis illatam nititur vindicare per negligentiam communis boni*, ad cujus procurationem non solum omnis justa lex, sed & proprium ipsum obligat juramentum.

Sed quia Sermo prohibet, ne de singulis necessitatibus Ecclesiæ nostræ in speciali pertractem, convertam me ad loquendum paulisper *de divino officio & servitio, ad quod peragendum pie & devote*, cum omni reverentia Dei & sanctorum ejus, tenemur esse intenti. Ad hunc finem etiam nostra est domus solenniter constructa, est magnifice dotata, & propter hunc finem *Ecclesiastica beneficia* nobis sunt *collata*. Ac per eundem finem quotidie suscipimus pro nostra sustenten-

stentatione *spiritualia stipendia*.

Est igitur *primo* notandum, quod non est licitum nobis *infra officium vacare colloquiis, cachinationibus, & jocis*. Et magis peccamus, si hoc facimus infra missam. Et adhuc magis, si post inceptionem præfationis. Nam tunc celebrans missam nos alta voce hortatur ad erigendum sursum corda in Deum, dicens: *Sursum corda*; Nosque sibi respondemus, & utinam vere, *Habemus ad Dominum*. De ipso scribitur in Decreto, *de consecratione, d. 1. III. capitulo*, Quando sic sacerdos ante orationem, sive canonem, præfatione præmissa, præparat mentes, dicendo: *Sursum corda*: Et dum respondet plebs: *Habemus ad Dominum*: Admoneatur, nihil aliud se quam Dominum cogitare debere, & sic claudatur contra adversarium pectus, & soli Deo pateat. Hæc ibi.

Secundo est notandum, quod, *quando legitur Evangelium Christi*, tenemur *reverenter stare* in conspectu Evangelii, & illa dominica verba attente audire, *ad illam partem, in qua legitur Evangelium, nos vertere*.

Decens quoque est, quod *cum pollice imprimamus signum sanctæ crucis*, primò *fronti*, ad insinuandum, quod crucem Christi non erubescamus, secundo *ori*, ad insinuandum, quod velimus audacter & publice confiteri, dicendo cum Paulo: Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi; Tertio *cordi*, ad insinuandum, quod velimus Christum semper in nostro corde gestare. Et de ista materia habetur, *De consecratione d. 1. III. cap. Apostolica*, & in *glossa* ejusdem.

Debemus etiam, *dum legitur Evangelium*, reverenter nostra *capita detegere* ad reverentiam illorum sanctissimorum verborum, ad insinuandum, ut dicit quoque glossa, ubi supra, quod omnia velamina legis veteris Evangelica prædicatio removet. Et quicunque istud ex contemtu omittit, valde graviter peccat.

Tertio est notandum, quod nos viri Ecclesiastici teneamur cum diligentia *frequentare chorum*, & *quotidianis officiis ibidem interesse*, Nisi quando legitimum impedimentum nos excusat. Et ad hoc præsertim tenemur *in diebus festis*, propter varias causas, & præcipue propter duas. Quarum prima est, quia dies festi adinventi sunt, quod in ipsis homines vacent divinis laudibus, orationibus, & contemplationibus. Istud originaliter *Exod. II.* ubi dicit Dominus inter cætera præcepta: *Memento, ut diem sabbati sanctifices*. Præcipitur etiam in plurimis constitutionibus summorum Pontificum & conciliorum.

Secunda causa est, *ut vitetur scandalum* in populo, hoc est, ne populus scandalizetur in nostra negligentia. Quis dubitat, populum valde scandalizari, dum in diebus festivis Christicoli confluunt, secundum suam laudabilem consuetudinem in magna multitudine ad Ecclesiam, & *pauci ex nobis, qui stipendiati sumus ad frequentandum Ecclesiam, ibidem comparent*. Ipsi mane congregantur, *major pars ex nobis vix incipit serpere versus chorum, more testudinis*, jam divino officio pro medietate peracto. Sed timeo, quod sic serpendo non introibimus cum sponso ad nuptias, sed cum pigris virginibus excludemur.

Dolenter referrem, nisi offendere timerem: Sed conceptum sermonem quis continere potest: Quod *nos clerici debemus esse exemplar laicorum, ut vitam & mores suos emendarent*. Jam citò *nobis opus est, ut accipiamus exemplum vivendi ab eis*. Nonne magis moraliter, magis seriose, magis composite, magis devote, & reverenter se gestant in Ecclesia, quam nos? O dolor, o plus quam dolor! quod Christi sponsa prælecta, mater Ecclesia, *per nostram dissolutionem & vanitatem* ita deturpatur.

Propter quod, hoc etiam Deo permittente, & suam defensionem detrahente, multa mala nos involvunt. Nam ut flebilis nos docet experientia, jam fere omnes Principes, barones, milites, cives & clientes, servi & liberi, nos persequuntur, nobis detrahunt, nos deplumant, nos despiciunt. Et si in his angustiis constituti clamemus ad Dominum pro auxilio, quid nobis respondebit: *Misereri nequeo, quia pœnitere non vultis*. Tollite vos causam, sive *malam*

veftram vitam, quantum in vobis fuerit, & ego tollam effectum, five hanc veftram perfecutionem.

Veruntamen, Reverendiffimi fratres, ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies falutis, *emendemus in melius, quod ignoranter peccavimus.*

Superiores noftri tamen hoc attendant, quod, licet laudabile fit, effe patientem in propriis injuriis, tamen Dei injurias diffimulare nimis impium eft, ut dicit *Chryfoftomus homil. VII.* Operis jufti exemplum habemus in *Mofe*, qui, quamvis mitiffimus effet, ut de eo fcribitur *Exod. XII.* tamen idololatriam filiorum Ifrael graviter vindicavit, & propter illam occidit quafi viginti tria millia hominum *Exod. XXXII.* Aliud exemplum habemus in *Elia*, qui, ut legitur *IV. Reg. Cap. I.* Cum Rex Samariæ Ezechias mififfet ad eum quinquagenarium & quinquaginta milites cum eo, dicentem fibi fedenti in vertice montis: *Homo Dei, Rex præcipit, ut defcendas.* Refpondensq; Elias dixit quinquagenario: *Si homo Dei fum, defcendat ignis de cælo & devoret te, & quinquagintà tuos.* Et ita factum eft. Et hanc vindictam non petiit Propheta propter injuriam fibi illatem, fed *Deo, cujus cultus fpernebatur.* De hac materia multa pulchra fcribuntur ex plurimorum fanctorum autoritatibus *23. q. 4. In multis, c. II.*

Quarto eft notandum, quod illi, qui inter nos, funt *facerdotes*, debent ad hoc effe intenti, quod *aliquoties celebrent miffas.* Quia illi, qui, non prohibiti, omittunt, graviter peccant, tum *primo*, quod abscondunt talentum Domini fui in terra; tum *fecundo*, quia dum crefcunt dona, rationes etiam crefcunt donorum; Tum *tertio*, quia videtur eis hoc effe præceptum per illa verba Chrifti, ad fuos Apoftolos & difcipulos ac eorum fucceffores directa: *Hoc facite in mei commemorationem*, quæ fcribuntur *Luc. XXII.* Audire autem placeat, quid de hoc dicat *Ambrofius.* Ille dicit fic, dirigendo verba fua ad Chriftum: *Grave eft, quod ad menfam tuam mundo corde, & innocentibus manibꝰ non venimus. Sed gravius eft, dum peccata metuimus, & facrificium non reddimus.*

Sed quæreret aliquis, an ergo potius debeat celebrare in peccato mortali, quam omittere miffam? Certe potius deberes abftinere a celebratione miffæ, quam celebrare in peccato mortali. Sed tamen hoc grave peccatum eft, quod tu non vis deteftari hoc peccatum, ut celebrare valeas. Et gravius peccatum eft, omnino a celebratione abftinere, quam celebrare in peccatis venialibus. Quæ peccata venialia haud cordis munditiam tollunt & de mente innocentiam. Et hoc videtur Ambrofio.

Nam quid eft dicere hoc? *Volo effe facerdos, & frui honore & privilegio facerdotali, frui emolumentis & proventibus dignitatum, vel parochialium Ecclefiarum*, & nolo vel timeo celebrare. Si vis vivere de altari, fervi altari.

Requiritur *tertio* ex parte gubernationis hujus domus interioris noftræ, quod *familia* ejus, five *vires* ejus *inferiores animæ*, quæ funt ficut familiæ rationis & voluntatis, & præfertim *appetitus fenfitivus*, ipfi *rationi obediat.* Iftud patet *Gen. IV.* ubi fcribitur, quod Dominus dixit ad Cain: *Super te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi.*

Ifta difpofitio laudabilis proh dolor multum deficit in nobis. Quia nolumus fequi rectam rationem, quæ femper tendit ad optima, *I Ethic.* Qui fequimur *concubinas fenfuum*, & quærimus noftram principalem delectationem in talibus actibus, in quibus affimilamur brutis & beftiis, ut *in gulofitate, & lafcivia carnis.* Non attendimus, quod talem felicitatem eligendo nomen hominis jufte perdimus, & nomen beftiæ acceptamus. Pro quo accedat illud, quod legimus de Diogene Philofopho. Hic quadam vice intravit civitatem Athenarum, alta voce clamando: *O homines convenite!* Tandem unus de populo fibi refpondendo dixit: *Nonne vides hic magnam multitudinem hominum?* Cui dixit ille Philofophus: *Non vocavi iftos, fed homines. Ifti non funt homines, fed beftiæ.* In quibus verbis innuebat, quod illi ibidem congregati *propter vitam fuam beftialem* potius effent dicendi beftiæ, quam homines. Et propter hoc ille gloriofus Philofophus Ariftoteles inter

inter cætera sic scribit ad magnum Alexandrum: *O Clemens Imperator, noliti inclinare ad coitum mulierum. Quia coitus est quædam proprietas porcorum. Et quæ gloria est illud, si exerces vitium bestiarum, & actus brutorum.*

His attentis, Reverendissimi fratres, ad recuperandum & servandum nostrum *nobile nomen humanitatis*, declinemus ab hac via lubrica, quæ non est via ducens nos ad regnum. Eò quod fornicatores & ebriosi sunt de illis, qui non possidebunt regnum Dei *I. Cor. VI.* Præeligamus viam solidam *castitatis* & parsimoniæ, in qua pedes nostros firmius figere possumus ad scandendum in montem Dei. Consideremus, quod modicum vitæ restat nobis, & forte minus, quam credimus. Conservemus saltem illud in *sobrietate* & *castitate*. Dicit enim nobis Apostolus *I. Cor. VI. An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quod habetis à Deo, & non estis vestri. Emti enim estis pretio magno. Glorificate ergo & portate Deum in corpore vestro.* Iste textus Apostoli præcipue tangit nos *viros Ecclesiasticos*. Nam nos non sumus nostri juris, sed Dei, cujus servitio sumus mancipati.

Ergo, *o clerice*, si non parcis tibi propter te, parce tibi propter Deum, cui valde indigne famularis, quamdiu in tali lubricitate converfaris.

Circa hanc materiam pauca in particulari sunt notanda. *Primo*, quod licet omnis *fornicatio* à quocunque, habente usum rationis, committatur, mortale peccatum existat, *magis* tamen *peccat ille, qui de Ecclesiasticis stipendiis vivit*, & magis, si sit in sacris, & de tanto gravius, de quanto fuerit in ordine altiori. Omnis enim recipiens ordinem sacrum, implicite saltem committit votum continentiæ. Ordo enim sacer etiam cum propria uxore prohibet commisceri.

Secundo notandum, quod, licet graviter peccet sacerdos, cum quacunq; muliere fornicetur, longe gravius tamen peccat, si fornicatur cum sua filia spirituali, hoc est, cum illa, quam baptizavit, vel cujus confessionem audivit ut patet ex *c. Omnis. 3. q. 1. & ex c. sequenti:* Ubi Papa pro tali excessu gravem pœnitentiam decernit infligendam, scilicet 15. annorum, si Episcopus existat, & 12, si sit simplex presbyter, quod si crimen publicum sit, deponatur.

Tertio notandum, quod *sacerdotes, si fornicationem commiserunt*, debent omnino per tempus abstinere ab oblatione corporis & sangvinis Domini, seu à celebratione missarum. Patet istud. Nam in veteri lege sacerdotes, dum pertinebat ad eos secundum vices suas, ut ingrederentur domum Dei, ad offerendum sacrificia, abstinebant etiam à propriis uxoribus. Sed sacrificium, quod sacerdotes novæ legis offerunt, est incomparabiliter dignius. Ergo sacerdotes novæ legis, dum sunt maculati per fornicationem, debent rationabiliter per tempus ab oblatione tam sancti sacrificii abstinere. Etiam *olim in Ecclesia, quando sacerdotium & matrimonium simul stabant*, oportebat sacerdotes illos tunc, quando altari servire debebant, continentes esse à propriis uxoribus. Ergo à fortiori debent novi sacerdotes post commissam fornicationem ab altari se abstrahere per tempus.

Sed per quantum tempus? Hoc definire nescio. Olim servabatur circa hoc magnus rigor, ut *in Decretis di. 32. in cap. Presbyter.* Nam post *magnam pœnitentiam decem annorum* sacerdos, si fornicationem publicam fecit, permittebatur venire ad pristinos honores. Et finito primo anno & dimidio, admittebatur ad perceptionem corporis & sanguinis Domini, ne induresceret. Sed tantus rigor hodie non servatur.

Sed tamen hoc attendamus, quod in quodam concilio ordinatum fuit, ut habetur in *decretis de Cons. di. 2. cap. Omnis homo ante sacram communionem abstinere debet à propria uxore, tribus aut quatuor, aut quinq; aut sex diebus.* Et ista ordinatio reputatur consilium, quando commixtio cum uxore fieret, præcipue gratia generandæ prolis: tamen censetur peccatum, quod si commixtio fieret causa satiandæ libidinis, Cum ergo for-

fornicatio fieret causa satiandæ libidinis, ad minimum sacerdos deberet post fornicationem tot diebus abstinere.

Quarto est notandum, quod *diaconi* & *subdiaconi* post commissam fornicationem etiam debent aliquanto tempore abstinere à ministerio altaris, ob reverentiam sacramenti. Istud expresse discitur ex *decretis d.* 31, in pluribus capitulis, & ex *capite Proposuisti, d.* 82. Ubi illis, qui debent ministrare altari, præcipitur, continere se etiam à propriis uxoribus.

Tot ergo & tanta sunt dicta de bona dispositione domus nostræ interioris, sine qua, etsi omnia alia habuerimus, sumus velut æs sonans, & cymbalum tinniens, & vanum est omne, quod vivimus. Bene ergo nobis consulitur, dum in themate assumto nobis proponuntur: *Dispone domui tuæ.*

Et licet plures sint causæ, propter quas hæc dispositio est nobis necessaria, una tamen magna causa in themate subjungitur, cum dicitur: *Quia morieris tu & non vives.* In quibus verbis insinuatur, quanto periculo nos exponimus, cum dispositionem istam negligenter deserimus. Nam infallabiliter moriemur, & non sumus certi de aliqua mora in vita præsenti. Ergo periculo expectamus, *differendo pœnitentiam in crastinum*, vel in quodcunque tempus futurum. Nam si anima nostra morte præventa separata fuit à corpore, adhuc indisposita existens, nunquam postea disponetur. quia tunc non erit amplius loc' fructuosæ pœnitentiæ. Et sic nunquam induetur veste nuptiali, sine qua nequit ingredi ad cœnam nuptiarum agni, & ultra hoc detrudetur in profundum inferni, passura pœnam acerbissimam, nunquam finiendam. Et dicit beatus *Augustinus libro* suo *de pœnitentia*, quod multa sunt, quæ impediunt languentem & retrahunt, & periculosissimum est, interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Videmus namque ad experientiam, quod aliqui subito suffocantur, alii perdunt usum rationis, alii tantis doloribus gravantur, quod tota eorum mens rapitur ad dolores, & non sinitur tendere in Deum. Alii tot occupationibus circa dispositionem bonorum suorum temporalium involvuntur, quod de animæ salute cogitare non permittuntur. Ut beatus *Augustinus* innuit ubi supra.

Adhuc ad veram pœnitentiam requiritur unum, quod rarum est in illis, qui usque ad articulum mortis differunt pœnitentiam, scilicet, quod *peccator doleat de peccatis*, non principaliter timore pœnæ, sed *affectione*, quam habet *ad Deum*, ut scilicet habeat respectum ad divinam majestatem, bonitatem, patientiam & longanimitatem, quæ in se est res nobilissima, & humano generi contulit tam excellentia beneficia, & *doleat de hoc, quod tantam majestatem & tam nobilem rem contemsit*, & res vilissimas adamavit, doleatque de hoc, quod de illis excellentibus beneficiis, de nobili creatione, de periculi liberatione, de benigna conservatione, & aliis innumeris beneficiis ingratus extitit. Qui sic facit, ille jam non tantum, nec principaliter pœnas timet, sed suum gloriosum Dominum offendisse deflet. Cui talis pœnitentia contingit, etiam in fine vitæ, de illo desperandum non est. Hoc ponit beatus Augustinus finaliter ubi supra.

Quapropter, Reverendissimi fratres, *non differamus pœnitere de peccatis nostris*, propter supradicta pericula quæ sunt omnium periculorum maxima. *Non expectemus serotinam pœnitentiam*, quæ sæpe, ut audistis, est imperfecta, sed statim in hoc quadragesimali tempore veram pœnitentiam peragamus eleemosynis, jejuniis, & devotis orationibus. Nemo se excuset per impotentiam. Quia satis potentes erimus, ad hoc vocati. Nemo est inter nos omnes, si lucrari posset mille florenos, quin horas quadragesimales diligenter & distincte observando, & singulis secundum ordinationem Ecclesiæ jejunando, libenter hoc vellet implere, & cum lætitia adimpleret ob spem præmii promissi. Si igitur tunc posset, & modo poterit, si velit.

Tendamus etiam, Reverendissimi fratres, ad observationem fraternalis *concordiæ*. *Excutiamus* latentia *odia*, si quæ

quæ ſunt inter nos. Ut illa ſancta & ſalubris exhortatio, quæ per totum in Completorio ruminatur, hæc ſcilicet: *Pacem & veritatem in juſtitia diligite in vobis*, ſuo effectu non fruſtretur, ut & hanc pacem habendo, Eccleſiam nobis commiſſam tam in ſpiritualibus, quam temporalibus diligentius & jucundius gubernemus, & ſic ad ſocietatem cœleſtium civium ſub ſumma & perpetua pace viventium concedere valeamus, adjuvante gratia atque miſericordia Domini noſtri Jeſu Chriſti in ſecula benedicti Amen.

ANTONII DE MERCEDE
Alphonſi Regis Arragoniæ ad Conſtantienſe Concilium Legati
PARENTATIO
Habita in Exequiis Ferdinandi Arragoniæ Regis Conſtantiæ, in Concilio,
A. 1416. *d.* 30. *April.*

Ex Codice MSC. Lipſienſi.

In MSC. Lipſ. REx verò lætabitur in eo, pſalm. LXII. Reverendiſſimi Patres & orthodoxi Domini.

Indeſinenter uberrimos in fletus prorumpere & lacrymas inceſſatas, certiſſimè exiſtimaſſem, in *occaſu tam lugubri Sereniſſimi Principis*, niſi me revocaſſet illa Divi *Auguſtini* ſententia, quâ *Libro de conſolatione infirmorum* ſic ait: *ô mors deſiderabilis, ô mors malorum omnium præſentium finis, ô mors, laborum noſtrorum omnium initium quietis! Quis cogitare queat tuarum beatitudinum utilitatem. Nam male mori Chriſtianorum non eſt; Bene autem mori, vivere cum Chriſto eſt. Quisnam mortis narrare benefacta ſufficeret, quæ nos cum Chriſto glutinat, quæ finis eſt præſentis miſeriæ, auctrix atq; initium felicitatis æternæ. Vale igitur, mors dilectiſſima, confitebor, quod ſi poſſem te amplecti, libenter deguſtarem & ultro me ſubjicerem.* Conſideraverat namque Auguſtinus, quod tantam gratiam Deus fidei Chriſtianæ conceſſit, ut mors, quam in ſe conſtat eſſe contrariam, inſtrumentum fieret, per quod tranſiremus ad vitam. Sanè itaque non horrendum, ſed glorioſum atque beneficum morituris, ſe cognoſcere, mortem prævidere, intrepide expectare, & feliciter ſumere: Non his quidem, quorum cum vita omnia exſtinguuntur, ſed his, quorum laus à memoria recedere non poteſt.

Hanc quoque ſententiam *Tullius* ſenſiſſe videtur *de Tuſcul.* Ubi: *Tota Philoſophorum vita commendatio mortis eſt.* Nam quid aliud agimus, cum à voluptatibus corporis & à republicæ negotiis animum revocamus, niſi ipſum ad ſeipſum advocamus? Maximeque à corpore ſecernere, nihil aliud eſt quàm mori diſcere. Hoc ergò, mihi crede commentemur, noſque à corpore ſejungamus, & mori conſueſcamus. Meditatum igitur debet eſſe ab adoleſcentia, ut *mortem negligamus & mori conſueſcamus.* Sine qua meditatione tranquillo animo eſſe nemo poteſt, cum certiſſimè moriendum ſit. Sapientiſſimus quisque *æquo animo moritur*, nec eum vixiſſe pœnitet, qui ita vixit, ut ſe natum æſtimet.

Et ex hac vita diſcedit tanquam ex hoſpitio & non ex domo. Commorandi enim diverſorium natura nobis dedit, & non permanendi: Verba ſunt *ejusdem* Tullii, *Libr. de Senect.*

Idem etiam ſenſit Triſmegiſtus Mercurius ad Æſculapium, cum dicebat: *Nos piis votis* optamus, ſi divinæ pietati placeat, *ut* mandana cuſtodia abſolutos ſuperioris *partis* naturæ reſtituat. Hæc quidem eſt merces, pie ſub Deo, diligenter in mundo, viventibus.

Et dein concludit *Tullius, L. II. de Tuſc*, quod ſapiens mortem non timet: non quia mori neceſſe eſt, ſed, quia mors nihil habet, quod ſit horrendum, mor-

mortem non timet, quæ magnum præſidium ad beatam vitam comparat.

Cum itaque hic *Rex ſereniſſimus*, *cujus exequiis* devotè *inſiſtimus*, virtuoſiſſimè vixerit, moriturum ſe cognoſcens, *mortem* præſtolatus *meditatusq;* fuerit, & juxta meritum Altiſſimi eam devotè feliciterque ſuſceperit: Meritò verba præmiſſa de eo repetere poſſumus, Videlicet, quòd *hic Rex laudabiliter moriens* lætabitur in Deo.

In quibus *rex iſte Sereniſſimus* commendabilis plurimum perhibetur, *ex vita* pariter & *morte*. Primo *ex vita*, tanquam *Princeps virtuoſus* & ſublimis, ſecundò *ex morte*, tanquam ſupplex glorioſus & elatus. *Primum* probat ſolium, cui præfuit rectiſſimè, velut *Rex*. *Secundum* notat gaudium, quod invictiſſimum. Ideo: *Lætabitur in Deo*. Nam in ſolio reſplenduit uti jubar virtutum plurium, ſed in gaudio jam quieſcit in ſpe ſalutis hominum.

Primò itaque *ex vita* commendatur iſte *Chriſtianiſſimus Dominus* tanquam *Princeps* virtuoſus & ſublimis. Ideo dicitur *Rex*. Quod indicat ſolium cui rectè tanquam Rex præfuit rectiſſimus, in quo ſplenduit velut jubar, virtutum plurium. Sicut enim *Rex virtuoſus* & ſapiens fuit *ſtabilimentum ſui regni* & populi, *Sapient. IV.* Dederat namque illi Dominus ut alteri Salomoni *prudentiam* & ſenſum, id eſt *ſapientiam & virtutem*, ut poſſet regnum imo regna regere ſibi commiſſa, ut ſcribitur 3. *Reg. XXI.* Nempe, ſicut inquit *Iſidorus libr. III. de S.B.* Reges non à regnando, ſed à *rectè regendo* vocati ſunt. Ideoque *rectè faciendo* regis nomen tenetur, ſed errando amittitur.

Recte ergo illi *reges* ſunt, qui tam *ſemetipſos* quam *ſubjectos bene regere* noverunt. Regimen quidem à ſui rectore ſumſit exordium. Propterea is benè poterit *alios regere*, qui non modo *verbo*, ſed *facto* novit *ſibimet imperare*, *& ſe virtuti ſubdere*, & legibus rationis & diſciplinæ.

Unde *Seneca* in Prov. inquit: *Vis regnum? Do tibi magnum: Rege te ipſum. Apud enim antiquos non ditior, non fortior, non major, ſed melior eligebatur. Si vis itaq; omnia tibi ſubjicere, te prius ſubjice rationi. Multos reges, ſi illa rexerit. Ab illa diſces, quid & quemadmodum regere debeas.* Sic nempe mirabiliter conditi fuimus, ut ratio animam & anima corpus poſſideant. Jus verò animæ corporis poſſeſſione repellitur, ſi non prius anima à ratione poſſidetur. Unde ſciendum, quod *ratio* eſt *velut lux* & vis principalis in anima, quæ cognoſcit & dirigit. Cognoſcit, quid bonum & malum, & dirigit, cum judicat bonum debite peragi, & malum penitus declinari. Cum autem, quid judicaverit, appetit, liberum arbitrium nominatur. Hujus quidem duæ ſunt partes, ſuperior una & inferior altera. Prima divinis & æternis intendit, ſecunda de terrenis & tranſitoriis judicat & diſponit. Rurſus ſuperior evidentias accipit per leges divinas, ut Dei præceptis aſſentiat, ſed inferior per humanas diſciplinas, ut ſibi aliisque provideat. Unde ſecundum ſe ſemper ad bonum monet & provocat, è contra vero malum abhorret & recuſat. Hæc, quæ eſt in noſtro microcoſmo, totius regiminis obtinet principatum, & ſemper ad optima deprecatur. Quoties enim homo ſine ratione perit! Quia omnia recta, juſta, honeſta, bona & ſancta, ſemper ſunt *conſona rationi. Maximum* ideò *munus eſt animi, ratione bene uti*. Unde *Tullius de Tuſculanis* in *quarto: Bene adhibita ratio cernit peroptimum: Neglecta vero multis implicatur erroribus.* Propterea nil rectum ſine *ratione* fieri poteſt. Nam hæc eſt tanquam ſummi regis Vicaria, pars Divini ſpiritus, in corpus humanum immerſa. Quæ bona tenet, prohibita reſpuit, mentem ream accuſat ex crimine, læſam conſcientiam ſtimulat, in offenſis ac inhoneſtis actibus ſemper ſua contradictione reſiſtit. Et ſicut cunctis nefariis repugnat, ſic quoque juſta approbat, recta deſiderat, æqua præcipit, & hominem tanquam regina in omnibus regulat, & reformat. Hæc eſt lux, quæ à lege qualibet debet maximè relucere. Cum *in regimine debitus ordo* adhibendus in rebus, *non* erit utique rectum regimen ſine debito ordine. Nec utiq; *debitus ordo* poterit eſſe ſine *recta ratione*, cùm omnia regalia jura, ſtatuta, edicta atque decreta, ſive leges ſive

sive sanctiones, non sunt nisi tyrannides, quando videntur à rectæ rationis tramite deviare.

Non igitur regibus omnibus convenit principatus, sed solum his, qui ratione & sapientia perlustrantur. Quod rectè censuit *1. Politic. Aristoteles*, dicens: Is in cunctis naturalibus est Princeps, qui potest mente & ratione providere. Pulchrum est namque nomen Regum & illustre, sed *officia difficillima*, si rite gerantur. Alioquin periculosa prorsus atque mortifica. Sola namque *virtus rationis* vel prudentia fuit, quæ primitus homines regia nobilitate dotavit. Cùm enim omnes homines ejusdem essent generis, inter eos servos Dominosque distinxit. Et si decet principem omnium membrorum vigere & *sensuum viribus*, multò magis convenit eum *ratione, sapientia* & *animi* præesse *virtutibus*.

Cùm etiam *animus* locum principatus atque recti regiminis in nobis obtineat, quia dux atque imperator vitæ mortalium *animus* est:

Quam ob rem regem illum Principatus glorificat, quem non fortuna aut lubricus vulgi favor, vel indocta multitudo, sed ratio & sapientia illustrant. Unde nihil est quod luce clariore præfulgeat, quàm *ratio* & *animi clara virtus in Principe*.

Sic decrevit *Aristoteles lib. Polit.* cum dixit, quod multorum sunt naturaliter *Domini*, *qui se ipsis rationabiliter & virtuosè utuntur*.

Quantum autem hic illustrissimus *Princeps*, *cujus felicem obitum devotè recolimus*, fuerit *ratione dotatus*, perlustratus *sapientia & justitia*, *fortitudine* ac cunctis *virtutibus* redimitus, certè ejus testantur facta illustriora, declarant ejus virtutes innumeræ, proclamant gloria & fama clarissima, toto jam terrarum orbe diffusa. Nulla quippe potuit eum passio vincere: Non subitus motus, non iræ impetus potuit eum retrahere à justo dictamine rationis. Nullus quidem illius actus, nullus gestus, nullus incessus, nullus nutus, nullus affatus nisi honestissimus & præclarus. Ut ejus clarissimè indicant gesta magnifica, fuit *totus sapiens*. Quod proh dolor nostris temporibus rarissimum apparet in Principe, fuit *suavis animo*, *clarus* & *doctus ingenio*, *sincerus eloquio*, *justus*, *mansuetus*, *misericors*, *magnanimus & modestus*, *aequus*, *gratus*, *devotus*, *gravis*, *largus*, *pius*, *liberalis*, *prudens*, *industrius*, *sobrius*, *castus*, *affabilis* & in omnibus *circumspectus*.

Sed ut de omnibus non omnia sileam, possum dicere, quod *innocens* fuit cum Abel, opere *mundus* cum Enoch, ipse *longanimus* cum Noa, totus benignus cum Elia, *fidelis* cum Abraham, *vita castus* ut Isaac, *laborum tolerans* cum Jacob, *bona rependens pro malis* ut Joseph, *mansuetus* ut Moses, *contra adversa fiducia semper plenus* ut Josua, *pro reipublicæ commodis aggrediens* ut Simson, *devotus* ut Samuel, *misericors* ut David, *studiosus Salomonis sapientiæ imitator*, *pius* ut Thobias, ut Elias *Zelator fidei*, *verus* ut Esaias, & verbo, cum Jeremia *sincerus*, *patiens* cum Job.

Grandem namque hujus regis *patientiam* & inæstimabilem demonstravit illius longa & intolerabilis *infirmitas*, in qua quantò gravioribus opprimebatur doloribus, angustiis, tantò majores Deo reddebat laudes & gratias ampliores.

Fuit equidem *magnanimus* ut Alexander, *prudens* ut Brutus, *animosus* ut Hector, & *fortis* velut alius Maccabæus. Fuit *abstinens* ut Fabricius, *constans* ut Zenocrates, *oblivIosus injuriarum* ut Julius. Fuit *clemens* ut Titus, *justissimus* ut Trajanus; *liberalis* ut secundus Tiberius, generaliter, *in omnibus temperatus*, *Templorum Dei fundator & patronus* ut Constantinus, ut Justinianus *aequissimus*, totus *gratus* ut Theodosius, *victoriosus* ut Heraclius, *felix* ut Carolus Magnus, *ecclesiæ defensator* ut Otto, & *pro pestifero ecclesiæ schismate exstirpando nostri invictissimi Cæsaris Sigismundi comes individuus & socius dilectissimus*, *indefessus*.

Quis namque narrare sufficeret, quot sustinuerit labores, quas impensas, quot noctes insomnes, quot solennes destinaverit oratores, quot destinaverit epistolas, quantâ laboraverit diligentia. Verè, non omnibus his contentus fuit, nisi etiam *pro tanto bono perficiendo*

riendo se totum impenderet. Und *pro tam salutifero opere* lucro sibi putavit etiam *mortem suscipere.*

Unde merito *de ejus vita* possum concludere, quod *vincit famam suam virtutibus.* Quoniam *major* fuit ejus *virtus & sapientia* quam audistis, 2. *Paralip. II.* Quoniam ipse fuit Dominus virtutum & Rex, *Psalm. XXIII.*

Dixeram quoque, quod Serenissimus *Princeps* commendetur *ex morte*, dum subjungitur, ut *supplex gloriosus & elatus.* Ideò quia *lætabitur in Deo*, quod probat gaudium, quod meruit amplissimè, in quo jam quiescit in spe salutis hominum. Lætabitur, tanquam justus in Domino, quia continue speravit in eo, ut habetur in *Psalmo.*

Sicut namque fuit cunctis virtutibus redimitus in vita, sic quoque illius *mors felix* fuit, & *devotissima*, quia per illam gaudium invenit atque lætitiam. Nullus quidem hic verè lætabitur, sed tantummodo ubi plenum & summum gaudium possidetur. Nam, ut inquit sacer antistes *Ambrosius, de discessu Sanctorum: Nulla quidem potest esse jucunditas inter has amaritudines & nostra vitæ dolores, qui vel intrinsecus infirmitate proveniant, aut extrinsecus accidentium incommoditate contingunt. Anxii namque & pavidi & ad ipsa locorum vota suspensi, Quod fluctuamus in incerto, sperantes dubia pro meritis, incommoda pro secundis, caduca pro solidis, nil habentes potestatis in arbitrio, nil firmitatis in voto. Amplius adversorum dolore concutimur, quam secundorum fructu potimur. Gravis namque & fragilis conditio humani corporis est nostri crudelis, oppressio, quæ ut Platoni placuit in Timæo, prægravat mentem, & omnem oblivionem inducit: Quia corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum. Quamobrem licet in se animalibus cunctis sit amabilis, tamen propter graves lues, quas ex corpore contraxit, sit omnibus sapientibus odiosa.*

Unde *Augustinus* pertractans illud Jacobi: *Vita nostra est labor ad modicum apparens, sic ait: Vita nostra vita cæca, vita dubia & plena ærumnis, quam humores turbant, dolores exterminant, calores desiccant, aura morbidant, esca inflant, jejunia macerant, joci solvunt, tristitia consumunt, sollicitudo præcipitat, securitas hebetat, divitiæ jactant, paupertas dejicit, juventus extollit, senectus incurvat, infirmitas frangit, mæror deprimit. Hæc omnia mors inopinata succidit.*

Propterea benè præsens vita dicitur flos caducus, lacera domus, diversorium breve, carina vetus, cymba sine remige, cæcitas sine Duce, iter lubricum, tecta fovea, præcipitium latens, rodens sed silens tinea, opertus lacus, abditum rete, procellosum pelagus, ventosum littus, cupiditatum vorago, caminus irarum, puteus odiorum, peccatorum incendium, putre ædificium, ruens murus, fragile fundamentum, tectum labens, læta angustia, pax instabilis, rotâ volubilior statio, blanda fallacia, pax infida, excusata nequitia, laudata fraus, querulum suspirium, contentiosus strepitus, obliviosa peregrinatio, odium, amor, exilium, miseria regio, dæmonum principatus, mortalis casus, vitalis mors, inutilis cura, supervacuus appetitus, apparatus vermium, longa funis, pomposa vanitas, periculosa reputatio, superba miseria, & miseranda vita. Verba sunt *Petrarchæ* catholici, in quadam epistola.

Optimè igitur quidam corpus nostrum telæ, quæ texitur, comparavit, cujus filum filo additur, ut postremo succidatur. Sic corpori nostro nedum dies diei, sed ærumnæ miseriis, miseriæque ærumnis succedunt. His itaque cogebatur Apostolus exclamare, cum dicebat: *Infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* De hoc autem exilio, de hoc carcere fœtido, de hoc periculoso Labyrintho, noster princeps, *Rex serenissimus*, abiit, gratè mortem, & hanc miserabilem vitam devotè finivit, & lætabundus ad eam, quam quærimus patriam, evolavit.

Non quidem juventutis tempore, quando mors est acerba, & præmatura, nec in decrepita aut amenti senecta, sed in sua virilitate virtuosa & honestissima. Et quia laudabilis vitâ fuit, ideò laudabilis felicem mortem suscepit. Quippe gustavit, quam quisque justus præoptat, Cupiebat enim dissolvi & esse cum Christo. Quare *illius mors* fuit in conspectu

spectu altissimi & omnium *pretiosa*, quæ nil aliud operata est, nisi *ut spiritus liberè de mundo exiret*, corpus requiesceret, & anima in debitam requiem locaretur.

Unde mors ista fuit *serenissimo Principi* velut stipendium suarum virtutum illustrium, & summa plenitudo mercedis. Benedicitur ideo: *Rex iste lætabitur in Deo. Domine, in virtute tua lætabitur Rex, & super salutare tuum exultabit vehementer, Psalm. XXVIII.* Et meritò lætabitur. Lætabitur nempe, reliquisse corporis onera & incommoda hujus vitæ, exuisse infausta pericula. Lætabitur, hujus mundi vicisse pericula, delicta & crimina. Lætabitur, gaudia obtinuisse cœlestia.

Bene itaque respondeo, quod *Rex lætabitur in Deo.* Quare merito potest dicere cum rege David, *Psalm. IX. Lætabor & exultabo in te, & confitebor nomini tuo, altissime.* Et cum *Tobia c. XIII.* Ego autem & anima mea lætabimur. Quod sibi nobisque concedat Jesus Christus benedictus, qui cum patre & Spiritu sancto vivit & regnat per infinita secula seculorum. Amen.

ALBERTI de BonChristianis, Florentini, Episcopi Forliviensis, solennis Oratio de Passione Christi habita Constantiæ in Concilio præsente Martino V. Pontifice *A. M CCCC XVIII. Die Veneris sancta,* Ex Codice MSC. Lipsiensi.

In MSC. Lips.

PRæsul sanctissime, dignissimique totius orbis Cardines, Reverendi domini Prælati, & cæteri omnes, attente placeat intelligere, videlicet qualiter pro *decedentis* temporis nivescente & virtuosa repræsentatione, pro *occurrentis* operis clarescente, & fructuosa reservatione, pro *assistentis* oneris demulcente & gratiosa toleratione, sint, & pro nostri sermonis inchoatione, verba sacri oraculi, quæ originaliter & primitive in *LIII. cap. Esaiæ* habentur, transsumtivè verò in *prophetia hodierna* legimus: Videlicet *Livore ejus sanati sumus.*

Ex quibus singultibus, corde afflicto, vocibus querulosis & oculis lacrymosis, heu! cogor à fletu ordiri *sermonem gravem & durum*, Christi livoris propositi conspiciens mysterium. *Gravem & durum* procul dubio, Beatissime Pater, eò, quod dum Christus patitur, vita deficit & occidit: Ut ait *Anshelmus Canthuariensis, in suis meditationibus: Et quid erimus? Via consumitur, & quo ibimus? Quid fiet, quia veritas damnatur, justitia prohibetur, iniquitas ingreditur, misericordia vituperatur, crudelitas laudatur, sol obscuratur, luna denigratur, sidera dispergunter, & infinita latitudo, longitudoque à finito capitur, & æternitas mensuratur.* O mirabilis conditio, ô stupenda compassio, o inexpectabilis dilectio! Quis enim talia intelligere, concordare & enarrare extra fidem valeret? Nam ut verbis utar *Chrysostomi, in De Reparatione lapsi: Non Grammatici, nec Priscianus nec Euripides, non etiam Rhetorici, non Tullius aut Demosthenes. Non quidem læti musici, non tales sunt Tubal aut Socrates; Non Geometrici, non Euclides, aut Parmenides; Non alti Methaphysici, non Plato aut Aristoteles. Non tales sunt Dialectici, Nec Zeno nec Empedocles; Non practici Arithmetici, Non Leucippus aut Pythagoras; Non Mathematici, ut Polycrates aut Phidias. Non occupati Medici, ut Galenus & Hypocras. Non magni Astronomi, ut Tholosanus aut Campanus. Non morales Juridici, ut Justinianus aut Ulpianus: Non pessimi hæretici, ut Sabellius aut Arrius.*

Quis prædicta intuens non doleat? Quis non condoleat? Quis tam feri, tamque ferrei pectoris? Quis cordis dolorem, lacrymarumque affluentiam valeat continere, cum *orbem* videt *suo autore, duce* & *pastore* tam impie *privatum?*

tum? Deficit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster, cecidit corona capitis nostri *Thren.V.* Plangat ergo, plangat, doleat, & ululet universa terra super se ipsa, pro tanto & tali livore, sicut dolere solet super morte unigeniti *Zach.XII.* Atque erumpat & clamet devota anima, suo dilectore, suo pacis latore, suoque orbata decore. Nam virtus est tristari, in quibus oportet, & ubi oportet, Ethic. IV. Defleat & contremiscat tota mundialis machina, quemadmodum inquit *Hieronymus super Matthaeum.* Omnis creatura compatitur morienti, terra movetur, petrae scinduntur, velum templi dividitur, sepulcha aperiuntur. Solus miser homo non compatitur, pro quo solus Christus patitur.

Unde Catholica nostra militans Ecclesia *his diebus* cantica laetitiae, & in figura decoris, nititur omittere. *Divinum adjutorium* non audet in suis officiis praemittendo postulare. Assuetam gratiarum matrem, juxta crucem afflictam, pro patrocinio veretur salutare, revera afflictam, quoniam, ut dicit *Anshelmus*, Christi mater nunquam non juxta crucem, imo in cruce cum filio. Vulnera, in filii corpore dispersa, fuerunt in corde matris unita. O mira res! Tota virgo beata fuit in vulneribus Christi, imo totus Christus crucifixus fuit in intimis visceribus cordis sui.

Qua de re dum haec inter me meditor, mihi fateor animus vacillat, mens trepidat, cor riget, linguaque muta traditur ori; Et quia, ut scribit Divus *Hieronymus ad Heliodorum*, ingenium nostrum, ultra vires si audet, succumbit: Carentes sumus divini adjutorii, per Christi mortem facti pupilli, absque Patre, & Dei genitricis consueti patrocinii desolati.

Quia facta est quasi vidua Domina gentium *Jer. I.*

Ne ex metu & insufficientia sermo noster sit inanis, Carissimi, *vulneremus cor nostrum*, si volumus, cum egeamus recipere auxilium ipsum, scindendo aperiamus clavis & lancea, amplectentes Christi crucem, & vulnera. Nam ut occurrendo nobis clamitat Ecclesia, *crux est salus, vita, & resurrectio nostra.* Per ipsam enim infernus spoliatur, daemones terrentur, comprimuntur, vincuntur, & conculcantur; Per ipsam coeli civitas restauratur, & nobis iter panditur.

Ipsam igitur in nostri sermonis exordio orabo, ut corda nostra illuminet, linguamque meam dirigat rectam, ita ut ineffabile & grande suum mysterium absque vestri, Beatissime Pater, & tantorum taedio Dominorum adstantium, valeat felici & grato explicare sermone, dicendo cum devotissima humiliter Ecclesia: *O crux ave, spes unica* &c.

Implorato aliquali praesidio, thema resumo fidentius, scilicet: *Livore ejus sanati sumus: Libro & capite ubi supra.*

Beatissime Antistes, & celeberrimi mundi firmi Cardines, reverendique Praelati, & Domini, & caeteri omnes. In hac sanctissima *passionis celebratione* stupens devota anima, cujusdam excessusque admiratione suspensa, *tres* de proposito themate *quaestiunculas* in medium ingerit & movet sub hac forma:

Estne humana activitatis, ut se redimat ex sua potestate, quia dicitur, quod *Ejus livore?*

Estne divina entitatis, mereri ex sua bonitate, quia dicitur: *Sanati?*

Estne *operantis veritatis*, aliud ut faciat ex concessa libertate, quia dicitur *Sumus*.

Propter *primum* respondit David, quod homo est spiritus vadens, & non rediens, *Ps. LXXVII.*

Propter *secundum* respondit Apostolus, quod est in salutem omni credenti virtus ejus, *ad Rom. I.*

Propter *tertium* respondit Evangelium: *Non, qui inceperit, sed, qui perseveraverit, salvus erit Matth. X.*

Et propterea concludunt verba, quae proposuimus, quod *livore ejus sanati sumus*.

Propter quae *tria*, ecce *primo* praemittitur *Demonstrativa afflictionis expressivum mirabile*, quo splendescit *amor patientis dignitatis*, cum dicitur: *Livore ejus.*

Adjungitur *secundo Declarativa ostensionis completivum peroptabile*, quo lucescat *ardor merentis novitatis*, cum dicitur *Sanati*.

Tertio

Tertio concluditur *consecutiva positionis inductivum delectabile, quo clarescit valor operantis veritatis*, quia dicitur: *summi.*

Et quoniam sacratissima attestante Scriptura, unusquisque onus suum portabit, ut ita dicatur: Filius non portabit iniquitatem patris, sed anima, quæ peccabit, morietur: Satis apparet, quod, si *pœna & afflictione* debebamus *sanari*, non per alienam, sed per propriam hoc decens fuisset fieri. Hinc, piissime Pater, Reverendique, qui adstatis, omnes, animæ contemplanti oriebatur primum dubium, quo quærebatur: *Estne* &c. quia dicitur, quod *ejus*, scilicet Christi, *livore*. Quia JEsus peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Absonum esset & juri contrarium, quod *non delinquens* patiatur, reus verò & delinquens absolvatur, & relaxetur. Nam, ut testatur *Augustinus*, Divina justitia non plus exigit in pœna, quam commissum sit in culpa. In qua quia fuit primus *homo*, pœnam non debebat portare, nisi ipse solus. Quam si non poterat, optimum, cum sit Deus omnipotens, erat, imo secundum nostrum modum intelligendi levius, ut peccatum simpliciter dimitteretur, quam Dei filius injuste pateretur.

Contrarium tamen apparet, respondendo ex mente Divi *Ambrosii*, & allegatur à *Magistro in III. Sententiarum, in di. XIX.* quod formans Deus hominem, & ipsum ponens in Paradiso, paulo minus ab Angelis eum minuens in esu vetiti pomi de paradiso oportuit expelli. Quoniam, ut scribit *Anshelmus* in primo: *Cur Deus homo? Sicut Deus non potest facere aliquod malum, ita nec potest aliquod inordinatum. Et pro hoc quod contra ordinem erat, peccatum impunitum dimittere, decrevit humanam naturam Deus non intromittere ad sui contemplationem nisi in homine uno tanta existeret humilitas, qua omnibus sufficere posset, sicut tanta superbia fuerat in Adam, quæ omnibus nocuerat, cum oporteat satisfactionem esse secundum mensuram delicti, Deut. XXV.* Et quia habebat culpam, quæ erat infinita, sic debebat esse satisfactio infinita.

Imo communis est Doctorum conceptio, quod ea sit *ratio*, quare de peccato non potest *à nobis* fieri recompensatio: Cum nihil habeamus quod ponderet, & æquale sit ei infinito bono, quod per peccatum amittimus. Omnes enim debitores eramus, & nulli propria culpa. Et sic impotentes eramus, ad immolandum hostiam sufficientem nostræ redemtionis, nisi Deus nobiscum esset.

Nec sufficiens & congruum erat, quod *per angelum* restauratio & prædicti debiti solutio fieret, sive *per* quamcunque aliam *creaturam*. Quod si esset, nullatenus restauratus esset in illam dignitatem, quam habiturus erat, si non peccasset. Cum constet, tam Angelicam naturam, quam humanam per se peccasse & cecidisse.

Et nisi *homo* fuisset, qui Diabolum vicisset, non juste sed violenter homo tolli videretur, qui ei se sponte subjecerat. Sed si homo eum vincebat, jure manifestato hominem perdere debebat.

Oportuit ergo ad congruam *restaurationem*, & condignam debiti *satisfactionem*, ut esset, *qui deberet & qui posset*. Quæ satisfactio ab eo, qui debebat, & ab eo qui poterat, nequaquam reperiebatur *nec in solo Deo, nec in solo homine*, nisi Deus uniretur homini,

Quia Deus poterat. Consequens fuit igitur, ut, qui hoc faceret, esset *homo Deus*, non alius & alius. Et hoc erat de mente *Anshelmi*, ubi supra, continuando: *Non sit idem quod & homo. Impossibile est, quod ambo faciant, quod tamen fieri necesse est, scilicet condignam debiti solutionem.* Unde æternus parens, nostræ misertus est impotentiæ, nostræque ignaviæ, missurus eam solutionem quam diuturno studio ac labore minime attingere poteramus, de cœlis veniens, carnem passibilem assumens, morti se amarissimæ subjecit, ut, sicut Adam ex superbia consummaverat peccatum in comestionis delectatione, quæ fuerat per omnes ejus sensus, ut habetur *Gen. III.* Ita Deus ex humilitate, descendens ad unionem humanæ naturæ, ut pro ipsa satisfaciendo omnium sensuum

ſenſuum dolorem pateretur in maxima acerbitate.

Sed oritur dubium ex dictis, Pater beatiſſime, *de acerrima Christi passione.* Cum *nullus affligatur in eo, quod ſponte & voluntarie ſuſcipit.* In Chriſto vero, ut *Damascenus* dicit, nihil coactum conſideratur, ſed volens ſitivit, & volens eſurivit, *Joh. IV.* Volens & paſſus & oblatus eſt *Joh. XIIX.* Et in prophetia hodierna. Imò *non compatiuntur* ad invicem *ſummum gaudium* & *ſumma triſtitia*: Cum unum ſit alterius corruptivum. Chriſtus vero habuit ſummum gaudium ex divinæ eſſentiæ ſumma & continua fruitione beatifica. *Non ergo apparet, quod aliqualiter pati potuerit.*

Pro quo intellectu eſt advertendum, quod *pœna* aliquando accipitur, prout eſt *contra naturam patientis*, ſecundum quod extrahitur ex atteſtatione *Tullii in primo de Officiis.* Ibi *Omni generi animantium eſt de natura tributum* &c. & ab *Ovidio in de Remediis, ibi: Ut corpus redimas* &c. 1. Quibus concordat & *Auguſtinus in VI. de civitate Dei. Ibi* &c. *Quod ſentire poteſt, naturaliter vitat incommodum.* Quomodo legitime paſſio Chriſti fuit pœnalis, quia contra ejus naturam, eò quod habuit corpus optimæ complexionis, propter organizationem mirificam, & optime conveniens animæ, cum in ipſo fuerit elementorum ordinatiſſimus ordo. Unde in ejus ab anima ſeparatione, & diverſarum pœnarum perpeſſione, non potuit niſi maxime dolere & pati.

Aliquando accipitur *pœna*, prout eſt *contra voluntatem patientis*, juxta diſtinctionem *Auguſtini* in *lib. de ſpiritu & anima*, ſive *contra voluntatem ſenſualem* ſeu naturalem. Et ſic etiam fuit maxime pœnalis. Nam ſecundum iſtam factus eſt ſudor ejus ſicut gutta ſanguinis decurrentis in terram, & calicem paſſionis poſtulabat amoveri, quando fuit in agonia, dicendo: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.*

Vel accipitur prout eſt *contra voluntatem rationis*, ut ratio eſt. Et ſic non fuit maxime pœnalis, quia ratiocinabatur ſic de fine rationis & voluntate ſui patris. Unde dicebat: *Non quod ego volo, ſed quod tu: Fiat voluntas tua.* Et per hanc oblatus eſt, quia voluit.

Sed hinc longe majus excitatur *dubium*, Pater beatiſſime. Quia intellectus, qui eſt ſimpliciſſima potentiarum, ut inquit *Philoſophus in Topicis*, licet plura poſſit ſcire, non tamen valet plura intelligere ſimul. Quia non eſt alicujus ſcientiæ niſi objectum unum numero. Quomodo hoc erit, quod voluntas Chriſti in uno & eodem indiviſibili tempore potuit moveri pluribus motibus, & ad plura objecta, niſi diceretur, hoc fuiſſe *præter ſpeciem humanam.* Sed hoc eſſet erroris inductivum. Cum in Chriſto nihil fuerit contra ſpeciem humanam, divinitate accepta. Nec apta ſupra dicta diſtinctio, quæ, ut dicunt Doctores, non eſt alia, quam realitatis & formalitatis, quæ diverſificare minime habet realitatem rei.

Ad quæ reſpondet *Albertus Magnus.* Qui fundamentum deſtruendo inquit, quod *non eſt inconveniens, contraria ineſſe eidem ſimul*, quorum unum eſt materiale, & alterum finis rationis. Et ſic dicit una potentia in uno & eodem indiviſibili tempore apprehendit paſſionem ut inſtabile, & gaudium fruitionis, ut delectabile.

Tamen mirabile videtur, quod Chriſtus in gaudio fruitionis exiſtens pœnam potuerit apprehendere paſſionis: Cum de Moſe dicatur, quod XL diebus exiſtens cum Domino dulcedine divinæ contemplationis abſtractus non ſenſerit paſſionem famis & ſitis. Et ſic dicitur de multis aliis. Quomodo, cum Chriſtus in multo majori dulcedine fuerit ab inſtanti conceptionis ſuæ per ſummam fruitionem, etiam non fuerit & ipſe ab omni ſenſu paſſionis abſtractus?

Ad quod etiam reſpondet idem *Albertus Magnus*, dicens, quod Chriſtus habuerit contemplationem comprehenſionis: quæ alia eſt à contemplatione abſtracti & rapti à ſenſibilibus. Et ideo non fuit inconveniens, quod, ſi alii, qui contemplationem abſtrahentem vel rapientem habuerunt, pœnas non ſenſerunt, quia abſtracti à ſenſibilibus, quod ſimiliter Chriſtus fuerit abſtra-

stractus ab omni sensu passionis, qui similem illis contemplationem non habuit. Imo, in gaudio prædictæ fruitionis existente, motio contraria objecti disconvenientis in potentia sensitiva organica naturæ assumtæ, erat causa tristitiæ in potentia volitiva suæ animæ.

Tamen, ut dicit *Johannes de Ripa*, ipsi potentiæ volitivæ suæ animæ, qua fruitive & inhærenter se habebat, summo & incommutabili bono, ratione cujuscunque objecti disconvenientis, non poterat intrinsece correspondere aliquis dolor, seu aliqua tristabilis passio. Quia anima Christi secundum talem volũtatem fuit perfecte beata. Et voluntati perfectæ beatæ non potest correspondere aliquis dolor, seu aliqua tristabilis passio.

Pro quibus omnibus, dimissis declarationibus, à Doctoribus *duæ* catholicæ recipiuntur *propositiones*.

Prima, quod satisfactio, nedum fuit facta à Christo secundum portionem superiorem fruitivam voluntatis Christi, ex libera complacentia passionis, verum & secundum portionem inferiorem per sensibilem passionem.

Secunda propositio. Quod, licet in anima Christi non potuerit esse dolor vel tristitia respectu voluntatis naturalis, unitæ potentiæ sensitivæ, tamen ipsi potentiæ sensitivæ, per nullam redundantiam à superioribus viribus ad inferiores, passio fuit vel dolor aliquo modo immoderatus. Imo ut *Damascenus* dicit; Unicuique virium Christus in ejus passione permisit agere, quod fuit sibi proprium.

Potuitne, Pater beatissime, nisi maxima esse doloris & passionis acerbitas, ut dicit beatus & devotus *Bernhardus*, cum iniquissimi Judæi sine omni misericordia in Christum sævientes immanissimis verberibus totum corpus ejus scinderent. Quæ corporis scissio & doloris acerbitas clarius apparet intuendo, *à quibus fuit passus, pro quibus* & *in quibus*.

A quibus? Quia *a gentibus* & *Judæis*, à *masculis* & à *fœminis*: Ut de *ancillis* Petrum accusantibus: Et à *ministris* eorum *Ps. III.* *Quare fremuerunt gentes* &c. Et à *familiaribus* & *notis*, ut de *Juda* eum prodente, & *Petro* eum negante. Item à suis *amicis* eum deserentibus, de quibus dicitur in Psalmo: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utiq;.*

Pro quibus fuit passus? Dicit Apostolus: *Pro nobis omnibus*, scilicet, pro sceleratissimis *inimicis*, pro *nequissimis* mancipiis, pro generaliter *corruptis*, pro vili spermate, sacco stercoris, pro cibo vermium, pro contemtoribus suæ majestatis.

Item intuendo, *in quibus* fuit passus? Quia in fama, *per blasphemias*; In honore & gloria per *irrisiones* & contumelias: In *rebus, per expoliationem*: In *anima*, per *tristitiam* & *timorem*: In *corpore* per *vulnera* & *flagella*.

Item in omnibus membris. In *capite* coronam pungentium spinarum; In *manibus* & *pedibus* fixionem clavorum, in *facie* alapas & sputa, in *toto corpore* flagella.

In omni *sensu* corporeo. Secundum sensum *tactus*, durissime flagellatus, secundum *gustum*, amarissime potatus, secundum *odoratum*, in loco calvariæ cadaverum in cruce appensus, secundum *auditum*, voce blasphemantium lacessitus, secundum *visum*, ejus piam matrem aspiciens in fletibus, devotissimo attestante *Bernhardo*, quod plus cruciabatur dolore matris, quam passione corporis. Quæ apertius patent in Evangelio.

Sed cur per tot & tanta evagando transcurrimus, cum sapiens dicat: *A planta pedis usque ad verticem capitis non erat in eo sanitas.* Unde *Hilarius* in *X. de Trinit. Unigenitus Dei filius ad peragendum mortis suæ sacramentum consummasse in se omne humanarum genus passionum*, testatur, *cum inclinato capite emisit spiritum.*

Ex quibus, *cum fuerit separata anima à corpore*, divinitas non à carne, quia quod semel assumsit nunquam dimisit, sed ab humanitate, quia Christus non fuit homo in triduo, dicunt communiter Doctores contra Magistrum: Sanguis à corpore & sanguis a divinitate: Sequitur, quod maximo dolore & afflictione *vere* fuit *mortuus*. Cum mors ultimum terri-

terribilium non sit alicujus rei consumtio, sed conjunctorum separatio, ut dcit beatus *Dionysius III. libro de Ecclesiastica hierarchia.*

Congrue igitur diebus his ab Ecclesia in persona Christi frequentatur, quod dictum *Thren. I.* scilicet: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor similis, sicut meus dolor.* Quasi dicatur: Diligenter meditamini & considerate, quod major dolor pro debiti vestri solutione esse non potest. Multo plus existens humiliatus, amaritudinem mortis gustando, quam Adam superbierat per esum ligni vetiti, noxii delectatione perfruendo.

Sed quid, *Videte?* Videte, ut dicit *Augustinus in libro de virginitate,* vulnera pendentis, sanguinem morientis, pretium redimentis. Caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimendum. Hæc quanta sint cogitate! Hæc in statera cordis vestri appendite, ut totus nobis figatur in corde, qui totus pro nobis fixus fuit in cruce.

Sed mirantur Patres sancti, quod, cum *plures* essent *modi,* unde *redimi* poteramus, solum Dei elegit filius *pati pro justitia,* quàm per *potentiam* misereri. Quis dubitat, quod aliam personam poterat assumere, ut de alio genere. Imò ut dicit *Magister in XII. di.* sola jussionis virtute nos liberare poterat, & alio modo.

Sed propter rectitudinem justitiæ, sapientiæ & potentiæ cum non deceret, *noluit.* Et sic intellexit *Magister,* dicens: Ad nostræ miseriæ sanationem *convenientiorem modum non fuisse,* nec esse oportuisse. Non enim sic oportuit. Quod si *potentia* nos salvare potuisset, *jure* æquissimo diabolum non vicisset. Sed juste postposuit Christus, quod potuit, ut primo faceret, quod oporteret. Quoniam, ut *in eadem dist.* dicit *Magister,* placuit Deo, ut non *potentia,* sed *justitia* Christus vincens Diabolum, hominem erueret, ut in illo homo eum imitari disceret, potentiam justitiæ non anteponendo.

Sed ô! Quæso! In medium venirent *potentia* & *justitia* Dominorum & *Prælatorum,* imo & cunctorum, & dicerent, si in agendo potentia *exemplo Christi* justitiæ postponatur? An *justitia per potentiam patiatur?*

O utinam, Patres, tempus locusque daretur, ut, quam *justitia vel potentia admodum pauci imitatores,* licet Christus reliquerit, sint, plane liceret ostendere! Non prohibetur *potentia* tanquam ad regimen necessaria, sed *recta & licita* ostenditur quæ sit: *Ea posse quæ de jure liceant. Qua non utuntur plerique,* dicentes: *Multa de jure non licent, quæ tamen facta tenent.*

Hi male intelligentes, obliti sanctæ societatis, *quos* caros habere *utrique deberent, non parvis afficiunt incommodis.* Illa proprie *potentia* censenda non est, sed pœna peccati. Quamquam enim pares fortuna non dederit exitus, *eadem* tamen a natura cunctis hominibus tributa est *potentia,* honorisque dignitas, ut sensit *Aurelius Augustinus de civit. Dei. c. IX.* dum dixit ita: *Deus hominem condidit:* Nam, *Dominetur,* inquit, *piscibus maris & volatilibus cœli* &c. *Rationabilem factum ad imaginem suam non nisi irrationabilibus voluit dominari, non hominem homini, sed hominem pecori.* Et sequitur conditio, *Quippe servitutem culpa meruit, non natura.* Idem scripsit *Seneca in suis epistolis ad Lucillum,* dicens: *Ista nomina* servus & libertinus *a natura homini non sunt, sed vitio venerunt.* Diabolus enim perversitate sua amator est potentiæ, oppugnator desertorque justitiæ. In quo *homines* eum imitantur. Quia neglectâ justitiâ, imo etiam passâ, *potentiæ magis studeant,* ejusque adeptione lætantur, vel cupiditate inflammantur. Certe, proh dolor, in potentiâ mutantur plerique. A quibus nostra mater, militans *Ecclesia* ad instar sponsi Jesu Christi multipliciter affligitur.

Nam proditur, exspoliatur, flagellatur, spinis coronatur, irridetur & velatur. In cruce ponitur, & affigitur, ejus latus aperitur. Et tenebris existentibus super terram, dum mortua putatur, divino miraculo exsurgens gloriosa apparet, & videtur.

Proditur, inquam: Dum *in sacramentis*, consecrationibus & benedictionibus, componitur, & *momentaneum pretium inde recipitur*.

Expoliatur: Cum *sententia* in tantum *differuntur*, quod *pauperibus litigantibus plus quam totum aufertur*: Unde oritur *expensarum* major *sumtus*, quam sequatur sententiæ fructus.

Flagellatur: Cum jugi meditatione delectabile amplectimur, & molestum, licet salutiferum, spernitur.

Spinis coronatur: Scilicet, quando solicitudine multiplici *in honore* per jactantiam quis effrenatur, *non curans prodesse, sed glorians praesse*.

Irridetur & regaliter salutatur: Dum ejus *vera sapientia terminis dialecticis & juvenilibus sophismatibus promulgatur*, & eorum *garrulitas pro autoritate habetur*.

Ejus visio læditur & velatur: Dum *in promovendis, virtus* asseritur, ubi non est, & *pretio venalitati exponitur*. Unde *virtuosi* paupertate depressi repulsam patiuntur.

Tunc *in cruce ponitur* & in manibus confoditur: In prosperitate sanctæ *unionis scindi* a nonnullis si procuratur.

Consequenter pedes affiguntur, dum in omnium defensionibus *proprii anteponuntur affectus*.

Ejus *latus aperitur*: Dum sui sacri cardines impugnantur, ut eis Christi sedes in terris non corroboretur.

Sed divina dispensatione & miraculo *exiit continuo sanguis & aqua*. Quia ejus, scilicet sanctæ sedis, *gratia* & misericordia, multipliciter, non obstante *malorum praedictorum sorditie, offertur*, & *petentibus promulgatur*.

Tenebræ autem fuerunt super terram: Quando quisque de Præsulibus, *se Pontificem gerens*, tenebræ fidelium, instabili ambiguitate plectebatur.

Et congrue, dum mortua putatur, *resurrexit*. Quia *Ecclesia* in totum extingui non potest, ut scribit Apostolus. Oravit pro ea ad Patrem, ne deficeret, & ipsius oratio exaudita extitit. *Luc. xxii. xxiv. q. 1. Pudenda.*

Quis enim tam perspicui ingenii, tamque pollentis extitit, ut de principiis & mediis prognosticatus fuisset, sequi conclusionem tam mira *unione*? Certe nullus. Quia a Domino & non ab homine factum est illud, *Ps. cxvii.* Certe solum a Domino surrexit. Imo Christi oratione vere Dominus dedit, dispersa & divisa reducendo. Dominus *abstulit schisma pestiferum*, reducta in unum vivificando. Nec mirum. Quoniam passus est, ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. *Joh. XI.* Igitur sit nomen Domini benedictum, *Job. I.* quoniam non amovit orationem, scilicet Christi, ab Ecclesia, & misericordiam suam a nobis, *Ps. LIII.*

Audivistis igitur, ad propositum redeundo, in rectitudine, universi, pro eo, quod humanum genus nequibat se redimere, in Christo vero patiente *pro nostra redemtione*, & mutatione, concurrisse acerrime plurimarum pœnarum congeriem. Ob quam, ut devotus scribit *Bernhardus*, voluit in altum ascendere, ut longius audiretur, in medio terræ esse, ut melius videretur, fortiter clamare, ut nullus excusaretur, *justitiam* adimplendo, ut illam imitaremur.

Ne ergo, carissimi, perditus sit *fructus passionis*, diligite illam, qui judicatis terram; in illam studete, illam amplectimini, ab ore non recedat, in corde sedeat, illam pro corona statuatis, istam pro sceptro in manibus portate, nullus sit timor, per quem ab ea recedatis. Timete eum potius, qui animam mittit in gehennam, & corpus. Quod, o Domini, ad oppositum nos inducet. Nonne, cum inimici essetis, reconciliati estis Deo per mortem filii ejus? Quod pretium quid prodest vobis, si universum mundum lucremini, in anima vero detrimentum patiamini? Estne pretium majus eo, quo emti estis? Aut est amor æqualis ejus amori, qui proprio filio non pepercit, ut animam suam poneret? Nemo majorem hac dilectionem habet.

Excita ergo mentem tuam, o anima Christiana, memento resurrectionis tuae, recogita redemtionem tuam, versare meditatione, & delectare in contemplatione ejus. Excute fastidium tuum, fac vim cordi tuo, incende in hoc mentem tuam, gusta bonitatem Redemtoris tui, attende in amorem & dolorem salvatoris

salvatoris tui. Mande favum verborum, suge plus quam intellectum saporem, gluti salubrem dulcorem; Mande cogitando, suge intelligendo, gluti delectando, delectare amando, jucundare glutiendo. Verba sunt *Anshelmi, capitulo de meditatione passionis Christi.*

Ex quibus redditur satisfactum animæ de *primo* dubitabili, propter quod præmittebatur *demonstrativa afflictionis expressivum admirabile*, quo splendescit *amor patientis dignitatis*, quia primo dicitur: *Livore ejus.* Attritus est propter scelera nostra, *Es. in præalleg. cap.* Et hoc de primo.

Et quia ad finem debet perducere, quæ visa est intentio prudentis suscepisse, cum, sicut perfectam laudem generant, sic & vituperationem, quæ mediis conatibus ægra deseruntur, ut dicit *Tostatus Variorum suorum lib. 3. Epist. 31.* Inde, Pater piissime, *secundo* dicebatur, quod movebatur anima audiens sanitatem per Christi livorem, ad petendum: *Estne divina entitatis mereri ex sua bonitate?* Quia dicimur *sanati ejus livore.* Acsi dicat: Apparet, quod nobis sanitas sit, pro merito Christi livoris: Cum anima Christi mundissima, omnibus naturalibus ornata, præservatione non indigens, in instāti suæ creationis informata omnibus virtutibus & sapientia, & omni gratia, tantam habuit plenitudinem spiritualium charismatum, quod in eis proficere non potuit, nec melior esse potuit, quam ab initio suæ creationis extiterat, ut dicit Divus *Gregorius.* Non enim habuit omnino Christus animæ meritum, quo potuerit proficere: Non igitur videtur, quod plus meruerit per livorem crucis, quam in conceptione meruerat per gratiam virtutum. Nec apparet, quod per ejus livorem mereri debeamus, imò demereri. Quis hominum, si innocentem occidit, præmiari debet? Et qui meretur proficit. Christus vero non potuit. Nec quis meretur in eo, quod non agit. Deus enim omnis doloris immunis extitit. Quomodo igitur patiendo pro nobis meruit? Pro quibus meruit.

Facit, respondendo, quod dicit D. *Ambrosius*, quod propter carnem unitam verbo, & propter animam, quæ dolorem sensit, Deus dicitur passus. Qui adducens dictum Apostoli, Christo in carne passo, inquit; *Ibi docetur, qua ratione Deus vel Dei filius sit passus vel mortuus; vel meruerit, non quia mortem sensit, in quantum Deus est, sed quia caro ei unita vere mortua est.* Quod etiam de mente erat D. *Augustini*, dicentis: *Si quis dixerit, atque crediderit, filium Dei Deum passum, anathema sit.* Unde per communicationem idiomatum dicitur: Passus & mortuus est Deus, &, non passus, nec mortuus est Deus.

Secundum hanc traditionem potest stare dictum *Johannis Damasceni*, dicentis, quod *aliquid fuit passibile in Christo JEsu crucifixo simpliciter*, scilicet *corpus; aliquid impassibile, sicut divinitas, qua cum sit impassibilis, non est compassa corpori.* Sicut sole superlucente in ligno, si securis incidit lignum, incisibilis & impassibilis remanet sol.

Quibus concordat *Ambrosius*, in *sermone de resurrectione Christi*, dicens: *Christus crucifixus resurgebat secundum carnem, quæ caro vere mortua fuerat, non secundum verbum, quod semper apud Deum manebat; Secundum quam resurrectionem* non dicitur verbum meruisse interpretative ex sua passione, quemadmodum pro bono peccatori restituitur majus bonum. Nec meruit communiter, sicut a sanctis ex condigna prævia gratia meretur peccatori: Sed meruit sibi verbum per suam passionem de debito, ex habitu faciens debitum, ut ex actu plenitudinis gratiæ habuerit omne bonum, cum pro temporis successu ex actu gratiæ in operibus suis excellentibus fecit quod sibi debetur, fecit ex actu, quod sibi debebatur ex habitu, ut scilicet accelerationem resurrectionis, glorificationem sui nominis, impassibilitatem animæ & carnis, & traditionem judiciariæ potestatis. Tamen, ut dicit *Augustinus* super illo verbo, quod claritas Christi ejus humilitatis fuit præmium. In forma servi hoc totum factum est. In forma Dei semper fuit, & erat claritas. Et sic Christus non profecit per suam passionem secundum animæ

meritum, quantum ad virtutem meriti, profecit tamen large, quantum ad numerum meritorum, quia plura habuit merita in passione quam in ejus conceptione. Sed majoris virtutis non extitit in merendo plura, quam fuerit in merendo pauciora. Et sic anima illam habuit in se post mortem, quam non habuit ante. Sed absit, quod inde fuerit melior, qui non fuit sanctior, nec gratia cumulatior, nec beatior, quam ante in Dei contemplatione, in quo beatitudo proprie consistit. Nisi diceretur, quod per hoc fuit beatior, quia ab omni pœna immunis. Sed ex illo nequit inferri simpliciter, quod beatior fuerit. Nec inferri debet, tacitæ respondendo objectioni: Si virtutes ad hoc merendum Christo sufficiebant, ad quid igitur voluit pati & mori? Nam pariformiter dici posset, cum minima gutta sanguinis Christi fuisset sufficiens nostræ redemtionis pretium, cur, quando circumcisionem accepit, ulterius pati voluit?

Horum prosecutionem omitto, tum, quia sentio me prolixum, tum etiam, quia solvi, prout per præcedentia. Ad *secundum*, scilicet, quod etiam *pro nobis meruit*, devenio. Meruit enim virtute sui livoris Christus, ut Deus nullum peccatorem accedentem sub hoc nomine Jesu respuat, juxta sensum *Anshelmi lib. II. Cur Deus homo?* inquientis: *Necesse est enim, quod Pater retribuat filio, alioquin injustus esset, si non velit, vel impotens, si non posset. Sed retribuet filio, cujus omnia, quæ Patris sunt, antequam pateretur, erant, nec unquam aliud debuit. Ratio autem, quare nullum accedentem refutat, est, quia pro uno sicut pro omnibus, & pro omnibus sicut pro uno, & tanquam pro omnibus passus est.* Ideo aliqui volunt, quod, si unus homo tantum redimendus fuisset, pro isto passus esset, & inde meruit redemtionem nostram, non sic in quolibet motu suo, in quo quodlibet meruit nobis vitam æternam, in potentia, sed in effectu, sive ex habita satisfactione pro originali reatu, ita ut amota ignea romphæa liber ad cœlestia nobis pararetur introitus. Nonne, quicquid culparum erat, unde nos Diabolus ad luenda supplicia detinebat, Christus extinxit, ut in hac vita tentando nobis non prævaleat. Licet enim nos tentet post mortem Christi, quibus modis ante tentabat, non tamen vincere potest, sicut ante vincebat. Nam Petrus, qui ante Christi mortem voce ancillæ territus negavit, post mortem ante Reges & Principes ductus non cessit. Unde *Augustinus lib. de Civ. Dei c. IIX. Christus alligavit fortem vinculis passionis suæ. Intravit in domum ejus, id est, in corda eorum, in quibus habitabat, & vasa ejus, sive nos diripuit, quæ ille impleverat amaritudine sua, & ea eripiens & sua faciens fudit amaritudinem, & replevit dulcedine, adoptionem filiorum largiens, & a peccatis suo merito nos redimens.*

O! quibus & quantis, divino amoto merito, laboravimus & laborarem' infirmitatibus! Quæso quid aliud indicat horrenda quædam profunditas *ignorantiæ*, ex quo omnis error existit, qui omnes filios Adam tenebroso quodam funi suscepit, ut nemo ab isto sine labore, dolore, timore esse non possit? Quid *amor* ipse tot *rerum vanarum* atque noxiarum? Quid mordaces *curæ, perturbationes, mœrores, formidines*, insana *gaudia, lites, insidiæ, iracundiæ, inimicitiæ, circumventiones, prævaricationes, falsa testimonia!* Quis ignorat, cum quanta ignorantia veritatis, & cum quanta abundantia *vanæ cupiditatis* homo veniat in hanc vitam, ita ut, si dimittat vivere, ut velit, & facere quicquid velit, in hæc flagitia & facinora, quæ commemoravi, & quæ commemorare non potui, vel cuncta vel multa perveniat, sic ut humana fragilitas a ratione infirma occupetur, ut ait *Augustinus lib. 2. c. XXII. de Civ. Dei.* Etiam stante libertate arbitrii, quod est Pelagianorum, nemo liberari possit, nisi Redemtoris gratia & merito juvetur.

Quo merito fuerunt perfecta & nobis exhibita septem Ecclesiastica *sacramenta*, quæ, virtute Christi livoris omnium infirmitatum nostrarum medicinalia, ut idem dicit *Augustinus in Ps. VII.* dant fortitudinem & salutem. Quod attestatur *Hugo de Sancto amore parte IX. c. V.* inquiens, quod septem sacramenta sunt

sunt spirituales medicinæ, quæ corporibus foris adhibentur per visibilem speciem, intus vero sanari animam per invisibilem gratiam, nobis infixam ex merito Christi passionis. Quo merito caro expurgatur, dum in Christo renovatur, & hoc lavacro medicinæ, & hoc per *sacramentum Baptismi.* Animus roboratur, dum promissione confirmatur spiritu clementiæ, & hoc per sacramentum *confirmationis.* Debilis vigoratur, dum per ipsum manducatur corpus Christi proprie, & hoc per *sacramentum eucharistiæ.* Lapsus homo relevatur, dum ipse vivens operatur emendam Dei injuriæ, & hoc per sacramentum *pœnitentiæ.* Infirmus confortatur, si infine perungatur oleo lætitiæ, & hoc per sacramentum *extremæ unctionis.* Humanus status exaltatur, dum Christum imitatur in ordine militiæ, & hoc per sacramentum *ordinis.* Fragilis solidatur a malo incontinentiæ, & hoc per sacramentum *matrimonii.*

Ecce igitur, ecce, ô anima Christiana audisti virtutem salvationis tuæ, causam libertatis tuæ. Sanguis Christi crucifixi fuit pretium redemtionis tuæ. Captiva eras, sed modò es reducta. Ancilla eras, & sic liberata es. Sic es exul reducta, perdita restituta, & mortua resuscitata. Considera, ô anima Christiana, & intende, quantum illi debeat tota substantia tua. Quia certe te fecit: Deberes amori te ipsam totam. Quia te redemit tam caro pretio, debes plus, quam te ipsam totam pro debiti solutione, ut dicit *Bernhardus.* Per suam Ecclesiam clamat Christus quotidie. O homo vide quæ pro te patior! Non est dolor, sicut quo crucior. Ad te clamo, qui pro te morior. Vide pœnas, quibus officior, vide clavos, quibus confodior. Cum sit dolor tantus exterior, interius est planctus gravior, cum te tam ingratum experior. Adhære igitur illi importuna, ingrata anima, non te rejecit, laqueos amoris ejus sume. Sanat te dilectio sua, inpinguat te ejus affectus, impleat te amor ejus, & occupet te totam. Congruè igitur post *secundum* animæ patefactum *dubium* ad jungebatur *declarativa ostensionis completivum peroptabile,* quo lucescit ardor merentis novitatis, dicendo: *Sanati. Sanabat omnes virtus, quæ ex illo exibat, Luc. VII.*

Sed quia accipienti bravium deficit cursus, & generaliter per adeptum terminum perficitur opus, inde dicebam, Sanctissime antistes, & orthodoxi Domini, quod anima, audiens, in tertia thematis particula concludi, *sumus,* monebatur ad tria petendum: *Estne humanæ entitatis, aliud ut faciat ex concessa ubertate, quam dicere videatur?* Cum nihil censeatur perfectum, quousque superat ad agendum, *V. q. I. Nihil. & XXXIIX. dist. Quæ ipsis.* Si *sumus,* scilicet sanati, non expedit, ut quid ultra faciamus. Si pœnalitates a peccato pervenerunt, liberati a peccato quomodo affligimur? Namsi peccata nostra, id est, pœnas peccatorum nostrorum, ut dicit *Doctor Sententiarum in III.* pertulit in corpore suo super lignum crucis, quomodo temporaliter omnes & æternaliter plurimi moriuntur? Si sumus sanati, quomodo omnes vocati, sed non omnes electi?

Inscia enim & ignara petit anima, acsi ei non constet, quod effluxus salutis a Christo in homines non est per naturæ propaginem, sed per studium bonæ voluntatis, qua homo ei adhæret. Unde quod a Deo unusquisque consequitur, est personale bonum, & non derivatur ad posteros, sicut peccatum, quod cum naturæ propagine adducit. Et hinc sequitur, quod, licet parentes per Christi livorem & passionem sint a peccato originali mundati, non est tamen inconveniens, quod pœnalitates ex peccato originali consequentes remaneant, etiam culpa sublata in omnibus, qui redemtionis fructuum participes sunt. Non tamen per hoc sequitur, quod sufficienter non fuerimus sanati, & quod Christi crucifixi prædicta passio etiam pro non electis non fuerit sufficiens ad satisfaciendum, quantum fuit ex parte ipsius patientis. Imo, ut dicit D. *Gregorius,* fuit sufficiens causa salutis, etiam quoad infimum mundum, si imaginari posset.

Sed pro pœnis & *exercitiis virtuosis* nobis

nobis relictis, non obstante Christi passione sufficientissima, est advertendum, quod quædam est causa sufficiens & completa, quæ non habet semper effectum sibi conjunctum nisi tempore determinato. Et est alia causa, quæ habet sibi semper effectum conjunctum; Verbi gratia, motus solis circa terram est causa eclipsis sufficiens, non tamen quolibet tempore relinquit istum effectum eclipsationis, sed in tempore determinato. Ignis vero est causa caloris, & semper relinquit istum effectum. Nunc ad propositum: Passio Christi fuit sufficiens & completa causa, qua sanati sumus, & sanamur a culpa, & a pœna. Sed tunc debet *pœna* considerari etiam dupliciter, uno modo, cum reatu separationis a Deo, sive carentia visionis; vel sine reatu, secundum quod est materia & exercitium virtutis, prout distinguit beatus *Gregorius super Job. IV.* quod est pœna, quæ infligitur homini propter reatum peccati, & est pœna, quæ ordinat ad præmium, sive ad meritum. Sic in proposito, passio Christi, in quantum est causa habens sibi effectum conjunctum, tunc delet non solum culpam, sed & omnem pœnam, quantum ad reatum. In quantum vero non sibi semper effectum conjunctum habet, tunc non delet omnem pœnam in præsenti, sed illam relinquit pro materia & exercitio virtutis; Illam tamen delebit in futuro, sive tempore determinato, cum corruptibile induet incorruptionem *I. Cor. XV.*

Et per hanc considerationem est necesse, quod *omnes*, non obstante dicta passione, *operentur virtuosa*, & fidei credant, ut per Christum regenerentur: Non propter peccatum tantum, quia sine ipso homo se totum, & quicquid potest facere, Deo debet; Sed pro materia & exercitio virtutis.

Nec tamen est contra ordinem & debitum, quod, sicut per livorem suæ passionis statim, cum ad ipsum accedimus, mundamur a culpa, sic subito non liberamur a pœna. Imo, ut dicit beatus *Doctor* in Sententia contra gentiles: Quod non statim illud consequamur, congruenter & utiliter factum est, propter tria: *Primo*, ut meritum fidei non minuatur, *Secundo*, ut propter temporalia Christum non consequamur, *Tertio, ut membra capiti Christo conformentur.* Duobus primis membris dimissis, de quibus prosequitur dictus sanctus Doctor: Pro tertio: Quoniam, sicut Jesus Christus multas passiones sustinuit, & sic ad immortalitatis gloriam pervenit, sic decuit, ut fideles pœnis subjicerentur, sic ut ad immortalitatem pervenirent. Quod clamitat Apostolus, *per multas*, inquiens, *tribulationes oportet* nos introire *in regnum Dei.*

Sed heu miseri, heu! credentes, cum mundo gaudere, & cum Christo in cœlis sine fine regnare! Certe expedit, juxta *Augustinum in sermone de nativitate virginis*, ut Redemtori suo semetipsum offerat, quicunque ad ejus consortium pervenire festinat; *Christi vestigia imitetur in via, qui cum eo gaudere anhelat in patria.* Nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Qui enim patitur, laborat, remedia salutis animæ ut corporis quærit. O utinam tales essemus amatores vitæ permanentis, quales sumus transeuntis.

Quæ & quanta in orbe terrarum fuerunt discrimina enormia, lites, terrarum destructiones, sive forte melius *dilapidationes, Prælatorum abusiones, & totius cleri confusiones!*

Unde hæc evenerunt, Patres sacratissimi? Certe, ut dicit *Bernhardus*, quod obliti nostræ redemtionis, & ingrati, non desistendo, continuè malum malo addimus, ut clare prosequitur *Jeremias, III. Cap.* suæ prophetiæ dicens: *Quia facti sumus infideles, furtum omnes diligimus, munera & retributiones sequimur, non judicamus pro pupillo, & miserabilis causa viduæ non ingreditur ad nos, terra ponitur sursum, cœlum deorsum.* Libentius mundi vanitates, quam Christi crucifixi pœnalitates accipimus, pedes ponuntur super caput, facies à retro, interiora extra effunduntur, Deus conculcatur, terra deificatur, Diabolus honorifice suscipitur, Deus contumeliose repellitur.

Raptores, tyrannos, perjuros, Simoniacos, ignaros, & mundi destructores cum honore suscipi-

suscipimus, & quod forte pejus est, *malis sumtibus procuramus*.

Bonos vero, *justos*, *zelatores*, *virtuosos*, *scientificos*, *devotos & spirituales*, adinventis legibus, novis coloribus, & fictis utilitatibus, *expellimus*.

Quis his se opponit, quis contra hæc se movet, quis condolet, quis remedium præbet, scilicet *nullus*, nisi livor & passio Christi crucifixi Jesu.

Nota, ut extrahitur ex *Augustino super Johannem*: Ita in Christo cuncta complectuntur, ut morborum, quibus corpora peccatis suis premunt animas, ibi medicina præpolleat.

Ibi *superbia* non invenitur: In forma Dei existens semet ipsum exinanivit.

Simoniaci fugantur, in vendentium de templo ejectione.

Puniuntur *schismatici* & hæretici, in arboris incisæ combustione.

Pastores instruuntur, in prævenienti passionis ministrorum præsentatione.

Præcluditur *ira*, dum sicut ovis ad occisionem ducitur. *Incontinentia* exprobratur, dum virgini virgo commendatur. In cruce existens & sitiens inebriat. Nudus existens virtutis vestimentis ornatur. Ejus manus ligno conclavatæ nos solvunt. Pedes confossi nos currere faciunt. Emittens spiritum vitam inspirat. In ligno decedens ad cœlestia vocat.

In eo videtur, quomodo pueri, viri & senes operentur. Cives civibus, gentes gentibus prorsus omnibus ad invicem compati ostenditur. In eo docentur Reges proficere populis. Monentur populi se subdere legibus. Ibi ostenditur, quibus honor debeatur, quibus reverentia, quibus timor, quibus consolatio, quibus admonitio, quibus coërcitio, quibus disciplina, quibus objurgatio, & quibus supplicium.

O igitur indurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam urgens ardor amoris, tam vehemens amator, qui solum pro vilibus sarcinulis tot & tanta pretiosa remedia dedit, tradidit & monstravit. Hœc *Bernhardus*.

Sic ergo patet, quomodo livore Christi, ut diximus, sanati sumus, propter quod concludebatur *consecutiva positionis inductivum delectabile*, quo clarescit *valor operantis veritatis*, quando dicebatur: *Sumus*.

Vivimus modò & sumus, *Act. XVII.* Igitur, ut dicit *Bernhardus*, admiremur, gratulemur, amemus, laudemus: quoniam per Redemtoris nostri mortem vocati de tenebris ad lucem, de morte ad vitam, de corruptione ad incorruptionem, de exilio ad patriam, de luctu ad gaudium sumus. Merito ergo, ô tu quisque homuncio, peccata, crudelitates & scelera tua dimitte, & tracta de his, quæ debes salvatori tuo. Imo, ut dicit *Anshelmus*, ubi supra: *Considera, quid tibi erat, & quid tibi factum sit, & pensa, qua tibi fecit, quo amore* sit dignus. Intuere necessitatem ejus, & quas gratias reddas, & quantum debeas amori ejus, & expavesce memorando. Vocavit enim te per suam passionem nomine novo, quod tibi de nomine suo dedit, & incurvatum ad aspectum ejus te erexit: Confide, ego te redemi, animam meam pro te dedi, si adhæres mihi, & mala, in quibus eras, evades, & in profundum, quo properas, non cades, sed perducam te ad regnum meum, & faciam te hæredem Dei, & cohæredem meum, in præsenti per gratiam, & in futuro per gloriam. Quod facere dignetur ipse crucifixus Jesus, qui in Trinitate perfecta benedicitur & laudatur. Amen.

Explicit *Sermo* compositus & *recitatus* per Dominum fratrem *Albertum de Bon-Christianis* de Florentia, *Episcopum Forliviensem*, Baccalaureum formatum in Theologia, fratrem Servorum Sanctæ Mariæ, in *die veneris sancta* &c. *In Concilio Constantiensi*, An. M CCCC XVIII.

TOMI

TOMI V. PARS VI.

COMITIA PRINCIPUM CONSTANTIENSIA,

Ut & Diplomata ac Bullæ Cæsaris Sigismundi ac Pontificum, Johannis & Martini, Constantiæ in Concilio edita,

Nec non Epistolæ Magnatum, de rebus in Concilio gestis.

NOn minus *augustum Concilii decus*, quod præter res Ecclesiæ, tractatæ quoq; & expeditæ à Cæsare & Principibus *in Curia* & Camera *Cæsarea, Constantiæ*, in Palatio Cæsareo, in Augustinianorum Monasterio, res civiles Imperii, arduæ difficiles & intricatæ, quæ partim supra Tomo IV. data occasione subindicatæ, partim ex omnium *Principum tabulis*, quin & nationum urbiumq; Imperii *Chronicis* uberius constabunt. Conf. supr. *Prolegom.* huj9 Tom. V.

Quorum *Constantiensium Comitiorum* numerum, successum, decreta, fata, nec locus hic capit, nec satis adhuc eruta, vel illustrata.

Quo pertinent *Cæsaris Sigismundi*, imo & *Pontificum*, Diplomata & Bullæ, Concilii negotia proxime quæ non attingentu, in Concilio tamen edita ac promulgata. Quæ passim in *Archivis* delitescunt.

Quo spectant etiam *Epistola Magnatum*, quas in Concilio de rebus & fatis ad exteros, vel exteri ad Concilium, perscripsere. Quæ similiter in abstrusis chartarum tabulis, cavernis aut sepulcretis, in diversis regnis hærent, ac sui interitum non pertimescunt sed sentiunt, neque effugere possunt.

Ut nihilomin9 præter illa, quæ Tom. IV. commodis locis inserta, alia hic cupido lectori offeram9, paucula exhibem9, ex quib9 de reliquis augurium capere possit.

JOHANNIS PAPÆ

Privilegium

Quod apud quamlibet ex St. Martini & St. Catharinæ Ecclesiis Brunsvicensibus *Scholæ* institui & teneri possint.

In Constantiensi Concilio, proxime ante fugam ejus e Concilio, indultum. Quod postmodum Martinus V. Papa, à fine Concilii, Florentiæ novo diplomate confirmavit.

Ex MSCto Archivi Brunsvicensis.

In MSC. Brunsv. JOHANNES SERVUS SERVORUM DEI, ad perpetuam rei memoriam.

Sinceræ devotionis affectus, quem dilecti filii, *Proconsules, Consules, & universitas oppidi Brunsvvicensis*, Hildesemensis & Halberstadensis Diœceseos, ad nos & Romanam gerunt Ecclesiam, non indigne meretur, ut *petitiones eorum*, illas præsertim, *per quas hi, qui natura sunt dociles ad exercitium primitivæ disciplinæ, per loca debita disponantur*, quantum cum Deo possumus, ad exauditionis gratiam admittamus.

Sane *petitio*, pro parte eorundem Proconsulum, Consulum & universitatis, nobis nuper exhibita, continebat: Quod, licet *in eodem oppido septem*, seu plures, & præsertim *S. Martini* & *S. Catharinæ* inter alias non mediocres *parochiales Ecclesiæ* existant, tamen de quadam *consuetudine*, quæ, ut ab aliquibus asseritur, *per nos confirmata* existit, *duæ duntaxat scholæ* pro Juvenibus in primitivis & Scholasticis disciplinis imbuendis, videlicet *una apud monasterium St. Ægidii* ordinis St. Benedicti, & *alia apud St. Blasii*, infra, & *tertia apud St. Cyriaci*, extra muros dicti oppidi *Ecclesias*, consistant. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, nonnulli pueri oppidanorũ & incolarum ejusdem oppidi in ipsis

ipsis disciplinis imbuendi, *propter nimiam distantiam*, & frigus intensum, quod hyemali tempore in partibus illis communiter viget, *Scholas* ipsas *negligant frequentare*, in eorundem oppidanorum & incolarum non modicum præjudicium atque damnum; Pro parte dictorum Proconsulum & universitatis fuit nobis humiliter *supplicatum*, ut ad hoc, quod *pueri ipsi scholas præfatas diligentius frequentent, & in disciplinis* præfatis *aptius erudiantur*, quod *apud quamlibet St. Martini & St. Catharinæ* Ecclesiarum *hujusmodi consimiles scholæ habeantur*, & exinde in eisdem Ecclesiis cultus divinus augmentetur, statuere & ordinare de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur, attendentes, quod per hoc disciplina nec non divinus cultus in eodem oppido poterit augmentari, hujusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate Apostolica, tenore præsentium statuimus & etiam *ordinamus*, quod etiam *apud quamlibet ex St. Martini & St. Catharina Ecclesiis* hujusmodi *consimiles Scholæ institui & teneri, præfatique pueri in eisdem instituendis & tenendis scholis in grammaticalibus & hujusmodi primitivis disciplinis erudiri valeant*: Consuetudine ac confirmatione prædictis, nec non constitutionibus Apostolicis ac legibus Imperialibus, quascunque etiam pœnas continentibus, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque.

Nos etiam ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ statutæ ordinationis & constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotẽtis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. *Datum Constantiæ, VI. Kal. Martii*, pontificatus nostri anno quinto.

N. G. de Pistorio. Goswinus.

REGIS SIGISMUNDI
Privilegium
de non evocando.
Brunsvicensibus in Constantiensi Concilio datum.

Sigismundus Dei gratia *Romanorum Rex semper Augustus*, & *Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex*, Ad perpetuam rei memoriam.

In MSC. Bruns. Licet circa universorum quietem promovendam quodam fervore regio nostra continuo versetur intentio: Ad illorum tamen libertates ampliandas, & novas gratias concedendas, nostri culminis aspirant interna, quos in nostri & Imperii sacri fidelitate & constantia novimus singulari affectione perstitisse. Ut tandem ipsorum fidelitates, regio benigno respectu præventi, etiam pro reipublicæ cura pervigili meditatione sollicitos se exhibere possint & fructuosos. Sane pro parte honorabilium *Proconsulum, Consulum, incolarum & universitatis oppidi Brunsvicensis*, Hildesemensis & Halberstadensis Diœceseos, nostrorum & imperii sacri fidelium dilectorum, nostræ Celsitudini *oblata petitio* continebat: Quatenus ipsis, ut *in quibuscunque causis mere civilibus* & etiam *criminalibus*, *extra dictum oppidum Brunsvicense, ad quæcunque forensia & secularia judicia*, etiam publice vel privatim, ac in specie & in genere, salvo ad nostræ Majestatis curiam & judicium, *evocari vel trahi non possint*, de speciali nostræ Majestatis clementia indulgere, & autoritate Romana regia concedere gratiosius dignaremur.

Nos igitur dictorum *Proconsulum, Consulum, incolarum & universitatis* sinceræ fidei affectionem, approbatæ constantiæ integritatem, & sedulæ devotionis puritatem, quibus dicti Proconsules, Consules & Incolæ ac universitas, in nostræ Majestatis oculis gratiosos sibi meruerunt suffragari favores, debita consideratione revolventes, ipsorum suppli-

supplicationibus favorabiliter inclinati, eisdem *Proconsulibus*, *Consulibus*, *incolis & universitati Brunsvicensi*, animo deliberato, non per errorem aut improvide, sed sano & maturo Principum, Comitum, Baronum Procerum & nobilium, ac aliorum sacri Imperii fidelium nostrorum accedente consilio, & ex certa nostra scientia, ut *in quibuscunque causis mere civilibus*, & etiam *criminalibus*, *extra dictum oppidum Brunsvicense*, *ad quæcunque seu qualiacunque forensia & secularia judicia*, publica vel privata, in specie vel in genere, salvo nostræ ad Majestatis audientiam, *trahi seu evocari nequeant*, quin imo ibidem *in dicto oppido*, si & in quantum actori vel actrici justitia manifeste denegata non fuerit, *juxta dicti oppidi municipalia jura* & imperialia statuta, juri & definitioni stare debeant, indulgemus, & autoritate Romana Regia de plenitudine Romanæ Regiæ potestatis concedimus per præsentes.

Volumus tamen, & eadem autoritate decernimus, quod unicuique coram sibi competente judice & non suspecto, jus, prout æquitatis & ordo dictaverit rationis, ministretur, obstaculis semotis quibuscunque, nostris & Imperii sacri juribus semper salvis.

Mandamus igitur universis & singulis Principib9, Ecclesiasticis & Secularibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, militibus & clientibus, ac quorumcunque, civitatum, oppidorum & communitatum Rectoribus, ceterisque nostris & Imperii subditis & fidelibus, quatenus dictos *Proconsules*, *Consules*, *Incolas*, & *universitatem Brunsvicensem*, contra nostras concessionem & gratiam ac indultum supradictum, *nequaquam coram quibuscunque judicibus, in quibuscunque judiciis*, etiam publicis vel secretis, *extra dictum oppidum ad causam seu litem trahere præsumant*, sub pœna indignationis nostræ gravissimæ & Quinquaginta marcaram auri purissimi, quas ab eo, qui contra fecerit, exigi, earumque medietatem imperiali ærario sive fisco, residuam vero partem injuriam passorum usibus volumus applicari. Præsentium sub nostræ Majestatis Sigilli testimonio literarum. *Datum Constantiæ*, Anno à Nativitate Domini *Millesimo & Quadringesimo quinto decimo*, *prima die Februarii*, Regnorum nostrorum Anno, Hungariæ, &c. vigesimo octavo, Romanorum quidem, Electionis Quinto, Coronationis verò primo.

Ad Mandatum Dni Regis, Johannes præposit⁹ de Strigonio, Vicecancellari9.

SIGISMUNDI CÆSARIS
Confirmatio Privilegiorum Urbis Brunsvigæ, In Constantiensi Concilio edita.

In MSC. Brunsv.

WIr *Sigmund* von Gottes Gnaden *Römischer König*, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, und *zu Hungern*, *Dalmatien*, *Croatien*, *&c. König*, bekennen und thun kund offenbahr mit diesem Brieff allen den die ihn sehen oder hören lesen.

Wann für uns kommen ist der *Burger-Meistere, Rathe und Burgere gemeinlich der Stadt zu Braunschvveig*, Hildesemer und Halberstäder Bistum, Unser und des Reichs lieben und getreuen *erber und machtige Botschafft*, und uns demütiglich gebehten hat, dass wir denselben Burger-Meistern Rähten und Burgeren gemeinlich *der Stadt zu Brunschvveig, alle und igliche ihre Gnade, Freyheite, Rechte, gute Gevvohnheite, Brieffe, Privilegia und Handvesten*, die sie *von Romischen Kaysern und Konigen*, *unsern Vorfahren an dem Reiche*, und *den Hertzogen von Brunschvveig und Lunenburg*, und sunst *von andern Fursten und Herren*, Geistlichen und Weltlichen, erworben und herbracht haben, *zu bestetigen* gnädiglich geruhen. Des haben wir angesehen solche ihre demühtige Bitte, und auch ihre stete willige und getreue Dienste, die die vorgenandte Burger-Meistere, Rähte und Bürgere, und ihre Vordern, unsern Vorfahren an dem Reiche allzeit unverdrossentlich und getreulich gethan haben, und Uns dem Reiche fürbass thun sollen und mögen in künfftigen Zeiten.

Und haben darinn mit wohlbedachtem

tem Mute, gutem Rahte unser Fürsten, Greven, Edeln und Getreuen, und rechter wissen, den vorgenendten *Burger-Meistern, Rahten und Burgern der obgenandten Stadt zu Brunschvveig*, und derselben Stadt Brunschweig ihren Nachkommen, *alle und jegliche vorgenandte ihre Gnade, Freyheite, Rechte, gute Gevvohnheite, Briefe, Privilegia und Handvesten*, wie die von Worte zu Worte lauten und begriffen sind, die sie von den ehgedachtē unsern Vorfahrn Röm. Kaysern und Königen, und *den Hertzogen von Brunschvveig und Lunenburg*, und sunst andern Fürsten und Herren erworben und redlich herbracht haben, gnädiglich *bestetiget, verneuet* und *befestiget: Bestetigen, verneuern* und *befestigen* ihnen die auch in Krafft diss Briefes und Römischer Königlicher Macht Vollkommenheit: Und meinen und wollen sie dabey auch gnädiglich handhaben, schirmen und belieben lassen. Doch unschädlich uns und dem Reiche an seinen Rechten.

Und gebiethen auch darum allen und iglichen Fürsten, Geistlichen und Werntlichen, Graven, Freyen, Rittern, Knechten und Amptleuten, und sonst allen andern unsern und des Reichs Unterthanen und Getreuen, ernstlich und vestiglich mit diesem Brieff, dass sie die vorgedachten *von Brunschvveig* an den vorgenandten ihren Gnaden, Freyheiten, Rechten, guten Gewohnheiten, Brieten, Privilegien und Handvesten, nicht hindern oder irren, in ider weiss, sondern sie dabey gern belieben lassen, als lieb ihnen sey unser und des Reichs schwere Ungnade zu vermeiden.

Mit Uhrkund dieses Briefes, versiegelt mit unser Königlichen Majestäe Insiegel. *Geben zu Constentz*, nach Christi Gebuhrt *vierzehenhundert Jahr und darnach in dem funffzehenden Jahre*, an unser Frauen Tag Purificationis, Unser Reiche, des Hungerischen &c. in dem acht und zwantzigsten, und des Römischen in den fünfften Jahren.

Per D. Johannem Præpositum de Strigonio, Vicecancellarium. Michaël de Priest, Canonicus Wratisl.

Instrumentum Literarum primarum precum datarum per *Sigismundum* Romanorum Regem *Ulrico Holfeldero*.

In MSC. Lips. IN Nomine Domini Amen. Anno à nativitate ejusdem M CCCC XV. indictione octava, *sede Apostolica pastore carente*, hora vesperorum vel quasi, *in civitate Constantiensi*, & ibidem in domo habitationis venerabilis viri Domini *Ulrici Truchsessen, Canonici Constantiensis*, in mei Notarii publici testiumque infra scriptorum præsentia personaliter constitutus discretus vir, *Ulricus Holfelder, Clericus Bambergensis diœceseos*, omnibus melioribus modo, via, jure, causa, forma & ordine, quibus melius & efficacius potuit & debuit, fecit, constituit, creavit & solenniter *ordinavit* suos veros legitimos & indubitatos *procuratores*, actores, tactores, negotiorum suorum gestores, & nuncios speciales atque generales, ita quod specialitas generalitati non deroget, nec è contra, honorabiles & discretos viros, Dominos *Henricum Müntzmeister*, Canonicum, *Johannem Haselbach*, Vicarium perpetuum St. Stephani, *Hermannum Wisch*, Vicarium perpetuum Majoris, Bambergensium ecclesiarum, & *Conradum Humel*, Præmissarium in Ullsenheim, Herbipolensis diœceseos, absentes tanquam præsentes, simul & quemlibet eorum in solidum, ita, quod non sit melior conditio occupantis, sed quod unus eorum inceperit, alter prosequi valeat mediare & finire, ad insinuandum, legendum & intimandum venerabilibus Dominis, Præposito, Decano, & Capitulo ecclesiæ Bambergensis, aliisque omnibus & singulis, quibus legi, insinuari & intimari necessarium fuerit vel quomodolibet opportunum, *Literas primariarum precum, per* serenissimum Principem & Dominum, Dominum *Sigismundum, Romanorum Regem* semper Augustum, eidem *Ulrico* de *beneficio ecclesiastico*, cum cura vel sine cura, vacanti vel vacaturo, spectante communiter vel divisim ad collationem, pro-

visionem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem prædictorum Præpositi, Decani & Capituli, sibi *gratiose datas & concessas*, nec non ad acceptandum quodcunque beneficium, sibi virtute dictarum literarum debitum, possessionem ejusdem beneficii sic acceptati, cum omnibus juribus & pertinentiis suis, petendum, adipiscendum, nanciscendum, tenendum, & recipiendum juramentum obedientiæ, & quodcunque alterius generis sacramentum in animam ipsius constituentis jurandum, beneficiumque hujusmodi locandum, fructusque ejusdem levandum, vendendum, & de levatis & venditis communicandum, nec non à quibuscunque literis apostolicis vel ordinariis ac processibus pœnalibus, à quibuscunque judicibus delegatis, subdelegatis vel ordinariis, ac à quocunq; gravamine, sibi ratione dicti beneficii, per ipsum aut dictos suos procuratores acceptati, illato vel inferendo, appellandum & provocandum, appellationem hujusmodi interponendum, insinuandum & prosequendum, apostolosque petendum, brachium seculare, si opus fuerit, invocandum, unum vel plures procuratorem vel procuratores substituendum, & eundem seu eosdem, si opus fuerit, revocandum, & omnes procurationes in se reassumendum, omniaque alia & singula faciendum, gerendum & exercendum, quæ ipsemet constituens faceret seu facere posset, si præmissis personaliter interesset. Promittens mihi Notario publico infra scripto fide data manu ac me stipulanti & recipienti vice & nomine omnium, quorum interest, aut intererit in futurum, se ratum, gratum & firmum tenere, quicquid per dictos suos procuratores aut ipsorum alterum, vel substitutos aut substituendos, ab ipsis vel quolibet ipsorum in præmissis actum, gestum seu procuratum fuerit, ipsosque & eorum quemlibet ab omni onere satisdandi relevare indemnes, judicio sisti & judicatum solvi, sub obligatione & hypotheca omnium bonorum suorum, præsentium & futurorum. Super quibus omnibus & singulis idem constituens sibi à me Notario publico infra scripto fieri petiit tot, quot necessaria forent, publica instrumenta. Acta sunt hæc *die lunæ, octava mensis Julii*, anno, indictione, hora & loco quibus supra, præsentibus ibidem discretis viris, *Conrado Carnifice*, Canonico Ecclesiæ S. Jacobi extra civitatem Bambergensem, *Henrico Muratore*, scholari Herbipolensi, & *Michaele Durhoff*, clerico Bambergensis diœceseos, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

Procuratorium Ambassiatorum Brunsvicensium ad Concilium Constantiense. Sigismundo Cæsari inscriptum.

In MSC. Brunsv. Deme allerdurchluchtedesten hochgebornen Försten unde Heren, Hern *Sigismunde, Ræmeschen Kænege, toh allen Tiden Mehrer des Rikes, unde to Ungern, Dalmatien, Croatien, &c. Kænige*, Unsern allerlevesten Gnedegesten Heren, entbeden we juwer Könichliken Majestät unde des hilligen Rikes otmodigen Deners, *de Rad der Stad to Brunschwvig*, Unser willigen, plichtigen, underdanigen Denst.

Allerleweste gnadigeste Here. *Alse juvve Gnade uns geschreven hefft* in juwen Brefe, den we mit alsodaner Erwerdigheit entfangen hebben, alse sek wol gehöret, *darinn juvve Gnade geboden*, dat we nicht en laten, *vve enschicken unse dreplicken Bodeschop mit vuller Macht in juvven Koniglicken Hoff to juvven Gnaden to Constentz*, mit andern des hilligen Rikes trüwen, to raden unde to helpen, unde bi *so læfflichen unde notdhorftigen Scheften* to wesen, da juwe Konigliche Werdigheit, de Gott stercke ende friste to langen Tyden, umme *dat hillige Concilium to Constentz gebracht hefft &c.*

Leveste gnedegeste Here, *We frevven uns des l. flicken Arbeydes unde Trostes, dat van juvver hochgelovvede Personē an dessen Sakē*

scheen is, unde der gantzē Christēheit to salichē Troste komen mag, unde hapen, dat *van des allmechtigē Goddes* unde *juwer Schikkunge* de hilche Kercke unde dat hilche Rike to guder Einigheit kommen werden, dar uns na verlangt hefft to langen Tyden.

Hirū hebbe we geschicket unde schikē unde mechtegē van unser wegē mit dessen Brefe de ehrbahren Heren unde Mesters, *Henricum van Pyro*, *Johannem Ghervvere*, *Henricum Herberdi*, unde *Tidericū Fritzen*, unsē Borger und Schriver, unde geven ōme sammet und juwliken besundern *Vullemacht* van unser wegen to handelen unde to don vor juwer Koniglichen Majestät Werdicheit alsdane Handelinge unde Gescheffte, also juwe Gnade uns in juwen Brefe geboden hefft, unde van uns begehren is.

Unde we bidden denstliken mit gantzer Otmodichheit, dat juwe Koniglike Gnade de vorgenamten unse Bodeschop van unser wegen annemen wille, unde se gnädigliken hören, alse se van unser wegen to juwen Gnaden geschicket sin. Dat vville vve alle Tid um juvve Gnade vvilligklicken gerne verdenen. Juvve Koniglicke Gevvald gebede alle Tid over uns. *Gegeven na Christi Bord XIIIIC. Jahr, darnah in dem XVII. Jahre*, in unser leven Fruvven Avende Annuntiationis.

SIGISMUNDI ROM. REGIS
Privilegium
De libera in urbe Brunsvicensi cujuscunque sexus hominum inhabitatione, secundum Imperialia statuta, de Anno 1417. Constantiæ in Concilio editum.

Ex MSC. Brunsvicensi.

In MSC. Brunsv. WIr *Sigmund* von Gottes Gnaden *Romischer Konig zu allen Zeiten Mehrer des Reichs*, *zu Ungern*, *Dalmatien*, *Croatien*, *Konig*, bekennen und thuen kund offenbahr mit diesen Brieff allen den die ihn sehen, oder hören lesen.

Wann unser Koniglicher Majestet von vvegen der *Burgermeister*, *Rahtmanne und Burgere gemeinlich der Stadt zu Braunschvveig* fürbracht ist, vvievvohl *durch* mancherley schvvere und *grosse Kriege* vvillen, die um und *um dieselbe Stadt Braunschvveig* verne und nahe offt gevvesen sind, *viele und mannige Leute*, Weibliches und Mannliches Geschlechts, und von manniger Wesen und Eigenschafft, *durch Beschirmung und Sicherheit vvillen* ihrer Leibe und *Guter*, *in dieselbe Stadt Braunschvveig kommen und gezogen sind*, und sich darinn als andere Bürgere zu Braunschvveig, die vor diesen in derselben Stadt allezeit gesessen und herkommens seyn, enthalten, und *Burger-Recht daselbst empfangen* haben, und auch von den Bürgern zu Braunschvveig, als ihre rechte *Mitburgere* gehalten seyn, und also in solcher masse, ihrer Mitburgerschafft der Stadt und Burgere zu Braunschvveig *Freyheite*, *mehr denn Jahr und Tag in Besess gevvesen* seyn, und der genossen haben, und dass auch die vorgenandten Burgemeistere, Rahtmanne und Gemeinde, mit ihnen als mit ihren freyen Mitburgern gevvohnt, und allerley Handlung gehabt haben: Jedoch so seyn *etlich geistlichs und vveltlichs Wesens* die vvider die vorgenandte Freyheite, Gevvohnheite und friedliche Besitzung, etvvan nach fünfen, etvvan nach zehen, und etvvan nach zvvantzig Jahren, minner oder mehr, *die vorgenandten Leute*, Frauen und Mann, die sich dann in die vorgenandte Stadt gezogen, darinn gevvohnt, und der vorgenandten Freyheite friedlich und geruhlich genossen haben, als vorbegriffen ist, etvvann durch Neydes oder Hasses, oder Anbringunge vvillen neidiger Leute, *uff Dienste oder Eigenschaffte anlangen*, ansprechen und schvverlich betrüben, und über die Besitzunge der vorgenandten Freyheite mannigfaltig leydigen, nicht ohne merck

mercklichen Schaden, Beschämde und Verspottnus der vorgenandten Bürgere und der Stadt Braunschvveig, daselbst solche Leute, die also angelanget und geleydiget vverden, lange Zeit gevvohnt, Kauffmannschafft getrieben, und als *freye Leute* zu der heil. Ehe gegriffen und Freundschafft gemacht haben. Und das noch harter ist, dass die obgenandten, um denen itztgenandten Burgeren die von der vorgeschriebenen Sache und Kriege vvegen sich gen Braunschvveig gezogen haben, als vor erludet hat, den Burgern und Invvohnern gemeinlich der Stadt Braunschvveig darum vvidersagen und gross Schaden thun und zuziehen.

Wann nun Kayserliche Gesetze ausvveisen, darum dass Herrschaffte in Ungevvissheit nicht irre gehen, und dass niemand in Fordrung seines Rechten sümig vverde, mit Betrübnuss eines andern, ein Zeit in friedlicher Freiheits Besitzung allermeiste eines geserbten Tituls, in ein frey Sache gezogen vverden mogen, alsdann solch Kayserlich Gesetz die nutzliche gevvehre und Verschreibung, mit den sich die, die die Freyheit besitzen, vvieder die, die sie daruber *in Eigenschafft vviederruffen vvolten*, beschirmen mogen, Und vvann vvir von vvegen der obgenandten Burgemeistere, Rahtmannen und Burgere gemeinlich der Stadt zu Braunschvveig demuhtiglich gebehten und angeruffen seyn, dass vvir sie *bey den vorgenandten Kayserlichen Gesetzen*, den nachzufolgen und anzuhangen und auch bey Rechten und Gevvohnheiten, die dann von einiger Leute vvegen in den Reiche gemeiniglich bisshero gehalten seyn und gehalten vverden, zu bleyben lassen und zubehalten, und sie auch mit besondern unsern Koniglichen Gnaden darinn zu bedencken gnediglich geruheten: Und vvann uns furgegeben ist, dass in etvva mannigen des Reichs Städten und Landen Gevvohnlich und Herkommen sey, vvo sich *ein eigen Mensch* in eine Stadt ziehe, und Jahr und Tag oder mehr darinn vvohne, und ohne alle Vordrange und Ansprache dess der dasselbe Mensch fur sein eigen Mensch haltet, offentlich und haussslich oder hablich sitze, dass *dasselbe Mensch nach demselben Jahr und Tage von solcher Eigenschafft vvegen*, dass der es also fur sein eigen Mensch gehalten hat, *nicht mehr angelanget vverde*, sondern furbass mehr von ihme entbrochen, und *frey seyn*, geheissen und gehalten vverden solte: Und vvir pflichtig seyn *Kayserliche Gesetz* allzeit zu stercken, und gute und lobliche Gevvohnheiten zu mehren, und vvir auch von angebohrner Gutigkeit, aller der die in den Reiche, vvider solch itz genandt gesetzte Gevvohnheite, oder sonst vvider Rechte oder Bescheidenheit, bekummert oder beschvvehrt vverden, Nohtdurfft und Gebrechen gerne bedencken:

Darum haben WIR den obgenanten *Burgermeistern, Rahtmannen und Burgern gemeinlich der vorgenanten Stadt Braunschvveig*, angesehen und betrachtet solcher Treu, die sie zu uns und den Reiche haben, und auch Ihr vvillige Dienste die sie uns und denselben Reiche vvohl thuen mögen, und zu thun allezeit bereit sind, und sie bey den vorgenanten Gesetzen und Gevvohnheiten gnädiglich halten, *diese nachgeschrieben besonder Gnade gethan*, und thun ihné hiemit in rechten vvissen, in Krafft dieses Brieffes und Romischer Koniglicher Macht Vollkommenheit, *vvelch Menschen sie seyn, Mannlichs oder Weiblichs Geschlechts, in der vorgenanten Stadt Braunschvveig gezogen, und darinn ein Jahr und Tag oder mehr offentlich, häuslich oder hablich gesessen und gevvohnt haben*, oder fürbass in dieselbe Stadt Braunschvveig ziehen, und darinn ein Jahr und ein Tag offentlich häuslich hablich sitzen oder *vvohnen vverden*, also dass sie von den Herren oder Leuten, sie seyn geistlich oder vveltlich, oder vvelcherley Wesens sie sind, die dann meinen, Eigenschafft auff denselben Menschen zu haben, *in denselben einen Jahr und einen Tag nit gefodert oder angesprochen vvorden, daß dieselben Menschen, alle und jegliche nach solchen Jahre und Tage, von solcher Eigenschafft entbunden frey und ledig seyn*, und auch als andere

dere Bürger zu Braunschvveig, vvelchs vor diesen freye Bürgere vor Alters gevvest sind, gehalten geachtet und genant vverden sollen, von allermanniglichen ungehindert.

Doch hierin ausgenommen, unverrechent Ambtleute, und Knecht und Magde, die um genant Lohn ein Zeit gedinget vverden, und solche Zeit nicht ausgedienet hetten.

Wenn auch Menschen sich in die vorgenante Stadt heimlichen stehlen, und darin offentlich häuslich oder hablich Jahr und Tag nicht sitzen, die sollen der vorgeschriebenen unser Koniglichen Gnade nicht geniessen.

Und vvir gebieten auch darum von Romischer Koniglicher Macht allen und jeglichen Fürsten, geistlichen und vveltlichen, Graffen, Freyen, Rittern, Knechten, Ambtleuten, Bürgemeistern, Rähten und Gemeinden, und allen andern, Unsern und des Reichs Unterthanen und Getreuen, ernstlich und festiglich mit diesen Brief, dass sie die vorgenanten Bürgere und Stadt zu Braunschvveig an den vorgeschrieben unsern Königlichen Gnaden fürbass mehr nicht hindern oder irren, noch sie darüber durch der vorgenanten Menschen vvillen anlangen oder bekriegen, in keine Weise, sondern sie bey denselben unsern Gnaden handhaben, schirmen und geruhiglich bleiben lassen.

Mit Uhrkund dieses Brieffes, versiegelt mit unser Koniglicher Majestatt Insiegell. *Geben zu Costnitz*, nach Christi Gebuhrt *vierzehen hundert Jahr*, und darnach *in den Siebenzehenden Jahr, an den achtzehenden Tage des Monden Mertzen*, Unserer Reiche des Ungerischen in den dreysichsten, und des Romischen in den Siebenden Jahren.

Ad mandatum Dni. Regis Johannes Kirchen.

Inter Diplomata Friderici III. Imperatoris, ad Vitam Ejusdem, Culpisio recensente f. 252. seqq. alia, quæ huc pertineant, commemorata,

„ Käisers Sigismundi dem Fürstl. Haus Braunschweig und Lüneb. ertheiltes „ privilegium, dass kein ander als Luneburgisch Salz durch die Hertzogthümer „ Braunschweig und Lüneb. und angrentzende Fürstenthümer und Lande See- „ werts soll verführet werden.

SIGISMUNDUS Dei gratia ROMANORUM REX semper Augustus &c. - - - Datum Constantiæ, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, vicesima octava die Junii, Regnorum nostrorum anno, Hungariæ &c. tricesimo primo, Romanorum verò septimo.

„ Kaisers Sigismundi dem Fürstl. Hause Braunschw. und Lüneb. über die „ freye Schifffahrt auff der SüderElbe ertheiltes privilegium. SIGISMUN- „ DUS &c. *Datum Constantiæ, Anno Domini* 1417. 28. *d. Junii, regnorum nostrorum* „ *Anno Hungariæ &c.* 31. *Romanorum vero septimo.*

GUNTHERI, COMITIS de SCHWARTZBURG, Als König SIGISMUNDS Hoffrichters, Decisiva sententia in causa der Juden, so von Goslar nach Braunschweig gezogen, *de A.* 1418. In Constantiensi Concilio promulgata. Ex MSC. Brunsv.

In MSC. Brunsv. WIr GUNTER, Grave von SCHWARTZBURG *und Herr zu Ranis*, des Aller Durchlauchtigsten Fürsten und Herrn, Herrn SIGMUNDS, *Römischen Koniges*, zu allen Zeiten Mehrers des Reichs, und zu Hungarn &c. Königs, *Hoffrichter*, bekennen und thuen kund offenbahr mit diesen Brieffe allen dehnen die ihn sehen oder hören lesen: Als

Als der Edel *Conrad, Herr zu Winsberg, des Heil. Römischen Reichs Erb-Cammermeister*, von des Ehgenanten unsers Herrn des Königes wegen *geteydingt* hat *mit Herr Johan von Ulsen, Priester, Thiederico Fritzen, den Stadtschreiber zu Braunschvv. von des Rahts zu Braunschvv. und der Juden vvegen*, die von Braunschweig gen Goslar gezogen sind, uff ein, und *Thiederico Gesteken, den Stadt-Schreiber zu Goslar*, von des Rahts wegen daselbst, auf der andern Seiten, als zwischen derselben beyder Rähte vollmächtigen Procuratoren, dess sie gute Beweissunge und Procuratoria hätten, in solcher maasse als hernach geschrieben steht.

Zum ersten, dass *der Raht zu Goslar* soll und will von desselben von Winsperg Heissens wegen antworten und *folgen lassen dem Rahte zu Braunschvveig alle solche Güter* die unverkaufft und ungeloset seyn, und *der vorgenanten Juden* gewest seyn, oder Ihn Pfandes stunden, und auch was sie an Gereitschafft haben, wo sie das haben, zwischen dieser Zeit als dieser Brieff gegeben ist, und den negstkünfftigen Ostern.

Wehren auch einige Bürger oder Inwohner zu Goslar denselben Juden icht pflichtig, der der rechte zu Goslar mächtig wehre, so soll derselbe Raht die Burger und Inwohner dazu bestellen, binnen dieser vorgeschriebener Zeit, dass den Juden von Ihnen beschehe, was man ihm im Rechte pflichtig sey, oder dass sie sich freundlichen mit ihm richteten. Darnach soll der Raht von Braunschweig die Juden wiederum bestellen, dass sie den Bürgern und Inwohnern zu Goslar thuen was sie ihn pflichtig seyn, in Freundschafft oder in Rechte. Und dis sollen sie zu beyden Seiten getreulichen halten ohn alle gesehrde.

Auch soll und will der Raht zu Goslar die jenige die der Raht von Braunschweig darsenden wird um diese vorgeschriebene Güter und Sache willen, es seyn Christen oder Juden, und auch alle solche Güter und Geld als ihm dann geantvvortet vvird, veligen und geleyden, abe und zu, vor alle das die um ihrer willen thun und lassen wollen und sollen, ohne gefehrde.

Und vvas Gut oder Geld also dem Rahte vom Braunschweig von der Juden wegen also geantvvortet wird, dar soll der Raht von Braunschweig den Raht von Goslar Quit-Brieffe auf geben, von der Juden vvegen, als gevvöhnlichen ist.

Wehre auch dass der Raht von Braunschvveig von der Juden vvegen, oder die Judē von ihr selbst vvegen, den Raht von Goslar vorter schulden vvolten von des Guts vvegen, oder dass der Raht zu Goslar die Juden vvorum zu schuldigen hätte, des solten sie zu beyden Seiten beliben bey den Rathe zu Hildesheim sie zu verscheiden in Freundschafft oder in Rechte. Und dar sol der Raht zu Goslar und der Raht von Braunschvveig um bitten den Raht von Hildesheim, dass sie das also zu sich nehmen zu verscheiden in Freundschafft oder in Rechte, zvvischen dieser Zeit und St. Johannis Tage zu mittensommer nechst-kunfftigen. Und vvas derselbe Raht zu Hildesheim scheidet, dar solt sich manniglich an lassen genugen. Scheideten sie das aber nicht binnen der Zeit, so soll mannlich seines Rechten unversaumlich seyn.

Auch solt das um den Wucher uff den vorgenandten *von Winsperg* bestan bleiben, als das in den ersten Teydingen unter den vorgeschriebenen Partheyen begriffen vvas *zu Constentz*. Und dass darauff die Ladung, als die Burger-Meistere Rahtmanne und Burgere gemeinlich der vorgenandten Stadt Goslar uff des heil. Reichs Hoff-Gerichte darum geladen sind, und alles das darnach an denselben Hoff-Gerichte gegangen vväre, gäntzlich abseyn solte.

Also haben vvir als ein *Hoff-Richter* von des Gerichtsvvegen, unsern guten Willen und Gunst dazu gegeben, und geben den darzu in Kräfft dieses Brieffes.

Mit Uhrkund dieses Brieffes, versiegelt mit des ehegenandten *Hof-Gerichts* uffgedruckten Insiegel. *Geben zu Constentz*, des nechsten Freytages nach unser

 ser

ſers lieben Frauen Tage Lichtmeſſen, Purificationis zu latein; nach Chriſti Geburt *virzehnhundert Jahr* und darnach in dem *achtzehenden Jahre*.

Petrus Wacker.

Conſtantienſis Concilii Epiſtola ad Erneſtum Auſtriæ Ducem.

Ex MSC. Vindobon. h. t.

Concilium ſcribit Duci ERNESTO, qualiter ſui Ambaſſiatores retulerint, quod de Fratris ſui doleat receſſu etc.

In MSC. Vindob. SAcroſancta etc. dilectoEccleſiæ filio, nobili viro, *Erneſto Duci Auſtriæ* ſalutem &c. Intelleximus,& quidem gratanter, quæ nudius tertius dilectus Eccleſiæ filius, Magiſter *Nicolaus Elſtravv, Secretarius* tuus, præſentatis prius credentialibus literis, nobis tui parte reſeravit. Oſtendit enim, quam moleſte tuliſti *receſſum* abhac civitate dilecti, nobilis, fratris tui, *Friderici Auſtriæ Ducis*, aſſerendo devotionem tuam, illa te penitus ignoraſſe, acte quoque verſo nonnullas partes tui Dominii profectum, ne nobis aliquid ex hujusmodi diſceſſu detrimenti pararetur, perceptis hujusmodi novitatibus, ut una cum Baronibus, militibus & Dominis comitatus Tyrolenſis, prout oportunum, accommodum & honorificum foret pro ſacro Imperio, & ſanctiſſima iſta ſynodo, provideres. Inſuper cum maxima humilitate *idem* tuus *nuncius* eandem nobilitatem tuam, & ejusdem dominia huic ſacro Concilio recommendavit. De his itaque laudabilibus geſtis, devotionem tuam plurimum comendantibus, gratias agimus, atque libentiſſime audimus, dum tales Principes, ſicut eſſe dignoſceris, debitam Eccleſiæ ſanctæ Dei exhibent reverentiam. Putamus autem, prout *per illum tuum nunciũ* intimaſti, de tali receſſu nobis minime grato te nullam penitus ſcientiam habuiſſe, & ita, ut ſperamus, tua geſta monſtrabunt. Quoniam certi pene exiſtimus, quod circa honorem Eccleſiæ ſanctæ Dei, ſacrique Imperii, nec non hujus ſanctiſſimæ ſynodi ſecuritatem, omnem adhibebis diligentiam atque curam. Super quo tuam devotionem, quantum cum Deo poſſumus requirimus & hortamur, cum nos verſa vice parati ſumus, in cunctis, quæ ad ſtatum & quietem tuam dominiorumque tuorum pertineant, ſedulo mentis ſtudio vigilare. Sique *oratores* huc duxeris *deſtinandos*, prout retulit tuus *nuncius* prælibatus, videre poteris quod in rebus licitis & honeſtis, quas nobiſcum tractare decreveris, cum omni ſinceritate & ſolicitudine procedemus. Cæterum oblationes tuas humiles & devotas gratiſſimis animis acceptamus, nos ſimiliter offerentes promtiſſimos exiſtere, ſi quid in honorem & ſtatum tuum agere valemus. Datum. &c.

TOMI

TOMI V. PARS VII.

PRINCIPUM INVESTITURÆ,

à Cæsare Sigismundo Constantiæ in Concilio peractæ, Ludi Equestres, Comœdiæ, Rosarum aurearum consecrationes Papales, Sanctorum Canonisationes, Et similes festivæ Constantiensis Concilii celebritates.

NEc postrema Concilii pompa, *spectacula publica*. Inter quæ profecto excellunt splendidissimi *Investiturarum* Principalium Actus. Siquidem Sigismundus proxime ante Concilium A. 1410. Roman. Rex creatus, A. 1414. Mense Novembri, sub exordium Constantiensis Concilii, in itinere ad Concilium, Aquisgrani coronatus, in ipso Concilio Imperii Electoribus, Principibus, Comitibus, at nobilibus feuda ac jura sua solennissimo actu tribuit ac impertivit. Imo novum *Electorem Brandenburgensem*, *Fridericum I.* novos ex Comitibus *Duces*, *Clevensem.Sabaudum*, aliosque, novos *Comites*, *Equites*, vel in Concilio, vel in vicinia sub Concilio, magno cum splendore pro Cæsarea sua Majestate atque autoritate creavit. Ut vel hac etiam ratione *nullum Constantiensi splendidius extiterit Concilium.* Quod vel hoc nomine Principes & Magnates gratiose venerentur, & impense colant, utpote quod splendorem nominis ac dignitatis potestatisque Celsissimis illustrissimisque ipsorum domibus conciliavit vel auxit. Non potuimus, quin in Corpore Actorum superiori suis locis brevem plerorumque horum Cæsareorum augustorum spectaculorum faceremus mentionem. Distincte verò ac dilucide universa persecutus, quæ ad splendorem illorum Actuum ac Investiturarum pertinuere, *Dacherius*, in *Germanica sua Constantiensis Concilii historia.* Ex quibus *Inaugurationis Electoris Brandenburgensis Friderici I.* Cæsarea Majestate effulgentis, splendidissimum apparatum, hic delineasse conceptis Dacherii verbis suffecerit.

Huc pertinent *Ludorum equestrium* heroica *spectacula*, quæ per omnes Concilii annos, Constantiæ à Principibus ipsoque *Cæsare* celebrata.

Qualibus ludis magnificis abusus ad seducendum è Concilio Papam Joh., Fridericus Austriacus, magno suo cum damno, uti suo loco in Actis supra monitum. *Dacherius* & *Reichentalius* & hosce pomposos ludos curate consignarunt.

Nec Concilium dehonestavit *Comœdiarum sacrarum novum inventum*, quo Angli Concilium, Constantiam, ipsamque Germaniam, primi ornarunt. De quibus supra in Actis ad initium Anni 1417. nonnihil dictum.

Concilii pompam auxere quoque *Rosa aurea Papales*, Johannis & Martini, quas magna celebritate consecrarunt, Cæsari dedicarunt, quas & Cæsar templis mox & sacris locis pro sua religiositate destinavit.

Cereorum quoque infinitus numerus, qui à Pontifice utroque, Johanne & Martino, consecrati, atque ex Palatio Papali per Papam & Cardinales in populi densam turbam sparsi & projecti, pompam auxere. Quæ festivitates plebi innumeræ tam gratæ extitere, ac si cœlo munera essent delapsa.

Neque minus festiva *Brigitta canonisatio*, à Johanne Pontifice in Concilii exordio consummata. De qua similiter *in Actis*, *Tomo IV.* suo loco.

Quid dicemus de Benedicto Papa per faces publice projectas excommunicato, & Martino Papa solennissime inaugurato ac coronato?

Denique oculi legentium si circumferantur in deambulationes, quas *Processiones* vocant, religiosissimas, frequentissime, inexplicabili cum pompa, toto Concilii tempore, à Cæsare, Pontificibus, Principibus, Cardinalibus, Archi-Episcopis, Episcopis & ineffabili comitantium virorum eruditorum Conciliique hospitum numero, inter faces ardentes, vestes auro fulgentes, suffitum fragrantem, tubarum strepitum, campanarum fragorem, institutas, Constantiam à summis totius Christianismi proceribus in Concilii luce abunde collustratam constabit.

Ut nihil omnino desideraretur, quod ad Concilii celebritatem, decorem, ornatum, splendorem ac fulgorem totius Christiani orbis ope conferri unquam posset.

Splendidissima Investitura
FRIDERICI I.
Burggravii Nurembergensis,
primi ex hac illustrissima Domo
à
CÆSARE SIGISMUNDO
Constantiæ in Concilio in Foro publico solennissime
creati
ELECTORIS BRANDENBURGENSIS.
Ex *Gebbardi Dacherii Historia Concilii Constantiensis MSCta.*

In MSC. Wolf. AN dem Sontag Quasimodogeniti, am achten Tag in den Ostern, am 8. Tag in den Aprillen, da empfing *der Hochvvürdige Fürst und Herr BURGGRAFF FRIEDERICH VON NURNBERG*, vor dem Imbiss, an der achten Stundt, sein *Chur Fürstenthum*, *die Marggrafffschafft von Brandenburg*, an den Obern Marck *zu Costentz.*

An denselben Marckte vvar gezimmert und gemacht *an das Hoh-Haus*, genant zu dem Haffen, ein fast *vveite und breite Stege* uff über das Gevvölbe biss an die Reigen, und vor den Reigen ein *Michel Ebene da vvohl 40. Mann mochten stehen.*

Die *Ebene* vvar *oben verdeckt* mit schönen und grossen *güldenen Tuchern*;

Und vvar neben *zu den beyden Wänden auch bedeckt* und behengt mit gülden Tücheren. Alles hoch empor.

Und gegen der Mauer hieng ein gross vveit und schön gülden Tuch.

Wenn einer von der Erden auf hin sahe, so vvänthe er es brünne alles von Golde.

Und auf der *Ebene* vvar ein *hoher Sessel* gemacht mit einem Güldenen Küssen, und darob ein klein gülden Tuch, und *hinten an den Rücken* ein Lasur-blau Tuch mit Gold.

Neben dem Sessel vvaren *zvvey Stühle* gemacht, zu iedvveder Seiten einer, da vvohl auf einen Stuhl 4 Mann sitzen möchten. Und vvaren die Stühle *ein vvenig niedriger* denn der Sessel des Königlichen Stuhls.

Und an demselben Tag *früh* zu des Tages Auffgang *da ritten* alle *die Posauner*, die da zu Costnitz vvaren, *durch die Stadt* allenthalben, und alle Pfeiffer.

Und ritten mit ihnen *alle des Burggraffen Diener*, und sonst viel Volcks, aller Herren die ihm helffen vvolten, und die ihm ihre Herren zu Ehren sandten.

Und hatte *ihr ieglicher einen Stecken* oder einen Tremel in seiner Handt, die da vvohl *eine Ele lang* vvaren. Und an ihr ieglichen Stecken vvar forne an *ein rohtes Fähnlein* mit vvöllnen Tuch, und nicht darein gemahlt, vvohl so breit und lang, als eine Hand.

Und führten zvvey köstliche *Ritter* auf Rossen, der eine *ein Panier* an einen Reiss Spiess *mit dem Wappen der Marggrafffschafft zu Brandenburg*, der andere *des Burggraffen Schild von Nurnberg.*

Das reiten thäten sie *in die 3 Stunden* durch die Stadt.

Und an dem dritten Ritte, das vvar vor der 9 Stunde, da *sammleten* sich zusammen

sammen *alle Fürsten, Chur Fürsten, Hertzoge, Graffen, Freyen, Ritter und Knechte*, die ihm dienen vvolten. Und ritten für *des Burggraffen Herberge* an dem Fischmarckte forne an für das Haus, daß man nennet das Hohe Haus, vvelches inne hatte Heinrich von Tettekoffen, Bürger zu Kostentz.

Und deren ieglichen, vvar ein Fürst, Hertzog, Graff, Ritter oder Knecht, gab man *Stecken* mit einem solchen *rohten vvöllnen Fähnlein* in seine Hand.

Und ritten mit ihm also die kleinen Gäßlein beyde aushin, und durch die Mördergassen und neuen Gassen, und hervvider um S. Pauls Gassen inher, an dem ObernMarck.

Und man führete die *zvvey Panier* allvveg an den Spiessen *vor ihn*.

Und vvard des reitenden Volcks also viel, daß sie musten halten an der Ringgassen. Ein Theil muste die Sühl hinnab reiten, ein Theil aber vor S. Lorentz. Dennoch vvaren der Rosse als viel, daß sie S. Pauls Gassen auff hin haben gedrängt in einander und für S. Paulus Brunnen gesteckt in einander, daß niemand zu Fuß dadurch hinkommen mocht. Und mochten die grossen Herrn kaum an dem Marckt bleiben, vor grossen Gedrange. Und alle Häuser und Dächer und alle Guggerlin, die da mochten an dem Marckte seyn, die vvaren alle voll Leute, Geistlig und Weltlig, Frauen und Männer, Juden und Judinnen, und allerley Leute. In den *allen* Gedrang geschah niemand nichts, daß niemand getreten, noch sonst niemand betrubet vvard.

Da nun *Burggraff Friedrich von Nürnberg* mit den Seinigen und mit den Pannern *an dem Marck* also kam, da *hielt* er also *still*.

Da ging unser Herr *der Römische König* aus her zu einem Baigen, in dem *Haus zum Hohen Haffen*. Und *satzte sich* mitten *in dem Sessel*.

Und gingen ihm *zvvey Cardinäle* nach, und *drey Bischöffe*: Nicht darum, daß er ihr zu dem Lehn bedurffte, sondern sie vvolten es durch Wunder schauen.

Nach diesen gieng sein *Obrister Cantzler*.

Da sie nun fur den Konig kamen, hieß er einen *Cardinal* zu einer Seiten neben dem Sessel auf den Stuhl sitzen, und den andern Cardinal zu der andern Seiten, und die *Bischoffe* hieß er *sitzen* neben die Cardinäle.

Und hieß den *Obristen Cantzler stehen* hinder dem Cardinal zu der rechten Hand. Der hatte einen besiegelten *Brieff in der Handt* mit zvvey Insiegeln.

Und es hatte der Konig auf seinen Haupte eine guldene *Crone* mit eitelem Gold. Und vvar angelegt als ein *Evangelier*, der das Evangelium singen vvil, und hatte einen vöchen Kutzhut an seinen Hals.

Und also vvard Ihm von der Buhne geruffen auffhin zukommen. Da gieng des ersten auffhin *HERZOG LUDEWIG von BAYERN PFALZGRAFF BEY RHEIN*. Und vvar angelegt als ein Letzner, und hatte auch einen föchen Kurzhut an. Und trug in seiner Hand den Gilgen, und das Zepter. Und stund hinter dem Cardinal zu der lincken Seiten, und bot den Gilgen und den Zepter herfur.

Darnach gieng *HERZOG RUDOLPH VON SACHSEN* auffhin, und vvar auch angelegt als ein Letzner. Und hatte auch einen Kuzhut an. Und hatte ein bloß Schvverdt in seiner Hand. Und da er auffhin kam, da stellete er sich hinder den Cardinal zu der rechten Seiten oder Handt, zvvischen den Romischen Konig oder Cantzler. Und nam das *bloffe Schvverdt* bey der Handhabe, zvvischen dem Knopff und Gehiltz, und hub es hoch empor, und steckt die Spitze des Schvverdts in unsers Herrn des Romischen Konigs Haupt zu allvorderst in die Scheitel. Und hub das Schvverdt also still, alldievveil man den Brieff laß und das Lesen vvebret.

Und um die Buhne sassen auch ein Cardinal und funff Ertz-Bischoff und sonst andere Bischoffe, die hinauff gegangen vvaren zuzuschauen.

Darnach gieng auffhin *BURGGRAF FRIE-*

FRIEDRICH VON NURNBERG, und die 2. Ritter mit ihm, die das Panner trugen, einer zu der einen Seiten, der andere zu der andern Seiten. Und alsbald sie auff hin kamen zu den oberften Sproffel oder Staffel, da *knieten* sie alle drey nieder. Und ftunden bald vvieder auff, und giengen fur den Romifchen Konig. Und *knieten* aber alle drey *nieder*.

Und da hiefs der Konig den Kantzler den Brieff lefen, der fagte, vvas er dem heiligen Romifchen Reiche verbunden vvare zu thun, und vvas fein Ampt vvere, und vvie er vvehlen folt fo das Reich befetzt vvurd, und vvas er fchvveren folte.

Da nun der Brieff vorgelefen vvar, fprach der Romifche Konig: *Herr Chur Furft des heiligen Romifchen Reichs, und lieber Oheim. Wollet ihr das fchvveren?*

Da antvvortete Burggraff Friedrich: *Mechtiger Konig: Gern.*

Alfo vvaren die Leute allenthalben um fo zuchtig und fo ftill, dafs man diefs alles vvohl horen und fehen mochte.

Und als er nun gefchvvoren hatte, nam unfer Herr, der Romifche Konig, den Ritter, der das *Paner* trug, daran vvar *das Wapen Brandenburg mit dem Speer*, aus des Ritters Hand, und gab das mit feiner Hand in des Burggraffen Friedrichs Hand.

Darnach nam er das Zepter, *den Apfel mit dem Creutz*, aus Hertzog Ludvvigs von Bayern, Pfaltz-Graff beym Rhein, Hand, und gab ihn auch den Burggrafen von Nurnberg. Und darnach nam er das *Panner*, da die Wapen an *vvaren von Nurnberg*, aus des andern Ritters Hand in feine Hand, und gab ihn Burggraff Friedrichs von Nurnberg Hand.

Da das gefchach, da nam erft Hertzog Rudolffs von Sahcfen das bloffe Schvverdt aus des Konigs Haupt. Und ftund erft auff.

Und fiengen alle Pfeiffer und Pofauner an zu pfeiffen und zu pofaunen, fo ftrenglich, dafs niemand fein eigen Wort mochte horen.

Da er aber alfo belehnet vvurde, da legte ihm Hertzog Rud. das Schwerdt in den Schos, und nam es an ftat vvieder und fteckt es vvieder in fein Haupt.

Und alfo ritt manniglich heim, und zogen fich vvieder ab, und affen den Inbifs bey dem Burggraffen die, die er dann geladen hatte.

Und des Tages kamen zu dem *Imbifs*, die er geladen hatte, unfer Herr der *Romifche Konig, alle Chur-Furften, Hertzoge, Graffen, Freyen, Rittern und Knechte*, die *Ertz-Bifchoffe, Bifchoffe*, und *gelehrte Leute*, und alle Geiftliche, ohne die Cardinale, die affen mit keinen vveltlichen Herren nicht.

Des Tages begabte er den Cantzler des Konigs, Thorhüter, alle Pofauner und Spielleut.

Diefe Ordnung hatten alle Chur-Furften, der *Ertz-Bifchoff von Mayntz*, der mit feinem felbft Leib fein Lehn und feine Regalia zu Conftentz empfieng an dem obern Marckt, ehe dafs er von Coftnitz zog. Der *Hertzog Ludvvig von Beyern*, Pfaltzgraff bey Rein, und *Hertzog Rudolff von Sachfen*, Hertzog *Ludvvig von Beyern von Mortay*, Herr zu Ingollftatt, Hertzog *Heinrich von Beyern* von Amberg, die Hertzoge von Munchen.

Diefe alle empfiengen ihr Lenh auch alfo in folcher Maafs. Und machte des, dafs fie alle die Pfaltz empfiengen, welche von Bayern geboren vvaren. Und ift noch nümment ein Furft von Bayern ein Churfurft der diePfallentz inne hat.

Die andern Chur-Furften und Hertzoge und gefurftete Grafen empfienge auch ihr Lehn in folcher Maafs; Nur dafs es nicht als koftlich vvar, und alfo groffe Herrfchafft, und dafs derfelbe unfer Herr der Konig nicht allvveg fafs in feiner Majeftet, als zu den Chur-Furften,

Hze

Hæc tantisper ſuffecerint
pro demonſtranda
Oecumenici Conſtantienſis Concilii Gloria
Ex Conſultationum
Generalium ac Specialium
præclaro ordine:
Ex patrum Concilii
CÆSARIS
IMPERII ELECTORUM
DUCUM
COMITUM
BARONUM
NOBILIUM
Dein &
DUORUM PONTIFICUM
CARDINALIUM
PATRIARCHARUM
ARCHIEPISCOPORUM
EPISCOPORVM
ABBATUM
DOCTORVM, MONACHORVM
Aliorumque ex toto orbe collectorum
innumerorum hoſpitum
auguſta, religioſa, ac venerabili præſentia,
ſapientia, eruditione, zelo:
Ex graviſſimarum orationum,
quas
Cardinales, ArchiEpiſcopi, Epiſcopi
Abbates, Doctores, Legati,
de arduis cauſis
in publica Concilii panegyri dixerunt
admirabili vi ac ingenti pondere:

Ex

Ex negotiorum quoque Imperii
in curia Cæſaris
in Conſtantienſi Concilio
magnifice confectorum
magno fulgore.
Quæ primi univerſalis
in Germania Concilii
Majeſtas
CÆSARE SIGISMUNDO
In Imperiali urbe
Conſtantiæ Germanorum
A. M. CCCC. XIV. XV.
feliciſſime inſtructa,
ac in alterum
in Germania Concilium univerſale
Baſileam A. M. CCCC. XXXI.
propagata.
Nunc
tribus abinde ſeculis elapſis
A. M. DC. XCIX. Menſe Septembri
à Sereniſſimo Duce Brunſvicenſi
RUDOLPHO AUGUSTO
pro ſua in Eccleſiam pietate
in Imperium affectu
in poſteritatem amore
è tenebris in lucem producta
orbisque eruditi oculis expoſita
CÆSARE LEOPOLDO
PRISTINÆ IMPERII GLORIÆ
VINDICE SAPIENTISSIMO.

